

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjälte

ØKONOMIPLAN 2021 - 2024

Med budsjett 2021 - Fylkesrådmannens forslag

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	4
2.	Økonomiske rammer og utvikling	7
2.1.	Innledning	7
2.2.	Driftsbudsjett – Bevilgningsoversikt	8
2.3.	Frie inntekter	10
2.4.	Finansutgifter og -inntekter	11
2.5.	Netto avsetninger, disposisjonsfond	12
2.6.	Investeringsbudsjett – bevilgningsoversikt	13
2.7.	Investeringer – Lånegjeld	13
2.8.	Økonomien på lang sikt	14
2.9.	Handlingsregler og finansielle måltall	16
3.	Klimabudsjett	19
3.1.	Trøndelags klimamål 2030	19
3.2.	Viktige satsninger i 2021	19
3.3.	Status klimagassutslipp i Trøndelag	21
3.4.	Klimaregnskap fylkeskommunen	21
3.5.	Antatt utvikling av utslipp, tiltaksbane og målbane	22
3.6.	Utslippsbaner og usikkerhet	24
3.7.	Oppfølging og rapportering	24
4.	Administrativ og politisk virksomhet	25
4.1.	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	25
4.2.	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	25
4.3.	Virksomhetsstyring	28
4.4.	Anskaffelsesstrategi	29
4.5.	Eiendomsstrategier	29
4.6.	Politisk styring og kontrolloppgaver	32
4.7.	Investeringer	33
5.	Utdanning	34
5.1.	Kort sammendrag	34
5.2.	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	34
5.3.	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	41
5.4.	Investeringer – Tabeller/budsjett med kommentarer	52
6.	Plan, næring og kulturminner	57
6.1.	Kort sammendrag	57
6.2.	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	57
6.3.	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	59
7.	Kultur og folkehelse	66
7.1.	Kort sammendrag	66
7.2.	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	66

7.3.	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	67
8.	Tannhelse	84
8.1.	Kort sammendrag	84
8.2.	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon.....	84
8.3.	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	86
8.4.	Investeringer	88
9.	Samferdsel.....	90
9.1.	Kort sammendrag	90
9.2.	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon.....	90
9.3.	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	94
9.4.	Investeringer	102
10.	Veg.....	104
10.1.	Kort sammendrag.....	104
10.2.	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	104
10.3.	FNs bærekraftsmål og satsningsområder.....	105
10.4.	Strategier og prioriteringer	107
10.5.	Investeringer	113
11.	Vedlegg	115
11.1.	Vedlegg nr. 1 - Lånefondets bevilgningsbudsjett	115
11.2.	Vedlegg nr. 2 - Forslag til budsjett for kontrollutvalget.....	116
11.3.	Vedlegg nr. 3 – Garantiforpliktelser	119
11.4.	Vedlegg nr. 4 - Investeringer	120
11.5.	Vedlegg nr. 5 - Økonomisk oversikt drift	121

KAPITTEL 1

INNLEDNING

1. Innledning

Trøndelagsplanen og intensjonsavtalen for et sammenslått Trøndelag ligger til grunn for alle planer og strategier som legges frem for politisk behandling i Trøndelag fylkeskommune.

Fylkestinget vedtok i juni Regional planstrategi for 2020–2023 med følgende prioriterte satsingsområder:

- Trøndelag svarer på klimautfordringen
- Innovative løsninger slik at alle kan jobbe og bo i hele Trøndelag
- Et bærekraftig næringsliv i hele Trøndelag
- Kompetanse for å møte et arbeidsliv i endring
- Kultur som drivkraft i samfunnsbyggingen
- Samarbeid i nye strukturer
- Bærekraftig økonomi i fylkeskommunen

Disse sju satsningsområdene er ikke bare Trøndelag fylkeskommune sine – men gjelder for hele Trøndelag, og forslag til økonomiplan for kommende 4-årsperiode med budsjett 2021 viser sammenhengen mellom planstrategien og de prioriteringer fylkesrådmannen foreslår i økonomiplanperioden.

KORONASITUASJONEN

Pandemien vi fortsatt står midt oppe i har utfordret samfunnet på en måte ingen kunne forutse da vi på denne tiden i fjor planla innværende år. Slik har 2020 vært et unntaksår, og ringvirkningene vil prege samfunnet og fylkeskommunen i lang tid framover.

La meg aller først få takke alle medarbeidere for den jobben som er gjort. Etter nedstengningen av Norge 12. mars ble det lagt ned en formidabel innsats for at fylkeskommunen skulle levere de tjenester vi har ansvar for. Det har vi klart. Takket være god jobb av mange har vi holdt hjulene i gang i en vanskelig og uforutsigbar periode. Fylkestinget har vært handlekraftig, og sørget for at fylkeskommunen var raskt ute med krisepakker og ordninger som bidro til aktivitet i trøndersamfunnet.

Fortsatt er det uvisst hvordan koronasituasjonen utvikler seg, og uansett vil fylkeskommunen som resten av samfunnet bruke lang tid på å komme tilbake dit vi var før pandemien. Vi må regne med at det meste av neste år også vil bli ekstraordinært med tiltak og restriksjoner. Alt dette gjør det spesielt krevende å legge fram budsjett og økonomiplan. Aldri har det vært så stor usikkerhet knyttet til et budsjettframlegg, fordi vi rett og slett ikke har full oversikt over de økonomiske kostnadene som følger av pandemien. Det eneste vi kan være sikre på er at staten ikke vil kompensere kommuner og fylkeskommuner krone for krone – altså dekke alle utgiftene.

Derfor er det ekstra viktig at vi er nøkterne i budsjettet. 2021 er ikke året for de store utskeielser. Samtidig ser vi nå verdien av å ha bygget en økonomisk buffer over tid.

ØKONOMISKE UTFORDRINGER

Korona kommer på toppen av en allerede krevende økonomisk situasjon for fylkeskommunen. Det er de siste årene gjort betydelige investeringer i skoler og veger for å bygge Trøndelag. Det har vært riktig, men har kostet. Denne gjeldsveksten gir en kraftig økning i finanskostnadene, som betyr at vi ikke klarer å opprettholde dagens aktivitet uten at det tas grep rettet mot finanssiden.

Det vil blant annet bety en lavere investeringstakt, og er helt nødvendig for å styrke fylkeskommunens handlingsrom. Tjenestekområdene er allerede pålagt innsparing, og det vil gjelde videre. En god og stram økonomistyring er nødvendig for å ha handlekraft til å nå politiske mål.

Fylkesrådmannen vil peke på følgende forhold:

- Driftsrammene er redusert gjennom budsjettvedtak både for 2019 og 2020. Dagens nivå bør videreføres med bakgrunn i usikkerheten knyttet til pandemien
- Kompensasjon knyttet til pandemien skal tilbakeføres til den enkelte enhet så langt dette er mulig
- Investeringsnivået må tilpasses ytterligere for å unngå gjeldsvekst fra og med 2024
- Lavt rentenivå må benyttes til å øke avdragene ytterligere
- Redusere bruken av fritt disposisjonsfond gjennom økonomiplanperioden

EVALUERING AV ORGANISASJONEN

Trøndelag fylkeskommune går nå inn i sitt fjerde år, og det er tid for å evaluere både kursen og organiseringen. Hovedmålene for et sammenslått Trøndelag ligger fast, og er nedfelt slik i intensjonsplanen:

- Sikre og videreutvikle kvalitet i regionens tjenester til innbyggerne.
- En region med livskraft, bærekraft og konkurransekraft.
- Etablere et nytt fylke og ny folkevalgt region, hvor fylkesnivåets ressurser og innsats kan bli organisert på en mer helhetlig måte for å fremme Trøndelags samfunns- og næringsmessige utvikling.
- Gi bedre muligheter til å sikre en balansert utvikling i Trøndelag, til å fremme Trøndelag som attraktiv region og gjøre regionen bedre i stand til å ta på seg nye oppgaver.
- Gi Trøndelag tyngde på den nasjonale arena, for å sikre regionen en rettmessig andel av statlige ressurser, etableringer, prosjekter osv.

Fylkesrådmannen vil legge opp til en større evaluering av organisasjonen med oppstart høsten 2021. Tre års drift har gitt oss erfaringer som gir grunnlag for justeringer og tilpasninger.

En slik evaluering vil også omfatte en vurdering av hvordan vi lykkes i arbeidet med målsetningene i intensjonsplanen. Klarer vi for eksempel å sikre en balansert utvikling? Er aktivitetene fylkeskommunen legger opp til i samsvar med målene?

Det er også naturlig at erfaringene fra pandemiene blir en del av evalueringen. Fylkeskommunen har som resten av samfunnet lært nye måter å arbeide og samhandle på den siste tiden, og mange av disse lærdommene har vært av det gode. For eksempel har kompetansen på bruk av digitale verktøy fått et løft i hele organisasjonen. Disse erfaringene vil ha betydning for hvordan vi organiserer virksomheten framover.

For fylkesrådmannen er det helt avgjørende at en slik evaluering involverer både ansatte og politisk foresatte på en god måte.

BÆREKRAFT

FNs bærekraftsmål skal være grunnlaget for all planlegging og politikkutforming i Trøndelag fylkeskommune, og vi jobber med klima og miljø på mange måter. Et eget klimabudsjett skal være et viktig verktøy for å redusere klimautslipp i egen virksomhet. Vi har gjort mye på dette område, og skal gjøre mer – ikke minst gjennom vår rolle som innkjøper. Samtidig er ikke dette et spørsmål bare om investeringer, men like mye holdninger og hvordan vi organiserer arbeidshverdagen vår.

Sammen med Trondheim kommune og i tett samarbeid med NTNU og SINTEF har vi etablert Bærekraftsenteret. Trondheim kommune er sekretariat for samarbeidet. Utgangspunktet for partnerskapet er å finne og utnytte muligheter for verdiskaping i regionen, og dermed bidra til bærekraftig omstilling med Trøndelag som utgangspunkt. I samarbeid med FN evalueres for tiden nærmere 30 kommuners bærekraft, og funnene fra denne evalueringen brukes så til å koble lokale behov og muligheter til tilgjengelige løsninger og ressurser.

For at overgangen fra datainnhenting og statistikk til løsninger skal bli mest mulig effektiv utvikler og tester partnerne nye verktøy og arbeidsformer. Resultatene fra denne utprøvingen deles både med FN og med andre regioner i Norge gjennom det nasjonale bærekraftsnettverket.

Dette arbeidet må selvsagt sees i sammenheng med det fokuset hele organisasjonen har, både politisk og administrativt, at Trøndelag skal være klimanøytral innen 2030.

NASJONALJUBILEET NORGE I 1000 ÅR I 2030

Stortinget har pekt på Stiklestad Nasjonale kultursenter som sentral i arbeidet med nasjonaljubileet Norge i 1000 år i 2030. Fylkestinget har understreket at aksen Stiklestad – Nidaros står sentralt. Det er etablert en regional styringsgruppe og arbeidsgruppe som er i ferd med å utarbeide prosjektplanen for det videre arbeidet. Arbeidet med lokal, regional og nasjonal forankring pågår og krever at mange aktører får og tar eierskap til arbeidet og de muligheter nasjonaljubileet gir. Innretningen må sikre både en nasjonal overbygning og folkelig forankring og deltagelse. Arbeidet med å sikre nasjonal forankring og finansiering må intensiveres.

KAPITTEL 2

ØKONOMISKE RAMMER OG UTVIKLING

2. Økonomiske rammer og utvikling

«I en bærekraftig økonomi vurderer vi både miljømessige, samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser av prioriteringene våre.

Vi skal bidra til en bærekraftig forvaltning av ressursene vi disponerer.»

2.1. Innledning

Koronapandemien har ført til et kraftig tilbakefall i norsk og internasjonal økonomi. For å redusere de umiddelbare og langsiktige konsekvensene av pandemien, har regjeringen satt inn en rekke krisetiltak. Videre har Norges Bank bidratt ved å sette styringsrenten ned til null prosent. I løpet av sommeren ble det lempet på smittevernstiltakene og den økonomiske veksten er nå i ferd med å ta seg kraftig opp. Gjeninnhenting er likevel ikke sterk nok til at aktiviteten i planperioden kommer opp på det nivået vi før krisen ville ha karakterisert som et normalnivå. Usikkerheten rundt den videre utviklingen er stor.

I Trøndelag nådde arbeidsledigheten 9,7 % i mars. Etter nedtrappingen av smitteverntiltakene og gradvis gjenåpning av samfunnet er ledigheten i Trøndelag redusert til 2,6 % av arbeidsstyrken i begynnelsen av oktober.

På lik linje med resten av kommunesektoren, opplever også Trøndelag fylkeskommune store økonomiske konsekvenser som følge av pandemien. Kollektivtransporten er hardest rammet med et anslått nettotap i 2020 på ca. 221 millioner kroner. Innenfor videregående opplæring og tannhelse er nettotapene anslått til henholdsvis 43 millioner kroner og 35 millioner kroner. Ut over dette har vi også redusert anslaget for våre skatteinntekter med 115 millioner kroner. Trøndelag fylkeskommune har så langt mottatt om lag 300 millioner kroner i krisemidler. Mesteparten av dette har gått til å dekke tapte billettinntekter i kollektivtrafikken. Det lave rentenivået vil imidlertid påvirke våre finanskostnader positivt de nærmeste årene.

Til tross for den krevende situasjonen, har fylkeskommunen gjennom budsjettrevisjoner og mottatte kompensasjoner i 2020 fortsatt kontroll på økonomien. Basert på driftsrapport pr 2. tertial 2020, tyder prognosene på virksomhetsnivå på et lite mindreforbruk for inneværende år. Prognosene er imidlertid usikre, og mye avhenger av hvordan situasjonen rundt pandemien utvikler seg. Hvis vi ser på de ulike enhetene i fylkeskommunen, er prognosene for 2020 svært varierende. Mange enheter har hatt en god del merutgifter og bortfall av inntekter som det vil være behov for å kompensere i 2021.

I denne forbindelse gjør fylkesrådmannen oppmerksom på at regjeringen nå i november har lagt frem en tilleggsproposisjon til statsbudsjett for 2021. Stortinget skal behandle denne samtidig med statsbudsjettet i midten av desember. Her kommer det frem at fylkeskommunene får tildelt 950 millioner kroner til økt skjønnstilskudd. Midlene kommer etter en kartlegging av økonomiske konsekvenser som følge av koronasituasjonen i kommunesektoren. For fylkeskommunene pekes det på behov for kompensasjon innenfor kollektivtransporten, videregående opplæring og tannhelse. Regjeringen foreslår også 100 millioner kroner til økt mulighet for å bruke voksenretten i videregående opplæring.

Fordelingen av midlene mellom fylkeskommunene er ikke kjent foreløpig, og dermed ikke lagt inn i vårt inntektsbudsjett for 2021. Fylkesrådmannen vil derfor komme tilbake til fordeling av disse midlene tidlig i 2021, etter at årsregnskapet for 2020 er avlagt og behovet for kompensasjon innenfor de ulike tjenestoområdene er nærmere avklart.

I arbeidet med økonomiplan 2021-2024 med budsjett for 2021, har fylkesrådmannen lagt vekt på følgende hovedprioriteringer:

- Videreføre nivået på tjenestoområdenes budsjetttrammer
- Redusere investeringsnivået for å unngå ytterligere gjeldsvekst fra og med 2024
- Benytte situasjonen med lav lånerente til å øke avdragsbetalingen
- Redusere bruk av fritt disposisjonsfond i økonomiplanperioden

Fylkesrådmannen har i årets budsjettarbeid forsøkt å vise et økonomisk handlingsrom i budsjett og økonomiplan. Dette handlingsrommet fremkommer i hovedsak som følge av to forhold. For det første gir situasjonen vi er inne i med lav lånerente, anledning til å redusere budsjettet knyttet til rentekostnadene. Fylkesrådmannen har i budsjettopplegget valgt å øke avdragsbetalingen tilsvarende det vi har redusert rentekostnadene med, slik at totale finansutgifter holdes på samme nivå som i inneværende økonomiplan.

Det andre forholdet det er knyttet et visst handlingsrom til, er bruk og avsetning til disposisjonsfond. I inneværende økonomiplan er det budsjettet med bruk av midler fra fritt disposisjonsfond i 2021. I fylkesrådmannens forslag til økonomiplan for 2021-2024 er det nå rom for netto avsetning av midler til disposisjonsfond hvert år i perioden. Fylkesrådmannens anbefaling er å sette av midler på disposisjonsfond hvert år, og dette er innarbeidet i budsjettforslaget som nå legges frem.

Nærmere omtale av foreslåtte endringer i finanskostnadene står i kapittel 2.4 og endringer knyttet til disposisjonsfond er omtalt i kapittel 2.5.

2.2. Driftsbudsjett – Bevilgningsoversikt

Forutsigbare økonomiske rammer er viktig for å opprettholde en god tjenesteproduksjon over tid. I økonomiplanen for 2021–2024 har fylkesrådmannen prioritert å videreføre tjenestoområdenes budsjetttrammer på minimum samme nivå som i økonomiplan 2020-2023. Effektiviseringskravet som ble vedtatt i budsjettbehandling for 2019, ligger fortsatt inne i budsjettet med 1,25 % i 2021 stigende til 1,50 % fra og med 2022.

Effektiviseringskravet på 9,9 millioner kroner innenfor sentraladministrasjonen som ble vedtatt for inneværende økonomiplan, er videreført hvert år i kommende økonomiplanperiode.

Målet om å styrke utdanningsområdet med 50 millioner kroner over en fireårsperiode ligger fremdeles inne i budsjettet, og vil være nådd i 2022.

Midler til nye oppgaver i 2021 er innarbeidet i budsjettet på de respektive tjenestoområdene, og omfatter drift Ørland Lufthavn (5,7 millioner kroner), null- og lavutslippsferjer (10,4 millioner kroner) og kulturnæring (1 million kroner). Økt lærlingetilskudd pga korona er videreført vårhalvåret 2021 med 15,2 millioner kroner.

Vi viser til omtale av den økonomiske situasjonen innenfor hvert tjenestoområde for ytterligere detaljer.

Bevilgningsoversikt drift 1000 kroner	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1 Rammetilskudd	-3 600 373	-3 752 634	-3 870 562	-3 854 010	-3 855 327	-3 854 644
2 Inntekts- og formuesskatt	-2 784 146	-2 783 097	-2 963 986	-2 964 154	-2 964 388	-2 964 306
3 Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
4 Andre generelle driftsinntekter	-47 783	-28 000	-29 000	-30 000	-30 000	-30 000
5 Sum generelle driftsinntekter (Sum 1-4)	-6 432 302	-6 563 731	-6 863 548	-6 848 164	-6 849 715	-6 848 950
6 Sum bevilgninger drift, netto fra bevilgningsoversikt	5 929 959	6 056 093	6 238 078	6 187 268	6 185 477	6 184 034
7 Avskrivninger	572 117	0	0	0	0	0
8 Sum netto driftsutgifter (sum 6-7)	6 502 076	6 056 093	6 238 078	6 187 268	6 185 477	6 184 034
9 Brutto driftsresultat	69 775	-507 638	-625 470	-660 896	-664 238	-664 916
10 Renteinntekter	-58 765	-25 500	-29 000	-28 400	-28 400	-28 400
11 Utbytter	-291	0	0	0	0	0
12 Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-63	0	0	0	0	0
13 Renteutgifter	190 046	278 916	198 763	215 488	245 910	262 618
14 Avdrag på lån	309 428	322 800	422 814	424 052	414 459	422 685
15 Netto finansutgifter (Sum 10-14)	440 355	576 216	592 577	611 140	631 969	656 903
16 Motpost avskrivninger	-572 117	0	0	0	0	0
17 Netto driftsresultat	-61 987	68 578	-32 893	-49 756	-32 269	-8 013
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>						
18 Overføring til investering	8 856	11 200	3 970	3 970	3 970	3 970
19 Netto avs. Eller bruk av bundne driftsfond						
20 Netto avsetninger til eller bruk av disp.fond	-3 603	-79 778	28 923	45 786	28 299	4 043
21 Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
22 Sum disponeringer eller dekning av netto driftsres.	5 253	-68 578	32 893	49 756	32 269	8 013
23 Fremført til inndekning i senere år	0	0	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt tjenesteområder 1000 kroner	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Fordelt slik						
Politisk styring og kontrollorganer	72 834	59 054	59 290	58 360	58 360	58 360
Administrasjon og adm.lokaler	266 475	304 014	312 010	311 686	311 489	311 046
Opplæring	2 938 062	3 062 295	3 108 609	3 105 603	3 104 009	3 104 009
Tannhelse	250 166	250 947	254 094	254 095	254 095	254 095
Nærings- og bostedsutvikling	150 209	137 197	134 093	133 855	133 855	132 855
Fylkesveger	798 505	784 663	887 728	885 457	885 457	885 457
Kollektivtrafikk	1 214 755	1 209 690	1 240 503	1 197 065	1 197 065	1 197 065
Kulturaktivitet	238 954	248 234	241 751	241 147	241 147	241 147
Sum netto drift	5 929 959	6 056 093	6 238 078	6 187 268	6 185 477	6 184 034

Pensjon

Trøndelag fylkeskommune har et etterslep i pensjonskostnadene i form av et stort akkumulert premieavvik på 415 millioner kroner ved inngangen til 2020 (394 millioner kroner i 2019). Dette skal nedbetales over hhv. 15, 10 og 7 år og kommer som en kostnad i regnskapet de nærmeste årene.

Fra 01.01.2020 ble det innført nye regler for offentlig tjenstepensjon, som et ledd i tilpasningen til pensjonsreformen. Omleggingen til ny offentlig tjenstepensjon vil gi lavere netto pensjonskostnad og samlet pensjonskostnad både i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og i Statens Pensjonskasse (SPK).

Fra 2020 til 2021 reduseres pensjonskostnadene, i prosent av pensjonsgrunnlaget, for både SPK og KLP. Prognosen fra SPK bygger på forutsetninger fra slutten av mai. I løpet av sommeren kom SSB med oppjusterte prognoser, hvor bl.a. lønnsveksten var en del høyere enn det SPK hadde lagt til grunn. Små endringer i forutsetningene kan gi store utslag når lønnsmassen er stor. På grunn av usikkerheten i forutsetningene, har vi valgt å videreføre pensjonssatsene på samme nivå som i 2020.

Det er knyttet stor usikkerhet til utviklingen i pensjonskostnadene. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) forventer at både pensjonspremiene og pensjonskostnadene vil være høye i årene som kommer. I følge KMD er tjenstepensjon en del av lønnsvilkårene og de får vi ikke automatisk kompensasjon for over statsbudsjettet.

Fra 2021 reduserer KLP satsen på egenkapitaltilskuddet i fellesordningen for fylkeskommuner fra 0,30 % til 0,15 % av premiereserven. For Trøndelag fylkeskommune vil tilskuddet utgjøre ca. 3,97 millioner kroner i 2021. Beløpet overføres fra drift til investering. I 2020 var tilskuddet på 7,488 millioner kroner.

2.3. Frie inntekter

Frie inntekter er rammetilskudd og skatteinntekter og framgår i bevilgningsoversikt i avsnitt 2.2. Inntektsutjevningen inngår i beløp for rammetilskudd. I bevilgningsoversikten inngår også noen andre generelle driftsinntekter med 29 millioner kroner. Øvrige driftsinntekter inngår i tjenesteområdenes netto budsjettammer.

Vi anslår frie inntekter til 6 834,5 millioner kroner for 2021. Statens anslag for kommunal deflator (prisstigning) for 2021 er 2,7 %. Vårt anslag på frie inntekter for 2021 innebærer en realvekst på 42 millioner kroner i forhold til sammenlignbart nivå for 2020. Sammenlignbart nivå for 2020 framkommer etter prisjustering og korrigerende for særskilt økning i rammetilskudd 2020 pga korona, samt korrigerende for nye oppgaver i 2021. Nye oppgaver i 2021 er blant annet drift Ørland Lufthavn (5,7 millioner kroner), null- og lavutslippsferjer (10,4 millioner kroner), kulturminnevern (1 million kroner) og økt lærlingetilskudd (15,2 millioner kroner).

I 2022 reduseres de frie inntektene med om lag 16 millioner kroner, for deretter å bli liggende omtrent på dette nivået i planperioden. I økonomiplanen 2020-23 økte vi rammetilskuddet med 68,5 millioner kroner fra og med 2022 basert på signaler i kommuneproposisjonen for 2020 om en mulig ny fordeling etter veinøkkelen. Dette beløpet har vi nå tatt ut av økonomiplan 2021-2024, etter som det nå er knyttet større usikkerhet til denne omleggingen.

I forslag til statsbudsjett for 2021 foreslår regjeringen en vekst i frie inntekter på 2 milliarder kroner for kommunesektoren, hvorav 0,4 er til fylkeskommunene. Veksten regnes i forhold til revidert nasjonalbudsjett for 2020 i mai, uten koronatiltak og uten at oppjustering av skatteanslaget for 2020 i høst regnes med.

Skatteanslag for fylkeskommunene i 2021 er 37,5 milliarder kroner eller 8,6 % over revidert nivå for 2020. Skatteanslaget for 2021 inkluderer kompensasjon for skattesvikt i 2020 på grunn av koronapandemien. Skatteanslaget for 2021 inkluderer om lag 746 millioner kroner. Dette er fylkeskommunenes andel av de 1 926 millionene som kommunesektoren fikk i kompensasjon for skattesvikt. For å oppnå kompensasjonen og målsetningen om at skatteinntektene skal utgjøre 40 % av fylkeskommunenes samlede inntekter, er skattøren for fylkeskommunene satt til 2,7 % i 2021. Dette er en oppjustering med 0,25 prosentpoeng i forhold til 2020.

Det går fram av driftsrapport 2/2020 at fylkeskommunen får 299 millioner kroner i frie inntekter til dekning av utgifter til koronapandemien i 2020. I september har regjeringen i proposisjon 142 S foreslått at fylkeskommunene får 1,5 milliarder kroner i kompensasjon for tapte billettinntekter i kollektivtransporten. Dette utbetales som skjønnsmidler etter dokumentert behov fra den enkelte fylkeskommune.

I statsbudsjettet for 2021 foreslår regjeringen ytterligere 1,25 milliarder kroner i kompensasjon til kollektivtrafikken, også basert på et dokumentert behov før utbetaling. I et tillegg til statsbudsjettet som ble offentliggjort i november, varsler regjeringen om 0,95 milliard kroner til økt skjønnstilskudd til fylkeskommunene. Dette skal dekke tapte billettinntekter i kollektivtrafikk, og mindreinntekter i tannhelse og merutgifter i videregående opplæring. Regjeringen foreslår også 100 millioner kroner til økt mulighet for å bruke voksenretten i videregående opplæring. I prognosen for frie inntekter i 2021 har vi ikke lagt inn noe anslag for vår andel av kompensasjon og skjønnstilskudd. Vi vil i 2021 fortløpende justere anslag på frie inntekter, avhengig av dokumenterte behov og utbetalinger.

Vi bygger våre anslag for frie inntekter på KS sin prognosemodell. Prognosen inneholder statens skatteanslag med forventet befolkningsutvikling framover, og en årlig skjønnstildeling på 36 millioner kroner i hele økonomiplanperioden. Vi taper 8,3 millioner kroner per år fra 2020 på det nye inntektssystemet, med full virkning i 2023 er tapet 33,3 millioner kroner. Vi mottar 5,5 millioner kroner i kompensasjon for dette per år i perioden.

2.4. Finansutgifter og -inntekter

Netto finansinntekter/-utgifter påvirkes blant annet av styringsrenten, pengemarkedsrenten og fylkeskommunen sitt gjeldsnivå.

Styringsrente og pengemarkedsrente

Styringsrenten ble i vår redusert med til sammen 1,5 prosentpoeng til null prosent. I rentemøte i september vedtok Norges bank å holde styringsrenten uendret på null prosent. I Pengepolitisk rapport nr. 3/20, som ble lagt fram i september, skriver Norges Bank «Det kraftige økonomiske tilbakeslaget og stor usikkerhet om den videre utviklingen tilsier at renten holdes i ro til det er klare tegn til at forholdene i økonomien normaliseres. Komiteen ser ikke for seg at renten vil bli satt ytterligere ned». Videre skriver de at «prognosen for styringsrenten er lite endret fra juni og innebærer en rente på dagens nivå de neste par årene». Deretter vil renten øke gradvis til 0,5 % i slutten av 2023 som er siste året i Norges Bank prognoseperiode. Statistisk sentralbyrå forventer at pengemarkedsrenten (3 mnd. Nibor) vil ligge på 1,0 % i slutten av 2023 mot 0,45 % i dag.

Renter og avdrag

I budsjettforslaget har fylkesrådmannen lagt inn en budsjettrente på henholdsvis 0,90 %, 1,05 %, 1,40 % og 1,60 % hvert år i økonomiplanperioden. Dette tilsvarer Kommunalbankens anbefaling, basert på fremtidige forventinger til markedsrenter.

På den delen av låneporteføljen som er rentesikret er det budsjettert med den aktuelle fastrenten.

Budsjetterte avdrag i økonomiplan 2020-2023 ligger så vidt over fastsatt minsteavdrag i henhold til kommunelovens § 14-18. Minsteavdraget i henhold til kommuneloven er avhengig av årets avskrivninger og forholdet mellom lånegjelden og avskrivbare anleggsmidler.

Rentenivået er forventet å holde seg på et forholdsvis lavt nivå i økonomiplanperioden.

Budsjetterte renteutgifter er justert ned hvert år i 4-årsperioden og overført til økte avdrag. I 2021 utgjør dette om lag 83,5 millioner kroner. Den samlede rente- og avdragsbelastningen er derfor på tilnærmet samme nivå i økonomiplan 2021-2024 som i gjeldende økonomiplan. Dette er et viktig tiltak for å redusere den høye lånegjelden fylkeskommunen har.

Nedenfor viser vi endringer i rente- og avdragsbelastningen i perioden fra 2021-2024 sammenlignet med vedtatt økonomiplan for 2020-2023.

Økonomiplan 2020-2023	2020	2021	2022	2023
Tall i 1000 kroner				
Budsjetterte renter	278 916	282 213	287 170	295 800
Budsjetterte avdrag	322 800	341 708	354 714	366 913
Sum renter og avdrag	601 716	623 921	641 884	662 713

Økonomiplan 2021-2024	2021	2022	2023	2024
Tall i 1000 kroner				
Budsjetterte renter	198 763	215 488	245 910	262 618
Budsjetterte avdrag	422 814	424 052	414 459	422 685
Sum renter og avdrag	621 577	639 540	660 369	685 303

Vi viderefører ordningen med rentebufferfond for å sikre oss mot rentesvingninger. Fondet skal i henhold til handlingsregelen ha et «tak» på 3 % av den andelen av gjelden som ikke er rentesikret, men maksimalt 200 millioner kroner. Fondet er per i dag på ca. 180 millioner kroner.

Gjeldende reglement for finans- og gjeldsforvaltning for Trøndelag fylkeskommune ble vedtatt i februar 2019. Reglementet omfatter størrelse på hvert enkelt lån, type lån, regler for hvordan låneporteføljen skal være sammensatt, hvor lånene kan tas opp, gjennomsnittlig varighet/rentebinding og sikringsgrad.

Finansreglementet er styrende både ved refinansiering og opptak av nye lån. Det innebærer en avbalansering mellom lån med kort løpetid (sertifikater er opp til 12 måneder) og lån med lengre løpetider. Sertifikatlån/korte lån gir vanligvis en lavere rente enn lange lån. Slik rentesituasjonen er i dag er dette noe utjevnet.

Vi jobber kontinuerlig med at låneporteføljen skal være tilpasset reglementet. Trøndelag fylkeskommune sine lån er enten sertifikatlån med rentebinding i 3, 6 eller 12 måneder, obligasjonslån med flytende rente eller fastrentelån.

For å tilfredsstille kravet om fast rente er det i tillegg til fastrentelån inngått rentebytteavtaler. I dag har vi totalt 4,5 milliarder kroner sikret gjennom rentebytteavtaler. I tillegg har fylkeskommunen fastrentelån på 1 milliard kroner fordelt på 2 lån med sluttdato i 2024 og 2025. Fylkeskommunen får også rentekompensasjon fra staten for lånegjeld på ca. 2,2 milliarder kroner.

2.5. Netto avsetninger, disposisjonsfond

Ved inngangen til 2020 var fylkeskommunen sitt disposisjonsfond på 1,172 milliarder kroner. Av dette har fylkestinget vedtatt bruken av 874 millioner kroner til ulike formål som regionalt utviklingsfond, maritimt utviklingsfond, samferdselsfond, opplæringsfond med flere. Det resterende beløpet på 298 millioner kroner er uten bestemt formål (her kalt fritt disposisjonsfond).

I løpet av 2020 er det gjort vedtak på bruk og avsetning til fritt disposisjonsfond. Fritt disposisjonsfond øker med til sammen ca. 50 millioner kroner i 2020, og saldo ved årets slutt er forventet å bli ca. 349 millioner kroner.

I økonomiplanperioden er det planlagt avsetning til fritt disposisjonsfond på ca. 145 millioner kroner. Med planlagt avsetning i økonomiplanperioden vil fritt disposisjonsfond være på ca. 494 millioner kroner ved utgangen av 2024.

Bruk og avsetning fond 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			Sum bruk/ avsetn.
	2021	2022	2023	2024	2021-2024
Avsetning til bundne disposisjonsfond	-	-	-	-	-
Bruk av bundne disposisjonsfond	-	-	-	-	-
Avsetning til tunellsikring	15 700	15 700	15 700	15 700	62 800
Avsetning fritt disposisjonsfond	39 739	56 041	37 014	12 758	145 553
Bruk av Marint utv.fond	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000	-28 000
Bruk av Regionalt utv.fond	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000	-60 000
Bruk av Utdanningsfondet	-4 516	-3 955	-2 415	-2 415	-13 301
Bruk av sentralt disposisjonsfond	-	-	-	-	-
Sum bruk avsetning fond	28 923	45 786	28 299	4 043	107 052

Netto driftsresultat 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	
Netto driftsresultat	32 893	49 756	32 269	8 013	

Kommuneloven setter krav til at den økonomiske handleevnen skal ivaretas over tid. En omdisponering av planlagt avsetning til fritt disposisjonsfond til tjenesteyting, kan derfor ikke overstiger netto driftsresultat, i det enkelte år i økonomiplanen.

2.6. Investeringsbudsjett – bevilgningsoversikt

Økonomisk oversikt investering	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2020	2021	2022	2023	2024
Investeringer i varige driftsmidler	1 930 200	1 740 300	1 578 000	1 179 800	969 400
Tilskudd til andres investeringer	-	-	-	-	-
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	7 500	3 970	3 970	3 970	3 970
Utlån av egne midler	-	-	-	-	-
Avdrag på lån Sum	-	-	-	-	-
Sum investeringsutgifter	1 937 700	1 744 270	1 581 970	1 183 770	973 370
Kompensasjon for merverdiavgift	-348 800	-313 254	-275 020	-212 364	-174 490
Tilskudd fra andre	-726 300	-324 870	-214 900	-125 800	-160 000
Salg av varige driftsmidler	-	-	-37 800	-20 000	-94 000
Salg av finansielle anleggsmidler	-	-	-	-	-
Utdeling fra selskaper	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-	-	-	-	-
Sum bruk av lån	-836 400	-1 102 176	-999 039	-805 936	-525 210
Sum investeringsinntekter	-1 911 500	-1 740 300	-1 526 759	-1 164 100	-953 700
Videreutlån	-	-	-	-	-
Bruk av lån til videreutlån	-	-	-	-	-
Avdrag på lån til videreutlån	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på videreutlån	-	-	-	-	-
Netto utgifter videreutlån					
Overføring fra drift	-11 200	-3 970	-3 970	-3 970	-3 970
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	-	-	-	-	-
Netto avsetninger til eller bruk av ubundne fond	-15 000	-	-51 241	-15 700	-15 700
Dekning av tidligere års udekket beløp	-	-	-	-	-
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-26 200	-3 970	-55 211	-19 670	-19 670
Fremført til inndekning i senere år	-	-	-	-	-

Investeringer fordelt på programområder 1000 kroner	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2020	2021	2022	2023	2024
Administrasjon og eiendomsledelse	18 000	13 000	3 000	-	-
Nybygging, ombygging og påbygging	503 400	573 400	641 700	588 200	361 500
Utvikling av bygning	3 000	3 000	2 000	2 000	2 000
Tannhelse	3 500	21 500	33 500	2 500	2 500
Fylkesveier, miljø og trafikksikkerhetstiltak	1 362 300	1 083 400	798 800	583 100	603 400
Bilruter, kjøp av rutetjenester	40 000	46 000	99 000	4 000	-
Sum Investeringer	1 930 200	1 740 300	1 578 000	1 179 800	969 400

Bevilgningene i investeringsbudsjettet fordeles brutto på ulike programområder i bevilgningsoversikten. Fylkestingets mål, prioriteringer og forutsetninger for bevilgningene går fram av investeringstabeller og tekstdelen i kapittel 4 til 10 i årsbudsjett- og økonomiplandokumentet for 2021 – 2024. Fylkestingets vedtak er bindende for underordnede organer.

2.7. Investeringer – Lånegjeld

I økonomiplanperioden er det budsjettert med investeringer for til sammen 5,5 milliarder kroner. I 2021 er det budsjettert med investeringer på ca. 1,74 milliarder kroner, og investeringsnivået vil reduseres frem til 2024.

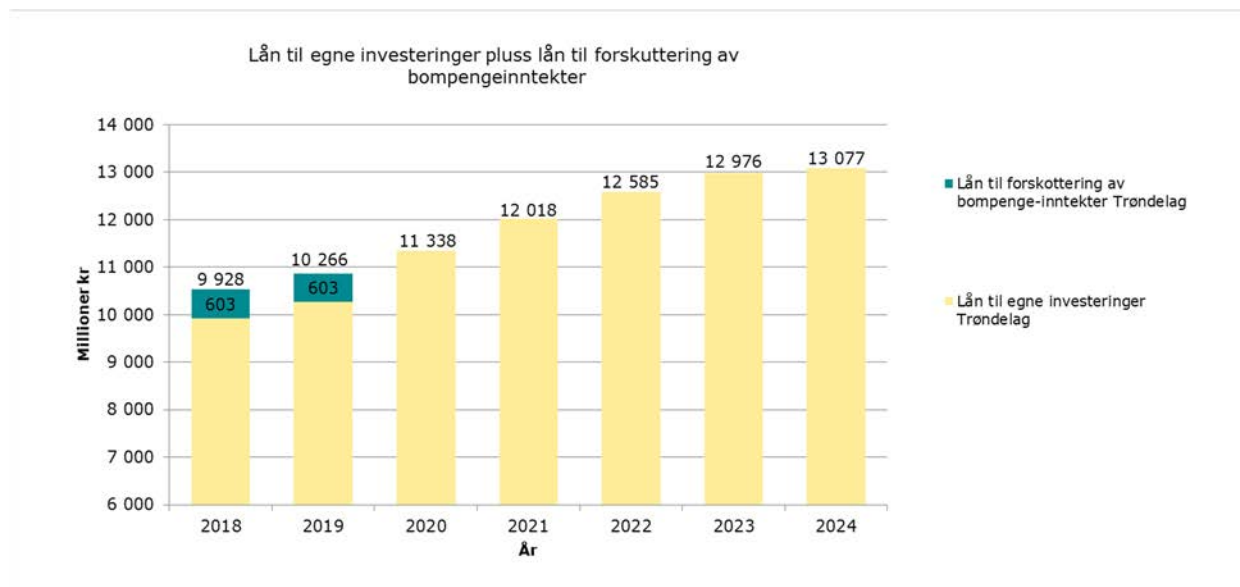
For å finansiere investeringene er det budsjettert med låneopptak på til sammen 3,4 milliarder kroner i økonomiplanperioden. I 2021 er det budsjettert med bruk av lån på ca. 1,1 milliard kroner.

All merverdikompensasjon knyttet til investeringer skal føres til inntekt i investeringsregnskapet. Vi har en del prosjekter som blir delvis finansiert av statlige tilskudd eller bompenger. Ut over dette blir investeringene stort sett lånefinansiert.

Alle inntekter fra salg av eiendom settes på fond som etter hvert skal brukes til nye investeringer. I økonomiplanperioden er det budsjettert med salg av varige driftsmidler på til sammen 151,8 millioner kroner som går til finansiering av investeringer i økonomiplanperioden.

Netto lånegjeld var ved utgangen av 2019 på 10 984 millioner kroner. For en del av lånene som gjelder fylkesveg og skolebygg mottar vi rentekompensasjon fra staten. Vi har utnyttet de statlige ordningene fullt ut, og lån med rentekompensasjon utgjorde per 31.12.2019 ca. 2,2 milliarder kroner. Det vil ikke bli godkjent ytterligere prosjekter for rentekompensasjon, verken innenfor ordningen for skolebygg eller for fylkesvei, i 2020. Det er heller ikke signalisert nye rentekompensasjonsordninger fremover. Det vil fortsatt bli gitt kompensasjon for allerede godkjente prosjekter.

I slutten av økonomiplanperioden er lånegjelden forventet å bli ca. 13 milliarder kroner.

2.8. Økonomien på lang sikt

Investerings- og gjeldsnivå frem mot 2030

Fylkesrådmannen har gitt klart uttrykk for, både i fjorårets budsjettbehandling og i fylkestingsak 85/20 Utfordringsdokumentet, at investeringsnivået må reduseres fra og med 2024. Dette er nødvendig for å få stoppet gjeldsveksten og unngå at finanskostnadene tar for stor del av driftskostnadene. Fylkesrådmannen har i høstens budsjettarbeid hatt en ambisjon om å legge frem et investeringsnivå i 2024 som bidrar til å redusere lånegjelda.

I forslag til økonomiplan 2021-2024, beløper totale investeringer seg til ca. 969 millioner kroner i 2024. Behov for låneopptak knyttet til disse investeringene beløper seg til ca. 524 millioner kroner. Budsjetterte avdrag i 2024 er på ca. 422 millioner kroner. Det betyr at gjelda vil øke med ca. 102 millioner kroner fra 2023 til 2024. Fylkesrådmannen ser det som svært krevende å redusere investeringsnivået ytterligere i 2024, etter som flere prosjekt er bundet av juridiske avtaler eller de er nødvendig å gjennomføre av forskriftsmessige hensyn og andre bindinger.

Fylkesrådmannen mener at jobben med å snu gjeldsutviklingen er godt i gang, selv om det ifølge våre prognoser vil skje en reell nedtrapping av gjelden først i 2025 og ikke i 2024. I det etterfølgende gir vi en analyse av situasjonen og handlingsrommet når det gjelder investerings- og gjeldsnivå frem mot 2030.

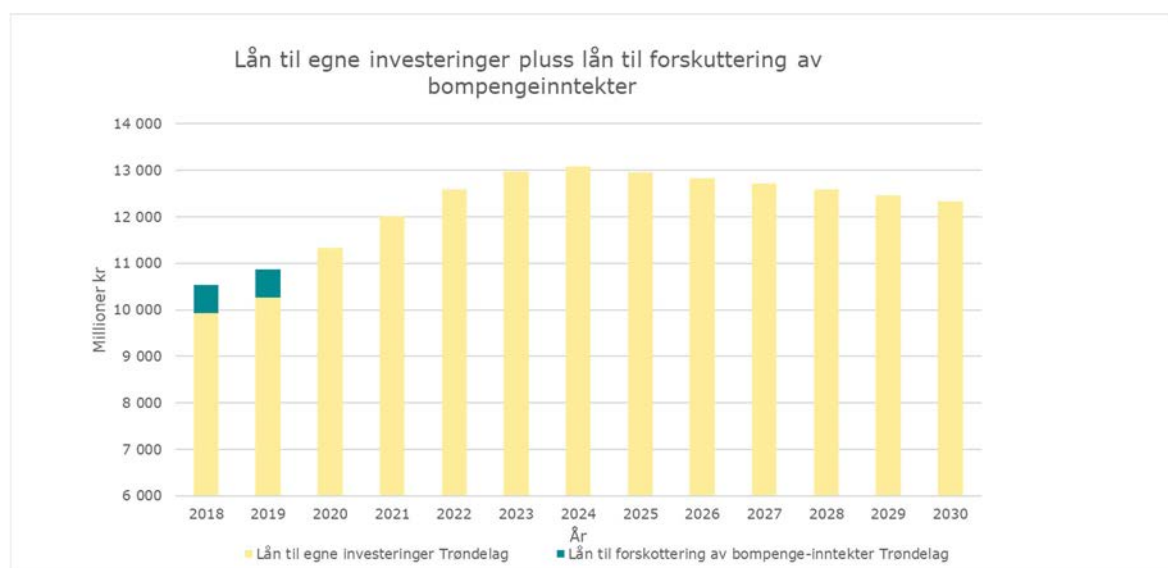
Økonomiplanen for 2021-2024 viser at vi har økonomisk evne til å håndtere investeringsnivået som er foreslått i perioden, uten ytterligere effektiviseringstiltak eller bruk av disposisjonsfond.

I 2024 vil vi imidlertid ha en lånegjeld på ca. 13 milliarder kroner, og samlede finanskostnader på ca. 685 millioner kroner. I et langsiktig perspektiv frem mot 2030, er det svært lite rom for å øke de årlige finanskostnadene uten at det foretas kutt i tjenesteområdenes driftsrammer eller betydelig bruk av disposisjonsfond. I den videre analysen er det tatt utgangspunkt i et behov for å redusere lånegjelden fra og med 2025.

Våre analyser viser at vi kan legge til grunn et avdragsnivå på ca. 422 millioner kroner årlig frem mot 2030, forutsatt et fortsatt lavt rentenivå. Hvis vi skal klare å redusere lånegjelda fra 2025, betyr dette at årlige låneopptak må være mindre enn 422 millioner kroner. Med et låneopptak på 422 millioner kroner vil vi kunne finansiere årlige investeringer på om lag 500 millioner kroner. Med et slikt årlig investeringsnivå frem mot 2030, vil størrelsen på lånegjelden opprettholdes på ca. 13 milliarder kroner og finanskostnadene ligge på ca. 685 millioner kroner. Dette gir et svært begrenset økonomisk handlingsrom, og det vil være stor økonomisk risiko knyttet til f. eks renteøkninger.

Fylkesrådmannen har i gjeldende økonomiplan og utfordringsdokument for 2021-2024 anbefalt årlige låneopptak på 300 millioner kroner og investeringsnivå på 375 millioner kroner årlig fra 2025. Et årlig investeringsnivå på 375 millioner kroner og avdragsnivå på 420 millioner kroner vil redusere lånegjelden fra 2025. Hvis det er behov for høyere investeringsnivå er alternativet at avdragene økes eller å betale ekstraordinære avdrag når det er rom for det, for eksempel gjennom salg av eiendom.

Grafen under illustrerer utvikling i lånegjeld med årlige låneopptak på 300 millioner kroner og avdrag på 422 millioner kroner fra 2025. Dette gir rom for investeringer på ca. 375 millioner kroner pr år.

Grafen viser en svak nedgang i lånegjeld frem mot 2030. Et lavere låneopptak og investeringsnivå vil naturligvis føre til en raskere reduksjon av lånegjelden. Etter fylkesrådmannens vurdering bør det framtidige nivået på gjeld og finanskostnader nærme seg 2018-nivået. Dette vil innebære gjeld på ca. 10 milliarder kroner og årlige finanskostnader på ca. 560 millioner kroner (8% av frie inntekter).

2.9. Handlingsregler og finansielle måltall

Etter kommuneloven skal fylkestinget ivareta økonomisk handleevne over tid, og utarbeide realistiske planer for virksomhet og økonomi. Foruten at fylkestinget selv skal vedta økonomiplan, budsjett, regnskap og årsberetning, skal fylkestinget også vedta finansielle måltall for utviklingen av fylkeskommunens økonomi (kommuneloven §§ 14-1 og 14-2).

Å ivareta økonomisk handleevne over tid, vil i hovedsak innebære å sørge for tilstrekkelige og forutsigbare driftsrammer.

Fylkestinget vedtok i sak 61/17 økonomiplan 2018 – 2021, et sett med finansielle måltall og handlingsregler for styring av fylkeskommunens økonomi. Disse ligger fast, unntatt handlingsregelen for gjeldsgrad som ble justert (fra 100% til 113%) i fylkestingssak 117/19 økonomiplan 2020 – 2023.

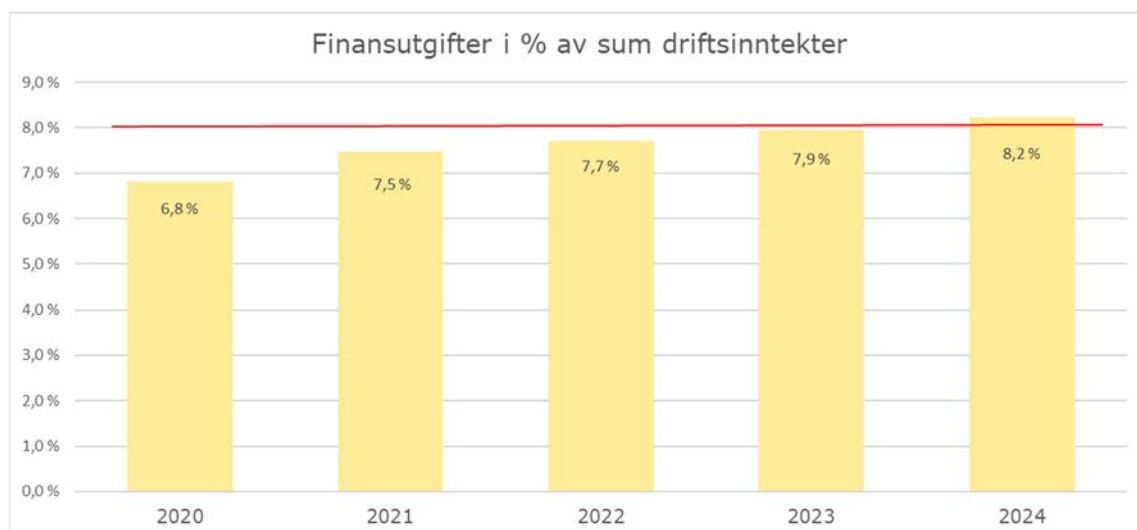
I fylkestingssak 61/17 ba fylkestinget også om at det legges fram en vurdering av foreslåtte handlingsregler, der man ser hvordan effekten av handlingsreglene blir ved en etterlevelse av disse i økonomiplanen. Dette omtales nedenfor.

- **Handlingsregel for finansutgifter:** Renter og avdrag skal utgjøre inntil 8 % av generelle driftsinntekter (frie inntekter og rentekompensasjon).

Hensikten med handlingsregelen er å bevisstgjøre hvor stor andel av våre tilgjengelige inntekter som går med til å dekke finanskostnader. Perspektivet er at å låne penger er å forbruke nå, på bekostning av framtiden. Våre frie inntekter bruker vi til å dekke driftsutgifter, overføring til investeringer, finansutgifter (renter og avdrag) og tilføre til fond. Eventuelt kan vi også bruke av fond.

Nivået på finansutgiftene viser at vi i 2020 bruker 6,8% av våre generelle driftsinntekter til å dekke tidligere forbruk (investeringer). I økonomiplanperioden øker denne andelen fra 7,5% i 2021 til 8,2% i 2024.

I en tid med lave renter, foreslås det derfor å omdisponere de reduserte rentekostnadene til å øke avdragsbetalingen på våre lån. Dette er et nødvendig grep for å få redusert lånegjelden. Nærmere omtale av finansutgiftene i kap. 2.4.

På grunn av juridiske bindinger og for å opprettholde kostnadseffektiv fremdrift i vedtatte investeringer, er investeringsnivået høyere enn det som er bærekraftig på lang sikt. Det vises til ytterligere kommentarer under målsettinger for gjeldsgrad og i analysen som strekker seg ut over økonomiplanperioden.

- **Handlingsregel for rentebufferfondet:** Rentebufferfondets størrelse har et «tak» på 3 % av den andelen av låneporteføljen som ikke er sikret eller maksimalt 200 millioner kroner.

I fylkestingssak 61/17 ble «taket» på fondet satt til 3 % av den gjelda som ikke er rentesikret, men maksimalt 200 millioner kroner. I fylkestingssak 61/17 og 119/18 ber fylkestinget fylkesrådmannen om å styrke rentebufferfondet til et tilstrekkelig nivå. Dette med bakgrunn i økt lånegjeld. Fylkesrådmannen foreslår å opprettholde maksimalgrensen på 200 millioner kroner da mulighetene til å øke avsetningene er svært begrenset. Rentebufferfondet skal være en buffer mot store svingninger i rentene, og fondet er i dag på ca. 180 millioner kroner.

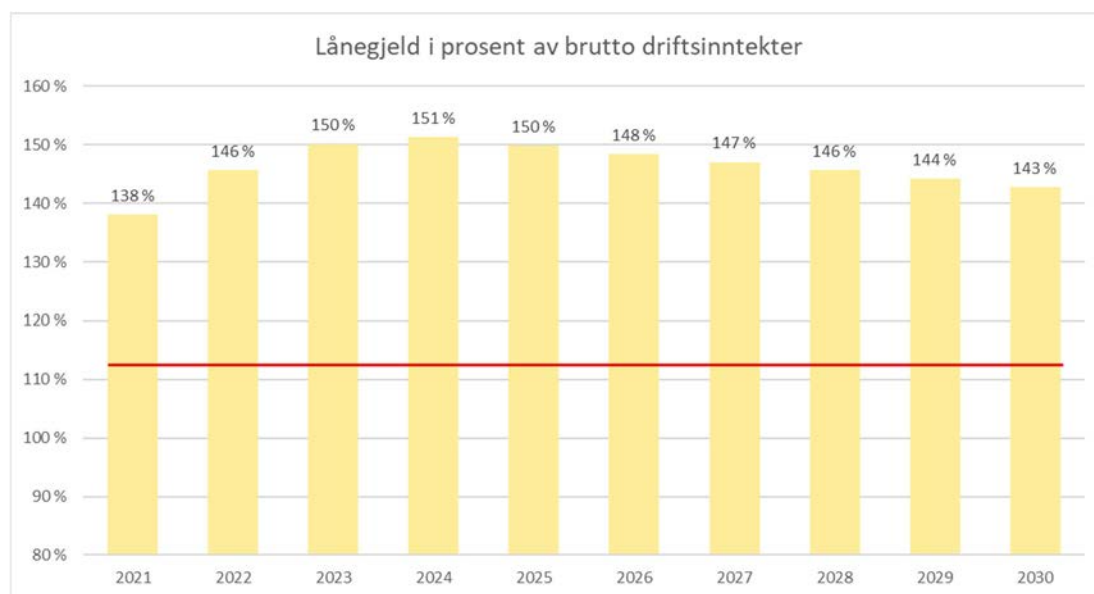
Budsjettert rente på lån med flytende rente er 0,9 % i 2021 stigende til 1,6 % i 2024. En renteøkning på 1 % fra disse nivåene, vil medføre at rentebufferfondet vil være brukt opp i løpet av ca. 2,5 år.

- **Måltall for gjeldsgrad:** Gjeld som belaster driftsøkonomien skal over tid ikke utgjøre mer enn 113 % av brutto driftsinntekter.

Som omtalt under *Investerings- og gjeldsnivå frem mot 2030* foran, bør vi på sikt søke å redusere gjelda ned mot 2018-nivå som utgjør ca. 10 milliarder kroner. Dette krever at investeringene må betydelig ned og at avdragsnivået økes. Det siste kan skje gjennom ekstraordinære avdrag når vi har rom for det, og at gevinst fra salg av eiendom må gå til nedbetaling av gjeld eller redusert låneopptak.

I forslag til økonomiplan 2021-2024 vil gjeldsgraden øke fra ca. 138 % ved utgangen av 2021 til 151 % av brutto driftsinntekter i 2024. Vår målsetting på dette området er at gjeld som belaster driftsøkonomien ikke skal overstige 113 % av brutto driftsinntekter.

Det ovennevnte viser at målsettingen om å oppnå ønsket gjeldsgrad vil være svært krevende.

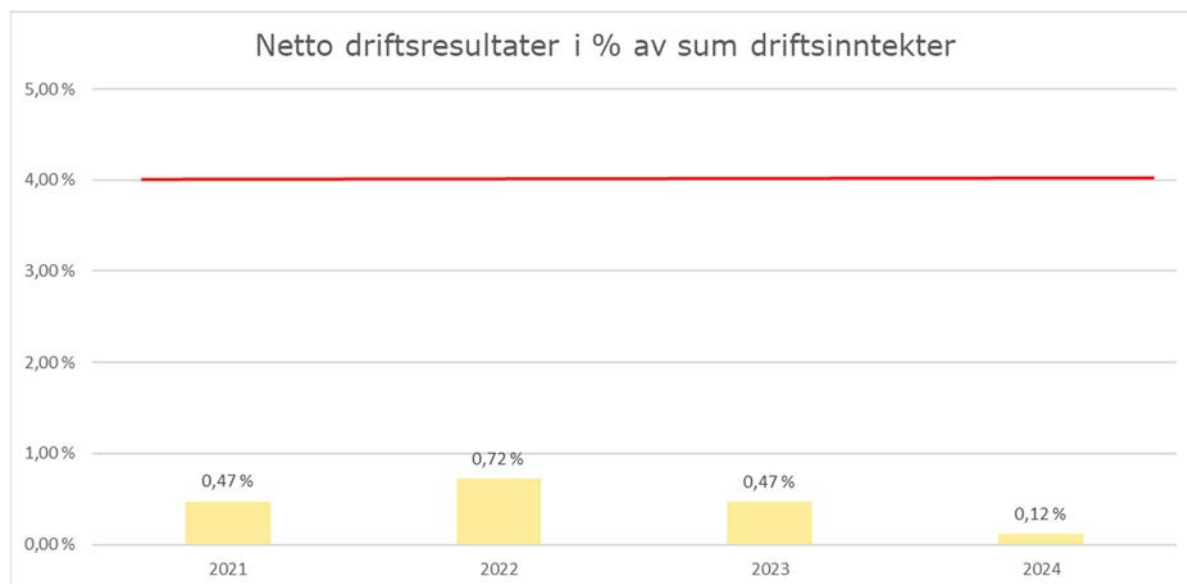
For å nå målsettingen om vedtatt gjeldsgrad, må gjeld som belaster driftsøkonomien reduseres med 3,3 milliarder kroner etter 2024.

- **Måltall for netto driftsresultat:** Fylkeskommunen bør ha et netto driftsresultat på 4,0% av brutto driftsinntekter.

For å nå målsettingen om et netto driftsresultat på 4 % av brutto driftsinntekter, må netto driftsresultat forbedres med 270 millioner kroner.

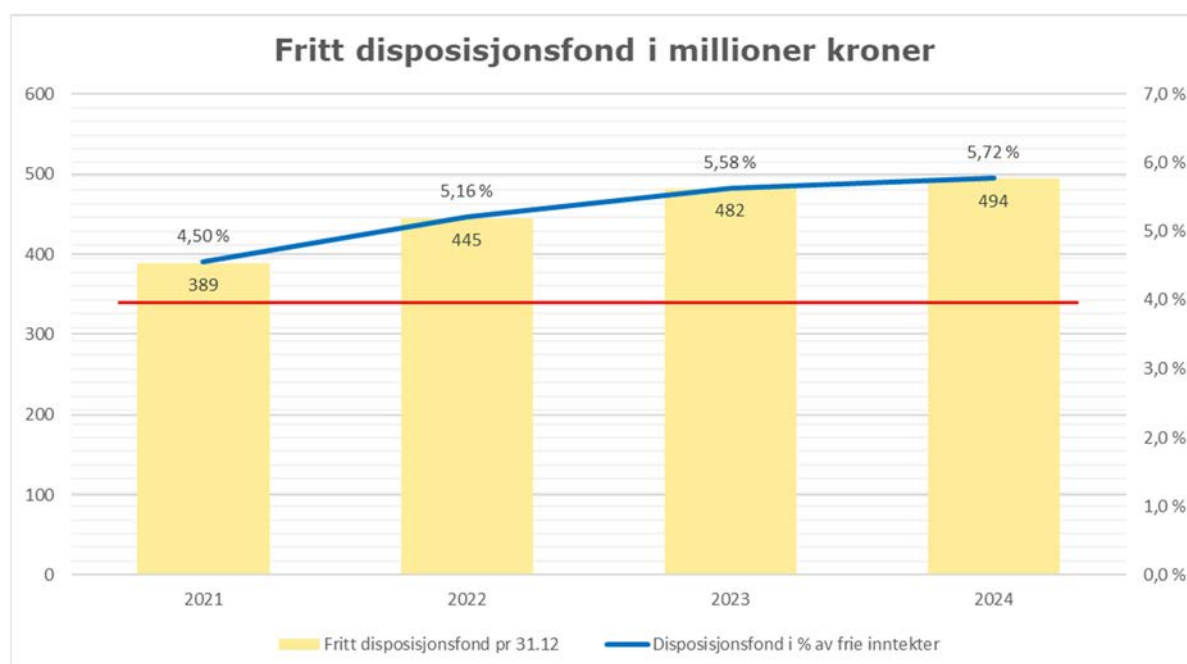
Fra 2019 til 2024 har høyt investeringsnivå og mindre kapitalinntekter bidratt til å redusere netto driftsresultat med 227 millioner kroner eller 3,3 %.

På grunn av høy gjeldsgrad med tilhørende høye kapitalutgifter er den økonomiske handleevnen målt i netto driftsresultat langt fra tilfredsstillende. Vi har liten handleevne til å finansiere ytterligere investeringer eller uforutsette hendelser.

- **Måltall for fritt disposisjonsfond:** Fritt disposisjonsfond bør over tid utgjøre 4 % av brutto driftsinntekter.

Måltall for fritt disposisjonsfond er at det bør utgjøre 4 % av brutto driftsinntekter. Det tilsvarer et fritt disposisjonsfond på ca. 340 millioner kroner. Disposisjonsfondet ligger høyere enn måltallet i hele økonomiplanperioden. Det er viktig for den økonomiske handlefriheten, og for å sikre driften hvis vi skulle komme i en dårligere økonomisk situasjon.

KAPITTEL 3

KLIMABUDSJETT

3. Klimabudsjett

«Trøndelag fylkeskommune skal innarbeide tiltak mot klimaendringer i alle deler av organisasjonen og synliggjøre effekt av disse gjennom vårt klimaregnskap. I samarbeid med kommuner, organisasjoner og privat arbeids- og samfunnsliv skal vi nå målet om et klimanøytralt Trøndelag i 2030.»

I 2016 vedtok Fellesnemda i Trøndelag fylkeskommune at det skal utarbeides klimabudsjett for hele Trøndelag. Klimabudsjett kan bli et viktig verktøy for å holde oversikt over tiltak og om tiltakene er tilstrekkelig for å nå vedtatte mål om klimagassreduksjon. Dette er et fagfelt under utvikling, noe som betyr at vi foreløpig ikke kan legge fram tall for hele Trøndelag. Fylkesrådmannen har siden 2016 jobbet kontinuerlig med å bygge kompetanse i egen organisasjon og i trønderiske kommuner for å bruke og utvikle klimabudsjettet slik at det kan brukes som beslutningsgrunnlag.

Dette klimabudsjettet gjør rede for klimamål i Trøndelag, status for klimagassutslipp i Trøndelag og klimaregnskapet til Trøndelag fylkeskommune. Som en viktig samfunnsutvikler er mange av fylkeskommunens tiltak langsiktige og legger til rette for framtidige klimagassreduksjoner, både i og utenfor fylkeskommunens virksomhet. Disse beskrives i kapittel 3.2. Det er ikke mulig å beregne effektene av disse tiltakene, selv om de er svært viktige bidrag til klimaomstilling.

I kapittel 3.5 vises forventet reduksjon av klimagassutslipp ved gjennomføring av planlagte tiltak, som det er mulig å beregne effekten av. Fylkesrådmannen har i dag ikke kunnskapsgrunnlag til å beregne alle klimagassreduserende tiltak i hele fylket.

3.1. Trøndelags klimamål 2030

Trøndelag har som mål å bli klimanøytral innen 2030. I Trøndelags strategi for klimaomstilling (vedtatt 14.10.2020) beskrives mål om å kutte 50-55% av klimagassutslippene innen 2030, redusere klimafotavtrykk og være klimarobust innen 2030. Disse målsettingene gjelder også for fylkeskommunens egen virksomhet. Strategien har videre følgende delmål:

- Ta i bruk fossilfrie og ressurseffektive løsninger i alle sektorer.
- Offentlig sektor som kunde skal bidra til å utvikle og ta i bruk nye miljø- og klimavennlige teknologier, produkter og løsninger.
- Kunnskapsgrunnlag om klimarisiko ligger til grunn i myndigheters og næringslivets beslutninger.
- Øke sirkularitet og ressursproduktivitet i Trøndelag.

3.2. Viktige satsninger i 2021

Fylkeskommunen kan bidra til å fremme arbeidet med klimaomstilling gjennom ulike roller. Som samfunnsutvikler har fylkeskommunen tilgang til ulike virkemidler, som Klimasatsmidler fra Miljødirektoratet, ENOVAs og Innovasjon Norges virkemidler, samarbeid med forskningsinstitusjoner, avtaler med statlige aktører, partnerskap med næringsliv og frivillig sektor, med flere. Fylkeskommunen har en myndighetsrolle, er eier og forvalter bygg og infrastruktur tjenesteyter innenfor kollektivtransport og utdanning, tilskuddsforvalter og innkjøper.

3.2.1. Myndighetsrollen

Regional plan for arealbruk er under utarbeidelse. Gjennom planen legger fylkeskommunen til rette for en samfunnsplanlegging hvor kommunene reduserer risiko knyttet til global oppvarming. Planen gjør det mulig å ta viktige, strukturelle grep innenfor transport, bosetting og næringsutvikling i fylket.

3.2.2. Eier og forvalter av bygg og vei

De viktigste satsningene er fortsatt fokus på energieffektivisering i nybygg og etablering av Grønt Hjerte AS. Selskapet skal se på bruk av våre bygg som høsteflater for produksjon av fornybar energi. Her vil vi utfordre ulike teknologi- og tjeneste-leverandører med sikte på økt industrialisering.

Sirkularitet innen byggebransjen er en satsning gjennom innovasjons-partnerskap. Her inngår aktører som Undervisningsbygg og Omsorgsbygg fra Oslo kommune i tillegg til sentrale aktører som Trondheim kommune og NTNU (Statsbygg). Det pågår også utvikling av en digital plattform for gjenbruk og ombruk av byggemateriale.

Utvikling av kunnskapsgrunnlag og klimaregnskap er prioritert område for Veg-avdelingen. Klimaregnskap gjennom hele planprosessen, byggefase, drift og vedlikehold vil gjøre det mulig å prioritere de tiltakene som har størst effekt.

3.2.3. Tjenesteyter kollektivtransport, utdanning og bibliotek

Som tjenesteyter innen kollektivtransport skal fylkeskommunen bidra til å utarbeide et kunnskapsgrunnlag knyttet til elektrifisering av kortbanenettet for flyruter. Flere fylkeskommuner samarbeider om teknologiutviklingsprosjektet Framtidas hurtigbåt som potensielt kan gi store reduksjoner i klimagassutslipp, både lokalt og internasjonalt. Men ettersom teknologien er under utvikling er det ikke mulig å beskrive klimaeffekten i en tiltaksbane per i dag. Ambisjonen er å redusere bruken av fossilt drivstoff med minst 75 %. Klimaeffekten kommer uansett tidligst i 2024, altså i en senere klimabudsjettperiode.

Som skoleeier vil fylkeskommunen videreføre arbeidet Klimamesterskap i videregående skoler der læring om klimatiltak i egen hverdag blir gjort via en digital plattform og konkurranse.

Mære Landbruksskole er pilotområde i Forskningscenter for nullutslippsområdet (FME ZEN). Innenfor dette pilotarbeidet er sentrale tiltak reduksjon av klimautslipp fra landbruksbygg, lokal fornybar energiproduksjon og karbonbinding i jord.

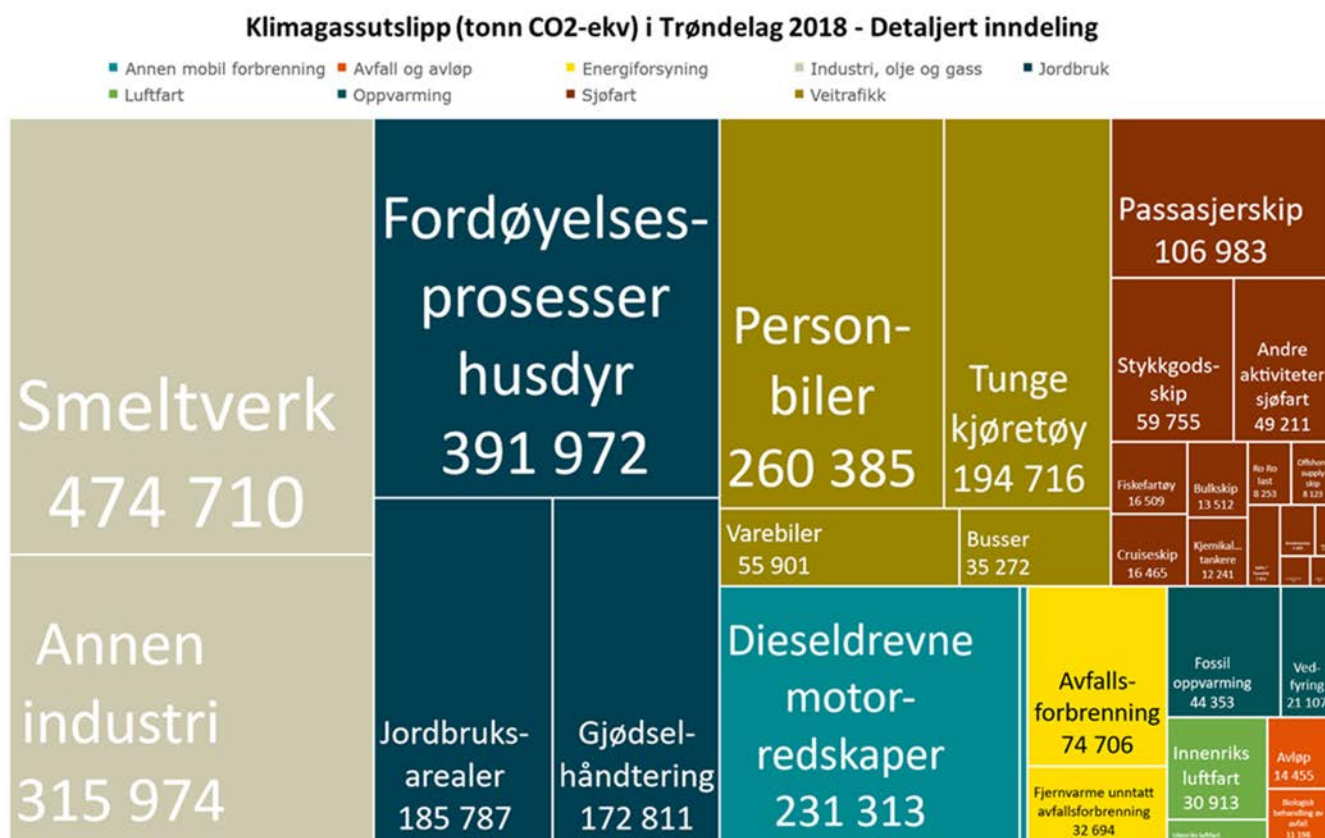
Gjennom arbeidet fra fylkesbiblioteket gjør folkeverksted-prosjektet det mulig å redusere klimafotavtrykk gjennom å låne, fikse, dele.

3.2.4. Tilskuddsforvalter

Fylkeskommunen kan stille krav om å redusere klimafotavtrykk når det gis økonomisk støtte til prosjekt, tiltak og drift. Det gjelder også når fylkeskommunen er eier/medeier av kulturinstitusjoner. I Den Kulturelle Skolesekken skal det legges til rette for kortreiste produksjoner og større tilfang av digitale produksjoner.

3.3. Status klimagassutslipp i Trøndelag

I Trøndelag kommer klimagassutslipp i hovedsak fra smelteverk og annen industri, veg- og sjøtransport og andre maskiner med forbrenningsmotorer, jordbruk og avfallsforbrenning. Utslippene lå i overkant av 2,8 millioner tonn CO₂ ekvivalenter i 2018. Det har vært få merkbare endringer i utslippene de siste årene.

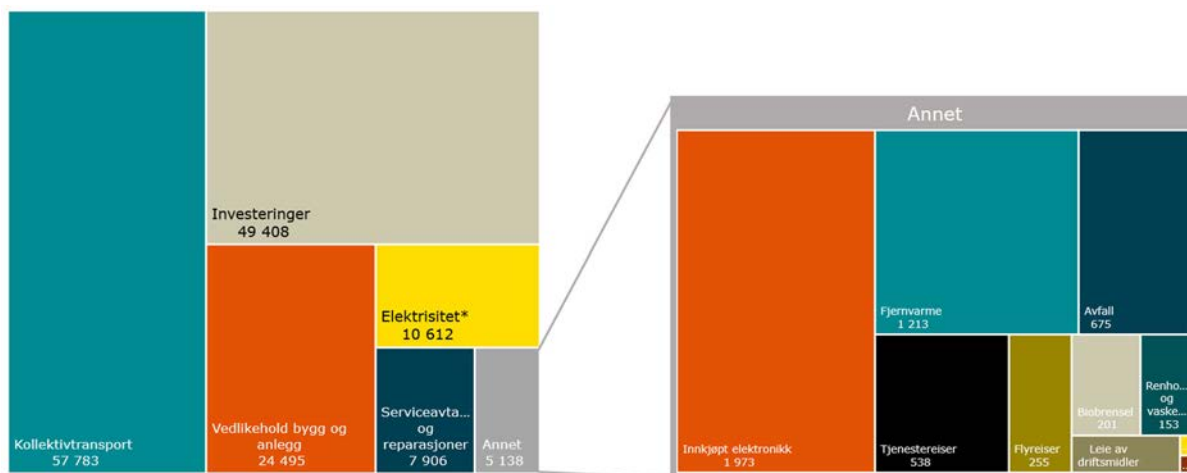

Figur 3.1: Klimagassutslipp i Trøndelag 2018.

Kilde: Miljødirektoratet/SSB

3.4. Klimaregnskap fylkeskommunen

Klimaregnskapet til fylkeskommunes virksomhet er utarbeidet av konsultentselskapet Cemasys AS, og ligger [tilgjengelig på vår hjemmeside](#). Klimaregnskapet viser at kjente utslipp knyttet til drift og investeringer i dag tilsvarer 155 000 tonn CO₂-ekvivalenter. Det er mindre enn utslippene som kommer fra tunge kjøretøy i fylket, (se figur over). Kollektivtransport, bygging og drift av veg, samt vedlikehold av bygg er de viktigste aktivitetene som fører til utslipp.

Figur 3.2: Klimagassutslipp fra Trøndelag Fylkeskommunes virksomhet.

Kilde: Cemasys 2019

Utslippene fra kollektivtransport kommer fra buss, ferge og hurtigbåt. Det største potensialet for reduksjon er knyttet til hurtigbåtene, men dette er også et krevende og kostnadsdrivende teknologiutviklingsløp.

Det som er beskrevet som «investeringer» omfatter bygging, drift og vedlikehold av fylkesvei. Her er det et stort potensial for klimagassreduksjon gjennom økt forståelse av klimaeffekter i planleggingsfasen, gjennom materialvalg, massetransport og krav til lavutslippsteknologi i bygg- og vedlikeholdsfasen.

3.4.1. Karbonbinding i hav, skog og jord

Det foreligger ikke pålitelige kilder for hvor mye karbon som tas opp i trønderske havområder. Fra jordbruksjorda har det over lang tid generelt vært en netto lekkasje av karbon. Det er mulig å snu trenden gjennom en stor omlegging av jordbruksmetodene til et netto opptak. Dette arbeidet er startet gjennom regjeringas intensjonsavtale med partene i jordbruksoppgjøret som så er fulgt opp gjennom Landbrukets Klimaplan fram mot 2030.

Skog er viktig for karbonbinding, og er den arealkategorien hvor det er lettest å øke opptaket av karbon. Skogens evne til opptak av karbon henger direkte sammen med skogens tilvekst. Tiltak for å øke produksjonen av biomasse på eksisterende skogarealer, som gjødsling, økt plantetetthet og økt skogplanteforedling, kan bidra til å øke opptaket av klimagasser i skog. I dag plantes og stelles hogstfeltene så dårlig at skogens karbonbindingsevne synker. På grunn av stor skogkulturinnsats for flere tiår siden, vil Trøndelag fremdeles nyte godt av opptak i flere år framover.

For å kompensere for utslipp fra fylkeskommunens egen virksomhet, etablerte Nord-Trøndelag fylkeskommune klimaskog i 2010. På to felt, der etableringen er tinglyst, er det en garantert fangst av CO₂ på 1 392 tonn i løpet av om lag 70 år. Dette kompenserer for utslippene knyttet til fjernvarmen i dagens organisasjon (se figur 3.2). Vi får jevnlig rapportering på utviklingen, som så langt er meget god. Det vil reelt sett bli tatt opp langt mer CO₂ enn det som er garantert.

I 2019 støttet Trøndelag fylkeskommune etablering av klimaskog i Stjørdal kommune, gjennom det nasjonale klimaskogprosjektet i regi av Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Fylkesmannen har beregnet effekten av de 104 dekar klimaskog vi har støttet i Stjørdal til å bli 7 134 tonn CO₂-opptak for ett skogomløp (om lag 70 år) med forutsetninger i henhold til det nasjonale prosjektet. Det tilsvarer klimagassutslippet fra service-avtaler og reparasjoner (se figur 3.2).

3.5. Antatt utvikling av utslipp, tiltaksbane og målbane

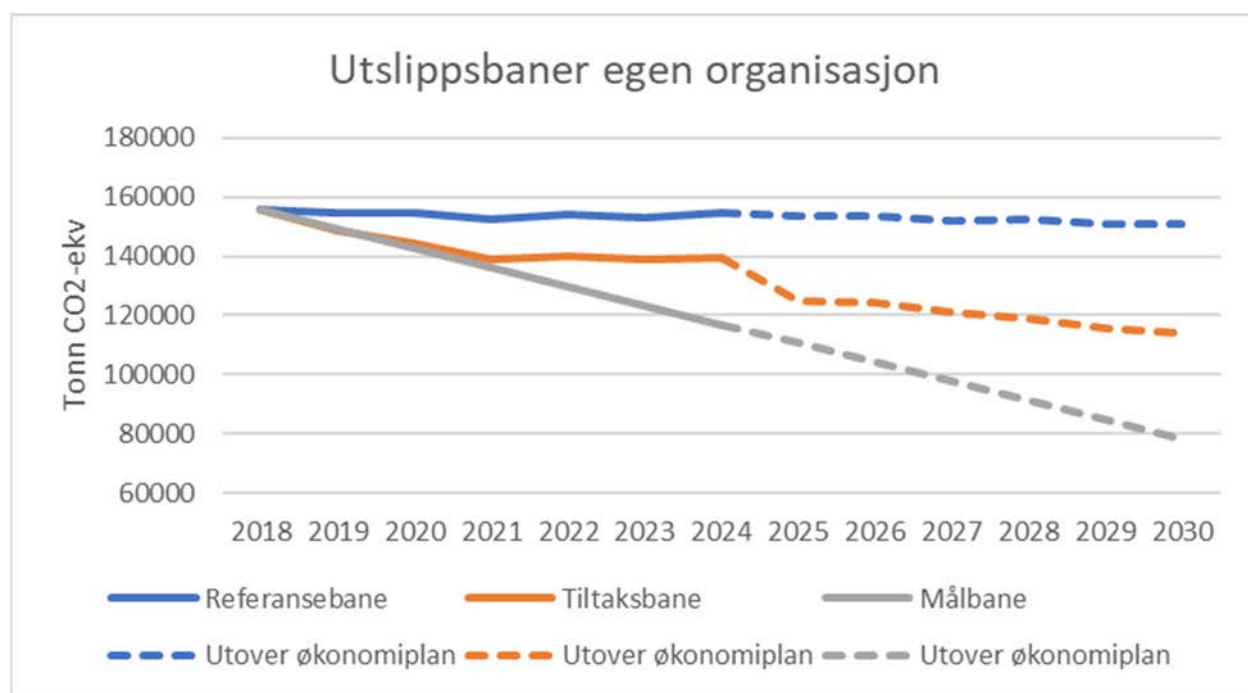
Utslippsbaner er en mye brukt metode for å visualisere effektene av systematisk klimaarbeid. Utslippsbanene tar utgangspunkt i klimaregnskapet for Trøndelag fylkeskommunes egen virksomhet (figur 3.2) og ikke Trøndelag som region.

Figur 3.3 viser at tiltakene som per i dag er kjente og vedtatt gjennomført ikke vil være tilstrekkelige for å redusere klimagassutslipp og klimafotavtrykk i henhold til målet i 2030. For å

lukke gapet mellom målbanen og tiltaksbanen kreves det systematisk og koordinert arbeid i egen organisasjon og i samarbeid med andre trønderske aktører.

Utslippsbaner er en mye brukt metode for å visualisere effektene av systematisk klimaarbeid. Utslippsbanene tar utgangspunkt i klimaregnskapet for Trøndelag fylkeskommunes egen virksomhet (figur 3.2) og ikke Trøndelag som region.

Figuren under viser at tiltakene som per i dag er kjente og vedtatt gjennomført ikke vil være tilstrekkelige for å redusere klimagassutslipp og klimafotavtrykk i henhold til målet i 2030. For å lukke gapet mellom målbanen og tiltaksbanen kreves det systematisk og koordinert arbeid i egen organisasjon og i samarbeid med andre trønderske aktører.

Figur 3.3: Framskrivning av klimagassutslipp fra Trøndelag fylkeskommunes virksomhet. Den heltrukne linjen viser økonomiplanperioden og den stiplede viser fortsettelsen fram til og med 2030.

Referansebanen viser en mulig framtid for klimagassutslipp fra Trøndelag fylkeskommune hvor det ikke gjennomføres noen tiltak. Banen tar utgangspunkt i klimagassregnskapet fra 2018. Antagelser om framtiden ligger til grunn for beregningene og det er første gang fylkeskommunen jobber med en referansebane.

Målbanen starter med utslippet i klimagassregnskapet fra det som Cemasys kom fram til og viser hvordan utslippene må reduseres hvis klimagassutslippet fra Trøndelag fylkeskommunes virksomhet skal være halvparten fra 2018 til 2030.

Tiltaksbanen viser hvor mye lavere utslipp, sammenlignet med referansebanen, Trøndelag fylkeskommune kan komme til å ha hvis tiltakene som planlegges blir gjennomført. Den illustrerer også gapet mellom vedtatt mål og tiltak. For å lukke gapet må fylkeskommunen prioritere ressurser til utvikling og iverksetting av tiltak.

I årets klimabudsjett ligger gjennomførte tiltak, et framtidig tiltak og en samlet reduksjon fra flere tiltak. Tiltaksbanen består av:

- Det nye busstilbudet og de nye fergene som har kommet etter 2018.
- Energieffektivisering, egenproduksjon av energi, drift og restaurering kan redusere 10 % klimagassutslipp fram mot 2023, 65 % mot 2026 og mål om klimanøytralitet i 2030 (at bygningenes lokale fornybare energiproduksjon kompenserer for

klimagassutslippet fra drift av bygningene i løpet av året). Dette krever investeringer i bygningsmassen.

- Nytt hurtigbåttilbud fra 2024 med en ambisjon om 75 % reduksjon i drivstofforbruk. Dette tiltaket er utenfor økonomiplanperioden. Det er inkludert for å synliggjøre utslaget tiltaket vil ha på de totale utslippene til fylkeskommunen.

3.6. Utslippsbaner og usikkerhet

Dette er første gang vi forsøker å sammenstille klimabudsjettet i utslippsbaner. Det er en naturlig utvikling av klimabudsjettet og vil synliggjøre at det er mye å gjøre når det gjelder å redusere klimagassutslipp. Det viser også at klimabudsjettet har forbedringspotensial som verktøy.

Den grunnleggende usikkerheten knyttet til tallgrunnlaget er klimagassregnskapet. Dette er utgangspunktet for alle utslippsbanene og definerer i praksis hvor stort utslippsmålet for egen organisasjon er. Noe av tallgrunnlaget som ble rapportert inn er godt, elektrisitetsbruk har høy detaljeringsgrad (fordelt på hvert enkelt bygg), mens det er lav detaljeringsgrad for investeringer i bygging, drift og vedlikehold av veg (en felles kategori for alle investeringer).

Det er også usikkerhet knyttet til tallene som benyttes for å regne om fra innrapporterte tall til utslipp av klimagasser (utslippsfaktorene). Utslippsfaktoren for elektrisitet er ofte diskutert. Det er mulig å benytte både en utslippsfaktor som baserer seg på nordisk produksjon av strøm, og en utslippsfaktor som baserer seg på europeisk produksjon av strøm. For elektrisiteten benyttet i vår eiendomsmasse har vi hittil brukt den europeiske, som gjør at utslippene blir høyere. Samtidig blir effekten av energieffektivisering også større. En annen effekt av å velge denne strømmiksen er at elektrifiseringstiltak for eksempel av transport gir noe lavere utslippskutt.

I metoden for å beregne utslippsbaner er det en iboende usikkerhet i det å «spå» framtiden. Målet om 50 % utslippskutt av dagens kjente utslipp i fylkeskommunen er lagt til grunn for målbanen fram mot 2030. Usikkerheten i metoden klimagassregnskapet og metodene til Cemasys vil være den samme for alle tre utslippsbanene.

Referansebanen legger til en ekstra usikkerhet gjennom de antagelsene vi har gjort om framtiden. Vi går ikke gjennom hver antagelse her, men gir en mer generell beskrivelse. Å gjøre antagelser om framtiden er en komplisert øvelse og krever stor grad av tverrfaglig kompetanse. Det er ikke brukt veldig mye tid på disse antagelsene som gjør at mye er antatt å holde seg konstant eller ha en svak økning eller reduksjon. Å anta at utslippene i årene framover vil være lik dagens utslipp, kan være korrekt på kort sikt, men er mest sannsynlig feil på lang sikt.

Tiltaksbanen er beregnet ved å trekke utslippskuttene til tiltakene fra referansebanen. Det gjør at usikkerhetene i referansebanen er like viktige i tiltaksbanen. I tillegg ligger det en usikkerhet i metoden det enkelte tiltak er beregnet ut fra. Denne usikkerheten er beskrevet for det enkelte tiltak der metoden for beregning av tiltaket har vært tilgjengelig.

3.7. Oppfølging og rapportering

Det er avdelinger og seksjoner som er ansvarlige for oppfølging av tiltak i klimabudsjettet. Det opprinnelige vedtaket i fellesnemda fra 2016 fastslår at klimabudsjettet skal inngå som en del av den ordinære budsjett- og virksomhetsstyringen. Fylkesrådmannen skal ifølge vedtaket rapportere på klimabudsjettet når det rapporteres på økonomi, det vil si ved utgangen av første og andre tertial og i årsrapporten.

Tidligere klimabudsjett har kun vært omtalt i årsrapporten. Tertialrapporteringen har ikke blitt prioritert i mangel av gode grunnlagsdata og statistikk gjennom året.

Fylkesrådmannen skal i 2020/2021 utarbeide et årshjul for arbeid med klimabudsjett og klimaregnskap for å sikre en systematisk og strukturert tilnærming. Klimagassregnskapet fra Miljødirektoratet kommer med en om lag 18 måneders forsinkelse, det kan derfor være hensiktsmessig å utvikle indikatorer som er uavhengige av dette tallgrunnlaget. Fylkesrådmannen vil også vurdere om det er hensiktsmessig å rapportere på framdriften og gjennomføringen av vedtatte klimatiltak i tertial og årsrapportene.

KAPITTEL 4

ADMINISTRATIV OG POLITISK VIRKSOMHET

4. Administrativ og politisk virksomhet

4.1. Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

4.1.1. Tabeller/budsjett med kommentarer

Tjenesteområde / Avdeling (1000 kroner)	Bud 2020	Bud 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024
Administrasjon og adm.lokaler	291 540	299 437	299 137	298 940	298 497
Fylkesveger	0	2 534	2 534	2 534	2 534
Kollektivtrafikk	0	3 833	3 833	3 833	3 833
Kulturaktivitet	0	927	927	927	927
Nærings- og bostedsutvikling	-3 224	-2 631	-2 631	-2 631	-2 631
Opplæring	92 707	108 820	108 612	108 612	108 612
Administrasjon	381 023	412 920	412 412	412 215	411 772

Det er lagt inn et nytt tiltak i budsjettet med økonomisk konsekvens; 1,3 millioner kroner for 1 trainee-stilling i 2021-2023. Dette er knyttet til fylkestingets vedtak i sak 45/20, som omhandlet regjeringens inkluderingsdugnad, der at av de vedtatte tiltakene er å tilby trainee-stilling(er) til den aktuelle målgruppen. Fylkesrådmannen vil vurdere muligheten for å øke med ytterligere 1 stilling i neste års budsjettbehandling, basert på erfaringer med ordningen.

4.2. Strategier, satsningsområder og prioriteringer

4.2.1. Arbeidsgiverpolitikk og organisasjonsutvikling

Våren 2020 førte koronapandemien og smitteverntiltakene til at ansatte i Trøndelag fylkeskommune endret måten å jobbe på fra en dag til en annen. Fylkeskommunen har benyttet digitale løsninger på en helt annen måte i samhandling og ved undervisning. Det er også gjennomført interne digitale opplæringstiltak. Dette har foregått under krevende arbeidsforhold. Det viser at ansatte er omstillingsdyktige og at innovasjon er medarbeiderdrevet og har foregått i alle organisasjonsledd. Ledere har måttet tilpasse seg andre måter å lede på der støtte og god kontakt ikke har vært mindre viktig. Fylkeskommunen vil få en annen arbeidshverdag også etter koronatiden og vil ta med det som er positivt videre. Gjennom god dialog med arbeidstakerorganisasjonene og ansatte vil Fylkesrådmannen vurdere større fleksibilitet i hvordan og hvor ansatte kan jobb. Gode løsninger må balanseres med å ivareta et godt arbeidsmiljø.

Arbeids-/organisasjonskultur

Den nordiske samarbeidsmodellen i arbeidslivet bygger på lang tradisjon på samarbeid mellom staten (lovgivende), arbeidsgiver og arbeidstakersiden. Den kjennetegnes av en demokratisk tradisjon for ledelse, involvering av fagforeninger og ansattes medvirkning og medbestemmelse. Tradisjonelt gjennomføres gode involverende prosesser som kan være omstendelig og tidkrevende, men gir flere personer med kunnskap og eierforhold. Dette kan bidra til utvikling av fellesskapet og bedre løsninger.

Både politikere og fagforbund på nasjonalt nivå diskuterer om det offentlige bør utvikle sin styringsform til mer tillitsbasert styring. For at fylkeskommunen skal kunne evaluere og endre sin kontroll og rapporteringssystem, må også staten som tredjepart i partssamarbeidet ta en gjennomgang av sine krav til fylkeskommunene. Trøndelag fylkeskommune har i mindre grad egne intern resultatrapportering for ansatte.

Trøndelag fylkeskommune har gjennom KS avtaleverk og fylkeskommunens visjon, verdier og arbeidsgiverpolitikk et godt grunnlag for å tilrettelegge for tillit mellom arbeidsgiver og ansatte. Arbeidsgiverpolitikken og arbeidskulturen er godt forankret i både samarbeidsmodellen og ønske om innovasjon og utvikling av forvaltningen, tjenester og samfunnsutviklerrollen. Siden kultur ikke kan vedtas, vil fylkeskommunen aktivt tilrettelegge for at ønsket arbeidskultur blir ivaretatt og utviklet. Kulturen må også forankres godt i både politisk og administrativ ledelse.

Forhold som kan bli utfordret i en tillitsbasert arbeidskultur er: styrings- og resultatrapportering, detaljerte styrende dokumenter, mindre kontroll i linjen, faglig frihet kontra felles standardisering, aksept for at ansatte prøver og feiler og at resultatene ikke alltid blir det vi håpet på.

Ifølge intensjonsavtalen var omstillingsperioden for sammenslåingen av fylkeskommunene satt til 2023. Både den administrative organiseringen og arbeidsgiverpolitikken skal evalueres og revideres fram til 2023. Fylkesrådmannen vil starte opp med en organisasjonsgjennomgang høsten 2021.

Digitalisering av arbeidsprosesser – nytt ERP-system

Det mest omfattende organisasjonsprosjektet som skal gjennomføres i 2021, er innføring av nytt system innenfor økonomi, regnskap, innkjøp, HR og lønn - omtalt som ERP-prosjektet. Innføring av nytt system vil legge til rette for å digitalisere flere arbeidsprosesser og jobbe mer effektivt. Innføringen vil bli gjennomført som både IKT- og organisasjonsutviklingsprosjekt. Sentraladministrasjonen vil få et større kontroll-, opplærings- og utviklingsansvar, mens den enkelte skole, seksjon eller klinikk vil få et større ansvar for daglig drift.

Prosjektet vil påvirke hele organisasjonen, etter som alle ansatte og mange politikere er brukere av ERP-systemet i større eller mindre grad. Dette kan være gjennom føring av reiseregninger, lese lønnslipp, behandle fakturaer eller gjennomføre rekrutteringsprosesser, for å nevne noen få funksjoner i et slikt stort system.

Prosjektet har en kostnadsramme på ca. 70 millioner kroner fordelt på innføringskostnader og drift i 5 år. I tillegg vil det være behov for integrasjoner og videreutvikling av andre system for å oppnå enda større effekt og digitalisering i tilknytning til ERP-systemet. Anbudsprosessen for nytt system ble gjennomført i 2018/2019, og innføringsprosjektet startet i januar 2020. Nytt system skal etter planen være tatt i bruk innen sommeren 2021.

Fylkesrådmannen mener at dette er et viktig prosjekt for å bidra til effektivisering og økt digitalisering innenfor administrasjonen. Samtidig er prosjektet omfattende og komplekst, og det er viktig å ha kontroll på risikomomentene. ERP-systemet er virksomhetskritisk for oss, og det er derfor etablert en betydelig prosjektorganisasjon i fylkeskommunen som skal sørge for at systemet blir innført på en betryggende måte.

Inkludering

Høy deltagelse i arbeidslivet er viktig for verdiskapingen i samfunnet, men det er i dag for stor andel personer i arbeidsfør alder som står utenfor arbeidslivet. Fylkeskommunen skal bidra i regjeringens inkluderingsdugnad på flere måter. For å komme i kontakt med flere arbeidssøkere med særskilte behov vil fylkeskommunen inngå en avtale for et tettere og mer forpliktende samarbeid med NAV.

Fylkeskommunen har revidert tilsettingsreglementet, Anonymiserte jobbsøknader vil bli prøvd ut, ved at navn, alder og kjønn til søkerne blir anonymisert i de første delene av tilsettingsprosessen. Disse opplysningene kan for eksempel bli synlig for rekrutterer/tilsettingsmyndighet først etter den første silingen av søkere.

Fylkesrådmannen ønsker å opprette traineestillinger med medlemskap i Introtrainee rettet mot målgruppen som er øremerket for inkluderingsdugnaden.

4.2.2. Helse- miljø og sikkerhet (HMS)

HMS-arbeid henger nøye sammen med kvalitetsarbeid. Det er derfor en fordel med en felles plattform for styrende dokumenter, risikovurdering, avvikshåndtering og virksomhetsstyring.

Avdeling veg og seksjon Eiendom har forpliktelser i henhold til byggherreforskriften som har krav om HMS-opplæring av en større gruppe medarbeidere. En del av arbeidsplassene og arbeidsoppgavene i avdeling veg har andre arbeidsmiljøutfordringer enn Trøndelag fylkeskommune har hatt tidligere og det vil kreve gjennomgang av internkontrollen.

I inneværende år har arbeidsmiljøet gjennom koronapandemien blitt påvirket på en ny måte. Arbeidsmiljøet ble kartlagt gjennom en spørreundersøkelse i august 2020.

I administrasjonen jobber fortsatt flere ansatte hjemmefra. Det er færre reiser, og i hele organisasjonen gjennomfører ansatte møter og kompetanseutviklingstiltak digitalt. At nærheten til kollegene har endret seg og det bare unntaksvis skjer fysisk, gir andre utfordringer i arbeidsmiljøet. Fylkeskommunen vil kartlegge og risikovurdere det psykososiale og organisatoriske arbeidsmiljøet på nytt for å vurdere hensiktsmessige tiltak. Styrking av samarbeidet med vernetjenesten og kompetanseutvikling på systematisk HMS-arbeid vil fortsette.

De videregående skolene opplever av og til vold, trusler og trakassering fra tredjepersoner og elever. Retningslinjer og opplæring for å forebygge og håndtere uheldige hendelser både mellom ansatte og mellom brukere og ansatte vil bidra til å hindre at hendelse oppstår og gi en god håndtering hvis uheldige hendelser oppstår.

Arbeidsmiljøarbeidet har fokus mot beskyttende faktorer som forebygger uhelse. Fylkeskommunen vil som et av målene i Inkluderende arbeidsliv, utvikle partssamarbeidet også i arbeidsmiljøarbeidet.

Fylkeskommunen vil gjennomføre medarbeiderundersøkelsen i november/desember 2020. Effekten som blir målt er engasjement og gjennomføringsevne. I 2021 vil undersøkelsen gi grunnlag for å evaluere og revidere tiltak og handlingsplaner på alle nivåer i organisasjonen.

4.2.3. Samfunnssikkerhet, informasjonssikkerhet og personvern

Basert på funn i en kartlegging om status på samfunnssikkerhet og beredskapsarbeid i skolene, vil fylkesrådmannen utarbeide mål og handlingsplan for å styrke beredskapsevnen på skolene. Bombetrusler og koronapandemien har også satt fokus på andre trusler enn de fylkeskommunen tradisjonelt har vært opptatt av. Den overordnede beredskapsplanen må tilpasses de nye fagområdene, spesielt veg, som fylkeskommunen har fått ansvaret for.

Det har oppstått nye utfordringer knyttet til korona og personvern og informasjonssikkerhet. Eksempler er sikkerhet med å jobbe hjemmefra, bruk av webkamera i undervisning, nye digitale verktøy, digital billettering på ferger og informasjon om hvem som er smittet. Fylkesrådmannen vil gjennomgå og eventuelt forbedre sin internkontroll for informasjonssikkerhet.

4.3. Virksomhetsstyring

Trøndelag fylkeskommunes system for virksomhetsstyring er bygd opp rundt fire styringsperspektiv:

- Brukere/tjenester
- Samfunnsutvikling
- Medarbeidere
- Økonomi

Til hvert av styringsperspektivene har fylkestinget vedtatt strategiske mål, som vist i tabellen under.

Styrings-perspektiv	Brukere/tjenester	Samfunnsutvikling	Medarbeidere	Økonomi
Strategiske mål:	Yte tjenester av god kvalitet til innbyggerne i Trøndelag. (Avdelingene har ulike formuleringer her – se under)	Trøndelag skal være en attraktiv region ved å utnytte regionens fortrinn, utvikle bolyst og livskvalitet og fremme bærekraft, verdiskaping og kompetanse i hele Trøndelag.	Trøndelag fylkeskommune er en utviklingsorientert organisasjon med engasjerte og kompetente medarbeidere som samarbeider for å nå felles mål.	Trøndelag fylkeskommune skal ha en bærekraftig økonomi og sikre at oppgavene blir løst gjennom optimal utnyttelse av ressursene.

For styringsperspektivet brukere /tjenester har tjenesteområdene ulike strategiske mål:

Tannhelse:

Trøndelag fylkeskommune skal fremme god tannhelse og tilby tannhelsetjenester av god kvalitet til befolkningen i alle deler av fylket.

Utdanning:

Opplæringen skal gi elevene framtidshåp og fremme danning, nysgjerrighet og lærelyst for å utvikle kompetanse og livsmestring i et samfunn i endring.

Samferdsel:

Økt tilgjengelighet gjennom bedre mobilitet og kommunikasjon i hele Trøndelag. Vi skal tenke nytt for å bidra til økt bærekraft.

Kultur og folkehelse:

Gi tjenester av høy kvalitet, og i samspill med andre legge til rette for gode kulturopplevelser i hele regionen.

Plan, næring og kulturminner:

I samhandling med andre yte gode tjenester til kommuner, næringsliv og øvrige interessenter i Trøndelag.

Et system for virksomhetsstyring vil være under utvikling etter hvert som omgivelsene for fylkeskommunen endres. I de siste årene har for eksempel FNs bærekraftsmål og ulike satsingsområder i regional planstrategi blitt knyttet tettere til styringen av fylkeskommunen. Dette vil være overordnede føringer som må gjenspeiles i et system for virksomhetsstyring. Systemet må også ta høyde for at vegområdet nå er organisert i en egen avdeling. Det vil derfor være behov for å tilpasse virksomhetsstyringen i tråd med disse forholdene i kommende planperiode.

4.4. Anskaffelsesstrategi

Trøndelag fylkeskommune er en betydelig innkjøper, og har over tid utviklet anskaffelsesområdet til å være et effektivt verktøy for å oppnå politiske målsettinger. Riktig bruk av dette verktøyet kan for eksempel bidra til regional og nasjonal nærings- og leverandørutvikling, og til å øke innovasjonstakten i offentlig sektor for å få frem løsninger som bidrar i kampen mot klimautfordringene.

Utvikling av utslippsfrie hurtigbåter, miljøvennlige kunstgressbaner og løsninger for gjenvinning av brukt kunstgress, samt digital løsning for ombruk av byggematerialer, er noen eksempler på prosjekt som fylkeskommunen har en ledende eller sentral rolle i. Dette er alle anskaffelsesprosjekt som benytter metode for *innovative anskaffelser* – det vil si at fylkeskommunen som innkjøper beskriver et behov, men overlater til leverandørene å komme med løsninger.

Trøndelag fylkeskommune viderefører rollen som regional partner i Nasjonalt program for leverandørutvikling. Programmets oppgave er å øke innovasjonseffekten av offentlige anskaffelser, og NHO, KS, DIFI, Innovasjon Norge og Forskningsrådet er programansvarlige på nasjonalt nivå. Regionalt har fylkeskommunen et ustrakt samarbeid med programmet, og de har deltatt aktivt i mange av våre innovative anskaffelsesprosesser.

Fylkeskommunens anskaffelsesstrategi skal angi retning og overordnede prinsipper som skal ligge til grunn når vi skal gjennomføre våre anskaffelser. Fylkesrådmannen er opptatt av at strategien skal støtte opp om fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler i et bredt perspektiv. Eksisterende anskaffelsesstrategi gjelder for perioden 2018–2021. Fylkesrådmannen legger opp til en revidering av strategien i 2021, og sak om dette vil bli lagt frem for fylkestinget i oktober 2021.

4.5. Eiendomsstrategier

Organisering og strategier

Trøndelag fylkeskommune er en stor regional eiendomsforvalter med en ambisjon om å være en ledende, utviklingsorientert aktør innen eiendomsforvaltning og å være en tydelig pådriver for klimanøytrale bygg og seriøst arbeidsliv.

Bygningenes samfunnsverdi, realverdi og bruksverdi skal ivaretas med utviklingsmål innen områdene:

- brukerbehov
- strategisk eiendomsutvikling,
- verdibevaring av bygg
- bærekraft

Fylkeskommunen har ansvaret for om lag 500 000 m² bygningsmasse med en anslått realverdi på 7,1 milliarder kroner. Dette omfatter utvikling, utbygging og vedlikehold av alle fylkeskommunale bygg samt rådgivning ovenfor ytre enheter.

Med visjonen «effektive bygg for brukeren» har vi definert åtte overordnede strategier for sine utviklingsmål for eiendomsforvaltningen:

- Organisering av seksjon
- Samhandlingsstrategi
- Fokusområder
- Teamvise delmål og tiltak
- Bærekraftsmål
- Eiendomsstrategi
- Prosjektorganisering og gjennomføringsmodeller
- Forvaltningssystemer

Brukerbehov

Byggene skal være funksjonelle og effektive for brukerne som innebærer god samhandling med interessentene, både under utvikling og forvaltning.

Samhandling med lokale interessenter i utvikling og bruk av våre bygg er viktig for å på en god måte ivareta samfunnsutviklerrollen. Våre bygg skal fremstå som «24/7 samfunnsbygg» som har en bruk utover egne tjenesteformål, hvor det etableres en felles bookingbase samt generelle utlånsreglement for utlån av rom/haller til frivilligheten.

Bruk av bygg «24/7» og drift av felles bookingbase krever økte driftsressurser utover ordinær drift for egen tjenesteproduksjon.

Strategisk eiendomsutvikling

Det vil i løpet av 2021 ble fremlagt en egen sak for å vedta en fylkeskommunal eiendomsstrategi.

Helhetlig og langsiktig perspektiv på eiendomsutvikling er forutsetning for å optimalisere verdier og skape grunnlag for høy bruksverdi. Dette leie, erverv, utvikling, investering og salg av egen eiendomsmasse, både undervisningsbygg, samferdselsanlegg og administrasjonsbygg. I pressområder som Trondheim vil det være avgjørende å ha en langsiktighet i eiendomsutvikling for å sikre seg tomteareal til fremtidige tjenestebehov.

Eiendomsutvikling, utbygging, drift og forvaltning skal preges av effektiv bruk av digitale verktøy slik at våre systemer gir pålitelige nøkkeltall og rapporter.

Verdibevaring og vedlikehold av bygg

Vedlikehold av bygg skal gi best mulig realverdi av egen bygningsmasse og dette krever:

- Organisering av Forvaltning, Drift og Vedlikehold (FDV) med kompetanse på teknisk byggdrift, oppfølging av klimamålsetninger og tilsvarende, avgrenset fra intern brukerstøtte. Ved nye Heimdal vgs. pågår et 5-årig pilotprosjekt hvor Seksjon eiendom har ansvaret for bygningsdrift, herunder personalansvaret for drift- og renholdsoperatører.
- God oppfølging av periodisk vedlikehold og systematiske tilstandsvurderinger dokumentert i konkrete måltall for tilstand og grunnlag for tiltaksplaner.

Vedlikeholdsbudsjett for bygningsmasse knyttet til undervisning, samferdsel, tannklinikker og administrasjon opprettholdes på eksisterende nivå i 2021.

Bærekraftig eiendomsforvaltning

Vi skal utøve byggeieransvaret slik at våre bygg og vår organisasjon på en god måte når mål knyttet til energi- og miljøbelastning. På veien mot lavutslippssamfunnet skal vi være en tydelig bestiller og premissleverandør ovenfor byggebransjen og regional og nasjonal leverandørindustri.

Vi skal stille krav om klimanøytralitet/nullutslipp (ZEB-O) med ambisjon om plussenergihus ved gjennomføring av nybygg- og større rehabiliteringsprosjekter. Målet er å oppnå nøytralitet i samlet klimagassutslipp til energiforbruk i drift av bygningsmasse innen 2030 med en utslippsbane med 10 % reduksjon mot 2023 og 65 % reduksjon mot 2026, med referanse til status 1.1.2018.

Vi skal ha mål om 50 % redusert klimabelastning fra byggeplass og materialbruk i alle større byggeprosjekt som ferdigstilles pr 2025, målt mot referansenivå 2015. Herunder vil verdien av gjenbruk av materialer og rehabilitering av areal inngå i klimaregnskapet samt fokus på fossilfrie eller utslippsfrie byggeplasser. Trematerialer skal være et foretrukket alternativ ved alle utbyggingsprosjekt forutsatt at vi da oppfyller andre funksjonskrav til bruk av bygget. Lokalisering av fylkeskommunale bygg skal være i henhold til bærekraftig areal og transportplanlegging.

Vi skal ha innkjøpskompetanse som stimulerer til innovative energi- og miljøløsninger med en kravspesifikasjon for byggeprosjekter med tydelige mål for økt bærekraft i material- og energibruk. Det skal utarbeides miljøprogram med en miljøoppfølgingsplan for prosjekter med en prosjektkostnad over 50 millioner kroner.

Det er viktig med et aktivt engasjement i partnerskap med virkemiddelapparatet og næringslivsaktører for utvikling av nye forretnings-, drifts- og energiytelsesavtalemønstre (EPC). Partnerskapene må stimulere til oppnåelse av bærekraftsmål.

Aktiv bruk av eget stiftet selskap Grønt Hjerte AS for høsting av fornybar elektrisk og termisk energi fra egen bygningsmasse for lagring, produksjon og distribusjon med energiutveksling med

nabobygg/ nærområdet. Frigjøring av energi fra bygningsdrift for bruk til elektrifisering av andre sektorer vil være nødvendig.

Vi skal bidra gjennom komplementær kompetanse til bærekraft og nullutslippsløsninger i landbrukssektoren. Våre landbruksskoler skal benyttes til utvikling og spredning av relevant energi- og miljøerfaring. Vi er deltaker i FME ZEN - Forskningscenter for Miljøvennlig Energi - Zero Emission Neighbourhood. Mære Landbruksskole er etablert som pilotanlegg for dette.

Vi leder en innovasjonspartnerskap for å etablere en digital plattform for gjenbruk av byggematerialer finansiert av Innovasjon Norge og Klimasats. Trondheim Kommune, NTNU, Oslo Undervisningsbygg og Omsorgsbygg er følgepartnere i prosjektet.

I egen organisasjon må vi utvikle fordelingsprinsipper som stimulerer til økt gjenbruk i og mellom enhetene, særlig knyttet til byggeprosjektene. Vi må opprettholde rammebevilgninger for fortløpende tilpasning og utvikling av bygningsmassen, slik at behovet for sanering/nybygg holdes på et så lavt nivå som mulig.

Kvalitetsutviklingsprosjekter

For å sikre at byggeprosjekter og eiendomsforvaltning er i samsvar med målsetningene har følgende interne kvalitetsutviklingsprosjekter fokus i 2021:

- Digitalisering av bygningsmassen og integrering av FDV-verktøy i Digitale Bygnings-informasjonsmodeller (BIM)
- Konkurransesgrunnlag og prosjekteringsanvisninger
- Prosjektrekenskapssystemer
- Internkontroll –miljørettet helsevern ansvar/roller/rutiner
- Miljøsertifisering av alle virksomheter
- Konkurransesmodeller i byggeprosjekt
- Oppfølging av serisitetsbestemmelser, arbeidslivskriminalitet, helse-, sikkerhet-, og arbeidsmiljø rutiner i byggeprosjekt (HMS og SHA). Utføres med egen controllergruppe, LO-koordinator og sanntidskontroll av mannskap på byggeplasser med det digitale systemet HMSReg365
- Oppdatering av SHA- og HMS-prosedyrer byggesak

Kjøp/salg av eiendom

Verdivurdering og organisering av vår bygningsmasse ble behandlet av fylkesutvalget (FU 292/20) hvor det ble vedtatt at fremlagt vurdering av eiendomsverdier for avhending av eiendommer ble tatt til orientering og legges til grunn for fremtidig økonomiplanlegging, men med følgende endringer utfra fylkesrådmannens forslag:

1. Trøndelag fylkeskommune skal som hovedregel eie sine bygg og organisere de i virksomheten, spesielt gjelder dette videregående skoler.
2. Tidligere vedtatte avhendinger av eiendommer som er angitt i saksfremlegget realiseres med unntak av bussdepot Sandmoen. De to administrasjonsbyggene i Steinkjer og Trondheim kommer som egne saker.
3. Fylkesutvalget ønsker ikke å gå videre med etablering av et fylkeskommunalt holdingselskap.

I økonomiplanperioden omfatter konsekvensen av fylkesutvalgets vedtak utvikling/ avhending/restinnbetaling av følgende eiendommer/selskap til en verdi av ca. 800 millioner kroner:

- Avtalt restinnbetaling Brøset
- Avtalt restinnbetaling Skjetleinsskogen
- Avtalt salg Rissa og Leksvik videregående skole
- Avtalt salg Åfjord videregående skole
- Utvikling/salg Ladejarlen vgs
- Utvikling/salg gamle Heimdal videregående
- Salg aksjer deler av Trondheim Stasjonssenter AS
- Salg aksjer/eiendommer deler av Nord-Trøndelag Eiendom II AS
- Salg aksjer/eiendommer deler av STFK Eiendom AS
- Salg aksjer Fylkeshuset AS

- Utvikling/salg Elgsetergate 4, 6, 30B
- Salg aksjer Fylkeshuset AS
- Salg aksjer Fylkets Hus AS
- Salg tannklinikker Brundalen og Byåsen

Trondheim kommune har vedtatt at Elgsetergate 4, 6, og 30 B, eid av Trøndelag fylkeskommune ikke skal rives. Dette innebærer at eiendommene bør avhendes.

I samarbeid med private interessenter utvikler vi Leangen Sentrum i Trondheim som lokalisering av ny videregående skole Trondheim Øst (gjennom det heleide selskapet STFK Eiendom AS). Området er under regulering. Resteieendommer som ikke skal benyttes i fremtidig fylkeskommunal virksomhet vil bli avhendet.

Utbygging av området ved Trondheim sentralstasjon gjennomføres i regi av Trondheim Stasjonsenter AS (TSS AS), hvor eierne er fylkeskommunen med 40%, Bane Nor 40% og Trondheim kommune 20%. Selskapet er strukturert i flere datterselskap for de ulike byggetrinn/formål. Fylkeskommunen har til hensikt å eie datterselskapet TSS Terminal AS som skal sørge for arealer til ny bussterminal, og være medeier i datterselskapet TSS B2 AS som skal utvikle kontorlokaler for fylkeskommunen, jfr. tidligere vedtak i fylkestinget. Det som gjenstår av fylkeskommunens eierandel av TSS AS utover dette, forutsettes solgt.

Det er iverksatt et fellesprosjekt for utvikling av arbeidsplasskonsept knyttet til administrasjonsbygg i Trondheim og Steinkjer som involverer ledelse, medarbeidere og tillitsvalgte. Det fremlegges egne saker om realisering av nye fylkeshus begge steder.

Eiendommer i Nord-Trøndelag Eiendom II vil bli avhendet, i første omgang Øver-Nauma i Namsos.

Det vil bli fremlagt egen sak primo 2021 om avhending av Ladejarlen når mulighetsstudier med basis i innhentet kulturminnerapport er ferdigstilt.

Eiendomserverv for nytt bussdepot øst er krevende, hvor det nå utlyses en konkurranse om utvikling av tomt for erverv.

Forhandling med Meråker kommune om erverv av bygg og anlegg tilknyttet Meråker videregående skole er ferdig og avtalte forutsetninger er innarbeidet i økonomiplanen, forutsatt vedtatt i politiske organ hos begge parter.

4.6. Politisk styring og kontrolloppgaver

Trøndelag fylkeskommune styres etter formannskapsmodellen. Fylkestinget har 59 representanter fra 10 ulike parti. Fylkesutvalget er sammensatt av 15 medlemmer.

Tjenesteområde / Avdeling (1000 kroner)	Bud 2020	Bud 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024
Politisk styring og kontrollorganer	59 054	59 290	58 360	58 360	58 360
Politisk ledelse og kontroll	59 054	59 290	58 360	58 360	58 360

Fylkestinget har oppnevnt 5 hovedutvalg:

- Hovedutvalg for utdanning – 10 medlemmer
- Hovedutvalg for veg – 11 medlemmer
- Hovedutvalg for transport – 11 medlemmer
- Hovedutvalg for kultur – 11 medlemmer
- Hovedutvalg for næring – 11 medlemmer

Fylkesutvalget er driftsutvalg og har ansvar for koordinering av saker og politiske prosesser, og har dermed behov for hyppige møter. Fylkesutvalget har møte omtrent hver tredje uke, og veksler på Steinkjer og Trondheim som møtested. Det er etablert en møtefrekvens med 5 ordinære hovedutvalgssamlinger og 5 fylkestingssamlinger per år. Utover dette er det et behov for noen ekstra møter i enkelte hovedutvalg, som fastlegges etter hvert som leder finner det nødvendig.

Det er oppnevnt lovpålagte medvirkningsorganer og andre fylkeskommunale råd, herunder:

- Eldreråd (lovpålagt)
- Råd for likestilling av mennesker med nedsatt funksjonsevne (lovpålagt)
- Ungdommens fylkesutvalg (lovpålagt)
- Integreringsutvalg
- Trafikksikkerhetsutvalg
- Samisk råd

Medvirkningsorganene har etablert en møteaktivitet som er tilpasset frekvensen i andre politiske organer og prosesser på aktuelle saksområder. På den måten får de mulighet til å gi innspill i saker som angår deres virksomhetsområder før det fattes endelige vedtak i fylkesutvalg, hovedutvalg eller fylkesting.

Vedtatt møteplan for 2021 følger samme struktur som for inneværende år. Møter i fylkesutvalget, hovedutvalgene og fylkestinget vil i hovedsak fordeles mellom Steinkjer og Trondheim. For enkelte møter vil det bli lagt opp til befaringer og besøk i andre deler av fylket.

Kontroll og tilsyn

Fylkestinget har oppnevnt kontrollutvalg til å sørge for det løpende tilsyn med forvaltningen på sine vegne. Sekretariatsfunksjonen for kontrollutvalget ivareta av det interkommunale selskapet Konsek Midt-Norge IKS, mens Revisjon Midt-Norge SA er valgt som fylkeskommunens revisor.

Økonomi

Budsjettall for 2021 er foreslått videreført fra i år. På grunn av lavere reiseaktivitet og mange digitale møter som følge av Covid-19 forventes det et mindreforbruk i 2020. Under forutsetning av at ordinære fysiske møter og reiser kan gjenopptas kommende år antas foreslått budsjett for politiske organer å være realistisk.

4.7. Investeringer

Investeringer for administrativ virksomhet utgjør totalt 16 millioner kroner i økonomiplanperioden. Nytt ERP-system utgjør 10 millioner kroner av investeringene. Prosjekt knyttet til gjennomføring av byggeprosjekt og forvaltning av bygningsmassen videreføres i 2021 og 2022:

- System for kvalitets- og internkontroll med 1,5 millioner kroner per år.
- FDV- og BIM-verktøy med 1,5 millioner kroner per år.

Investeringer administrasjon og eiendomsledelse 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan		
	2021	2022	2023	2024
Nytt ERP	10 000			
FDV- og BIM-verktøy	1 500	1 500	-	-
Kvalitet - og internkontrollsystem byggeprosjekt	1 500	1 500	-	-
Administrasjon og Eiendomsledelse	13 000	3 000	-	-

Finansiering administrasjon og eiendomsledelse 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan		
	2021	2022	2023	2024
Momskompensasjon	-2 300	-500	-	-
Låneopptak	-10 700	-2 500	-	-
Sum finansiering	-13 000	-3 000	-	-

KAPITTEL 5

UTDANNING

5. Utdanning

5.1. Kort sammendrag

Avdeling for utdanning jobber målrettet for å få best mulig gjennomføring, læringsmiljø og læringsresultat i videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning. Avdeling for utdanning har en samfunnsutviklerrolle og ansvar for kompetanse i et livslangt perspektiv for befolkningen i Trøndelag.

Hovedutfordringen i perioden blir å oppnå mål om økt gjennomføring, riktig kvalitet og læringsresultat innenfor de rammene avdelingen har til disposisjon.

- I perioden 2021-2024 ser vi store utfordringer knyttet til endringer i elevmassen.
- Økning i elevtall i planperioden. Reduksjon i elevtall i distriktet og økning i elevtallet i Trondheim.
- Økning i andel av elever som velger yrkesfag.
- Økning i antall voksne elever.

Vi ser en økning i antall voksne som ønsker videregående opplæring. Dette gjelder både voksne som tidligere ikke har fullført videregående opplæring og slik har rett på voksenopplæring, og voksne uten rett som ønsker ny utdanning.

Det er betydelige kostnader forbundet med innføring av Visma InSchool. Vi har ikke funnet finansiering til å starte innføringen i 2021. Oppstart av driften blir derfor ikke i august 2022 som planlagt, men utsatt til 2023.

5.2. Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Avdeling for utdanning har for 2021 en driftsramme på 2 997,6 millioner kroner. Avdeling for utdanning inkluderer alle videregående skoler og høyere yrkesfaglig utdanning i Trøndelag fylkeskommune, samt fagseksjonene under fylkesdirektør for utdanning.

Avdeling for utdanning gjelder i all hovedsak tjenesteområde opplæring. Men avdelingen har noe midler knyttet til tjenesteområde kollektivtrafikk pga ledsager til skoleskyss.

Tjenesteområde / Avdeling (1000 kroner)	Bud 2020	Bud 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024
Kollektivtrafikk	659	666	664	664	664
Opplæring	2 966 794	2 996 965	2 994 170	2 992 576	2 992 576
Utdanning	2 967 453	2 997 631	2 994 834	2 993 240	2 993 240

Hoveddelen av økonomien er ressurstildelingen til de videregående skolene. Det er en ujevn elevtallsutvikling i Trøndelag i årene framover. Det er særlig fra 2023 at sektoren får store økonomiske utfordringer grunnet dette. Utfordringene i 2023 og 2024 løses ved å velge mellom ulike strategier:

1. Omprioritering av fylkeskommunens midler i 2023 og 2024.
2. Reduksjon av opplæringstilbudet og/eller reduksjon av antall skoler.
3. En kombinasjon av disse strategiene.

Siden utfordringsdokumentet ble lagt fram i juni, har det kommet en ny elevtallsprognose fra Statistisk sentralbyrå. Utviklingen i antall 16-18 åringer i fylket, nye lovregler og lokale vedtak gir et behov for omprioritering av midler fra 2021. Dette anslår vi til å være 7,6 millioner kroner i 2021 og stigende til om lag 50 millioner kroner i 2024. I tillegg kommer økte kostnader som en følge av at flere ungdommer får tilbud om yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Fagfornyelsen gir et utstyrsbehov anslått til 10 millioner kroner i 2021 og 5 millioner kroner i 2022. I tillegg kommer betydelig bygningsmessige tilpasninger. Det vil være krevende å prioritere

utstyrsmidler i kommende økonomiplanperiode. Det betyr at de videregående skolene må ta denne utgiften innenfor ordinær driftsramme og bruke flere år på å få til en nødvendig utstyrsoppdatering.

Trøndelag fylkeskommune skal innføre et nytt skoleadministrativt system (Visma InSchool). Det er ikke avklart når innføringen skal skje. I utgangspunktet skulle vi starte implementeringen i 2021, men vi går i dialog med VIGO IKS for å få til en utsetting med ett år. Det er betydelige implementerings- og driftskostnader knyttet til innføring av nytt skoleadministrativt system (VIS). Vi har innført IST Everyday fra høsten 2019 – dette medførte betydelig slitasje i organisasjonen. Vi er usikre på om innføringen av ytterligere et nytt system vil være hensiktsmessig for organisasjonen med tanke på ivaretagelse av ansatte og økonomisk belastning.

Fylkeskommunen fikk i 2020 nye oppgaver knyttet til integrering. Disse oppgavene er fremdeles underfinansiert av staten.

5.2.1. Tjenesteproduksjon

Trøndelag fylkeskommune har om lag 15600 elever med ungdomsrett i videregående opplæring, fordelt på 31 videregående skoler. Åtte videregående skoler ligger i Trondheim, mens de øvrige skolene er spredt over hele fylket.

Vi har over 5000 lærlinger og lære kandidater i Trøndelag. I tillegg har voksenopplæringen mellom 1600 og 1700 voksne elever hvert år. Trøndelag har fra høsten 2020 én fylkeskommunal fagskole, med sju avdelinger plassert på ulike videregående skoler, og med i overkant av 800 studenter omregnet til heltid.

Tabellen nedenfor viser kapasiteten ved de videregående skolene i Trøndelag de siste fem skoleårene.

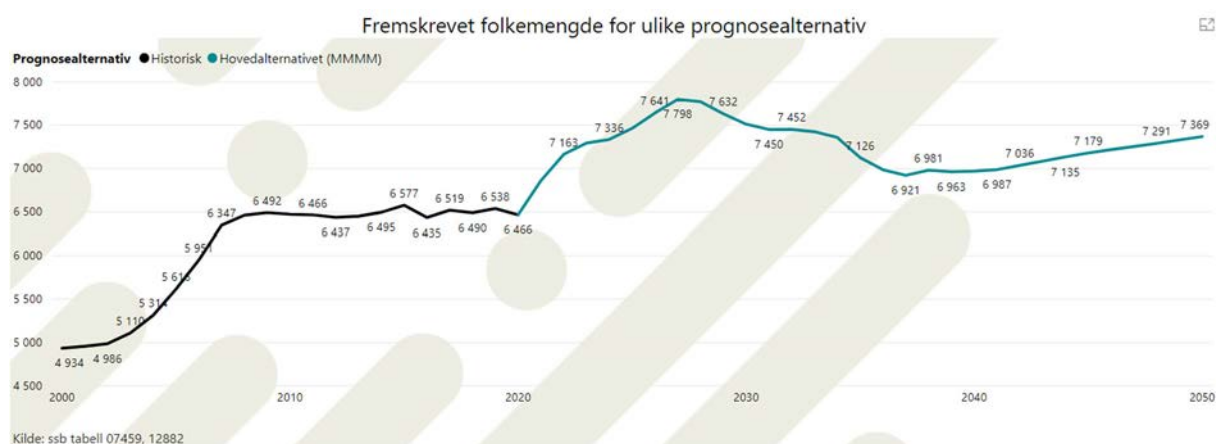
Skole / Antall kapasitetsplasser	15-16	16-17	17-18	18-19	19-20	20-21
Norddelen av Trøndelag						
Grong videregående skole	301	303	315	313	336	313
Inderøy videregående skole	236	231	235	211	214	206
Johan Bojer videregående skole, skolested Lek	94	114	101	107	115	103
Levanger videregående skole	752	732	782	754	724	703
Meråker videregående skole	176	194	203	197	176	159
Mære landbruksskole	149	144	159	145	161	180
Olav Duun videregående skole	774	815	788	789	754	734
Ole Vig videregående skole	1 014	1 016	1 025	978	1010	1001
Steikjer videregående skole	1 054	1 036	1 043	970	968	903
Verdal videregående skole	561	544	532	536	533	570
Ytre Namdal videregående skole	307	301	293	283	267	272
Sum Norddelen av Trøndelag	5 418	5 430	5 476	5 283	5 258	5 144
Sørddelen av Trøndelag u/ Trondheim						
Fosen videregående skole	320	326	341	347	309	297
Frøya videregående skole	192	-	-			
Gauldal videregående skole	339	342	311	344	322	313
Guri Kunna videregående skole	-	356	350	325	306	292
Kyrksæterøra videregående skole	169	194	173	147	136	124
Hitra videregående skole	162	-	-			
Malvik videregående skole	416	454	448	435	453	441
Meldal videregående skole	261	301	281	257	264	257
Melhus videregående skole	534	562	519	523	460	483
Oppdal videregående skole	252	287	257	266	288	258
Orkdal videregående skole	500	467	423	408	370	395
Johan Bojer videregående skole, skolested Ris	145	144	152	151	159	156
Røros videregående skole	273	278	231	191	206	222
Selbu videregående skole	111	112	126	110	121	123
Ålfjord videregående skole	153	162	163	157	161	141
Sum Sørddelen av Trøndelag u/ Trondheim	3 827	3 985	3 775	3 661	3 555	3 502
Trondheim						
Byåsen videregående skole	1 019	1 050	1 041	1 075	1050	1067
Charlottenlund vgs skole	1 215	1 175	1 167	1 182	1118	1186
Heimdal videregående skole	728	699	709	833	831	857
Skjetlein videregående skole	302	317	329	333	338	366
Strinda videregående skole	1 067	1 075	1 061	1 074	1060	1100
Thora Storm videregående skole	847	897	921	924	907	908
Tiller videregående skole	713	755	715	598	585	622
Trondheim Katedralskole	655	674	646	636	655	677
Sum Trondheim	6 546	6 642	6 589	6 655	6544	6783
Sum Trøndelag	15 791	16 057	15 840	15 599	15 357	15 429

I tabellen ovenfor er elevtallet for «norddelen av Trøndelag» inkludert elever i alternativ opplæring i skole og lærekandidater i skole frem til og med skoleåret 2017/2018. Tabellen viser utviklingen i kapasitet ved skolene over tid og kapasiteten i «regionene». Dagens kapasitet er nullpunktet som endringen i antall 16-18-åringer må sees opp mot, jf. teksten under.

5.2.2. Demografi og statistikk

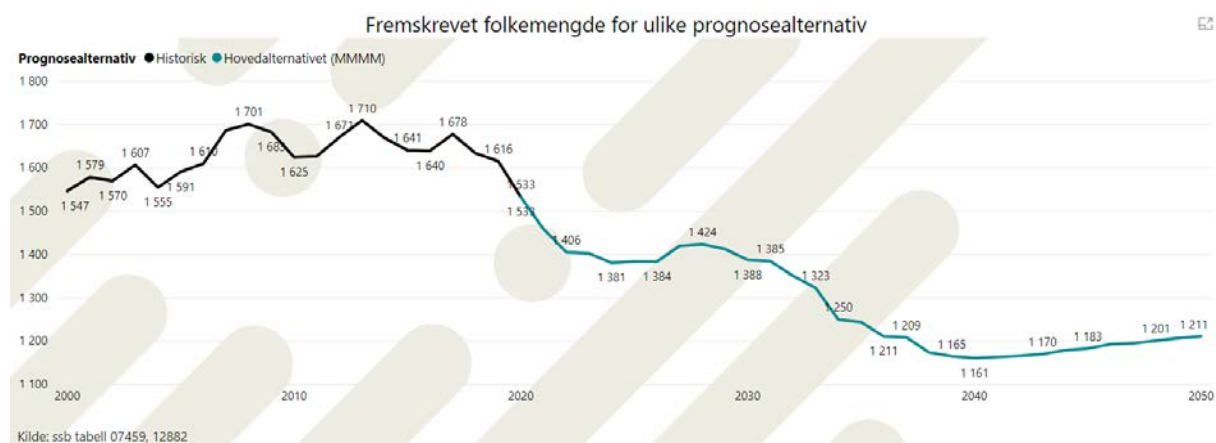
Elevtallsprognosene viser en vekst i Trondheim og en nedgang utenfor Trondheim. Regionene i Trøndelag har forskjellig utvikling. I alle framstillingene kommer det en mindre vekst rundt 2040.

Trondheim:

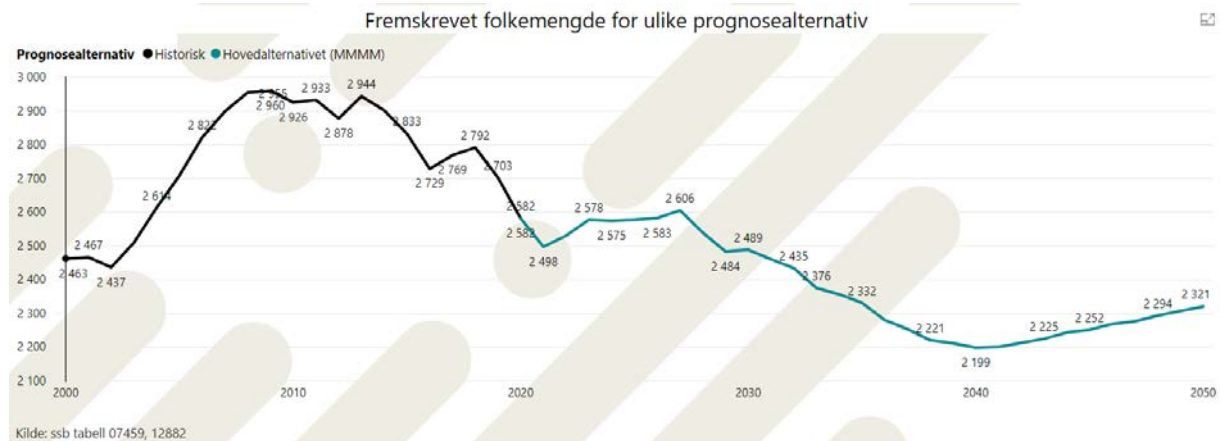
Veksten fortsetter fram mot 2027/2028 for så å gå ned og stabilisere seg på 2023/2024 – nivået fram mot 2036. Fra 2036 fram mot 2050 vokser antall 16 – 18 åringer igjen, men holder seg under 2027/2028 nivået.

Namdalen:

Nedgangen stopper rundt 2023 og tar en pause fram mot 2030 før den fortsetter fram mot 2040. I perioden 2023 til 2027 er antall 16 – 18 åringer tilbake til 2020-nivået.

Innherred:

Nedgangen stopper opp i perioden 2021 til 2028 for så å fortsette fram mot 2040. I perioden 2021 til 2026 er antallet 16-18 åringer oppe på 2019-nivået.

Værnes:

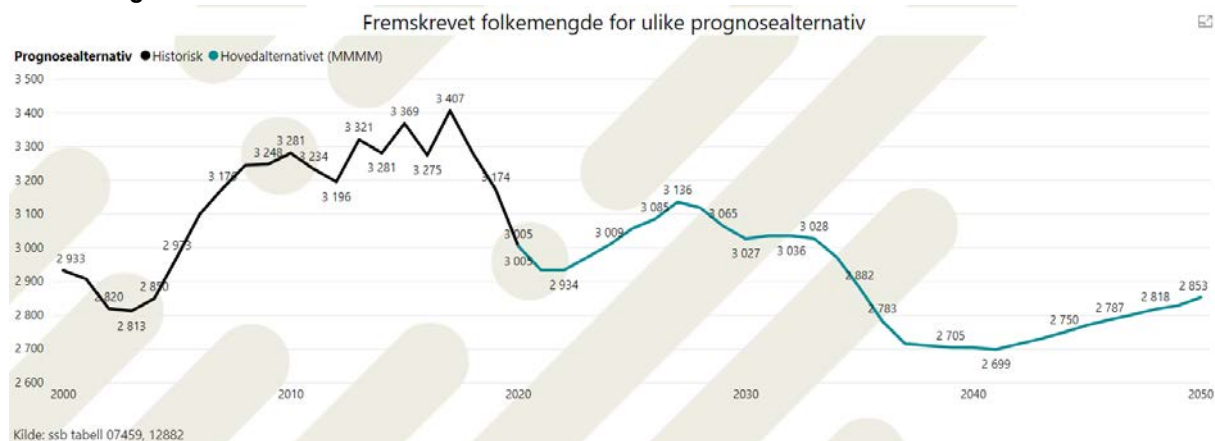
Nedgangen fortsetter til rundt 2021. I perioden 2021 til ca. 2023/2024 er antall 16-18 åringer tilbake på 2019-nivået for så synke framover mot 2040.

Fosen:

Det går jevnt nedover fram mot 2040, men noen år avviker fra trenden.

Trøndelag Sør:

Veksten på 2020-tallet skyldes primært veksten i Skaun.

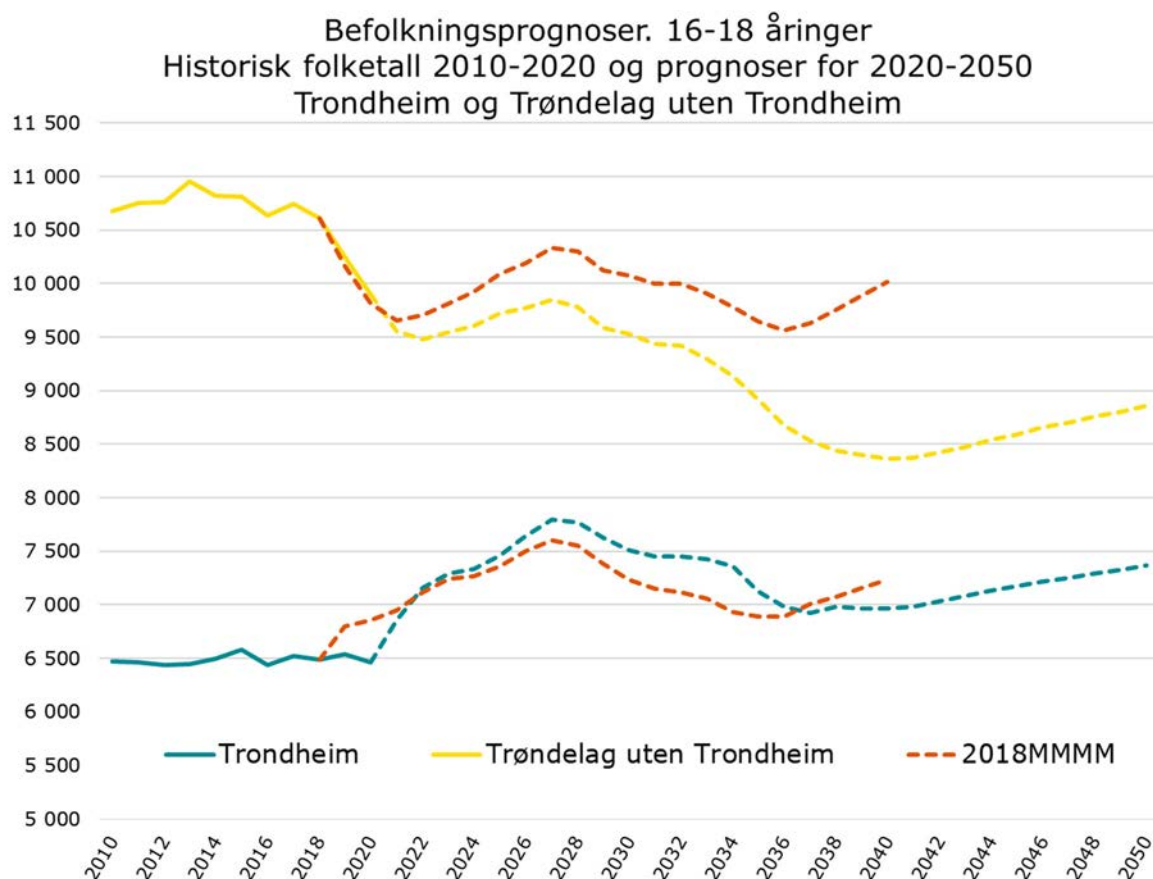
Dersom vi sammenligner de prognosene vi har lagt fram tidligere med den nyeste SSB-prognosen, ser vi en ytterligere forsterking av elevtallsveksten i Trondheim og elevtallsnedgangen i resten av fylket. I 2027 vil det være 200 flere 16-18 åringer i Trondheim enn anslaget i 2018- prognosen. Det er vedtatt å bygge en skole i Trondheim med plass til 700 elever for å håndtere elevtallsveksten i Trondheim. Det vil være behov for midlertidige løsninger i Trondheim allerede fra 2021 for å ha lokaler til de økte elevkullene.

Det vil fram mot 2024 være behov for ekstra kapasitet i skolene for å håndtere elevtallsveksten i Trondheim. Malvik videregående skole har ledig kapasitet på enkelte utdanningsprogram. Ved å benytte den ledige kapasiteten ved Malvik videregående skole vil behovet for midlertidige løsninger bli redusert. Malvik videregående skole vil få et bredere og bedre fagmiljø. For ungdommer i Trondheim Øst vil Malvik videregående skole ligge nærmere bosted enn mange skoler i Trondheim. Det gir redusert reisetid for ungdommene.

Trøndelag utenom Trondheim opplever en stadig større nedgang. Sammenlignet med 2020 vil antall 16-18 åringer falle med ca. 1000 fram mot 2036. Dagens skolestruktur var satt opp for å håndtere et elevtall som var 1500 høyere enn i 2020. Det betyr at dagens skolestruktur, utenfor Trondheim, har plass til tilnærmet 2500 flere elever enn det er behov for i 2036.

Det vil bli utfordrende for skolene utenfor Trondheim å håndtere reduksjonen i elevgrunnlaget. Det er variasjoner i utfordringene for skolene utenfor Trondheim. Denne utfordringen blir berørt i politisk sak om justering av skoletilbudet for skoleåret 21/22 (mai 2021).

Figuren under viser SSB-prognoser (middels vekst) for antall 16-18-åringer i Trøndelag og Trondheim fram til 2050. SSB sine prognoser tilsier en elevtallsnedgang i Trøndelag fram til 2021. Deretter vil antallet 16–18 åringer stige fram mot 2027 før det igjen faller. Prognosene er basert på faktisk antall 16-18 åringer fra 2010 til 2020.

Vi skal ivareta et godt faglig tilbud til elevene i Trøndelag, og elevtallsutviklingen i perioden viser at vi må tilpasse utdanningstilbudet på skolene både i og utenfor Trondheim.

Det vil være utfordrende å ta ned aktiviteten utenfor Trondheim i takt med nedgangen i tildelingen til skolene utenfor Trondheim. Det vil kreve reduksjoner i opplæringstilbudet og arealbruken mm.

Det pågår en utredning av modeller for å ivareta regionalt arbeidslivs behov for rekruttering av lærlinger og samtidig gi opplæring på videregående skoles nivå, selv om det ikke er mulig å opprette «hele klasser» innenfor aktuelt utdanningsprogram. Fylkesrådmannen legger fram utredningen til politisk behandling i november 2020.

Vi kaller modellene «Bedriftsnært yrkesfag» (BYF-modeller), tidligere omtalt som «småskala yrkesfag». Modellene vil innebære et tett samarbeid mellom skole og bedrift der bedriftene må ta en stor del av ansvaret for den fagspesifikke opplæringa.

Det er helt nødvendig med omprioritering av midler til Trondheimskolene for å håndtere elevtallsøkningen på en god måte. Utenfor Trondheim blir det færre elever. Det er mulig å omfordele penger mellom skolene i Trøndelag for å dekke opp for veksten i Trondheim i første del av økonomiplanperioden. Fra 2023 er veksten i Trondheim så stor at det ikke lenger er mulig å omfordele midler mellom skolene, og andre løsninger må tas i bruk. Dette forutsetter en endring i tilbuds- og skolestrukturen i fylket som helhet.

Det er et alternativ at elever i Trondheim får et tilbud om opplæring utenfor byen. Dette vil gi konsekvenser med økt antall hybelboere og økt klimaavtrykk pr. elev.

Skolebruksplan Trøndelag II:

Det er behov for å utvikle prinsipper for skolebygg i Trøndelag gjennom å sammenstille kunnskapsgrunnlag, bidra til forståelse og forankring, samt iverksette prosesser som sikrer at ombygginger og nybygg i Trøndelag blir gjennomført på en likeverdig måte.

Det er behov å vurdere tilbudsprinsippene. Prinsippene ble laget i sammenslåingsprosessen, og vi har vi ny / oppdatert informasjon inn mot ulike tema som gjør det nødvendig med en revidering.

De to prosessene samkjøres og tar inn over seg nye tall for befolkningsutvikling i Trøndelag, økonomiske rammer og kompetansebehov i Trøndelag. Det vil bli lagt fram politisk(e) sak(er) i løpet av 2021.

5.3. Strategier, satsingsområder og prioriteringer

Opplæringen skal gi elevene framtidshåp og fremme danning, nysgjerrighet og lærelyst for å utvikle kompetanse og livsmestring i et samfunn i endring. Avdeling for utdanning må arbeide bredt for å oppnå dette målet, og det er nødvendig med satsinger/tiltak både på systemnivå og på individnivå.

Overordnet del av læreplanen ble fastsatt 1. september 2017, og bærekraftig utvikling er en viktig del av verdigrunnlaget og prinsipper for læring, utvikling og danning. Revisjon av de fagspesifikke læreplanene er pågående, og vil i ulik grad ha med de forskjellige bærekraftsmålene.

FNs bærekraftsmål

Avdeling for utdannings strategier, satsingsområder og prioriteringer er tett koblet til FNs bærekraftsmål, og disse er et bærende element i innrammingen av vår virksomhet. De mest sentrale bærekraftsmålene i vårt arbeid er vist nedenfor. Bærekraftsmålene er løftet fram som et viktig grunnlag også for prioriteringene i Regional planstrategi, og det er naturlig å trekke linjene til beskrivelsene som ligger inne der for de aktuelle bærekraftsmålene.

«Å sikre alle mennesker muligheter for utdanning bidrar til et mer likeverdig samfunn. Tilrettelegging av fysiske og digitale læringsarenaer i hele Trøndelag gir oss mulighet til å lære hele livet.

Innen 2030 skal vi sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetansen som er nødvendig for å fremme en bærekraftig utvikling. Det er også en målsetting med en økning i antall unge og voksne som tar en utdanning som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap.»

«Det er en målsetting å oppnå full sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere.»

«Gjennom å sikre tilgang til gode bomiljøer og tilgjengelige transportsystemer både i byene og distriktene, legger vi til rette for økt bosetting og et inkluderende nærings- og samfunnsliv.»

«For å styrke bærekraft og stabilitet globalt må vi gjennomføre en mer samstemt og samordnet politikk lokalt, regionalt og nasjonalt. Fylkeskommunen som regional utviklingsaktør har et særskilt ansvar for denne samhandlingen.»

Oppfølging av Kvalitetsmeldingen

I behandlingen av Kvalitetsmeldingen (sak 59/20) pekte fylkestinget på følgende områder som bør ha prioritet i oppfølging av meldingen:

- Fortsatt stort fokus på læringsmiljø
- Fortsatt stort fokus på elevenes psykiske helse – dette også med bakgrunn i vedtak om utvidet skolehelsetjeneste

- Med bakgrunn i koronasituasjonen – stor oppmerksomhet på situasjonen for lærlingene
- Jobbe for å få ned andelen elever som ikke får vurdert i et eller flere fag

Avdeling for utdannings strategier og prioriteringer er i all hovedsak knyttet mot disse områdene.

Korona-situasjonen

Overgangen til hjemmeskole under koronakrisen innebar digital opplæring for alle elever. I praksis tvang denne perioden frem en digital kompetanseheving av hele undervisningspersonalet – samtidig som den tydeliggjorde behovet for å jobbe videre med utvikling av kompetansen innenfor digital pedagogikk på de videregående skolene.

Trøndelag fylkeskommune hadde allerede før koronasituasjonen satt inn tiltak for å heve den digitalpedagogiske kompetansen i undervisningspersonalet. Fra og med høsten 2019 har fylkeskommunen hatt et system med digitale pedagoger, som del av en felles digital kompetanseheving av undervisningspersonalet. Hver enkelt videregående skole har minst én digitalpedagog, som bidrar med støtte til pedagogisk bruk av IKT på egen skole og som deltar i nettverket for digitale pedagoger. Undervisningspersonalet får med dette jevnlig påfyll av digitale undervisnings- og vurderingstips, blant annet gjennom å bruke mulighetene som ligger i skolens digitale læringsplattformer.

Med koronasituasjonen ble nettverket for digitale pedagoger styrket. Fra og med høsten 2020 har vi lagt inn frikjøpsressurs for en digital pedagog på hver videregående skole.

Det har vært viktig å undersøke hvordan de endrede forutsetningene i undervisningssituasjonen som følge av koronapandemien har vært for både elever, skoleledere og lærere. En spørreundersøkelse om undervisning og vurdering i videregående skole under koronaperioden, ble våren 2020 gjennomført av NTNU. Rapporten [«Opplevelser av undervisning og vurdering i videregående skole under Covid-19s hjemmeskole»](#) oppsummerer undersøkelsen, som var rettet mot elever, lærere og skoleledere i videregående skole i Trøndelag fylkeskommune og Oslo fylkeskommune.

Høsten 2020 har vi lagt inn et nytt spørsmålsett knyttet til situasjonen med hjemmeundervisning i Elevundersøkelsen, slik at vi skal få et godt grunnlag for videre diskusjon og refleksjon sammen med elevene på skolene.

Det er bevilget statlige midler som tilskudd til fylkeskommunene for at årets avgangskull (skoleåret 2019/2020), som ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse, skal få en mulighet til å bestå den videregående opplæringen. Målgruppen for tiltaket er personer fra kullet som i år gikk ut av videregående opplæring med stryk eller IV. Tilskuddet skal benyttes til å gi målgruppen et opplæringstilbud, slik at de får muligheten til å oppnå studie- eller yrkeskompetanse. Et lignende tilskudd videreføres også gjennom statsbudsjettet for 2021.

Koronapandemien slo til for fullt også for fag- og yrkesopplæringen den 12. mars 2020. Mer enn 400 lærlinger i Trøndelag var i en periode permittert fra sin arbeidsplass. Vi stoppet all fagprøvegjennomføring frem til siste del av april. Vi etablerte raskt et arbeidsutvalg sammen med Yrkesopplæringsnemnda som sikret en tett dialog med NHO, LO, KS og politisk nivå (hovedutvalg utdanning) i Trøndelag. Arbeidsutvalget har satt søkelys på informasjonsutveksling, ivaretagelse av permitterte lærlinger/lære kandidater, formidling og innretning av tiltakspakker. Behovet for alternativ VG3 i skole (AOS) doblet seg sammenlignet med 2019. Det utgjør en betydelig økonomisk utfordring. En eventuell åpning i statsbudsjettet for bruk av tiltakspakke (tiltak for lærlinger) for dekning av disse kostnadene vil være av stor betydning for fylkeskommunen. Dersom tiltakspakken ikke kan brukes til dette formålet, har vi en økonomisk utfordring på ca. 5 millioner kroner årlig i perioden.

Noen bransjer er rammet ekstra hardt av pandemiens konsekvenser. Restaurant og matfag, salg og service, design og håndverk, samt deler av teknologi og industriell produksjon fikk i en periode mange permitterte lærlinger. Yrkesopplæringsnemndas arbeidsutvalg har fremhevet at vi fortsatt ikke har oversikt over effekten koronapandemien får for de ulike bransjene i yrkeslivet. Det er

knyttet stor usikkerhet til hvordan krisen kommer til å påvirke bygg- og anleggsbransjen fremover, og vi kan forvente konkurser og opphør av bedrifter. Enkelte næringer vil nok aldri komme tilbake til den form de hadde før pandemien slo til. Det kan bety at vi står overfor betydelige strukturendringer i arbeidslivet som igjen får konsekvenser for tilbudsstruktur og rekruttering i videregående opplæring. Yrkesopplæringsnemndas arbeidsutvalg har derfor understreket at tilskudd som er gitt fra regjeringen knyttet til lærlinger ikke bør brukes opp før man ser de mer langsiktige konsekvensene av krisen.

Som en konsekvens av koronapandemien bestemte nasjonale myndigheter at lærlingtilskuddet skulle økes med 708 kroner pr måned for lærlinger, lærekontrakter, praksisbrevkontrakter og kandidater til ordningen Fagbrev på jobb.

Trøndelag fylkeskommune har fått økt rammetildeling med cirka 15,3 millioner kroner for å kompensere for dette. Imidlertid har vi beregnet Trøndelag fylkeskommune sin utgift for økt lærlingtilskudd, basert på antall kontrakter, til cirka 19 millioner kroner. Dette medfører en underdekning på cirka 5 millioner kroner.

Fylkeskommunen vil:

- Prioritere kompetanseutvikling innenfor digital pedagogikk gjennom en fortsatt satsing på digitale pedagoger.
- Fortsatt ha stor oppmerksomhet på hvordan vi kan lære av hjemmeundervisningssituasjonen under koronapandemien.
- Følge nøye med på eventuelle bransjemessige utfordringer som følge av pandemien, som krever ekstra tiltak for å sikre gjennomføring av læreløp for våre ungdommer.

Utdanningsløftet

Nasjonale myndigheter har gjennom forslag til statsbudsjettet lagt inn en videreføring av tiltakspakker utviklet for å håndtere ekstra utfordringer utløst av korona-pandemien.

Det er uklart hvorvidt dette dreier seg om engangstilskudd eller om noen av tilskuddene vil få lengre varighet.

Under er en oppstilling av tilskuddene som til sammen utgjør «Utdanningsløftet».

Tilskuddssummene er totalt for hele landet, og Trøndelag vil få en tilført en andel av disse midlene for en del av tiltakene.

- 300 millioner kroner for at flere permitterte og ledige kan fullføre videregående opplæring.
- 170 millioner kroner til å videreføre den ekstraordinære økningen av lærlingetilskuddet i høst til våren 2021. Økningen utgjør 4 250 kroner per lærekontrakt neste vår.
- 150 millioner kroner som legger til rette for et utvidet tilbud i skolen for elever som ikke får læreplass - Fagbrev som elev.
- 150 millioner kroner for at avgangselever som går ut med hull i vitnemålet, kan få mulighet til å fullføre.
- 45,5 millioner kroner for å gi personer som allerede har studie- eller yrkeskompetanse fra videregående opplæring, tilbud om å ta et fagbrev. Tiltaket er en del av kompetansereformen Lære hele livet.
- 46 millioner kroner for at flere skal bruke ordningen Fagbrev på jobb. Ordningen skal gjøre det enklere å kombinere arbeid og opplæring, og er en del av kompetansereformen.
- 15 millioner kroner til å utvide forsøket med modulstrukturerte læreplaner i utvalgte lærefag i fag- og yrkesopplæringen. Forsøket skal gjøre opplæringen mer tilpasset voksne.
- 178,6 millioner kroner til videreføring og opptrapping av midlene til 1 600 studieplasser i høyere yrkesfaglig utdanning.
- 37,8 millioner kroner til om lag 500 nye studieplasser ved Industrifagskolen (totalt 50 millioner kroner inkludert utdanningsstøtte).

- 110 millioner kroner til treparts bransjeprogram for kompetanseutvikling. Det inkluderer 20 millioner kroner til kompetanseløft for utsatte industriklynger.
- Satsingen på Menn i helse videreføres med 26 millioner kroner totalt.
- 15,4 millioner kroner til videreføring av karriereveiledning for deltakere i introduksjonsprogrammet under introduksjonsloven, jf. Midlertidig lov om tilpasninger i introduksjonsloven for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 .
- 10,2 millioner kroner for at fylkeskommunene skal kunne tilby karriereveiledning til deltakere som kommer inn i introduksjonsprogrammet fra 2021.

Fylkeskommunen vil:

- Følge opp nasjonale satsinger for best mulig utvikling i Trøndelag

Elevenes og lærlingenes gjennomføring av videregående opplæring

Det å sikre at alle elever har et trygt og godt læringsmiljø inngår som en viktig del av arbeidet med å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Et godt læringsmiljø fremmer mer enn trivsel, helse og en positiv sosial utvikling. Det fremmer også den faglige læringen. Et godt fysisk og psykososialt miljø hvor verken elever eller lærere opplever mobbing, utestenging, rasisme, vold eller diskriminering er et godt miljø for læring og vil dermed kunne bidra til en god sosial og faglig utvikling for den enkelte.

Skolene har iverksatt svært mange læringsmiljøtiltak. Det som er felles for tiltakene er at de har blitt satt i gang med utgangspunkt i et lokalt behov. Et tiltak som passer godt ved en skole blir ikke nødvendigvis vellykket ved en annen skole. Ulike tiltak kan derfor benyttes for å nå det samme målet om å skape et godt læringsmiljø. Fylkesrådmannen ønsker stort lokalt handlingsrom slik at tiltakene blir treffsikre på de lokale utfordringene. Rektormøtene er en viktig arena for å dele erfaringer fra gode tiltak. Slik erfaringsdeling gjennomføres på en systematisk måte.

Trøndelag fylkeskommune vil i kommende økonomiplanperiode videreføre det eksisterende arbeidet med å sikre alle elever ved de videregående skolene våre et trygt og godt skolemiljø. Det er også igangsatt et arbeid som skal sikre gode rutiner i de situasjonene der ansatte blir utsatt for trusler, vold eller trakassering.

Det er de samme faktorene som fremmer god psykisk helse, som fremmer læring. Et trygt inkluderende læringsmiljø er en forutsetning for at elever skal lære og utvikle en god psykisk helse. Det er også en betydelig sammenheng mellom læreversker og psykiske vansker. Det er viktig at tiltak settes inn tidlig nok. Det betyr at skolene må ha system for å avdekke når elevene trenger ekstra oppfølging. Systematikken i IKO-modellen bidrar positivt i dette arbeidet.

Arbeidet med å sikre et godt rammeverk for skolenes arbeid med tidlig innsats og tilpasset opplæring er styrket gjennom IKO-modellen (Identifisering, Kartlegging, Oppfølging). Denne modellen er utviklet for å lette skolenes arbeid med identifisering av ungdom som av ulike årsaker ikke har fullt utbytte av opplæringen. Oppfølging av fravær er viktig i denne sammenheng. De fleste av skolene i Trøndelag har nå tatt i bruk hele eller deler av modellen. Skoleeier ønsker å stimulere til bruk av modellen, og tildeler midler til opplæring og implementering.

Tilrettelagte eksamenskurs er et viktig tiltak for elever og lærlinger med karakteren 1 eller IV i fag. Intensive eksamenskurs med sikte på ny eksamen i høstterminen arrangeres i flere fag og ved flere videregående skoler i fylket. Disse eksamenskursene går etter skoletid i ukene før høstens eksamener. Et digitalt tilbud i matematikk skal prøves ut for første gang skoleåret 2020/2021.

Det er krevende å ta igjen fag der eleven har fått IV. Det er viktig å fortsette det gode arbeidet med fraværsoppfølging, slik at elevene er til stede i undervisningssituasjonen. Det er også viktig å fortsette arbeidet med utvikling av vurderingspraksis og varierte vurderingsmetoder i de videregående skolene.

Skolenes utvidede ansvar for formidling til læreplass videreføres i Trøndelag fylkeskommune. Vi setter av ressurser til å følge opp ulike utfordringer knyttet til formidlingsarbeidet. Gjennomføring

av læreplasskurs og oppfølging av søkere fram til læreplass eller skoleplass (alternativt vg3 i skole) er eksempel på dette. En utfordring i formidlingsarbeidet er en økende andel voksne søkere, gjerne med minoritetsspråklig bakgrunn, og med manglende fag og/eller svake språklige ferdigheter som ikke får tilbud om læreplass. For å innfri voksenretten til denne gruppen har vi de siste årene opprettet et alternativt Vg3 i skole-tilbud.

Læringer og lærekandidater med særskilte behov krever ekstra veiledning i bedriftsopplæringen. Det samme gjelder minoritetsspråklige med svake norskferdigheter. Det har vært nasjonale midler, tilgjengelig etter søknad, avsatt til dette formålet frem til og med 2019. Fra 2020 ble disse midlene lagt i rammetildelingen til fylkeskommunene. Trøndelag har tidligere fått tildelt en betydelig andel av disse nasjonale midlene. Tildelingen for 2020 tilsvarte kun en tredjedel av innvilgete midler i 2019.

Fylkeskommunen innførte i 2018 en garantiordning til lærebedriftene for 65% av søknadssummen for ekstra veiledningsmidler, forutsatt at formelle krav til søknaden var fylt opp. Fylkeskommunens garantiordning er ikke mulig å opprettholde slik tildelingen er nå.

Lærekandidater er ungdom i bedriftsopplæring med mål om å ta et kompetansebevis. Lærekandidatordningen er sidestilt med lærlingordningen, og lærekandidater har som mål å ta en mindre omfattende prøve enn fag- eller svenneprøve. Bedriften skal utarbeide en tilpasset plan som lærekandidaten får opplæring i. Planen vil være grunnlaget for innholdet i vurdering av lærekandidatens sluttkompetanse og sluttdokumentasjon. Kompetansebeviset er mindre omfattende enn et fag- eller svennebrev.

De siste årene har vi hatt mellom 250 og 300 lærekandidater i Trøndelag. Inntaksforskriftens endring i 2012 har ført til at gruppen med lærekandidater har endret seg. De som tidligere har hatt skolen som opplæringsarena gjennom hele sin videregående opplæring, tar nå ut retten i en 2+2 modell hvor siste del av opplæringen er i bedrift. En andel av disse har store og vedvarende tilretteleggingsbehov. Det er en større andel ungdom med særskilte behov som får tilbud om læreplass enten som læringer eller lærekandidater nå enn tidligere.

En annen gruppe ungdom som har behov for tettere oppfølging er minoritetsspråklige med svake norskferdigheter. Næringslivet opplever denne gruppen som svært ressurskrevende. Det er en liten økning i formidling av minoritetsspråklige med kort botid og svake norskferdigheter i Trøndelag. Muligheten for å få ekstra ressurser til veiledning kan være av betydning for en fortsatt økning.

For å opprettholde høy grad av formidling for denne ungdomsgruppen ønsker fylkeskommunen å skape forutsigbarhet for bedrifter som tar inn læringer og lærekandidater med særskilte behov og/eller minoritetsspråklige med svake norskferdigheter. Fylkeskommunen vil videreføre etablerte tiltak for bedrifter som tar inn lærekandidater og læringer med særskilte behov og/eller minoritetsspråklige med svake norskferdigheter, for å sikre mulighet for tilrettelegging og dermed en god og trygg overgang fra skole til bedrift.

Grunnskoleopplæring og videregående opplæring i institusjoner etter barnevernloven

Opplæringsloven § 13-2 pålegger fylkeskommunen en plikt for å sørge for grunnskoleopplæring og videregående opplæring for elever bosatt i barneverninstitusjoner i fylket. I Trøndelag finnes det per dags dato 14 institusjoner med til sammen 32 avdelinger. Kapasiteten totalt er 147 plasser i alderen 6- 18 år, hvor flesteparten er i alderen 12-18.

Trøndelag fylkeskommune har en egen samarbeidsavtale med Bufetat region Midt der et av hovedmålene er å sikre at barn og unge plassert i barneverninstitusjoner får opplæring i tråd med opplæringslovens bestemmelser. Fylkeskommunen har også egne samarbeidsavtaler med kommunene som har en eller flere institusjoner. Avtalene skal bidra til at kommunene har en forutsigbar økonomi for å kunne gi elevene den opplæringen de har behov for. Det er stort behov for kompetanse og stabilitet for skolene. Vi ser samtidig at antallet innleggelser og lengden på disse medfører perioder der grunnskolen ikke har elever.

Flesteparten av de unge som bor i institusjon har behov for spesialundervisning. Trøndelag fylkeskommune bruker ca. 55 millioner kroner i spesialundervisning for denne gruppa. Dette er

elever i en særlig sårbar livssituasjon med et stort behov for individuell oppfølging både av pedagog og miljøpersonalet. Det er krevende for fylkeskommunen å budsjettere på området da det er andre etater som legger premissene for vårt oppdrag, f.eks. når elever plasseres og lengde på oppholdet.

Trøndelag fylkeskommune ønsker å se på modeller som i større grad samler ansvaret for å ivareta elever som blir plassert i akuttinstitusjoner (både de i grunnskole og videregående skole) under rektor i den videregående skole som er nærskolen til institusjonen. Slik vil vi bygge kompetanse i tilknytning til de videregående skolene og internt i egen organisasjon framfor å bruke ressurser ut mot kommunene. Ved å etablere ressurspedagoger på de videregående skolene vil vi kunne samarbeide med grunnskolene om det spesialpedagogiske tilbudet for elevene i grunnskolen. Ressurspedagogene vil kunne bistå inn i egen skole i perioder med redusert antall innleggelser ved institusjonene. En slik modell vil innebære at vi må reforhandle avtaler vi har med vertskommunene for barnevernsinstitusjonene i fylket.

Grunnskoleopplæring og videregående opplæring i helseinstitusjoner

Opplæringsloven § 13-3a pålegger fylkeskommunen en plikt til å sørge for grunnskoleopplæring og videregående opplæring for pasienter i helseinstitusjoner som et regionalt helseforetak eier, og for pasienter i private helseinstitusjoner som har avtale med regionale helseforetak. For opplæringstilbudet innenfor psykisk helsevern og rusinstitusjonene har fylkeskommunen i dag en ulik og lite helhetlig organisering av opplæringen, der noe er organisert under forskjellige videregående skoler mens noe baserer seg på kjøp av tjenester fra en vertskommune.

Fylkeskommunen ønsker å utrede hvordan skoleavdelingene knyttet til helseinstitusjonene kan organiseres på en mer helhetlig måte. En utredning bør drøfte modellene og gi anbefalinger for organisasjonsstrukturen som vurderes mest hensiktsmessig for fylkeskommunens opplæringstilbud på det aktuelle området og som sikrer at fylkeskommunen ivaretar sitt lovpålagte ansvar på en transparent og forsvarlig måte. Dette behovet er også aktualisert gjennom at St. Olavs ønsker å samle mer av sin aktivitet innenfor psykisk helsevern på Øya i Trondheim. Dette vil få konsekvenser for driften av skoleavdelingene i tilknytning til BUP-klinikk på Haukåsen.

Vi vil komme tilbake med en politisk sak i etterkant av denne utredningen.

Fylkeskommunen vil:

- Fortsatt jobbe systematisk med et godt og trygt læringsmiljø.
- Fortsatt ha et stort søkelys på psykisk helse for elever og lærlinger/lærekandidater.
- Fortsette arbeidet med tidlig innsats og tilpasset opplæring gjennom IKO-modellen.
- Prioritere tiltak som ivaretar elever/lærlinger som har stryk eller IV i fag.
- Videreføre etablerte tiltak for bedrifter som tar inn lærekandidater og lærlinger med særskilte behov og/eller minoritetspråklige med svake norskferdigheter.
- Utrede modeller som i større grad samler ansvaret for å ivareta elever som blir plassert i akuttinstitusjoner under rektor i den videregående skole som er nærskolen til institusjonen.
- Utrede hvordan skoleavdelingene knyttet til helseinstitusjonene kan organiseres på en mer helhetlig måte.

Struktur og kvalitet i opplæringen

Fagfornyelsens nye læreplanverk, LK20, er i ferd med å tas i bruk. Dette skoleåret har Vg1 læreplaner etter LK20. Vg2 får nye læreplaner skoleåret 2021/22 og Vg3 skoleåret 2022/23.

I forberedelsesfasen til fagfornyelsen meldte skoler og fagnettverk inn behov for kompetanseheving til skoleeier. Eksempelvis har programmering kommet inn i læreplanene til både matematikk og naturfag og flere av yrkesfagene. Endringer i fag- og timefordelingen for norsk og engelsk i yrkesfaglige utdanningsprogram - der norskfaget er flyttet fra Vg1 til Vg2 - har på sin side skapt behov for kompetanseheving i skriveundervisning, i de andre fagene. Skoleeier

etterkommer disse og andre behov gjennom etter- og videreutdanning, blant annet som DeKom-samarbeid mellom NTNU og Trøndelag fylkeskommune.

Når det gjelder utstørsbehov skolene har knyttet til fagfornyelsen, vil det være krevende å prioritere midler til dette i 2021 og 2022.

De første fag- og svenneprøvene etter fagfornyelsen vil gjennomføres i 2024, når lærlinger som følger normal progresjon er ferdige. Fra 01.01.2024 er det ny periode for prøvenemnder, og nye læreplaner vil ha en sentral plass i opplæring av de nye nemndene. Vi må påregne betydelige kostnader knyttet til opplæring av både prøvenemnder og kursing av faglige ledere.

Praksiskandidater kan gå opp til fag- og svenneprøve etter Fagfornyelsen i 2023. Dette betyr at prøvenemndene må utarbeide vurderingskriterier og prøver som er tilpasset det nye læreplanverket før 2024. For helt nye fag må vi oppnevne prøvenemnder, og for de andre fagene er det naturlig å se på sammensetningen av personer i nemnda for å sikre at nemnda har riktig kompetanse etter nye læreplaner.

Opplæring av minoritetspråklige elever

Antallet minoritetspråklige søkere har økt i løpet av de siste årene, og det er usikkerhet knyttet til framtidig antall minoritetspråklige elever. Antallet vil variere, og det er kommunene og sentrale myndigheter som legger premissene for det lokale utfordringsbildet. Alle videregående skoler har elever med minoritetsbakgrunn, hvorav en stor andel er i kategorien «nyankomne». Det er viktig at skolene har forutsigbarhet i sin planlegging, og fylkeskommunen ønsker derfor å utarbeide en egen strategi som gir skolene et rammeverk for planleggingen.

Alle elever har rett til tilpasset opplæring. Ungdommene har ulik bakgrunn når de kommer til Norge og må derfor få ulik opplæring. Fleksibilitet i måten å tilby og organisere opplæringen på er helt grunnleggende for at ungdommene skal lykkes. Trøndelag fylkeskommune ønsker å videreføre arbeidet med å utvikle fleksible opplæringsløp for disse ungdommene.

Med fagfornyelsen og endringer i fagsammensetningen på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene ser vi at minoritetspråklige elever får en utfordring. Norsk og engelsk blir avsluttende fag på hvert sitt nivå, noe som medfører redusert mengdetrening og kontinuitet. Fylkeskommunen mener at disse elevene også må ha norskopplæring på Vg1. Det er mulig å legge opp til noe særskilt språkopplæring, men denne er ikke obligatorisk. Mange elever takker nei til tilbudet om særskilt språkopplæring. Resultatet er at flere vil kunne ha behov for å bruke lengre tid på å fullføre.

I forbindelsen med behandlingen av Utfordringsdokumentet fattet Fylkestinget et vedtak der de ønsker at det utvikles en strategi for rammene for opplæring av minoritetspråklige. Dette arbeidet har Fylkesrådmannen igangsatt. Det er viktig å gi skolene forutsigbarhet i planleggingen av tilbud og kompetanse. Et mulig tiltak strategien bør omtale er rammene for etablering av kombinasjonsklasser. Et slikt tilbud forutsetter et samarbeid med vertskommune. Det er viktig å legge til rette for at elever med behov for mer grunnskoleopplæring for å mestre overganger til videregående opplæring får dette. I de tilfellene der det ikke er aktuelt med samarbeid med vertskommunen kan fylkeskommunen vurdere å igangsette egne innføringstilbud.

Fylkeskommunen og Trondheim kommune har hatt et treårig prosjekt om felles opplæringstilbud for minoritetspråklige ungdom i alderen 16-19 år som ikke har faglige forutsetninger for å starte i ordinære Vg1-tilbud. Dette er i stor grad organisert som kombinasjonsklasser. Skoleåret 20/21 går prosjektet inn i sitt siste år. I løpet av kommende skoleår må fylkeskommunen, i dialog med Trondheim kommune, avklare om prosjektet skal videreføres i sin nåværende form, eller om vi skal gjøre større strukturelle endringer i samarbeidet. Trondheim kommune har signalisert et betydelig innsparingskrav ved sine virksomheter, som vil påvirke dette prosjektet. En vurdering må derfor også innebære en reforhandling av de økonomiske premissene for samarbeidet.

Fylkesrådmannen vil komme tilbake til fylkestinget med en egen sak om strategi for rammen for opplæring av minoritetspråklige.

Internasjonalisering i utdanningen

Koronapandemien har medført betydelige endringer innenfor internasjonaliseringsområdet. Elever i utlandet kom våren 2020 tilbake til Norge tidligere enn planlagt og gjennomførte siste del av skoleåret digitalt. Vg2-tilbud i Brussel, York og Norfolk ble avlyst for skoleåret 2020/2021, men det planlegges med opptak for skoleåret 2021/2022.

Internasjonalt samarbeid og læringsarbeid på tvers av landegrensene har endret form på de videregående skolene. Det gjennomføres ikke mobiliteter mellom land skoleåret 20/21, og skolene arbeider derfor med å utvikle digitale samhandlingsmetoder også på tvers av landegrensene. Når det gjelder utenlandsopphold for læringer, så har dette midlertidig opphørt som følge av pandemien.

Internasjonalt samarbeid er viktig også framover, og fylkeskommunen er avhengig av å trekke inn ekstern finansiering fra de internasjonale utdanningsprogrammene for å opprettholde høy aktivitet i perioden. Dette har vi god erfaring med, og Avdeling for utdanning veileder videregående skoler, opplæringskontor og bedrifter i å samarbeide internasjonalt med de land og områder som dekkes av de eksisterende utdanningsprogrammene som for eksempel Erasmus+, Nordplus, Gjør det, EØS og Interreg.

Det er ikke mulig for skoleeier å finansiere internasjonale aktiviteter/prosjekter der det ikke er tilgjengelige midler utenfor fylkeskommunen uten at dette har negative konsekvenser på øvrige deler av opplæringsaktiviteten. Skoler som har hatt samarbeid gjennom Midtøsten-prosjekter må finansiere en eventuell videreføring fra egen ramme på samme måte som skoler med tidligere Nord-Sør-samarbeid må gjøre.

Utredninger

Utredningen av musikk dans og drama ble sluttført høsten 2020 og behandlet i hovedutvalg for utdanning. Rapporten vil være en del av kunnskapsgrunnlaget i arbeidet med tilbudsprinsipper, skolebruksplan og ressurstilodelingsmodellen for 2021. Resultatet av prosessen kan få innvirkning på tilbudsstruktur og finansiering av musikk, dans og drama.

Utredningen av spisset toppidrett er igangsatt og vil omhandle kvaliteten på den idrettslige satsningen og vurdere ulike modeller for organisering og finansiering.

Fylkesrådmannen vil fremme saker om økonomiske og organisatoriske konsekvenser for naturbruk fram mot sommeren 2021.

Fylkeskommunen vil:

- Aktivt jobbe med kompetansehevende tiltak for å møte behovene i nytt læreplanverk – både for lærere, faglige ledere og prøvenemnder.
- Utarbeide en strategi for opplæring av minoritetspråklige elever.
- Veilede videregående skoler, opplæringskontor og bedrifter i å samarbeide internasjonalt innenfor de eksisterende utdanningsprogrammene.

Kompetansestrategien

Handlingsprogrammet til Kompetansestrategi for Trøndelag ble vedtatt i fylkestinget februar 2020 (FT-sak 17/20). De viktigste grepene i handlingsprogrammet er å etablere systematisk samarbeid gjennom forpliktende partnerskap. Kompetanseforum Trøndelag er etablert og består av LO, NHO, KS, NAV, Fylkesmannen, Fylkeskommunen, Nord Universitet, NTNU, Høyere yrkesfaglig utdanning og frivilligheten. Fylkeskommunen har ansvar for sekretariatsfunksjonen. Det er etablert et statistikkutvalg som skal gi oppdatert kunnskapsgrunnlag om tilbud og etterspørsel etter kompetanse og arbeidskraft i fylket. Regionale kompetansefora (på nivået under fylket) er etablert i Namdalen, Fosen og Trøndelag sør. Det er viktig å få på plass regionale kompetansefora også i øvrige regioner. Kontakt med arbeids- og næringsliv, som del av kompetanseforums-strukturen, må forsterkes.

Følgene av koronasituasjonen har aktualisert behovet for omstilling, etter- og videreutdanning (EVU). For å lykkes med kompetansearbeidet er vi avhengig av at involverte aktører ser behov for og er villige til å samarbeide. Felles ambisjoner, gode samarbeidsprosesser for koordinering av kompetansetiltak og virkemidler er avgjørende for å stimulere til kompetanseutvikling som svarer til nærings- og arbeidslivets behov i de ulike regionene.

Bedriftsintern opplæring, fullføringsprosjektet og koronarelaterte tiltak er viktige virkemidler i dette arbeidet. De fleste virkemidlene innen kompetansefeltet forvaltes av sentrale myndigheter. Fylkeskommunen må tilrettelegge for at aktørene i Trøndelag er kjent med og søker aktuelle virkemidler. I tillegg må vi gjøre en innsats for å påvirke rammebetingelser/ nasjonal politikk.

Dimensjonering av utdanningstilbud, både grunnopplæring og EVU på alle nivå, bør tilpasses behov og muligheter i de ulike regionene i Trøndelag. I tillegg er økt praksisretting av forskning og utdanning nødvendig for å utvikle innovative tjenester. Inkludering og integrering i utdanning og arbeid er sentralt i handlingsprogrammet, og koronasituasjonen har forsterket behovet for innsatsen på dette feltet.

Yrkesfagløftet

Yrkesfagløftet og «Plan 4-årig løp» er langvarige satsninger for å styrke rekruttering og omdømme til yrkesfagene. Fylkeskommunen vil videreføre det systematiske arbeidet med overgangen mellom skole og bedrift og samarbeid med aktørene innen fag- og yrkesopplæring. Vi vil forsterke det målrettede arbeidet med karriereveiledning og hvilke lærefag som leder til læreplass for elevene. Vi viderefører og forsterker også arbeidet med likestilling på yrkesfag med økt fokus på minoritetspråklige.

Rekruttering av nye lærebedrifter og ivaretagelse av rekrutteringsbehovet til eksisterende lærebedrifter er sentralt i Yrkesfagløftet. Vi følger opp arbeidet med ulike tiltak for å styrke formidlingsarbeidet generelt.

Karriereveiledning

Fylkeskommunens karriereveiledningstjenester skal bidra til bedre samsvar mellom etterspørsel etter arbeidskraft i arbeidslivet og den enkeltes bruk av egen kompetanse. Tjenestene omfatter skoleeieransvaret for karriereveiledning i videregående opplæring og karriereveiledningstjenester for voksne. I et samfunn i stadig omstilling og utvikling er det økt behov for karriereveiledningstjenester. Fylkeskommunen vil sammen med eksterne aktører videreutvikle partnerskap for karriereveiledning gjennom Kompetanseforum Trøndelag og bidra til å samordne innsatsen på feltet.

Karrieresenteret har fått nye lovpålagte oppgaver. Arbeidet med integreringsfeltet har økt kraftig og vil fra 2021 utgjøre en stor del av tjenestetilbudet til senteret. Det medfører krav om tilstedeværelse i kommunene og økte kostnader.

Fylkeskommunen har ansvar for å drive kompetanseutvikling og regionalt nettverksarbeid for karriereveiledere i grunnskole og videregående opplæring. Det er behov for etter- og videreutdanning innenfor dette feltet.

Fylkeskommunen er i gang med å utarbeide en helhetlig modell for karriereveiledning i Trøndelag. Modellen skal bidra til et felles løft for våre karriereveiledningstjenester i perioden 2020-2023. Utviklingsprosjekt med fokus på digital karriereveiledning blir en viktig del av dette.

Voksenopplæring

Fylkeskommunens satsing på voksenopplæring bidrar til å kvalifisere voksne for arbeidslivet. Andelen ungdom i videregående opplæring er nedadgående, mens voksne som av ulike årsaker har mangelfull videregående opplæring, er oppadgående. Disse vil uten en formell kvalifisering få stadig større utfordringer med å finne arbeid. Denne gruppen har etter ny lovgiving, og via midlertidige koronatiltak, flere rettigheter, og det er ofte nødvendig med en skreddersøm av opplæringsløp. Skal vi kunne imøtekomme og tilpasse opplæring til de komplekse behovene denne gruppen har, må vi arbeide sammen med andre offentlige og private aktører. Blant annet er NAV en sentral aktør i denne sammenhengen.

Andelen minoritetspråklige i voksenopplæringen utgjør 80-90 %. Dette gjør det svært utfordrende å få alle med svake muntlige og skriftlige norskkunnskaper opp på et nivå for å kunne nyttiggjøre seg komprimerte voksenopplæringstilbud. Et enda tettere samarbeid med kommunenes introduksjonsprogram/norskopplæring kan bidra til at forutsetningene for å lykkes øker for den enkelte voksne i videregående opplæring.

Trøndelag fylkeskommune har en nettskole som sannsynligvis har et langt større potensiale for voksenopplæring enn det som er realisert.

Voksenopplæringsmodellen i Trøndelag har vært i drift i et drøyt år. Vi foretar nå en evaluering av modellen, som grunnlag for videre arbeid med voksenopplæringen.

Fagbrev på jobb er en relativt ny ordning rettet inn mot personer som allerede er i jobb og som har som målsetting å oppnå fagkompetanse. Trøndelag fylkeskommune har gjennom denne ordningen en betydelig satsning på økt fagkompetanse hos voksne. Pr. oktober 2020 er det ca. 90 løpende Fagbrev på jobb-kontrakter i fylket. Vi ønsker å holde satsingen på dette nivået i planperioden, med mindre det tilføres mer ressurser til ordningen.

Integrering

Integrering er et fagområde som går på tvers av flere av fylkeskommunens ansvarsområder. Regionreformen gir fylkeskommunen nye oppgaver og større ansvar på integreringsområdet. Fylkeskommunene har fått oppgaver og ansvar knyttet til anmodning om bosetting av flyktninger, forebygging av negativ sosial kontroll og kjønnslemlestelse, veiledning og kompetanseheving av kommunens kvalifiseringsarbeid, oppfølging av frivillighet, samarbeidet med sektormyndigheter, samt forvaltning av tre tilskuddsordninger.

Den nye integreringsloven har store konsekvenser for fylkeskommunens arbeid innenfor dette området. Fylkeskommunen skal sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for innvandrere etter nye læreplaner, og for den aktuelle målgruppen må dette kombineres med fulltids videregående opplæring. De midlene som så langt er signalisert satt av fra staten til formålet er ikke tilstrekkelig for å kunne ivareta de nye ansvarsområdene på en god måte. Se Fylkestingsak 68/20.

Høyere yrkesfaglig utdanning

Høyere yrkesfaglig utdanning (HYU) er utdanning som gis av fagskoler og som ligger på nivå over videregående opplæring. Utdanningslaget løftes ofte fram som et viktig redskap i arbeidet med å dekke arbeidslivets kompetansebehov.

I forbindelse med koronapandemien gjorde Stortinget vedtak om å styrke skoleslaget med 1500 studieplasser høsten 2020. Nasjonale myndigheter har signalisert en ytterligere styrking framover.

Styrkingen av HYU er positiv og etterlengtet. Samtidig er det utfordrende for både fagskolene og fylkeskommunen at den statlige finansieringen ikke dekker de reelle kostnadene for drift av utdanningene.

I tillegg til økning i ordinært studenttall, er det åpnet for at fagskoler kan søke om støtte til å utvikle og pilotere såkalte bransjeprogram med akkreditering begrenset til to år. Det er behov for å avklare om slike tilbud vil inngå som en ordinær del av studiepoengproduksjonen ved fagskolene.

Økt studenttall ved THYF vil kunne føre til behov for å styrke skolen med pedagogisk og administrativt personale, lokaler og utstyr.

Fylkestinget gjorde i sak 63/20 vedtak om nye prinsipper og kriterier for forvaltning av høyere yrkesfaglig utdanning, inkl. tilskuddsforvaltning. I saken ble det gitt føringer for hvilke fagområder som skulle prioriteres. Her er bærekraftsmålene tillagt vekt.

Fylkeskommunen vil:

- Følge opp tiltakene i handlingsprogrammet for kompetansestrategien i samarbeid med partene. Dette betyr at vi skal etablere regionale kompetansefora i alle regioner, utvikle statistikkutvalgets arbeid, koordinere arbeidet med søkbare midler fra statlige myndigheter.

- Videreføre og videreutvikle ordningen Bedriftsintern opplæring (BIO)
- Videreføre det systematiske arbeidet med overgangen mellom skole og bedrift og samarbeid med aktørene innen fag- og yrkesopplæring.
- Forsterke arbeidet med likestilling på yrkesfag med økt fokus på minoritetspråklige elever.
- Legge fram en politisk sak våren 2021 som beskriver helhetlig modell for karriereveiledning i Trøndelag.
- Videreføre et bredt voksenopplæringstilbud i Trøndelag.
- Foreta evaluering av eksisterende voksenopplæringsmodell og gjøre nødvendige endringer for kommende skoleår.
- Utarbeide en egen handlingsplan for integreringsområdet.
- Arbeide for å styrke høyere yrkesfaglig utdanning som et viktig redskap for å bidra til å dekke kompetansetilbud som møter behovene i et samfunn i endring
- Arbeide overfor nasjonale myndigheter for å bidra til at den statlige finansieringen dekker de reelle kostnadene for drift av høyere yrkesfaglig utdanning.
- Arbeide for at Trøndelag får en rimelig andel av eventuelle nye statlig finansierte studieplasser til høyere yrkesfaglig utdanning.

Administrasjon

Avdeling for utdanning jobber med mer digitaliserte og effektive arbeidsprosesser. Fag- og yrkesopplæringsseksjonen har et betydelig effektiviseringspotensial knyttet til digitalisering av flere tunge saksbehandlingsprosesser. Videre er det mulig å effektivisere informasjons- og førstelinjetjeneste mot brukere og publikum. Her må vi sette av både menneskelige og økonomiske ressurser for å kunne ta ut en gevinstrealisering. Innen voksenopplæring er det i gang et arbeid med å lage eget verktøy kalt VINN (voksenopplæringsinntak) som er tenkt å erstatte alt fram til dokumentasjon av opplæringen (kompetansebevis og vitnemål). Vi jobber også med et eget system for administrasjon av ulike tilskuddsordninger vi forvalter, samt en ny utgave av PEG (privatisteksamensgjennomføring). Total kostnad på disse tiltakene vil være mellom fire og fem millioner kroner.

Trøndelag fylkeskommune er en del av det nasjonale samarbeidet om å utvikle et nytt skoleadministrativt system. Visma har siden desember 2013 jobbet med InSchool, men det er ennå ikke ferdig. I henhold til plan skal vi ta det i bruk høsten 2022, men det er ennå uklart hvor mye som ikke vil være ferdig på det tidspunktet. De fylkene som har tatt i bruk InSchool bruker store ressurser både i sentraladministrasjonen og på skolene.

Tabellen nedenfor viser de utgiftene vi har forpliktet oss til i økonomiplanperioden.

Visma InSchool	2021	2022	2023	2024
SMP	kr 1 415 000	kr 455 000	kr 455 000	
Utvikling (SSA-T) - Utvikling av VIS		kr 264 000	kr 264 000	
Utvikling (SSA-T) - Endringer/videreutvikling	kr 448 000	kr 673 000	kr 673 000	kr 673 000
Felles utrulling (SSA-O)	kr 62 000	kr 36 000		
Utvikling (SSA-V) - Drift, vedlikehold og support	kr 805 000	kr 2 430 000	kr 2 478 000	kr 2 478 000
Utvikling (SSA-T) - Utvidet support		kr 1 902 000	kr 435 000	
Totalsum	kr 2 730 000	kr 5 760 000	kr 4 305 000	kr 3 151 000
Innleie samt 20 % per skole		kr 5 500 000	kr 9 000 000	
Totalt inkl. stillinger innleie innføring	kr 2 730 000	kr 11 260 000	kr 13 305 000	kr 3 151 000

Basert på de erfaringene fylkene som i dag benytter løsningen rapporterer, vil det per skole være behov for minimum 0,2 årsverk i skoleåret 2021-22 for frikjøp av instruktører (TROVO og Trøndelag høyere yrkesfag skole inkludert). Dette er en utgift på minimum sju millioner kroner, sosiale utgifter og feriepenger inkludert. Resten av innføringen må skolene ta sammen med ordinær drift. Beløpene er lagt inn i raden "Innleie samt 20 % per skole". Innleie til sentralt innføringsprosjekt kan reduseres med 2,0 millioner kroner i 2021 og 4,0 millioner i 2022, dersom organisasjonen avgir tilstrekkelige ressurser innen IKT, arkiv, ERP, lønn og kommunikasjon.

Fylkeskommunen vil:

- Øke kvaliteten i tjenestetilbudet gjennom gode digitale verktøy og prosesser

5.4. Investeringer – Tabeller/budsjett med kommentarer

I økonomiplanperioden foreslås det investeringer i skolebygg for totalt 2 173,8 millioner kroner. I 2021 utgjør investeringene 576,4 millioner kroner.

Skoleinvesteringer 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	
Johan Bojer vgs, skolebygg	50 000	100 000	104 000	-	
Tiller videregående skole	193 500	82 500	-	-	
Verdal - forskjøvet, ett trinn (318,2 mill etter 2024)	2 600	-	-	-	
Trondheim Katedralskole	50 000	60 000	119 200	105 000	
Trondheim øst - ny skole	36 300	160 000	250 000	111 500	
Åfjord vgs - nytt	36 000	45 000	-	-	
Guri Kunna vgs gard.Frøya	3 000	-	-	-	
Guri Kunna vgs avd Hitra	-	14 900	-	-	
Meråker vgs kjøp	55 000	-	-	-	
Kyrksæterøra vgs	-	15 300	-	-	
Melhus vgs (600 elever+sammenh. 800) (181,7 mill etter 2024)	5 000	45 000	60 000	80 000	
Olav Duun - utviklingsplan/realisering/midl.bygg (490 mill etter 2024)	-	-	-	-	
Oppdal videreg skole	35 000	59 000	-	-	
Saupstad, ombygging midl Trh Øst	7 000	-	-	-	
Charlottenlund vgs, ombygging elevvekst	-	-	-	20 000	
Fagfornyelse vg1/vg2	50 000	-	-	-	
Energi- og miljøinv. 2015-21 (EMI)	25 000	25 000	25 000	25 000	
Bedre skolebygg/ped. Oppgradering (BSB)	-	10 000	10 000	10 000	
Teknisk oppgradering skolebygg (TEKOPP)	25 000	25 000	20 000	10 000	
Nybygging, ombygging og påbygging	573 400	641 700	588 200	361 500	
Skolebruksplan TRFK	3 000	2 000	2 000	2 000	
Utvikling av bygning	3 000	2 000	2 000	2 000	
Skoleinvesteringer	576 400	643 700	590 200	363 500	

Finansiering skoleinvesteringer 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	
Momskompensasjon	-103 750	-115 870	-106 240	-65 430	
Salg bygninger	-	-37 800	-20 000	-94 000	
Låneopptak	-472 650	-490 030	-463 960	-204 070	
Sum finansiering	-576 400	-643 700	-590 200	-363 500	

Det legges stor vekt på brukermedvirkning når fylkeskommunen planlegger og gjennomfører byggeprosjekter. Planarbeidet foregår i hovedsak gjennom "Framtidas skole - skolebruksplan Trøndelag". Både overordnet skolebruksplanlegging og de enkelte investeringsprosjekter fremmes løpende for separat politisk behandling i sammenheng med utredninger om skole- og tilbudsstruktur.

I forbindelse med Koronapandemien er det vedtatt forsering av prosjekter angitt i økonomiplan 2020-2023.

Investeringsprosjektene gjennomføres som en portefølje hvor 2,5 % av vedtatt ramme avsettes til en felles usikkerhetsreserve.

Skolebruksplanlegging

Med en økende endringstakt i arbeids- og samfunnsliv må skolebyggene være tilpasningsdyktige og fleksible slik at de kan videreutvikles og tilpasses demografisk utvikling i de trønderske kommunene. Skolebruksplan Trøndelag II har et utviklingsperspektiv mot 2030, og skal omfatte skoleanleggene i hele Trøndelag fylkeskommune med sikte på å sikre likeverdige og framtidssikret

fysiske rammer for skolene i tråd med den faglige og sosiale kompetanse som ungdommene vil komme til å møte i studier og arbeidsliv.

Utfordringsdokumentet fra juni 2020 viser betydelige økonomiske utfordringer for fylkeskommunen i årene som kommer, og det er nødvendig å redusere investeringsvolumet sammenlignet med tidligere vedtatte planer.

Samlet investeringsvolum påvirker både fylkeskommunens låneopptak og årlige utgifter til å dekke kapitalutgifter og drift av bygninger. Størrelsen på investeringsrammen for et byggeprosjekt bestemmes ut fra mange faktorer. Dette gjelder både strukturelle forhold som kan bestemmes av fylkeskommunen selv og krav fastsatt i regelverk. Strukturelle forhold vil også påvirke kostnader til skoledrift.

Planarbeid i Skolebruksplan Trøndelag II vil omfatte helhetlige vurderinger av struktur og økonomi.

Planlagte investeringsprosjekter

Investeringsprosjekter med investeringsrammer for 2021-2024 kommer frem i tabellen ovenfor og omtales i det følgende.

Johan Bojer videregående skole

Johan Bojer videregående skole er ny skole i Vanvikan til erstatning for skolene i Rissa og Leksvik. Prosjektet realiseres som forutsatt med ferdigstillelse til skolestart høsten 2023, jamfør vedtak i hovedutvalg utdanning. Vedtatt investeringsramme er 378,8 millioner kroner. Beløpet inkluderer også opparbeiding av tomt. Av dette finansieres 18 millioner kroner av Indre Fosen Kommune. Samspill med totalentreprenør om utvikling og gjennomføring pågår, og planlagt byggestart er våren 2021 med ferdigstillelse til skolestart i 2023.

Tiller videregående skole

Byggestart for ombygging/tilbygg ved Tiller videregående skole ble satt i gang etter sommeren 2020. Prosjektet har en kapasitet på 700 elevplasser og ferdigstilles til skolestart i 2022. Samlet investeringsramme for prosjektet er 580 millioner kroner.

Verdal videregående skole

Byggeprosjekt er vedtatt gjennomført i to trinn. Etablering av idrettsflate, trafikksikring på området og tilpassing til ny reguleringsplan med en helhetlig utviklingsplan prioriteres først før øvrig del av anlegget ombygges. Investeringsrammer for trinn 1 er 100 millioner kroner og estimert ramme for trinn 2 er 218,2 millioner kroner

Gjennom utvikling av anlegget og vurdering om tilpassing til reguleringsplan, kommer det fram betydelige forskjeller i mulighet til omfang på utbedringer av dagens anlegg innenfor vedtatt samlet kostnadsramme for trinn 1 og trinn 2 om det gjennomføres i ett eller flere trinn. Det er en klar økonomisk fordel å gjennomføre prosjektet i ett trinn.

Kommunal behandling har forsinket prosessen med reguleringsplanen og tomteervervsavtale i forhold til forutsetningene som ble lagt til grunn for byggeprosjektet. Det foreslås å avvende beslutninger om reguleringsplanen før det tas stilling om videre framdrift for byggeprosjektet. Foreløpige utredninger viser en klar økonomisk fordel med å gjennomføre prosjektet i ett byggetrinn. Prosjektet vil inngå i arbeidet med ny skolebruksplan.

Trondheim Katedralskole

Katedralskolen utvikles, ombygges og nybygges for å ivareta krav i regelverket samt for å møte elevtallsøkning (100 elever). Prosjektet er innenfor vedtatt ramme på 405 millioner kroner og ferdigstilles i 2024. Reguleringsprosess med krevende arkeologiske og antikvariske hensyn pågår. Det planlegges konkurranse om kontrahering av entreprenør om utvikling og realisering vinteren 2020/2021.

Ny videregående skole Trondheim Øst

Ny videregående skole i Trondheim øst på Falkenberg er vedtatt med en kapasitet på 700 elevplasser. Prosjektet skal ferdigstilles til skolestart i 2024. Foreløpig investeringsramme er satt til 626,5 millioner kroner.

Planarbeid for Falkenberg gjennomføres sammen med kommunale og private interessenter og inngår i vedtatt planprogram for regulering av området Leangen sentrum øst.

I samsvar med vedtak vil det tidligere anlegget for Heimdal videregående skole på Saupstad benyttes midlertidig for å fange opp elevtallsveksten inntil ny skole i Trondheim øst står ferdig. Kommuneregnskapsloven stiller krav til at drift og bygningsmessige tilpasninger av midlertidige bygg mens byggeprosjekter pågår.

Åfjord videregående skole

I samsvar med vedtak er det gjennomført planlegging for utvikling og gjennomføring av nytt anlegg for Åfjord videregående skole som samlokaliseres med Åfjord kommunes nye aktivitetshus, som ferdigstilles desember 2021.

Utvikling av prosjektet har gitt utfordringer med å oppnå forutsatt arealreduksjon i sambruk med det kommunale aktivitetshuset. Samlet investeringsramme utfordres også ut fra arealbehov som gjør seg gjeldende så store krav til fleksibilitet som stilles til skolens opplæringstilbud.

Guri Kunna videregående skole, avdeling Hitra og Frøya

Ved Guri Kunna videregående skole, avdeling Hitra, er det gjennomført utredning om ombygging/tilbygg for automatteknikerfaget og større elevgrupper som følge av sammensettingen av opplæringstilbud og elevgrupper ved avdeling Hitra og Frøya. Utredningene viser at det er et stort behov for utbedringer innenfor teknisk oppgradering og vedlikehold i et mer langsiktig perspektiv for skoleanlegget. Det foreslås å ta videre utredninger inn i arbeidet med ny skolebruksplan.

Utvidelse av garderober ved avdeling Frøya har en total kostnadsramme på 6 millioner kroner. Prosjektet ferdigstilles i 2021.

Meråker videregående skole

I tråd med tidligere vedtak er det fremforhandlet en avtale med Meråker kommune om erverv av Meråker vgs med idrettshaller og flerbruksløype for en samlet sum på 55 millioner kroner. Tidligere vedtak ga Fylkesrådmannen fullmakt til å sluttforhandle kjøps-, leie og bruksavtaler med Meråker kommune.

Videreutvikling av videregående skolen og den betydning «hvit» næring har for utvikling av Meråkersamfunnet krever at fylkeskommunen tar et aktivt eierskap til anleggene. Som del av ervervsavtalen er det fremforhandlet nye drifts- og leieavtaler for anlegget vedr. kommunal leie av haller og bibliotek samt frivillighetens bruk av haller og anlegg.

Kyrksæterøra videregående skole

I 2020 er det gjennomført utvikling av skoleanlegget for å ivareta krav i regelverk inkludert HMS, funksjonelle arealer for yrkesfagene og elevgrunnlag for nye Heim kommune. Prosjektet har vært ute på konkurranse med manglende respons fra markedet og viser betydelige kostnader over vedtatt investeringsramme. Det er derfor nødvendig å bearbeide prosjektet gjennom vinteren 2020/2021 for å tilpasse omfanget til gjeldende investeringsramme.

Melhus videregående skole

Melhus videregående skole er vedtatt utviklet, nybygget og ombygget innenfor en kapasitet på 600 elevplasser, og med tilrettelegging for senere utvidelse med 200 elevplasser. Samlet kostnadsramme utvikling og gjennomføring trinn 1 er 234 millioner kroner og trinn 2 innenfor en ramme på 120 millioner kroner.

Fylkestinget har i tillegg vedtatt en økonomisk ramme for erverv av tomt og flytting av trafo på 30 millioner kroner. Framdrift for flytting av trafo har noe lengre tidshorisont enn tidligere forutsatt. Avklaringer med netteier viser at etablering av ny trafo og sanering av dagens anlegg vil kunne ferdigstilles i løpet av 2023-2024.

Det foreslås en planlegging for utvikling og realisering av hele anlegget i ett trinn med ferdigstillelse i 2026 for hele anlegget. Dette vil være bedre tilpasset framdrift for flytting av trafo, enn tidligere planer legger opp til. Samlet kapasitet for prosjektet er 800 elevplasser. Prosjektet vil inngå i arbeidet med ny skolebruksplan.

Olav Duun videregående skole

I samsvar med vedtak pågår en prosess mellom fylkeskommunen, Namsos kommune og Nord Universitet om utredning av Campus Namdal. Det planlegges framlagt sak for fylkestinget om utredningene våren 2021.

Spørsmål om eventuell videre utbedring av dagens skoleanlegg på Høknes vurderes etter sak om Campus Namdal er behandlet. Utredninger om Campus Namdal og videre bruk av anlegget på Høknes vil inngå i arbeidet med ny skolebruksplan.

Oppdal videregående skole

I samsvar med vedtak er det gjennomført utvikling av anlegget som inneholder HMS-tiltak og møter krav i regelverk, logistiske/trafikkale hensyn samt arealer for bygg- og anleggsteknikk. Prosjektet planlegges lagt ut på anbud vinteren 2020/2021 og ferdigstilles i løpet av skoleåret 2022/2023. Total kostnadsramme for prosjektet er 144,6 millioner kroner.

Charlottenlund videregående skole

Ombygging knyttet til midlertidig vekst i elevtall og endring av tilbudet ved Charlottenlund vgs som følge av ny skole Trondheim øst. Investeringen gjennomføres innenfor ubrukt ramme på ca. 8,6 millioner kroner fra tidligere vedtak og ny bevilgning på 20 millioner kroner i 2024. Gjennomføres samlet til 28,6 mill. i 2024.

Fullfinansierte byggeprosjekter som gjennomføres innenfor tidligere vedtatt ramme / fremdrift

- Mære Landbruksskole, rivning fjøs, ny maskinhall
- Gerhard Schønning, ombygging 50-tallsbygget (34 millioner kroner – ferdig 2021)
- Ole Vig videregående skole, parkeringsplass/sanering bygg (15,3 millioner kroner – ferdig 2021/22)
- Ole Vig videregående skole, ombygging G-bygg
- Lager for paviljonger Skjetlein (1,5 millioner kroner- utføres i økonomiplanperioden)
- Levanger videregående skole, tilbygg garderobes Levangerhallen og elevtjenester (51 millioner kroner – ferdig 2021)

Opplæringsfartøy

Planlegging av nytt opplæringsfartøy for Ytre Namdal videregående skole og Guri Kunna videregående skole pågår. Videre utredninger tas inn i arbeidet med ny skolebruksplan.

Fagfornyelsen Vg2

Det budsjetteres med en ramme på 50 millioner kroner i 2021 for tilpasning av bygningsmassen for ny program- og tilbudsstruktur knyttet til Fagfornyelsen for videregående trinn 2. Tiltak omfatter de fleste av de videregående skolene.

Midlertidige bygg og tilpassinger av bygningsmassen

Gjennom innføring av fagfornyelsen og etablering av ny videregående skole i Trondheim øst, vil det bli justeringer i tilbudsstrukturen ved skolene. Dette gir behov for bygningsmessige tilpassinger på flere skoleanlegg.

Løpende investeringsprogrammer i planperioden

Eiendomsmassen krever kontinuerlig utvikling for å ivareta effektiv tjenesteproduksjon som formålsbygg, for å opprettholde realverdien gjennom verdibevaring, og for å nå politiske målsetninger knyttet til energi og miljø. Følgende rammer foreslås;

- Bedre skolebygg (BSB) for mindre pedagogiske tilpasninger til endring av tilbudsstruktur og utdanningsprogram - 10 millioner kroner årlig. Beløpet i 2021 inngår i budsjett for Fagfornyelsen Vg2
- Energi – og miljøinvesteringer (EMI) for tiltak for å oppnå vedtatte klimamålsetninger reduseres til 25 millioner kroner. Etablert selskap Grønt Hjerte AS for høsting/lagring/produksjon av energi fra egen bygningsmasse gjennomfører tiltak innenfor egne rammer

- Teknisk oppgradering (TEKOPP) inkludert universell utforming for tiltak for verdibevaring og forskriftskrav med basis i periodiske tilstandskontroller budsjetteres til 25 millioner kroner i de resterende år før ny tilstandskontroll i 2022. Deretter estimeres et volum på 20 millioner kroner per år.

Langsiktig investeringsprognose 2025-2030

Langsiktig investeringsprognose 2025-30 baserer seg på kjente behov pr. dato. Gjennomføring av Skolebruksplan 2 med planlagt behandling i fylkestinget 2021, vil gi nærmere forutsetninger for å fastlegge endelig prognose.

Ved Orkdal vgs. er det over flere år gjennomført større og mindre byggeprosjekter. Betydelige deler av anlegget er uhensiktsmessig i utforming og bygningsmessig standard. Det er behov for å gjennomføre et større planarbeid som grunnlag for videre strategi i utviklingen av skoleanlegget.

Investeringer fordelt på prosjektområder	Langtidsbudsjett			
	2025	2026	2027	2028
Verdal - forskjøvet, ett trinn	100 000	100 000	118 200	
Olav Duun - utviklingsplan/realisering/midl.bygg	20 000	160 000	160 000	150 000
Melhus vgs (600 elever+sammenh. 800)	61 700	120 000		
Sum brutto investering	181 700	380 000	278 200	150 000

KAPITTEL 6

PLAN, NÆRING OG KULTURMINNER

6. Plan, næring og kulturminner

6.1. Kort sammendrag

De viktigste økonomiske prioriteringene på området plan, næring og kulturminner vil på bakgrunn av *Økonomiplan 2021-2024 Utfordringsdokument*, være å:

- utarbeide regionale planer og strategier og iverksette tiltak for klimaomstilling, arealbruk, vannforvaltning, kulturminner, verdiskaping og FoU. Avdelinga vil også bidra til å nå målsettinger i andre strategier og planer som fylkeskommunen har ansvar for.
- følge opp forventet økte veiledningsoppgaver knyttet til kommunenes samfunns- og arealplaner. Avdelinga vil ha særskilt søkelys på kommuner med nedgang i folketall og arbeidsplasser, og se kommunens samfunnsplanarbeid i sammenheng med næringsretta omstillings- og utviklingsarbeid.
- følge opp økte forvaltnings- og utviklingsoppgaver på kulturminnefeltet.
- følge opp forvaltnings- og utviklingsoppgaver under koronasituasjonen.
- bidra med kunnskap som gir mer treffsikker planlegging og virkemiddelbruk.
- bidra til at næringslivet ser lønnsomhet i nødvendig klimaomstilling.
- legge til rette for enda bedre samhandling mellom distrikt og sentrale deler av Trøndelag.
- bidra til at nærings- og arbeidslivet får tilgang til nødvendig kompetanse.

Fylkeskommunen følger opp området med egne ressurser over driftsbudsjettet og tilskudd fra staten.

6.2. Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

6.2.1. Tabeller/budsjett med kommentarer

Tjenesteområde / Avdeling (1000 kroner)	Bud 2020	Bud 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024
Finansiering	-24 000	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000
Konsesjonskraft	-5 180	-5 276	-5 276	-5 276	-5 276
Kulturaktivitet	18 588	21 414	21 364	21 364	21 364
Nærings- og bostedsutvikling	136 011	141 460	141 237	141 237	141 237
Plan og næring	125 419	135 598	135 325	135 325	135 325

Nye tiltak med økonomiske konsekvenser som er foreslått lagt inn i budsjettet:

I brev fra Kunnskapsdepartementet av 17. juli 2020 til Trøndelag Forskning og Utvikling (TFoU) og NTNU Samfunnsforskning (NTNU SF) bekrefter departementet at grunnbevilgningen til TFoU videreføres fra 2020 og fremover dersom det er gjennomført en fusjon mellom de to selskapene innen 1. januar 2021.

I styremøte i NTNU SF 4. november vedtok et flertall i styret å si nei til slik fusjon. Trøndelag fylkeskommune er svært skuffet over dette vedtaket, og at det dermed ikke var vilje til å etablere et tyngre samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt, og til å følge opp foreslåtte strategiske forskningssatsinger i nært samarbeid med eierne.

TFoU ser nå på muligheten til å finne andre fusjonspartnere. Tida for en slik prosess er imidlertid svært knapp. Trøndelag fylkeskommune eier 10 % av aksjene i TFoU. For å bidra til at en fusjon kan være mulig, og for å realisere en strategisk forskningssatsing i et fremtidig fusjonert selskap, foreslår fylkesrådmannen å legge inn 1 million kroner i budsjettet for årene 2021, 2022 og 2023.

6.2.2 Statlige tilskudd

I tillegg til driftsbudsjettet blir det brukt statlige tilskudd for å følge opp tjenesteområdet plan, næring og kulturminner.

I 2020 mottok fylkeskommunen 2,1 millioner kroner for oppfølging av vannforvaltning og 0,4 millioner kroner på viltforvaltning fra Miljødirektoratet. Vi forventer at tilskuddene vil ligge på samme nivå i 2021.

Fylkeskommunen forvalter flere av Riksantikvarens sine tilskuddsordninger. Tilskuddene er knyttet til fredede bygninger i privat eie, freda bygg innenfor verdensarv Røros og Cirkumferensen, freda og verneverdige fartøy, brannvern i tett trehusbebyggelse, tekniske og industrielle kulturminner, middelalderbygg og ruiner. Tilskuddene utgjorde i underkant av 17 millioner kroner i 2020. Flere av tilskuddsordningene er som en del av regionreformen overført til fylkeskommunen fra og med tilskuddsåret 2021.

Tilskudd til skjøtsel og tilrettelegging gjennom bevaringsprogrammet for bergkunst (BERG) og bevaringsprogrammet for arkeologiske kulturminner (BARK) fortsetter inntil nye bevaringsstrategier i tråd med den nye Stortingsmeldingen for kulturmiljø er etablert.

De regionale utviklingsmidlene skal brukes til innovasjon og verdiskaping i tråd med vedtatt strategi «Et verdiskapende Trøndelag» og tilhørende handlingsprogram. Tabellen nedenfor viser at foreløpig budsjetttramme for regionale utviklingsmidler i 2021 er 209,4 millioner kroner.

Den største andelen av de regionale utviklingsmidlene er midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD).

Den totale bevilgningen fra KMD til Trøndelag fylkeskommune i 2021 er foreslått til 111,39 millioner kroner. Fra 2020 inngår deler av tildelingen fra KMD i fylkeskommunen sitt rammetilskudd. Normalt inngår også et beløp til fylkeskommunen for å delta i EUs Interreg A-program, men pga. forsinket godkjenning av ny programperiode vil dette bli beregnet og tildelt senere. I 2020 var rammen til prosjekter gjennom interregprogrammet «Sverige og Norge» 8,9 millioner kroner. Trøndelag fikk også tilgang til midler til sørsamiske prosjekter gjennom interregprogrammet «Nord». Vi antar at rammen vil ligge på noenlunde samme nivå i 2021 og at endelig bevilgning fra KMD derfor blir i overkant av 120 millioner kroner. I 2020 mottok fylkeskommunen 116,38 millioner kroner fra KMD.

Midler til arbeidsmarkedstiltaket Bedriftsintern opplæring (BIO) ble overført fra Arbeids- og sosialdepartementet til KMD og videre til fylkeskommunene fra 2020. Trøndelag fylkeskommune mottok 4,78 millioner kroner, og vi forventer tilsvarende beløp i 2021. Den faktiske rammen i 2020 ble 23,2 millioner kroner som følge av ekstratildelinger fra regjeringens krisepakker i forbindelse med koronasituasjonen.

Øvrige finansieringskilder til de regionale utviklingsmidlene er Landbruks- og matdepartementet (LMD), Kunnskapsdepartementet (KUD) og Norges forskningsråd. De ulike tilskuddene og foreløpige rammer fremgår av tabellen nedenfor.

Trøndelag fylkeskommune bidrar også med egne midler. En andel av egne midler fra fylkeskommunen utgjør inntekter fra salg av konsesjonskraft. I 2019 ble det overført 15 millioner kroner fra denne posten til bruk for næringsutvikling. For resten av økonomiplanperioden er det vedtatt å redusere dette beløpet til 5 millioner kroner og at det resterende skal gå til å styrke utdanningssektoren.

I tråd med vedtak i FT-sak 85/18 Forvaltning av fylkeskommunens samlede fondsmidler til næringsutvikling samt forslag til vedtekter er det også for 2021 lagt til grunn et uttak på inntil 7 millioner kroner fra Marint utviklingsfond og inntil 15 millioner kroner fra regionalt utviklingsfond som skal gå til en styrking av de regionale utviklingsmidlene.

Etter mange år med stadige nedtrekk av de regionale utviklingsmidlene, har vi begrensede muligheter for å bidra med nødvendig tyngde inn i næringsutviklingsarbeidet. Dette gjelder også de

bedriftsrettede virkemidlene som Innovasjon Norge forvalter på vegne av fylkeskommunen. Koronapandemien har forsterket denne ubalansen. Vi tror behovet for regionale utviklingsmidler næringsutvikling og kompetansetiltak, vil være langt større enn tilgjengelige midler i 2021.

Fylkesrådmannen fremmer egen sak vedrørende budsjett for regionale utviklingsmidler 2021 for hovedutvalg for næring i møte 10. februar 2021.

Foreløpig budsjetttramme for regionale utviklingsmidler 2021:

Finansieringskilde, hovedposter	2020*	2021	Merknad
KMD, programkategori 13.50	107 300 000	102 300 000	2021: Ex. Interreg A, som vil bli beregnet og tildelt senere (8,9 mill. i 2020)
KMD, bruk av omstillingsmidler fra fond (Lierne)	750 000	800 000	Rentemidler, siste rest
LMD, Regionale midler til rekruttering og kompetanseheving (RK- midler)	2 200 000	2 200 000	Foreløpig anslag
LMD, Regionale tilretteleggingsmidler (RT- midler)	7 510 000	7 510 000	Foreløpig anslag
LMD, Kompetansenettverk (Mære)	3 045 000	3 045 000	Foreløpig anslag
LMD, Kystskogbruket	1 800 000	1 800 000	Foreløpig anslag
Kunnskapsdep. Reg. Forskningsfond Trøndelag (RFF)	16 059 000	16 574 000	
Forskningsrådet (DistriktForsk, FORREGION)	5 000 000	5 000 000	
KMD (TRFK) BIO-midler, ordinær tildeling	4 785 000	4 785 000	Foreløpig anslag
TRFK, Marint utviklingsfond, rammebeløp	7 000 000	7 000 000	Mottatt 54,3 mill. fra Havbruksfondet i okt. 2020
TRFK, Regionalt utviklingsfond, rammebeløp	15 000 000	15 000 000	
TRFK, rammetilskudd (nytt fra 2020) samt egne utviklingsmidler	20 310 000	24 600 000	Herav 9,098 mill. fra rammetilskuddet
TRFK; Øvrige utviklingsmidler. Består av ulike typer renter, avkastning, konsesjonskraftmidler og inndratte midler fra tidl. tilsagn*	19 356 000	18 777 000	Foreløpig anslag
Sum utviklingsmidler	210 115 000	209 391 000	

*Ekstra tildelinger fra Regjeringens krisepakker (Covid-19) er ikke medtatt i 2020-budsjettet

6.3. Strategier, satsningsområder og prioriteringer

6.3.1. FNs bærekraftsmål og satsningene

FNs bærekraftsmål skal være en del av grunnlaget for all regional og kommunal planlegging, både som inngang til strategisk arbeid, og for enkelttiltak.

I avdeling for plan, næring og kulturminner har noen av FNs bærekraftsmål direkte kobling til våre kjerneoppgaver. På andre områder bidrar vi indirekte til måloppnåelse gjennom samhandling internt og eksternt. Felles for våre bidrag til satsningene for Trøndelag vil være en vurdering og balansering av de tre dimensjonene i bærekraftsmålene, klima og miljø, sosiale og samfunnsmessige forhold og økonomi, i alt vi gjør.

Regional planstrategi som ble vedtatt av fylkestinget i juni 2020 viser satsningsområdene som gjelder for fylkeskommunen de neste fire årene. Fylkeskommunen utarbeider strategier og planer som skal underbygge satsningsområdene, og oppfølgingen er et ansvar for alle avdelinger. Et godt eksempel er strategi for klimaomstilling som fylkestinget vedtok i oktober 2020. I årets økonomiplan arbeider vi for å synliggjøre sammenhengen mellom FNs bærekraftsmål, satsningsområdene i regional planstrategi, strategier og planer på ulike fagområder i fylkeskommunen og økonomiske prioriteringer.

Nedenfor går det fram hvordan fylkesrådmannen vil følge opp satsingsområdene i *Trøndelagsplanen. Regional planstrategi for fylkestingsperioden 2020-2023* med strategier, planer og økonomiske prioriteringer.

6.3.2. Trøndelag svarer på klimautfordringen

Regional strategi for klimaomstilling ble vedtatt i oktober 2020. Strategien legger føringer for arbeidet i fylkeskommunen på alle nivå og vil utfordre innsatsen i tjenesteområdene og arbeidet med mobilisering og nettverksbygging mot kommunene og næringslivet. Strategien bygger opp under flere av de overordna satsingene i regional planstrategi.

Fylkeskommunen vil være pådriver i klimaarbeidet. Vi vil legge spesielt vekt på temaområdene sirkulærøkonomi, digital transformasjon, kompetanseheving og FoU-arbeid for å bidra til grønn omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Klimaomstillingsstrategien skal bidra til bedre forankring og eierskap til klimautfordringene i trønderske kommuner. Den er en politisk vedtatt strategisk plattform for kommunenes rolle som omstillingsaktør til lavutslippssamfunnet. Det gjenstår nå å ferdigstille handlingsplanen for 2021-2023 som skal vise aktiviteter og tiltak og hvordan fylkeskommunen skal å følge opp strategien.

Næringslivet utfordres av behovet for og kravet om omstilling. Dette kan også være en mulighet. Primærnæringene må bidra til utvikling av nye metoder for å bevare og styrke naturressursene og mange næringer vil kunne bidra til at materialer og råstoff kan gjenbrukes i stedet for å bli avfall. Verdiskapingsstrategien revideres (se 6.3.4), og her vil hensynet til klima komme frem tydeligere enn før. Strategien og partnerskapet med næringslivet skal bidra til at vi har felles mål for grønn omstilling i hele Trøndelag og at vi benytter virkemidlene målrettet og samordnet.

For å kunne være i stand til å lykkes med klimaomstillingen i samfunnet, er vi helt avhengig av at dette over tid må være lønnsomt for næringslivet. Dette innebærer at nødvendig omstilling også må foregå i et tempo som næringslivet makter å tilpasse seg. En stor andel av trøndersk næringsvirksomhet er naturressursbasert. I denne sammenheng er det viktig å ha fokus på at det trønderske næringslivet blir en del av løsningen på klimautfordringene ved å ta i bruk fossilfri teknologi, og utvikle produkter og tjenester for lavutslippssamfunnet. Gjennom å legge til rette for samarbeid på tvers av tradisjonelle sektorer, kan det trønderske næringslivet bidra til å dra klimaomstillingen opp og frem. Fylkeskommunen støtter Klimapartnere i Trøndelag som er del av et etablert nasjonalt nettverk med aktører som har ambisiøse mål for klimaomstilling.

Overgangen til lavutslippssamfunnet henger sammen med hvordan vi disponerer arealer, bygger infrastruktur og utvikler byer og tettsteder. I 2021 skal fylkestinget vedta Regional plan for arealbruk som skal gjelde for perioden 2021-2030. Fylkesrådmannen har ansvar for å legge fram et endelig planforslag med et fireårig handlingsprogram som skal samordne oppfølgingen på tvers av sektorer, forvaltningsnivåer og offentlig og private virksomheter. Klimaperspektivet i planen er særlig knyttet til at arealplanlegging og -forvaltning bør bidra til mer effektiv arealbruk og kortere avstander mellom bolig, arbeidsplasser og viktige samfunnstjenester. Fylkeskommunen vil følge opp planen gjennom veiledning av kommunene og behandling av saker som gjelder arealbruk.

Som en del av utarbeidelsen av Regional plan for kulturminner jobber fylkeskommunen med temaet klima og kulturminner. Sårbarhetsanalyser knyttet til klimaendringer, sirkulærøkonomi og det å bevare framfor å rive og bygge nytt er sentrale perspektiv i dette arbeidet.

Fylkeskommunen er regional vannmyndighet og ansvarlig for Regional plan for vannforvaltning, som omfatter alt vann i Trøndelag. Arbeidet skjer i nært samarbeid med Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Trøndelag, øvrige statsetater og kommunene. Fylkesrådmannen vil revidere Regional plan for vannforvaltning og legge den fram for fylkestinget i 2021. Det å sikre en mer forutsigbar og stabil finansiering av vannområdekoordinatorene, videreføre prosjektet Økologisk og kjemisk tilstand i Trondheimsfjorden og videreutvikle arbeidet i vannområdene står sentralt i arbeidet.

Sjøarealene er viktig for å løse noen av klimautfordringene, for eksempel knyttet til produksjon av energi, mat og fôr. Statens kartverk har som mål å kartlegge sjøarealene på samme måte som for landområdene. Det er satt i gang et nasjonalt prosjekt, og fylkesrådmannen vil ta initiativ slik at Trøndelag kan bli en del av denne satsingen.

Fylkeskommunen vil:

- Utarbeide og iverksette handlingsplan for klimaomstilling.
- Videreføre fylkeskommunens engasjement i Klimapartnere ut 2021.
- Ferdigstille og følge opp revidert vannforvaltningsplan, der det er viktig sikre en stabil finansiering av oppfølging i vannområdene.
- Ferdigstille Regional plan for arealbruk og sørge for at hensynet til klimaomstilling blir ivarettatt i arealplanlegging- og forvaltning.
- Sikre at ny verdiskapingsstrategi ivaretar hensynet til klima samt bærekraftig omstilling i næringslivet.
- Stimulere til sårbarhetsvurderinger og bidra til økt kunnskapsgrunnlag og kunnskapsdeling omkring bevaring av viktige kulturminner i et klima- og miljøperspektiv.
- Vurdere deltagelse i nasjonalt prosjekt for kartlegging av sjøarealene.

6.3.3. Innovative løsninger slik at alle kan jobbe og bo i hele Trøndelag

Fylkeskommunen skal veilede og bistå kommunene i deres planarbeid og legge til rette for en god samfunnsutvikling for hele Trøndelag.

Kommende Regional plan for arealbruk vektlegger å få en differensiert og balansert arealforvaltning som kan gjøre regionsentre og lokalsentre definert av kommunene i hele Trøndelag, mer tilgjengelige og attraktive for flere innbyggere. Planen skal være til hjelp i kommunalt planarbeid. Det er lagt vekt på at statlige føringer er differensierte og tilpasset til ulike deler av Trøndelag, og det er forsøkt å få til en god inngang på kommuneoverskridende utfordringer. Det gjenstår å ferdigstille planen. Når den er vedtatt, vil fylkeskommunen følge opp planen gjennom veiledning av kommunene og behandling av saker som gjelder arealbruk.

Fylkeskommunen vil legge vekt på planveiledning, og å koble plan- og næringsarbeid, for de små kommunene med utfordringer knytta til nedgang i folketall og antall arbeidsplasser. Dette vil kunne forenkle planprosessene i kommunene. Med bakgrunn i erfaringer fra omstillingsprosesser vil oppfølging og samhandling rettet mot distriktskommuner med omstillingsbehov bli prioritert også innenfor næringsarbeidet og offentlig sektor. Å ta i bruk kultur og kulturminner som ressurs i stedsutviklingsprosesser i distriktene er også et tema som fylkeskommunen vil vektlegge framover.

Mye utviklingsarbeid krever faglige bidrag på tvers av avdelinger i fylkeskommunen for å kunne følge opp strategier og planen på en helhetlig og god måte, blant annet på tema som arealplanlegging, digital transformasjon og mobilitet.

Fylkeskommunen vil:

- Ferdigstille Regional plan for arealbruk og sørge for at den bidrar til arealplanlegging- og forvaltning som er tilpasset hele Trøndelag.
- Videreføre prosjektet Distriktskommune 3.0, i samarbeid bl.a. med Distriktssenteret, for å utvikle forsknings - og erfaringsbasert kunnskap som kan gjøre småkommunene bedre rustet i eget samfunnsplan- og utviklingsarbeid.
- Videreføre samarbeid med de mindre byene, som å utvikle «Innherredsbyen», med vekt på samordnet bolig, areal- og transportplanlegging og satsing på kollektivtransport, gang- og sykkelvei.
- Oppfølging av kommuner som har et næringsliv med omstillingsbehov.
- Bruke kulturminner som ressurser i stedsutviklingen.
- Bidra inn i arbeidet med fremtidsretta løsninger knyttet til oppfølging av delstrategier på samferdselsområdet.
- Arbeide aktivt med innovasjon i offentlig sektor

6.3.4. Et bærekraftig næringsliv i hele Trøndelag_

Fylkeskommunen har startet arbeidet med en regional verdiskapingsstrategi som skal gjelde for perioden 2022-2025. Det utarbeides to tilhørende handlingsplaner, én for FoU og én for næring. Det er også foreslått å lage en plan for landbruk som kan forene landbrukets Regionalt Bygdeutviklingsprogram for Trøndelag og de tre tilhørende delprogrammene til ett dokument. Dersom det blir en handlingsplan for landbruk, skal den også være del av verdiskapingsstrategien og bygge opp under strategiens mål og veivalg. Handlingsplanen for landbruk skal ikke vedtas politisk, men fastsettes av partene i landbruket og Fylkesmannen.

I arbeid med ny strategi for verdiskaping, er det et mål at nærings- og virkemiddelaktørene, kommunene samt innovasjonsselskapene får et godt og sterkt eierskap til strategien og handlingsplanene. Bred medvirkning og god forankring vil lette oppfølgingen og gjennomføring av tiltakene. Prosessen med verdiskapingsstrategien er godt i gang og gjennomføres slik at både næringsliv, innovasjonsselskapene, kommunene og offentlig aktører involveres.

Tilgang på arbeidskraft med god og riktig kompetanse, digitalisering og teknologi, forsterket fokus på klima og miljø og samhandling mellom distriktene og Trøndelags byer og tettsteder er sentrale tema i verdiskapingsstrategien for å svare ut satsingsområdene i regional planstrategi.

Samvirkning av verktøy og virkemidler må også være et sentralt tema. Bruken av forskningsmidler og regionale utviklingsmidler må i enda større grad samvirke med andre virkemidler for å underbygge felles mål og satsinger.

Det er nasjonalt mål over tid å redusere vår avhengighet av olje og gass, og da må vi finne erstatninger for den reduserte aktiviteten knyttet til olje og gassproduksjon. Det er ingen rask og enkel vei for økt grønn verdiskaping. Digital transformasjon i næringslivet er en forutsetning for en dreining mot sterkere sirkulære og bærekraftige forretningsmodeller. I arbeidet med omstillingen er det viktig å opprettholde konkurransekraft, særlig for småbedriftene. Grønn omstilling må være økonomisk bærekraftig for bedriftene, som må tjene penger for å kunne være en del av løsningen.

Fremover må det fokuseres sterkt på å hente ut større effekter av de kompetansemiljøene vi har i Trøndelag. Et ledd i dette er å bidra til å koble næringslivet i hele Trøndelag på sentrale utviklingsmiljø i Trondheimsregionen.

Det er et stort potensial for å forbedre samhandlingen mellom fagområder og institusjoner innenfor opplevelsesnæringene. Her er samhandlingen mellom distrikt og sentrale deler av Trøndelag spesielt viktig å forbedre. Trøndelag sin felles satsing på markedsføring av reiselivet sommeren 2020 ga gode resultater, og viser at regionen har større styrke når en står samlet som et lag. Scenarioprojektet for opplevelsesnæringene i Trøndelag blir et sentralt kunnskapsgrunnlag. På samme måte er satsingen rundt *European region of Gastronomy* viktig for å samle miljøene i Trøndelag til felles innsats.

Koronaperioden har vist at store deler av opplevelses- og kulturnæringene er veldig sårbare. Både fordi de ofte er avhengig av fysiske kunder i større forsamlinger, og fordi bedrifter i denne bransjen har relativt lite egenkapital å tære på. Denne situasjonen innebærer behov for fortsatt oppmerksomhet rettet mot disse næringene.

Fylkeskommunen vil:

- Følge opp tiltak i tråd med Strategi for innovasjon og verdiskaping (2018-2021) ut 2021.
- Utarbeide ny verdiskapingsstrategi med tilhørende handlingsplaner.
- Bidra til en bedre samhandling mellom næringslivet i hele Trøndelag og gode kompetansemiljø i Trondheim, spesielt arbeidet med nytt Innovasjonssenter og en teknologirettet inkubatorløsning.
- Bidra til å videreutvikle innovasjonssystemet og tydeliggjøre aktørenes roller og ansvar.
- Bidra til utvikling av bioøkonomien i hele Trøndelag, og spesielt bidra til å bygge opp under bioøkonomiklyngen ved InnoCamp i Steinkjer.
- Koble relevant næringsliv og arbeidet med innovative offentlige anskaffelser.
- Følge opp retningen i Scenarioprojektet.
- Følge opp satsingen på *European region of Gastronomy*.

6.3.5. Kultur som drivkraft i samfunnsbyggingen

Kultur, kulturminner og kulturarv kan gi sterke opplevelser og være viktige for folks identitet og følelse av tilhørighet. God forvaltning og bruk er forutsetninger for at kulturminner kan spille en viktig rolle i stedsutvikling og attraksjonsbygging. Samarbeid med lokale aktører er viktig og kan gi gode resultat slik vi blant annet ser på Vangfelt på Oppdal og prosjektet "Perler på en snor" på Fosen. Bergkunstreisen er Trøndelag sin nye store satsing for formidling av helleristninger i fylket.

Den nye Meld. St. nr. 16 (2019-2020) «Nye mål for kulturmiljøpolitikken – engasjement, bærekraft, mangfold», vektlegger tydelig kulturmiljøforvaltningen som en del av den helhetlige areal- og miljøforvaltningen og poengterer kulturmiljøforvaltningens betydning for en bærekraftig samfunnsutvikling. I tillegg understreker den menneskers rett til å ha en kulturarv og at kulturmiljø er et felles gode som det er et felles ansvar å forvalte. Alle skal ha mulighet til å engasjere seg, og forvaltningens oppgave er å legge best mulig til rette for dette.

I 2020 fikk fylkeskommunen overført betydelige oppgaver innenfor kulturmiljøforvaltningen fra Riksantikvaren, blant annet dispensasjonsmyndighet for arkeologiske kulturminner over og under vann, for fartøy, middelalderkirkegårder og for Statens kulturhistoriske eiendommer i Trøndelag. Et viktig argument for overføringen er fylkeskommunenes muligheter til å integrere kulturmiljø som en ressurs på flere områder og gjøre det mer relevant i samfunnsutviklingen. Flere oppgaver på regionalt nivå bør gi merverdier og effektivitet når fylkeskommunen forvalter dette i tett sammenheng med vei, skole, næring, friluftsliv og kultur og i tillegg fyller rollen som regional planmyndighet og veileder for kommunene.

Trøndelag fylkeskommune er nå i gang med å ta fatt på de nye oppgavene i den daglige driften. I tillegg er fylkesrådmannen i gang med Regional plan for kulturminner i Trøndelag som skal gjelde for perioden 2021-2027. Planen syr sammen de nye nasjonale målene og kommunenes behov og synspunkter med fylkeskommunens. Planen går spesielt inn i seks tema;- regionale verdier og kunnskapsformidling, by- og stedsutvikling, klima og miljø, håndverk og materialproduksjon, opplevelsesnæring, og kulturminner i fellesskapsutvikling og demokratibygging. De overordnede føringene for å ivareta kulturmiljøer i arealplanlegging og forvaltning vil komme i Regional plan for arealbruk.

Fylkeskommunen vil:

- Ferdigstille Regional plan for kulturminner i Trøndelag og sørge for at planen blir et nyttig verktøy for aktørene innen kulturminneområdet.
- Innarbeide nye oppgaver og ansvarsområder i fylkeskommunens daglige drift gjennom å tilpasse ressursbehov og utvikle arbeidsmetoder.
- Utvikle metoder og verktøy for tverrfaglig samhandling, tilrettelegging og formidling av kulturminner gjennom Bergkunstreisen.

6.3.6. Kompetanse for å møte et nærings- og arbeidsliv i endring

Det er utarbeidet en kompetansestrategi med et handlingsprogram for perioden 2020-2022. Systematisk samarbeid gjennom forpliktende partnerskap i Kompetanseforum Trøndelag står sentralt i oppfølging av strategien. Fylkeskommunen er pådriver i dette arbeidet og ivaretar sekretariatsfunksjon og koordinering av forumet. Dette inkluderer et etablert statistikkutvalg.

Med bakgrunn i regionrådene sitt ønske om ekstra satsing på regionale kompetansebehov, er det etablert regionale kompetansefora, foreløpig fast i Namdalen, Fosen og Trøndelag sør. Det jobbes med å få etablert regionale kompetansefora i de øvrige regionene. Dette for å svare ut næringslivets behov for omstilling, etter- og videreutdanning og samhandling med kompetansetilbydere i regionen.

En rekke kompetansevirkemidler forvaltes sentralt, men også noen på fylkesnivå som for eksempel ordningen «Bedriftsintern opplæring». Denne ordningen har vært meget etterspurt hos næringslivet i Trøndelag, med en samlet bevilgning på vel 23 millioner kroner. Med de utfordringer som følger med koronasituasjonen, bør denne ordningen videreføres også i 2021. Det er viktig at nasjonale og regionale ordninger og virkemidler gjøres kjent for aktuelle søkere i Trøndelag.

Kompetansepilot Trøndelag er et viktig satsingsområde for å identifisere og mobilisere virksomheters behov for kompetansehevende tiltak, samt koble og tilrettelegge for et tilpasset etter- og videreutdanningstilbud i distriktene.

Fylkesrådmannen vil legge mer vekt på å gå tettere inn i en del satsinger. Både for å øke vår egen kompetanse og samtidig spre relevant kunnskap til næringslivet ellers. Dette gjelder spesielt behovet for ny kunnskap innen grønne vekstnæringer, med et spesielt søkelys på bransjer der det kan forventes økt eksport fra trøndersk næringsliv i tida framover. Det vil være avgjørende for det trønderske næringslivet å finne erstatninger for den reduserte aktiviteten knyttet til olje- og gassproduksjon.

Det er ofte krevende å operere i et utenlandsk marked. Fylkesrådmannen vil derfor bidra til at næringslivet får mulighet til kompetansebygging på eksportrettet aktivitet, særlig med mobiliserende og tilretteleggende tiltak. Det er behov for å arbeide målrettet og systematisk for å bygge opp under økt trøndersk eksport og utvikling av markeder for varer og tjenester internasjonalt. Trøndelag har sammenlignet med enkelte fylker er mangfoldig næringsliv, men eksportsammenheng er regionen likevel sårbare ettersom 2/3-deler av dagens eksport fra Trøndelag er fisk. Det må derfor være en bred tilnærming til dette arbeidet. Innovasjon Norge har allerede varslet at de vil initiere en større satsing på eksportrettede tiltak for norsk næringsliv. Her bør fylkeskommunen samordne de kompetanserettede tiltakene med satsingen til Innovasjon Norge.

Fylkeskommunen vil:

- Sikre at ny strategi for verdiskaping, innovasjon og FoU vektlegger tilgang til nødvendig kompetanse i næringslivet.
- Mobilisere flere distriktsbedrifter og kommuner til å bruke studenter og forskning i sitt utviklingsarbeid og bidra til å systematisere kunnskap som kan være relevant for mindre bedrifter.
- Følge opp tiltakene i tråd med Kompetansestrategien i samarbeid med partene, herunder videreutvikle regionale kompetanseforum.
- Videreføre og videreutvikle ordningen Bedriftsintern opplæring (BIO).
- Utvikle og prøve ut nye måter og modeller for å nå målene med kompetansepilotsatsingen.
- Bidra med økt kompetanse for næringslivet på eksportrettet aktivitet og innen grønn verdiskaping.

6.3.7. Samarbeid i nye strukturer

Det å legge til rette for samarbeid og gode regionale prosesser er avgjørende for å utøve fylkeskommunen sin rolle som planmyndighet og samfunnsutvikler. Samarbeid med kommuner, sektormyndigheter, nærings- og arbeidsliv og kompetansemiljø er avgjørende for å lykkes. Samarbeid er viktig for å kunne samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk. Innovasjon skjer ofte i skillet mellom ulike bransjer og tradisjonelle fagområder. En av fylkeskommunens viktigste oppgaver er å bidra til å koble ulike fagmiljøer med hverandre, for å skape grunnlag for vekst innenfor nye næringer.

Trøndelag fylkeskommune vil sammen med kommunene og andre offentlige og private aktører arbeide systematisk med oppfølging av FNs bærekraftsmål. Fylkesrådmannen vil ta initiativ til å etablere et bærekraftsnettverk og videreutvikle ulike møtearenaer, partnerskap og nettverk. Dette gjøres blant annet gjennom Arena Trøndelag, regionrådene, ulike plansamarbeid og samarbeid med aktører på kulturminnefeltet. Fylkeskommunen vil også tilrettelegge for økt samhandling mellom næringspartnerskap i Trøndelag og Kompetanseforum Trøndelag.

Det å samarbeide med andre regioner og delta i nasjonale og internasjonale nettverk gir gjensidig læring og mulighet for å påvirke nasjonal politikk som gir rammer for regional utvikling i hele Trøndelag. Å ta del i FoU-nettverk i Europa er viktig for erfaringsutveksling og gir økt mulighet for finansiering av nye prosjekter. Eksempler er regionale og nasjonale samarbeidsfora- og nettverk for utvikling i distrikts- og fjellkommunene, ulike byutviklingsprosjekter og ulike

forsknings- og innovasjonsprosjekter. Fylkeskommunen vil delta aktivt i arbeidet med Trøndelag som *European Region of Gastronomy*.

Som følge av fylkeskommunen sitt nye forvaltningsansvar for Statens kulturhistoriske eiendommer etablerer fylkesrådmannen gode samarbeidsrutiner med de største statlige eiendomsbesittere av freda bygg i Trøndelag. Ved siden av tett samarbeid med Statsbygg, Forsvarsbygg, NTNU og andre statlige sektorer har de nye oppgavene gitt behov for å finne nye samarbeidsformer med NTNU Vitenskapsmuseet, Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) og Fortidsminneforeningen.

Internt i fylkeskommunen er det viktig med godt samarbeid og samhandling på tvers av avdelingene. Dette bl.a. fordi noen avdelinger er tillagt koordineringsoppgaver, mens samfunnsutviklerrollen blir utøvd i hele organisasjonen. For å nå mål og ambisjoner for hele fylkeskommunen er det også viktig å bidra til effektive og velfungerende plan- og strategiprosesser på tvers i organisasjonen og med våre eksterne partnere. Dette er særlig viktig når det gjelder gjennomgående tema som plan og bærekraft, kompetanse, sirkulærøkonomi, digitalisering og klima og miljø. Det samme gjelder for utvikling av gode rutiner når myndighetsoppgaver er delt på flere avdelinger.

Det er viktig å ha et oppdatert og relevant kunnskapsgrunnlag for å drive regional og kommunal planlegging. Kunnskapsgrunnlaget inneholder fylkesstatistikk og analyser av regionale utfordringer. Statistikken blir oppdatert kontinuerlig. Det har vært økt etterspørsel etter oversikt og kunnskap knyttet til koronasituasjonen og vi har sett verdien av å ha et sterkt statistikk- og analysemiljø. Avdeling for plan, næring og kulturminner leverer GIS/Geodata og statistikk og analyser til hele fylkeskommunen. Det er også mulig å utvikle kunnskapsgrunnlaget videre gjennom å systematisere og ta i bruk kunnskap som vi får gjennom arbeid med mobilisering og gjennom arbeid med kommunale planstrategier og samfunnsdeler.

Fylkeskommunen vil:

- Videreutvikle kommunedialogen, samarbeide i ulike partnerskap og delta på møteplasser med lokale og sentrale myndigheter.
- Videreutvikle møteformer for å følge opp mobiliseringsarbeidet, blant annet vurdere muligheter for fylkeskommunen til å delta i arbeidsfellesskap med innovasjonsnettverk.
- Videreutvikle arenaene for dialog og samhandling mellom kompetansemiljø og arbeids- og næringsliv.
- Videreføre samarbeid på tvers av fylker, nasjonalt og internasjonalt.
- Jobbe aktivt for å finne fram til gode og effektive samarbeidsformer for å ivareta de nye forvaltningsoppgavene innen kulturminnevernet.
- Etablere et trøndersk bærekraftsnettverk og sikre finansiering til opplæring, organisasjonsutvikling og et felles system for måling og rapportering.
- Arbeide for bedre forankring av Trøndelagsplanens kortsiktige del for fylkestingsperioden 2020 – 2023 både administrativt og politisk, og sørge for at de planene som foreslås utarbeidet i neste periode er forankret i kunnskapsgrunnlaget og et reelt behov.
- Videreutvikle samarbeid og samhandling internt i fylkeskommunen på oppgaver som krever koordinert innsats.
- Videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for regional og kommunal planlegging og tilgjengeliggjøre kunnskapsgrunnlagene i digitale plattformer.
- Bidra med gode leveranser for hele fylkeskommunen på GIS/Geodata og statistikk/analyse.

6.3.8. Bærekraftig økonomi i fylkeskommunen

Innen tjenesteområdet plan, næring og kulturminne er det ikke investeringsbudsjetter. Samtidig må vi også på dette området kunne vurdere økonomiske konsekvenser av oppgaver og tiltak som gjennomføres. Fylkeskommunen underbygger også satsingsområdet gjennom å ha et sterkt statistikk- og analysemiljø.

KAPITTEL 7

KULTUR OG FOLKEHELSE

7. Kultur og folkehelse

7.1. Kort sammendrag

Balansekunst – Kulturstrategi for Trøndelag 2019 2022 er førende for arbeidet på feltet, og alt arbeid relateres til den vedtatte strategien. Balansekunst er 4-årig, men det er naturlig å sette 2030 som den endelige tidsrammen. Strategien bygger godt opp om Trøndelagsplanen og bærekraftsmålene. Strategien har tre hovedbolker: 1. Kunnskapsgrunnlag for Trøndelag 2. Kulturens betydning i Trøndelag og 3. Kulturutvikling og virkemidler i Trøndelag.

Det er et bredt kulturbegrep som benyttes i denne strategien, det vil si at også idrett, friluftsliv, frivillighet, kunst, kulturarv, bibliotek og kulturnæring inkluderes.

7.2. Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Avdeling kultur og folkehelse har for 2021 et driftsbudsjett på 241,6 millioner kroner. Rammen for 2020 omfattet 15 millioner kroner i engangsbevilgninger (Orkla industrimuseum og kulturinvesteringer).

Staten har i revidert statsbudsjett for 2020 opprettholdt sin deflator (2,7 %) gjeldende for tilskudd til de kunst- og kulturinstitusjonene som har tredelt finansiering (stat-fylkeskommune-kommune). Fylkeskommunens rammer ble derimot i mai 2020 redusert til en deflator på 1.4 %. Denne reduksjonen utgjorde kr. 4 millioner for Avdeling kultur og folkehelse som ble håndtert ved omdisponering av midler internt. Fylkeskommunen opprettholdt dermed sitt tilskudd til kunst- og kulturinstitusjonene for 2020 i tråd med avtalt fordeling.

For 2021 opprettholder staten sitt tilskudd til institusjonene med en økning i deflator lik 2020-nivå. Stortingets beslutning om å opprettholde gjeldende tilskudd i 2020, samt videreføring i 2021, påvirker derfor fylkeskommunens budsjett for 2021. Skal den tredelte finansieringen basert på tidligere fordeling opprettholdes, vil institusjonene tildeles en større andel av fylkeskommunens budsjett, som følge av at avdelingen ikke er kompensert for nedjustert ramme fra 2020 og midler til øvrig drift, tilbud og aktiviteter vil dermed reduseres i 2021. Dette vil medføre samme økonomiske utfordring som i 2020, og vil nødvendigvis kreve en intern omprioritering av midler for 2021 sammenlignet med tidligere år. Fylkesrådmannen mener institusjonene bør gis økonomisk forutsigbarhet i 2021, og foreslår derfor at tidligere fordelingsnøkkel opprettholdes. Som følge av dette foreslår fylkesrådmannen å øke rammene for området kulturaktivitet med 2 millioner kroner utover normal prisregulering i fireårsperioden.

7.2.1. Tabeller/budsjett med kommentarer

Tjenesteområde / Avdeling (1000 kroner)	Bud 2020	Bud 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024
Administrasjon og adm.lokaler	12 475	12 573	12 549	12 549	12 549
Kulturaktivitet	229 646	218 410	217 856	217 856	217 856
Nærings- og bostedsutvikling	9 780	9 750	9 735	9 735	9 735
Opplæring	2 794	2 824	2 821	2 821	2 821
Kultur og folkehelse	254 694	243 557	242 961	242 961	242 961

7.3. Strategier, satsningsområder og prioriteringer

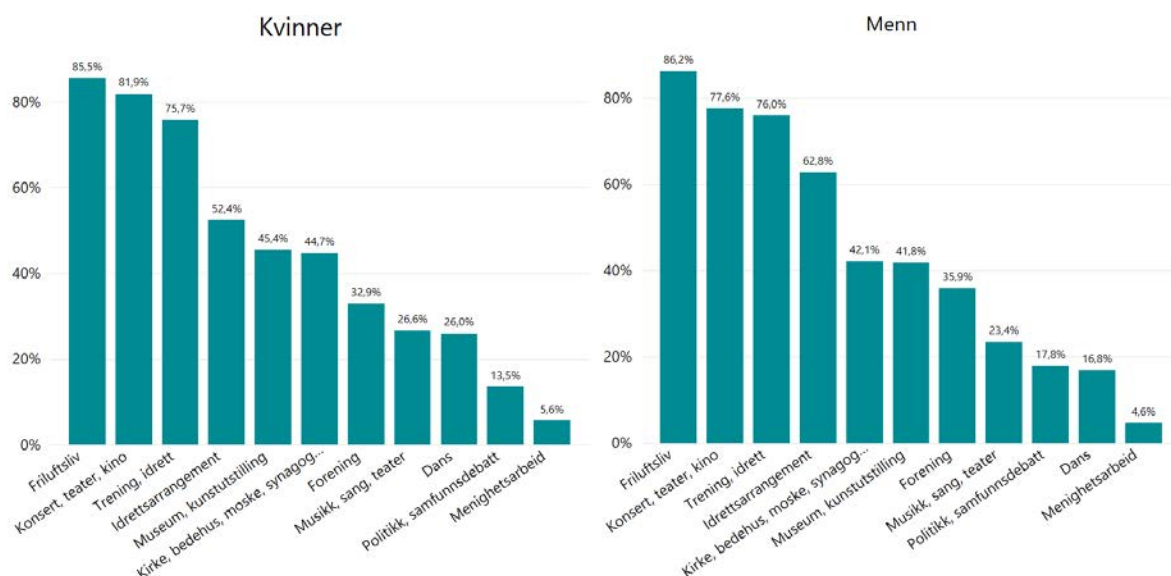
«Kultur er et viktig virkemiddel for god folkehelse, og bidrar til å utjevne sosiale forskjeller.»

Bærekraftsmålene, både de økonomiske sosiale og miljømessige, ligger til grunn for fylkeskommunens arbeid på kultur- og folkehelseområdet. Perspektivet ligger til grunn for samarbeidet med kommuner, sivilsamfunnet og institusjonene, og de fleste av kjerneoppgavene på feltet har direkte relevans for målene. Ett av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er «*leaving no one behind*», dvs. at sårbare personer og grupper skal prioriteres. Dette står sentralt i Kulturstrategien, Balansekunst.

7.3.1. Kunnskapsbasert arbeid

Fylkeskommunen skal jobbe systematisk og kunnskapsbasert overfor kommuner, kunst- og kulturinstitusjoner og frivillige organisasjoner. Kunnskapsgrunnlaget baseres på egne data og analyser, HUNT-rapportene (Helseundersøkelsen i Trøndelag) og fra mer spesifikk kultur- og bibliotekstatistikk. HUNTS rapport om samfunnsdeltagelse er sentral for arbeidet på kultur og folkehelseområdet¹.

Andel som deltar i ulike aktiviteter – HUNT 4 (Kilde: HUNT forskingssenter, NTNU)

Tab 1. Viser prosentandel av innbyggerne i Trøndelag over 18 år som deltar i ulike aktiviteter.

¹ <https://www.ntnu.no/documents/10304/1269212242/Rapport+HUNT4+5-Samfunnsdeltakelse.pdf/4be9849d-48c6-d2e0-eadb-077e1412eb2a?t=1603175590365>

Prioriteringer i planperioden:

Analysere og tilgjengeliggjøre data og resultater: Dette skal bidra inn i de kommunale planprosessene og gjøres i samarbeid med NTNU og Trondheim kommune. Fylkeskommunen har ansvar for digital tilrettelegging og allmenn tilgang til HUNT-dataene som en integrert og utvidet del av Trøndelag i tall.

Initiere økt kunnskap om frivillighet: Fylkeskommunen inngår i et tettere samarbeid med FoU-miljø for å sikre økt kunnskap om hvordan frivillighetsområdet arbeider og utvikler seg i de ulike delene av fylket. Dette gjelder blant annet kunnskap om ulike former for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor.

Få etablert et Nasjonalt senter for implementering og evaluering av folkehelsearbeid: Det pågår en prosess med NTNU med mål om å få etablert et Nasjonalt senter for implementering og evaluering av folkehelsearbeid. Prosessen skal tydeliggjøre hvorfor et slikt senter er nødvendig, hva det skal inneholde og hvem som skal være målgruppe for tjenester fra senteret. I dette ligger også å definere hvilken rolle fylkeskommunen skal ha i en etableringsfase og i en senere driftsfase i samarbeid med NTNU. Det er fortsatt behov for ytterligere forankring av dette arbeidet både i NTNU og i fylkeskommunen. Det vil bli fremmet en politisk sak første kvartal 2021 hvor fylkeskommunens rolle og forpliktelser blir tydeliggjort og avklart.

7.3.2. Samisk språk og kultur

Fylkeskommunen har ansvar for å bidra til å utvikle og styrke sørsamisk språk, næring og kultur. Samarbeidsavtalen danner grunnlag for Sametingets og fylkeskommunen sin samhandling om en felles strategi, som grunnlag for videre prioriteringer og innsatsområder. Samisk er et gjennomgående tema. Det betyr at alle fylkeskommunale sektorer er involvert i vårt arbeid.

Prioriteringer i planperioden:

Forutsigbar grunnfinansiering for institusjonene er avgjørende for å oppnå resultater: Samarbeidsavtalen forplikter fylkeskommunen til gradvis å øke sine årlige drifts- og prosjekttilskudd til Saemien Sijte, Åarjelhsaemien Teatere, Aajege språk og kultursenter og festivalene Raasten Rastah og Tjaktjen Tjåanghko. Lokal forankring og lokalt eierskap er et premiss for at fylkeskommunen skal bidra til grunnfinansiering av Aajege språk og kultursenter. Derfor er en samarbeidsavtale mellom Aajege og Røros kommune under slutføring nå.

Saemien Sijte – kulturamfi: Saemien Sijte er et sørsamisk museum og kultursenter med finansiering fra Sametinget. Fylkestinget har bedt fylkesrådmannen intensivere dialogen med Saemien Sijte og Kulturdepartementet med sikte på å realisere et kulturamfi. Eksterne samarbeidspartnere forutsettes også mobilisert. Fylkesrådmannen kommer tilbake med status for saken senest i april 2021.

Kultur- og bibliotekbussen bidrar til å styrke sørsamisk språk og kultur: Oversettelse av barnebøker til samiske språk fortsetter. Dette arbeidet er nasjonalt og internasjonalt anerkjent. Sametinget bidrar med støtte til begge aktivitetene.

7.3.3. Deltagelse, opplevelse og medvirkning

Kulturstrategien *Balansekunst* skal sikre et bredt og inkluderende kulturliv, hvor alle har anledning til å skape, delta og oppleve. For at dette arbeidet skal lykkes, må vi identifisere og bygge ned terskler for deltagelse. Dette underbygger de sosiale bærekraftsmålene.

Trøndelagsplanen understreker at kunst og kultur skal være en viktig drivkraft for samfunnsutviklingen i Trøndelag. Fylkeskommunens tiltak og ordninger skal bidra til det.

Prioriteringer i planperioden:

Ung kultur møtes (UKM) må utvikles i samarbeid med kommunene, i takt med samtida og i tråd med ungdommenes innspill: UKM gir ungdom møteplasser på tvers av kulturuttrykk og gjør ungdommene sin kulturelle aktivitet synlig. Når UKM utvikles som mulighetsarena i godt samarbeid med kunstfeltet, får ungdommene kompetanseheving og opplever utvikling og mestring. Et godt samspill mellom UKM, andre kulturorganisasjoner og kulturnæringen vil gi større forståelse, mangfold og utvikling.

Den Kulturelle skolesekken (DKS) står sentralt i å gi alle elever i skolen lik tilgang til å delta i og oppleve profesjonell kunst og kultur: DKS bidrar til å nå de tverrfaglige målene i læreplanen, hvor medborgerskap, bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring er sentrale momenter. Økt medvirkning, ytringsfrihet og demokrati er sentrale verdier. Fordi DKS når alle, gir formidlingsarbeidet en unik mulighet til å skape engasjement og læring gjennom kunsten.

Bibliotekene er folkeopplysnings- og dannelsesinstitusjoner: Fylkesbiblioteket vil samarbeide med og støtte bibliotekene for å utvikle tilbud og aktiviteter for inkluderende fellesskap, deltakelse, samskaping, kunnskap og dannelse – til beste for enkeltmennesket og storsamfunnet.

Digitale kulturopplevelser må utvikles parallelt med fellesskap og opplevelser i det fysiske rom: Pandemien viser oss det også er viktig å utvikle gode digitale kulturopplevelser. Arbeidet med å tilby opplevelser, læring og fellesskap digitalt må fortsette. Dette øker tilgangen for svært mange grupper, også uavhengig av en pandemi.

Samskaping er en viktig metode for kulturutvikling: Samskaping er både et verktøy og mål i samfunnsutviklingsarbeidet og er en likeverdig og demokratiserende prosess. Fylkesmusikerne i Trøndelag tilbyr en slik særlig kompetanse lokalt gjennom kursvirksomhet, samspill og gjennom utviklingsprosjekt som Vrimmel og Diafon². Begge prosjektene kobler det frivillige kulturlivet sammen med offentlig innsats, næringsliv og kunnskapsmiljø slik at man øker musikkvirksomheten lokalt, styrker kompetanse, og etablerer praksis for samarbeid på tvers av organisasjoner og uttrykksformer. En målsetting i kulturstrategien er å motvirke sosial og geografisk skjevfordeling av kulturgoder. Fylkesmusikerne ble etablert som redskap for dette. Ved sammenslåingen av fylkene ble virkeområdet doblet uten tilsvarende økt ressurstilgang. Dette gir et kulturpolitisk dilemma: Hvordan gi hele fylket tilgang til ressursen uten at den svekkes i nord.

DKS og barnehageproduksjoner – større utnyttelse bidrar til målsettingen om profesjonell kunst og kultur til flere: Det ligger en uutnyttet potensial i at turnerende DKS-produksjoner og barnehagekonserter kan oppleves på ettermiddag/kveld for en bredere målgruppe og dermed øke den lokale kulturopplevelsen. I dag er det få kommuner og andre relevante aktører som benytter seg av denne muligheten. Fylkesrådmannen foreslår derfor å iverksette et prøveprosjekt hvor det settes av midler til å delfinansiere utvidet bruk av DKS- og barnehageturneer. I første omgang vil dette kunne gi oss økt erfaring i hvordan et slikt tilbud bør tilrettelegges og gjennomføres. På lengre sikt er målet å skape en praksis hvor et slikt utvidet lokalt kulturtilbud er godt innarbeidet i samarbeid med lokale krefter.

Styrket samordning: For å få best mulig effekt av kulturelle utviklingsverktøy som fylkesmusikerne, UKM, DKS, barnehagekonserter, Vrimmel og ulike tilskuddsordninger, må samordningen av disse styrkes. Dette må sees i nær sammenheng med behovene til kommuner og frivilligheten, noe som krever gode medvirkningsprosesser.

Sikre alle mulighet for å drive med fysisk aktivitet og idrett: Fylkeskommunen setter fokus på å redusere økonomiske barrierer ved å bruke fylkeskommunens virkemidler overfor aktuelle målgrupper, samt sikre samordning med andre aktører som også har virkemidler. Tilsvarende må hverdagsaktiviteten vektlegges slik at barn og unge må finne motivasjon til å bevege seg/utøve fysisk aktivitet. Det er en ambisjon å involvere målgruppa direkte gjennom idrettskrets, særkretser, friluftsansjoner, kommuner, herunder spesielt Trondheim kommune, ulike gaming- og e-sportmiljø, UKM, Ungdom og fritid, Ungdommens fylkesutvalg og TRØBUR (Trøndelag

² Vrimmel er en ambulerende kunst- og kulturfestival som går omgang mellom Ytre, Indre og Midtre Namdal. Diafon er et musikkutviklingsprosjekt for kommuner og frivillighet i Ytre Namdal.

barne- og ungdomsråd), samt Tverga (ressurssenteret for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet). Arbeidet er planlagt ferdig til juni 2021.

Utarbeide Idrettspolitisk erklæring: Denne skal ferdigstilles i løpet av 2021. Felles viljeserklæringer skal gi en tydeligere bevisstgjøring og tillitsbygging mellom partene og grunnlag for konkrete tiltak. Økt deltagelse fra svakere grupper er en målsetting, i tillegg til fokus på frivillig arbeid, anleggsutvikling, fysisk aktivitet, organisert og egenorganisert for alle aldersgrupper.

Få alle kommuner med i programmet for folkehelsearbeid i kommunene: Programarbeidet og Trøndelagsmodellen for folkehelsearbeid er basis for arbeidet som har som mål at alle trøndelagskommunene deltar. Det gjenstår fortsatt fem kommuner. Fylkeskommunen har dialog med disse med tanke på deltagelse.

Arbeid med psykisk helse og selvmordsforebygging: Flere organisasjoner jobber med disse problemstillingene som også er sentrale i folkehelseprogrammet (barn/unges psykiske helse) og i arbeidet i Folkehelsealliansen. Fylkeskommunen vil bidra til at kommunene i Trøndelag står sterkere rustet med et bredt tilbud i arbeidet med psykisk helse og selvmordsforebygging. Fylkestinget har bedt fylkesrådmannen utarbeide en sak som viser hvordan Trøndelag kan inngå et samarbeid med disse for å styrke kommunenes arbeid på området. Denne saken må vi knytte opp mot den nasjonale handlingsplanen for forebygging av selvmord og interpellasjonen i fylkestinget 14.10.2020, sak 22/20. Vedtaket innebærer å «beskrive hvordan Trøndelag fylkeskommune følger opp tiltakene i planen innenfor våre tjeneste- og ansvarsområder sammen med relevante samarbeidspartnere, samt hvilken rolle Trøndelag fylkeskommune skal ta ut over dette for å bidra til nullvisjonen for selvmord». Fylkeskommunen må avklare ansvar, roller og samarbeid med fylkesmannen og ulike regionale kompetansemiljø.

Samordning av innsats på folkehelseområdet: Fylkeskommunen må tydeliggjøre behovet for å samarbeide og videreutvikle tiltak som 0-24 år satsingen, eldrereformen «Leve hele livet», Fiskesprell, HODEBRA – bedre mental helse og SEFAL (senter for fysisk aktiv læring). Dette involverer også flere eksterne samarbeidspartnere.

7.3.4. Tilrettelegging og utvikling av infrastruktur

Vår kulturelle infrastruktur består av fysiske og digitale arenaer som støtter og muliggjør kulturelle aktiviteter. Kulturell infrastruktur kan i tillegg til bygninger og fysiske arenaer bestå av immaterielle elementer som nettverk, produksjon, formidling, arrangementer, institusjoner og offentlig debatt. Infrastruktur er en viktig forutsetning for at alle skal kunne delta, oppleve og medvirke. Fylkeskommunen bidrar med kompetanse og ressurser i utviklingen og realiseringen av alle former for kulturell infrastruktur. Dette gjelder bibliotek, kulturarenaer, idrettsanlegg, friluftslivsanlegg og nærmiljøanlegg.

Prioriteringer i planperioden:

Prioriteringer skal baseres på godt kunnskapsgrunnlag: Regionale utfordringer, som demografi, aktivitetsgrunnlag, sosiale forhold og lokale behov må ligge til grunn for prioritering av økonomiske tilskudd. Ved bygging og drift av anlegg er det viktig at anlegget er tilpasset det enkelte sted slik at målet om økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft blir oppfylt.

Prioriteringene må bidra til å sikre deltagelse i idrett og fritidskulturen. Store anlegg må primært lokaliseres i byer og regionsenter, de tradisjonelle idrettsanleggene og kulturhusene i kommunesentra, mens mindre anlegg, som nærmiljøanlegg, stier og løyper, kulturlokaler, innendørs aktivitetsflater og bibliotektilbud bør være tilgjengelig i alle tettsteder.

Gjennomgå retningslinjene for tilskudd til investeringer til kulturbygg og anlegg på nytt: Fylkeskommunen forvalter nasjonale spillemidler til kulturbygg i tillegg til egne midler til formålet. Begge ordningene har årlig flere søknader enn det er midler til. Dette medfører store etterslep i tildeling av tilskudd fra spillemidlene, basert på søknader som er formelt godkjente. Nye søknader forsterker utfordringen ytterligere. Statens avsetning til spillemidler til kulturbygg er redusert betydelig de siste årene.

Sikre god digital tilgang til litteratur og informasjon: Digital litteratur og informasjon bør være tilgjengelig for alle i fylket. I dag har fylkeskommunen et partnerskap med Levanger, Stjørdal, Namsos, Steinkjer og Verdal om innkjøp og distribusjon av fysiske bøker. Partnerskapet startet opp i 2014. Det er naturlig i et samlet Trøndelag å dreie midlene i ordningen over på innkjøp til det felles konsortiet for e-bøker og e-lydbøker via bibliotekene, eller til andre felles tjenester.

Utarbeide en ny bibliotekplan for skolebibliotek i videregående skole: Dette som en målrettet innsats for et mer likeverdig tilbud til alle elevene. Skolebibliotekene er en vesentlig del av infrastrukturen for kunnskap og kultur. Sammen med folkebibliotekene og bibliotekene i grunnskolen, kan de blant annet bidra til at barn og unge lærer mer om kildekritikk og den viktige brede refleksjonen.

Utrede ny modell for Kultur- og bibliotekbussen: Bussen kjører i fast rute, primært til grunnskoler. Fylkeskommunen kan ha kapasitet til å tilby barnehager og øvrige institusjoner enkelte besøk uten kostnad. Grunnlaget for aktiviteten er at litteratur, høytlesning og arrangement gir gode opplevelser, økt livskvalitet og læring - uavhengig av foresattes økonomi og øvrige rammer.

Bidra til å etablere folkeverksted ved bibliotekene i sju av kommunene i Trøndelag: Verkstedene har rom, tradisjonelt, teknisk og digitalt utstyr for å skape, gjenbruke og reparere. Dette kan gi nye muligheter for noen av de som ikke finner sin plass i de mer tradisjonelle kulturinstitusjonene.

Bidra i realisering av langtidsplanen for pilegrimssatsingen: Pilegrimsledene og organiseringen av disse er under omlegging. I forslag til statsbudsjett for 2021 har Nasjonalt pilegrimsenter fått større ansvar for alle pilegrimsleder og regionale pilegrimsentre. Langtidsplan for pilegrimsatsinga i Norge er godkjent av Kulturdepartementet. Planen beskriver en ny modell for finansiering av de regionale pilegrimsentrene. Trøndelag har fire regionale pilegrimsentre der ett er etablert sammen med Møre og Romsdal fylkeskommune. Det er forventninger til at fylkeskommunen som regional aktør bidrar med forutsigbar økonomi.

Sterkere forankring i planverket som grunnlag for prioritering av spillemidler til idrettsanlegg: Anlegg for idrett og fysisk aktivitet er viktig for deltagelse, bedre folkehelse og bolyst i Trøndelag. I søknadsåret 2020 er det i Trøndelag planer for bygging og rehabilitering av idrett- og aktivitetsanlegg til en samlet verdi av over fire milliarder kroner. Det er viktig at disse anleggene blir bygd etter aktivitetenes krav til utforming og i tråd med bærekraftsmålene.

Styrke rådgivningen ved planlegging av nye idrettsanlegg: Behovet for rådgivning til idretten og kommuner blir forsterket ettersom den idrettsfunksjonelle forhåndsgodkjenningen ble fjernet i 2019. Her hviler det både på kommuner, fylkeskommuner og idretten selv et større ansvar og forpliktelser om å sikre godt grunnlag for bærekraftige beslutninger. Trøndelag idrettskrets har igangsatt et samarbeid med NTNU/SIAT (senter for idrettsanlegg og teknologi) og Trøndelag fylkeskommune, for å utrede behovet og se på mulighetene for et fremtidig regionalt kompetansesenter for idrettsanlegg. Fylkeskommunen vil med sine samlede ressurser og helhetlige tilnærming ha en sentral rolle i arbeidet med senteret. Dette i første omgang som et 3-årig prosjekt for å få prøvd ut en modell og avklart behovet for en eventuell varig etablering av et senter. Foreløpig skisse til samlet kostnadsramme for gjennomføring av prosjektet er satt til 4,5 millioner kroner, der fylkeskommunen er utfordret til å bidra med kompetanse og delfinansiering av prosjektet.

Trøndelag fylkeskommune vil støtte arbeidet med etablering av et Paraidrettssenter i Trøndelag: Senteret skal bidra til å sikre deltagelse, fysisk aktivitet og trygghet for barn, unge og voksne med funksjonsnedsettelse og blir etablert av Trøndelag Idrettskrets fra 01.08.21. Senteret skal bidra til å senke terskelen for utprøving av ulike idretter og øke synligheten av paraidrett. Senteret vil bli etablert i Ranheim aktivitetshall i Trondheim kommune.

KG 2021- mer miljøvennlige kunstgressbaner – forslag om å forlenge prosjektet: Miljøprosjektet KG2021 går inn i siste fase og skal etter planen avsluttes i løpet av 2021. Forhold utenfor prosjektets påvirkning har forsinket en del prosesser og etablering av pilotbaner. Dette gjelder blant annet EUs mulige forbud mot mikroplast, nye forskrifter fra Miljøverndepartementet og koronapandemien. Prosjektet har oppnådd resultater som har stor betydning for utvikling av

mer miljøvennlige kunstgressalternativer på kort og lang sikt. I prosessen er det også satt fokus på avhending av brukt kunstgress i samarbeid med leverandørutviklingsprogrammet. Digitaliseringsdirektoratet jobber med en innkjøpsveileder, mellom annet for å bedre innkjøpskunnskap rundt kunstgress-systemer. Dette arbeidet skjer med forankring i KG2021. KG2021 er tatt inn i handlingsprogrammet for klimaomstillingsstrategien. For å få tilstrekkelig erfaring med de ulike banetyperne og få utarbeidet de planlagte dokumentene og veilederne, samt å oppnå prosjektets målsettinger, foreslår fylkesrådmannen at prosjektet blir forlenget og at nødvendige ressurser avsettes.

Større ansvar for fylkeskommunen for å ivareta privatarkiv: Privatarkivene fra næringsliv, privatpersoner, lag og organisasjoner forteller en viktig del av Trøndelags historie. I utkastet til ny arkivlov styrkes forventningen til fylkeskommunenes koordinerings- og bevaringsansvar knyttet til privatarkiv. Historielag, museum, bibliotek, kommunale arkiv og andre aktører gjør en viktig innsats på hver sine områder i dag. Interkommunalt arkiv (IKA) -Trøndelag har et koordinerende ansvar på vegne av fylkeskommunen, og det er ønskelig å utrede deres rolle på privatarkivområdet som en del av ideen om «Trøndelagsarkivet». IKA Trøndelag er i ferd med å ferdigstille bevaringsplan for privatarkiv som en del av sitt oppdrag for fylkeskommunen

7.3.5. Utvikling og tilgjengeliggjøring av kunst, kultur og kunnskap

Kulturstrategien Balansekunst understreker at kultur og ulike kunstneriske uttrykk har verdi i seg selv, ikke minst som estetisk og/eller utviklende erfaring for den enkelte. Kultur har både nytte og egenverdi – den bidrar til å oppnå mange og viktige mål i samfunnsbyggingen, men er også et mål i seg selv. Samhandling og samarbeid vil også kunne føre til at nye tanker, koblinger og resultater oppstår. Det er derfor viktig å legge til rette for at kunst- og kulturuttrykk av høy kvalitet skal kunne utvikles og oppleves i Trøndelag.

Prioriteringer i planperioden:

Kunst i offentlig rom-prosjektet, i samarbeid med Trøndelag Senter for Samtidskunst (TSSK), har vist at det er stort behov for samarbeid med kommunene slik at de selv kan utvikle kompetanse og bevissthet om utviklingen av lokale offentlige rom og gode lokale møteplasser. TSSK fungerer som kompetansesenter og bistår kommunene i arbeid med å utvikle ordninger for utsmykking av nye bygg i kommunene. Støtten fra fylkeskommunen har hittil vært årlige prosjektmidler. Denne legges inn i driftstilskuddet.

Bidra til at flere kunstnere kan bo, produsere og formidle sin kunst i hele Trøndelag:

Størstedelen av profesjonelle utøvere innen alle uttrykk både bor og arbeider i eller nær Trondheim. De som bor lengre unna byen har en utfordring i både å få formidlet sin kunst til et større publikum og ikke minst få mulighet til samarbeid med og få impulser fra andre utøvere.

En måte å bidra til å støtte kunstnere etablert utenfor regionsentret kan være å opprette en støtteordning som skal bidra til å styrke grunnlaget for at kunstnere kan bo og arbeide i regionen og samtidig bidra til nasjonal og internasjonal utveksling på kunst og kulturfeltet. Ordningen skal gi støtte til kunstnerdrevne gjestekunstneropphold i distriktet. På den måten kan kunstnerskapet til den som eier stedet utvikles gjennom de aktiviteter og samarbeidsprosjekt som foregår. Prosjektene må ha forankring lokalt. Det er avsatt midler i budsjettforslaget og fylkesrådmannen vil komme tilbake med egen sak om dette.

Fokus på kulturarv i DKS: SPOR er en nasjonal arena for kompetanseheving innen kulturarv i DKS, rettet mot fagnettverk både nasjonalt, regional og kommunalt. Digitaliseringen av SPOR gjør arenaen mer tilgjengelig for alle i nettverket. Trøndelag fylkeskommune er prosjekteier av SPOR, og utvikler arenaen i samarbeid med blant andre Stiklestad Nasjonale Kultursenter og Kulturtanken.

Videreføre utvikling av DKS produksjoner: I dialog og samarbeid med trønderske institusjoner og det frie feltet utvikles det gode DKS-produksjoner. Disse formidles i kulturinstitusjonene, på turné og digitalt. Dette resulterer både i gode produksjoner for målgruppen og bidrar til økt sysselsetting for lokale kunstnere.

Kultursamarbeid etter Midtnorden-komiteen: I 2019 vedtok fylkeskommunen å avslutte sitt medlemskap i Midtnorden-komiteen, med virkning fra 2020. Samtidig ba fylkestinget om å få utredet muligheter for en ny grenseregional nordisk komite i samarbeid med Region Jämtland Härjedalen. Trøndelag og Jämtland har lenge hatt et sterkt kulturelt felleskap. Det sørsamiske språk- og kulturområdet omfatter begge regionene. I tillegg deler regionene mellom annet utfordringer knyttet til balansert utvikling og bærekraftsmål. Som en oppfølging av fylkestingets vedtak er det naturlig å kartlegge hvordan et grenseregionalt kultursamarbeid kan bidra til positiv kulturutvikling på begge sidene av grensen.

Nytt prosjekt: Kultur som innovasjonskraft i mindre lokalsamfunn: «Kultur som drivkraft i samfunnsbyggingen» står sentralt i Trøndelagsplanen. Kultur har en sterk innovasjonskraft der særlig kunstens rolle som motor i nytenking er sentralt. Fylkesrådmannen foreslår som en del av operasjonaliseringen av kulturstrategien, å sette i gang prosjektet: «Kultur som innovasjonskraft» med intensjon om kunnskap- og metodeutvikling i samskaping med trønderske lokalsamfunn som ledd i stedsutvikling. Med utgangspunkt i et utvalg av interesserte lokalsamfunn gjennomføres et forprosjekt og et hovedprosjekt der målet er å styrke lokalsamfunnsutvikling bygd på stedets egne ressurser og verdier. Hva kan små lokalsamfunn lære fylkeskommunen og hvordan kan fylkeskommunen støtte små lokalsamfunn i deres utvikling? Kjernen i prosjektet er lokalsamfunnsutvikling og samarbeid i nye strukturer.

Videreføre prosjektet «Litterære pusterom – Shared Reading for større livskvalitet»: Prosjektet handler om nye måter å oppleve litteratur på, med sertifiserte ledere av lesestunder, åpne for alle. Lesestundene krever ikke noe av de som deltar, og kan slik bidra til felleskap og aktivitet for brede og kanskje nye grupper. For å rekruttere leseledere og deltakere - er samarbeid med aktører innen helse og omsorg, utdanning, kultur, frivillige og andre avgjørende.

Fortsette spredning av Bærekraftsbiblioteket: Dette er et nasjonalt prosjekt med litteratur og lesesirkler om bærekraft for barneskolen, som engasjerer og styrker barnas tro på at de kan bidra til et bærekraftig samfunn. Dagens barn er fremtidens voksne.

Bidra til å styrke samarbeidet med muséene: Mange innbyggere kjenner for lite til de omfattende digitale samlingene ved muséene. For at flere skal ha glede og nytte av samlingene, bør fylkesbiblioteket samarbeide med folkebibliotekene slik at de kan bli digitale visningssteder, med kompetanse til å veilede folk i de digitale samlingene.

Bidra til bedre digital kompetanse blant barn og ungdom: De fleste barn og unge bruker Internett for å finne informasjon, for å spille, ha sosial kontakt, handle varer og annet - som konsumenter av teknologien. For at barn og unge skal forstå Internett bedre, bli kritiske og bevisste til innholdet, og selv bli kreative produsenter, kan bibliotekene bidra til at barn og unge lærer seg koding.

7.3.6 Arrangement – en viktig del av opplevelsesnæringen

Fylkeskommunen vil fortsatt bidra til at store kultur- og idrettsarrangement skal skape ringvirkninger for regionen i samarbeid med arrangører, næringsliv og kommuner. Arrangement er en viktig del av opplevelsesnæringen, samtidig som det er viktig for deltagelse, bolyst og kompetanseoverføring. Scenarioprojektet for opplevelsesnæringen har synliggjort potensialet både for lokale miljø og virkemiddelapparatet, og vil kunne mobilisere nye og flere aktører i tiden fremover.

Prioriteringer i planperioden:

Større kultur og idrettsarrangement med store ringvirkninger: Revidert kulturtilskuddsordning og retningslinjene for tilskudd til større idrettsarrangement gir bedre sammenheng mellom kulturarrangement, større idrettsarrangement og opplevelsesnæring. Det pågående arbeidet med strategi for innovasjon og verdiskaping i Trøndelag vil vektlegge denne sammenhengene sterkere. Fylkeskommunen bidrar med rådgivning for å bygge synergier mellom arrangement og omgivelser. Arrangører som søker tilskudd må forplikte seg til å arbeide med bærekraft. De må også samarbeide med lokalmiljøet og regionen for å skape størst mulig ringvirkninger.

Koronapandemien har rammet en rekke arrangement. Det er fortsatt for tidlig å gi klart svar på mer langsiktige konsekvenser.

7.3.7 Utvikling og eierskap.

Lokalt og regionalt eierskap til kulturinstitusjoner i regionen er viktig for å løfte kulturpolitikk som en sentral del av samfunnsutviklingen i fylket og den nasjonale kulturpolitikken. Felles strategisk retning, dialog og virkemidler ivaretar institusjonene og gir nødvendig handlingsrom for å utvikle eget felt i samarbeid med andre.

Prioriteringer i planperioden:

Legge til rette for videre utvikling av regionens profesjonelle institusjoner:

Kulturstrategien legger vekt på at profesjonelle institusjoner skal få mulighet til å utvikle seg. Dette må gjelde både finansielt og faglig. Institusjonene utgjør en basis for både produksjon og formidling av kunst og kultur i regionen. Dette krever at fylkeskommunen har bevissthet om rolle og ivaretar ryddig dialog med fokus på utvikling av institusjonenes formål og samfunnsoppdrag regionalt. Fylkeskommunen har tatt en rekke initiativ til å få på plass formelle strukturer som ivaretar dette; endringer av vedtekter og etablering av valgkomiteer med avklart instruks som sikrer godt sammensatte profesjonelle styrer. Det er tatt initiativ til organisasjonsgjennomgang for flere av regionens institusjoner. Formålet er å sette institusjonene bedre i stand til å løse sine oppgaver på en optimal måte og samtidig få satt formelle strukturer for å støtte dette.

Utvikle eierstrategier: Det må utvikles eierstrategier som tydeliggjør målsettingene med de enkelte fylkeskommunale eierskap og sikrer at institusjonene settes i stand til å løse sine oppgaver på en best mulig måte. I denne må begrep som «armlengdes avstand» og eierrolle/tilskuddsgiver drøftes, samt vurdering av hensiktsmessig selskapsform for enkelte av institusjonene/organisasjonene. I noen tilfeller vil det være naturlig å utvikle en slik eierstrategi sammen med øvrige eiere.

Forutsigbar finansiering: På museumsfeltet er ordningen med faste avtaler om fordeling av finansiering mellom forvaltningsnivåene avviklet tidligere. Statsbudsjettet for 2021 foreslår å avvikle de faste fordelingsnøkklene også på musikk- og scenekunstmrådet. Det medfører at standardavtalene mellom stat, fylkeskommuner og kommuner avsluttes, selv om det delte finansieringsansvaret videreføres som prinsipp. Dette gjelder fire musikk- og scenekunstinstitusjoner i Trøndelag.

Trøndelag fylkeskommune er fortsatt tydelige på delansvaret for finansiering av regionens profesjonelle kunst- og kulturinstitusjoner. Det innebærer i størst mulig grad å sikre forutsigbarhet. De fleste mindre kunst- og kulturinstitusjoner som får tildelt driftstilskudd fra fylkeskommunen, har aldri vært omfattet av ordningen med faste fordelingsnøkler. Det foreslås at tilskuddsnivået også for disse opprettholdes på 2020-nivå.

Staten har siden 2018 bevilget 35 millioner kroner til nytt museumsbygg ved Orkla industrimuseum. Som hovedregel skal statens tilskudd være maksimalt 1/3 av byggekostnadene. Trøndelag fylkeskommune forventes å følge opp med samme beløp, mens resten dekkes lokalt. Til dags dato har Trøndelag fylkeskommune bevilget 24,5 millioner kroner. Det gjenstår dermed 10,5 millioner kroner for fylkeskommunens del.

I økonomiplan for 2020 ble det vedtatt at: *Det er behov for å avklare varigheten av både ekstratilskudd til Rørosmuseum MIST og ekstratilskuddet til SNK som kompenserer for bortfall av leieinntekter.* Fylkesrådmannen vil gå i dialog med institusjonene det gjelder for å kartlegge saken.

Reorganisering av eierskapet ved Stiklestad Nasjonale Kultursenter: Arbeidet pågår sammen med Verdal kommune for å innlemme alle vertskommuner og stiftelser som eiere i det konsoliderte museet. Stiklestad nasjonale kultursenter er basisorganisasjon for prosjektet 1030 - 2030 Norge i tusen år.

Rindal skimuseum – del av Museene i Sør-Trøndelag (MiST): MiST overtar i 2021 det fulle driftsansvaret for Rindal skimuseum, og Rindal kommune trer inn som medeier i MiST. MiST drifter

kun museumssamlinger der vertskommunen og samlingens eiere også er aksjonærer i MiST. Dette for å sikre lokalt museumsfaglige og politiske interesser overfor MiST.

Utredning nytt kunstmuseum: Nordenfjeldske kunstindustrimuseum og Trondheim kunstmuseum, som begge drives av MiST, har bygningstekniske utfordringer som delvis krever akutte tiltak på kort sikt, og omfattende nybygg eller tyngre rehabilitering på lengre sikt. Fylkeskommunen deltar videre i arbeidene med denne saken som ble initiert av Trondheim kommune i 2015 og som nå følges opp av MiST.

Samlingsforvaltning – stor felles utfordring for museene: Samlingsforvaltning er den største utfordringen for museene i Trøndelag. Større og bedre egnet magasinkapasitet er det viktigste, men ikke eneste, enkelttiltak for avhjelpe dette. Utfordringene omfatter også kompetanse, prioriteringer, kvalitet og ressurser i forvaltningsarbeidet. Hovedutvalg for kultur bevilget i 2018 150 000 kroner til å utrede situasjonen for de tre konsoliderte museene og Saemien Sijte. Utredningen ble levert i mai 2019, og konkluderte blant annet med å anbefale at det settes av ressurser til et grundigere utredningsarbeid. I første fase bør det etableres et prosjekt for å få oversikt over museenes samlinger med prioritering i samlingskategorier, internt i den enkelte museumsorganisasjon og på tvers av de konsoliderte enhetene. Det foreslås å sette av ressurser til dette arbeidet i budsjettet for 2021.

Avklare videre arbeid med statlig finansiering av Norsk Radio- og fjernsynsmuseum (NRFM): Fylkeskommunen har uten hell arbeidet for å sikre statlig driftstilskudd til NRFM. Usikkerheten har gjort museets drift krevende, og grunnleggerne/eierne av museet besluttet våren 2020 å avvikle stiftelsen og tilbakeføre virksomheten til eget aksjeselskap. Forutsetningene for fylkeskommunens dialog med Kulturdepartementet er dermed endret, og fylkeskommunen må ta en ny beslutning om, og eventuelt hvordan, arbeidet med å sikre offentlig finansiering til profesjonell drift av NRFM skal håndteres videre.

Gjennomgå regionens rolle i den nasjonale filmpolitikken: Filminvest (FI) og Midtnorsk Filmsenter (MFI) utgjør virkemiddelapparatet på filmområdet i Trøndelag. Begge selskapene er eid av fylkeskommunen og Trondheim kommune. FI har også Innlandet fylkeskommune og Lillehammer kommune som medeiere. Norsk Filminstitutt (NFI) og KUD har startet en prosess med endringer av de statlige tilskuddsordningene med effekt for det regionale virkemiddelapparatet. Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune har selv lagt opp til en evaluering av filmvirkemiddelapparatet med vedtak om å utrede muligheten for å invitere flere kommuner inn som eiere i selskapene. Alle disse prosessene må ses i sammenheng, og eierne av de regionale selskapene må involveres i utformingen av den nasjonale filmpolitikken.

7.3.8 Frivilligheten trenger gode rammebetingelser

Forutsigbarhet er vesentlig for en levende frivillighet. Selv trekker frivilligheten fram forhold som økonomi, kontinuitet i tilbud og tilgang til møteplasser. I likhet med mange andre, ble også store deler av den frivillige aktiviteten sterkt berørt av årets covid-19 restriksjoner. Dette har økt den økonomiske uforutsigbarheten. Pandemiens konsekvenser for frivilligheten trenger alle parter mer kunnskap om.

Prioriteringer i planperioden:

Beskrive konsekvensene for frivilligheten av koronapandemien: Både frivillig deltagelse, rekruttering og økonomi blir rammet som følge av pandemien. Fylkesrådmannen jobber med å følge opp fylkestingets vedtak om å synliggjøre konsekvensene.

Meråpne fylkeskommunale lokaler: Et bidrag overfor frivilligheten som nå ser ut til å finne gode løsninger, er bedre tilrettelegging for å ta i bruk de fylkeskommunale lokalene «24/7» (primært videregående skoler).

Synliggjøre innsatsen overfor frivilligsentralene: Det er fortsatt stor usikkerhet rundt etablering av ny statlig fordelingsnøkkel for frivilligsentralene fra 2022. En ny nøkkel kan slå svært negativt ut for mange sentraler i Trøndelag. Fylkesrådmannen foreslår en egen budsjettpost for å synliggjøre fylkeskommunens bidrag.

Bidra med kompetanse til museer utenfor de konsoliderte museene: Museet Midts distriktskonservatorer og MiSTs regionhistoriker for Orkland og Skaun bidrar til å styrke kompetansen i det frivillige museumsfeltet, stiftelser, lag og foreninger, i sine distrikt. Etter lokalt initiativ er en tilsvarende ressurs under utvikling i Ørland, noe som bør sees i sammenheng med MIST.

7.3.9 Øvrige virkemidler – tilskuddsordninger

Kulturtilskuddsordningen og ordningen med regionale kulturprosjekt skal muliggjøre både enkeltarrangement, støtte opp under aktører som utvikler feltet gjennom kontinuerlig arbeid og kunne realisere prosjekt som svarer til fylkeskommunens planer og strategier. Innretningen av virkemidlene gjøre det mulig å mobilisere både det frie feltet, og institusjonene, i arbeidet. Det vil være behov for kunnskap for å sikre at fylkeskommunens innsats treffer. Dialog og samhandling med feltet, samt lokalt og nasjonalt forvaltningsnivå blir viktig for å skape langsiktig nyskaping og utvikling på kulturfeltets premisser. Det regionale utviklingsarbeidet vil påvirke prioriteringene i planperioden.

Prioriteringer i planperioden:

Bidra til forutsigbarhet for aktører med arrangement som en del av ordinær drift:

Den reviderte kulturtilskuddsordningen innebærer at de som mottar driftsstøtte fra Trøndelag fylkeskommune ikke har anledning til å søke om kulturtilskudd. Historisk sett har enkelte mottatt kulturtilskudd til aktivitet som befinner seg fast på institusjonenes årshjul. Fylkesrådmannen vurderer aktiviteten som en del av institusjonens driftsoppgaver, og anbefaler at disse tiltakene finansieres over ordinært driftstilskudd. Forslaget begrenser seg til Rosendal Teater (Bastard Teaterfestival), DansiT (Multiplé dansefestival), Dans i Trøndelag (Kortreist dansefestival), TEMPO (Song:Expo), Trondheim kammermusikkfestival (TICC distriktskonserter), Midtnorsk senter for folkemusikk og folkedans (Hilmarfestivalen) og samiske kulturfestivaler (Raasten Rastah og Tjaktjen Tjåangkoe, annenhvert år). Overføringen vil redusere finansiering av kulturtilskuddsordningen tilsvarende. Kulturdepartementet har i forslag til statsbudsjettet for 2021 gitt et løft til dansefeltet, og lagt kompetansesentrene for dans, deriblant DansiT og Dans i Trøndelag, inn på fast post. Det er ennå uklarhet hvordan dette vil slå ut for sentrenes mulighet for fortsatt å søke annen prosjektstøtte hos Kulturrådet. Lukkes det for dette, kan det bety reell nedgang for enkelte.

Stimulere til aktivitet som skaper og mobiliserer til økt regional aktivitet og utvikling:

I Trøndelag er det aktive kunstmiljø og institusjoner som bidrar til regionens mangfoldige kulturliv. De aktørene som ser egen aktivitet i et regionalt perspektiv, og bidrar ut over eget lokalmiljø, er viktige partnere i fylkeskommunens arbeid. Gjennom kompetanse, ressurser eller hendelser flere steder, bidrar disse til at flest mulig kan ta del i og oppleve et kulturtilbud. Fylkeskommunen vil i størst mulig grad prioritere driftstilskudd som skaper og mobiliserer til økt regional aktivitet og utvikling.

Evaluerer tilskuddsordningene på Kultur og folkehelseavdelingen:

Ordningene har eksistert i to år og det er behov for å evaluere disse. Det er naturlig å se nærmere på forskjellene mellom driftstilskudd, aktivitetstilskudd og prosjektstøtte. Evalueringa må undersøke om fylkeskommunens rolle er tydelig nok, og forventninger og forpliktelser til frivilligheten og kommunene.

Styrket rolle overfor regional bransjeutvikling på kulturnæringsfeltet:

Fylkeskommunen har fått styrket sitt ansvar gjennom tildeling av om lag 1 million kroner. Kulturnæring og bransjeutvikling krever innsats fra flere internt og involverer ulike typer institusjoner. Fylkeskommunens ansvar ligger på regionalt nivå og disse midlene må ses i sammenheng med fylkeskommunen øvrige virkemidler innen næring og kultur.

Tilskudd til kulturinstitusjoner med fordeling mellom stat, fylkeskommune og kommune

	% -fordeling stat / FK / vertskomm.	Tilskudd 2020		Tilskudd 2021		
		Stat	FK.	Stat	Fylkes- kommunen	Økning i %
Trøndelag Teater	70/15/15	76 110	16 309	78 420	16 800	3,0
Turnéteatret i Trøndelag	70/30/	15 880	6 805 +1800	16 245	6 962 +1800 ³	2,3
Trondheim Symfoniorkester	70/10/20	90 990	12 998 +500	93 570	13 367 +500 ⁴	2,8
Opera Trøndelag	70/15/15	4 825	1 033	4 935	1 057	2,3
Museene i Sør- Trøndelag	75/25	126 323	31 581	129 715	32 428	2,7
Stiklestad nasjonale kultursenter	60/24/16	27 685	11 073 +500	28 860	11 544 +500 ³	4,2
Museet Midt	60/40/0	13 415	8 943	13 720	9 146 ⁴	2,3

I statsbudsjettet for 2021 er det gitt en økning i tildeling til institusjonene som kompensasjon for koronaeffekter for første halvår 2021. Fylkeskommunene har ikke fått tilsvarende kompensasjon i sitt rammetilskudd, og derfor er beregning av fylkeskommunens tilskudd basert ut ifra et nivå uten dette ekstraordinære tillegget.

1 Ekstra styrking pga. økte driftskostnader (1000) og økt turneområde (800) videreføres i 2021

2 Prosjekttilskudd TSO økt turnevirksomhet i Trøndelag videreføres

3 Reservert arbeid med 2030-jubileet. Innretning av arbeidet drøftes med SNK.

⁴ Den reelle fordeling stat - fylke - kommune har vært henholdsvis 50 – 41- 9 %. Årsaken til skjevfordelingen ligger i historiske forhold ved at fylkeskommunen tidligere finansierte Kunstmuseet. (Jfr. Selskapskontroll Museet Midt IKS). Fylkeskommunen har derfor holdt seg til en fordeling mellom stat og fylkeskommune på respektive 60 – 40% der kommunale tilskudd kommer i tillegg til dette igjen.

Oversikt over andre kulturinstitusjoner med delt finansiering

Tall i hele 1000

Navn	Andre tilskudds parter	Tilskudd stat 2020	Tilskudd fylkeskomm 2020	Tilskudd stat 2021	Forslag tilskudd fylkeskomm 2021
Olavsfestdagene (60/15/25) ¹	NK/TK	10 000	2 570		2 570
Trondheim kammer-musikk-festival (60/15/25) ¹	NK/TK	2 000	500		530
Trondheim Jazzorkester (60/15/25) ²	NK/TK	2 400	605		615
Midt-norsk Jazzsenter ³	NJ/MRFK/TK	2 150	260		265
TrondheimSolistene	KUD/TK	5 205	175	5 325	180
Trondheim Vokal-ensemble ²	NK/TK	3 500	465		475
Tempo – kompetanse-senter	KUD/TK	1 065	180	1 085	225
Senter for folkemusikk og folkedans	KUD	534	296	545	450
Trøndelag senter for samtidskunst ⁵	TK		2 357		2 710
Prosjekt kunst i offentlige rom			300		
Trøndelags-utstillingen			586		586
Lademoen kunstner-verksted/ gjesteatelier	TK		254		260
Kunsthall Trondheim AS	KUD/TK	2 438	1 895	2 485	1 935
Artscene Trondheim	NK/TK		105		110
Trondheim elektroniske kunstsenter (TEKS) ²	NK/TK	2 476	300		300
Rosendal teater	KUD/TK	10 760	1 525	11 570	1 630

Navn	Andre tilskudds parter	Tilskudd stat 2020	Tilskudd fylkeskomm 2020	Tilskudd stat 2021	Forslag tilskudd fylkeskomm 2021
Sydsamisk Teater, Årjelhsaemien teatere	Sametinget/ Flere Komm/ fylkeskomm		220		230
DansiT «Dansenett» turnenett-verk	KUD/TK	850	590 160	2 075	705 160
Dans i Trøndelag - Regionalt senter for dans	KUD/verts-komm.	500	245	770	355
Norsk Revyfaglig senter	KUD	2 620	596	3 200	610
Norsk Forfatter-sentrum Midt Norge	MRFK/TK		175		180
Litteraturhuset i Trondheim	KUD/TK	1 500	400	1 835	410
UKM Norge	KUD	12 570	410	12 860	410
Dokkhuset ²	NK/TK	1 055	150		150
Midtnorsk filmsenter ⁴	NFI/TK	7 399	3 355		3 430
Filminvest ⁴	IFK /LK/TK	11 708	3 412		3 490
Cinamateket ⁴	TK/NFI	1 450	60		60
Kosmorama ⁴	NFI/TK	1 650	500		500
Jødisk museum	KUD/TK	2450	210	2 540	215
Saemien Sijte	Sametinget	6 989	700	9 747	800
Aajege språk- og kultursenter	Sametinget	302		316	275

NK-Norsk kulturråd, TK-Trondheim kommune, IFK-Innlandet fylkeskommune, LK-Lillehammer kommune, MRFK-Møre og Romsdal fylkeskommune, KUD-Kulturdepartementet, NFI-Norsk filminstitutt, NJ-Norsk jazzforum

¹ Tilskudd fra Norsk kulturråd foreligger først i desember – justeringer kan forekomme.

² Tilskudd fra Norsk kulturråd foreligger først i desember.

³ Tilskudd kommer fra Norsk Jazzforum.

⁴ Tilskudd kommer fra NFI – Norsk Filminstitutt.

⁵ Tidligere prosjekttilskudd «kunst i offentlige rom» er lagt inn i driftstilskudd

Øvrige virkemidler

Tall i hele 1000

Museum / Kulturvern / pilegrims-satsing / organisasjoner	Tilskudd 2020	Forslag tilskudd 2021
Museumsdepot, Stiklestad	818	818 ³
DS Hansteen	600	676 ¹
Ekstratilskudd Rørosmuseum, Mist	600	600
Verdensarvsenter Røros, Mist	420	420
Regionhistoriker Orkla industrimuseum	200	214 ¹
Regionkonservator Ørland	200	200
Kompensasjon for bortfall utleieinntekter, SNK	600	600
Falstadsenteret, stimulerings- og utviklingstilskudd	675	690
Til lokale museer og prosjekter	250	100
Norges Husflidslag (husflidskonsulenten)	320	320
Nidaros pilegrimsgård	475	475
Regionalt pilegrimssenter Stiklestad	300	300
Tiltak pilegrimsleden ²	200	50
Kystpilegrim ²	280	280
Festivalnettverket	75	75
Teatersamlaget	100	100
Trøndelag musikkråd	580	580
Utredningsprosjekt museumsmagasin	0	200

¹ Tilskuddet er prisjustert ihht inngått avtale

² Innsatsen i pilegrimsarbeidet er etter avtale nå dreid mot Kystpilegrimsleden. Fylkeskommunen har inngått en samarbeidsavtale med Møre og Romsdal fylkeskommune i dette arbeidet.

³ SNK skal etter planen innfri lånet på planteskolen i 2021.

Tall i hele 1000 kroner

Tilskudd / priser / stipend	Budsjett 2020	Forslag budsjett 2021
Støtte til kulturtiltak - prosjekt	7 310	6 510 ¹
Tilskudd til investering i kultursektoren	2 000	2 000
Den kulturelle spaserstokken	2 900	2 900
Frivillige organisasjoner	942	942
Kulturvernorganisasjoner	200	200
Priser og stipend	650	600
Ung kultur møtes (UKM)	900	900
Barnehagekonserter	600	600
Den kulturelle skolesekken	1 200	1 000
Den kulturelle skolesekken – produksjoner utenom skoletid	0	200
Vrimmel	700	750
Musikkutvikling (fylkesmusikere og utviklingsprosjekt)	2700	2 800
Regional bransjeutvikling kulturområdet	0	1 000
Tilskuddordning gjestekunstner	0	300

¹ På bakgrunn av nye retningslinjer er nå tidligere festivaltilskudd gitt enkelte institusjoner nå bakt inn i driftstilskudd. I tillegg er deler av posten bakt inn i annen ekstern aktivitet. Derfor er denne posten redusert fra 2020.

Tabeller – tall i hele 1000

Driftstilskudd og virkemiddel på Folkehelse, idretts- og folkehelseområdet

Tabellen viser fylkeskommunens egne budsjettmidler og forslag til disponering av disse for 2021. I tillegg forvalter fylkeskommunen en rekke statlige tilskuddsordninger der spillemidler til idrett utgjør den største.

Navn	Tilskudd fylkeskommune 2020	Tilskudd stat 2021	Forslag tilskudd fylkeskommune 2021
Mobbeombud ⁵		500	790
Program for folkehelsearbeid-utvidelse med fem kommuner i 2021	679		300
Kompetansesenter for implementering av folkehelsearbeid (forprosjekt)			100
Tverrfaglig innsats på rusfeltet – føres inn i Programmet.		279	279
HODEBRA-kampanje i samarbeid med Folkehelsealliansen			100
Kjøp av digitale tjenester til fylkeskommunens oversiktsdokument ⁶			200
Regionale friluftsansjoner ⁷	214		375
Statlige midler - sikring av friluftsområder/ skjærgårdstjenesten.		235	235
Friluftsmidler til mindre tilretteleggingstiltak ⁸	1495		1995
Kolstad Arena ⁹	5500		4500
Trøndelag idrettskrets	7062		7253
Kompetansesenter idrettsanlegg – forprosjekt			300
Ytterligere støtte til utstyr - paraidrettssenteret			200
Utviklingstilskudd idrett/friluftsliv	436		436
Internasjonale mesterskap	600		600
Nasjonale mesterskap/mesterskap funksjonshemmede	569		569

⁵ Tilskudd til mobbeombud for hele 2021 er lagt inn som forslag til neste års statsbudsjettet. Ordningen skal evalueres juni 2021.

⁶ Trøndelag fylkeskommune skal i løpet av 2021 legge frem oversiktsdokumentet som viser befolkningens helsetilstand (jfr. Folkehelsesloven). Dokumentet skal kunne oppdateres og være «levende» i motsetning til dagens statiske dokument.

⁷ Det er et mål å få flere interkommunale friluftsråd i fylket, bla Namdal. I dag: Trollfjell friluftsråd (32.000 kr.), Trondheimsregionens friluftsråd (150.000 kr.) og Møre og Romsdal friluftsråd (Heim 32.000 kr.)

⁸ Tilskuddspotten til utstyrssentraler gjelder for 2020. Kr. 500 000 tilbakeføres til friluftstiltak

⁹ Her er det hensyntatt kapitalkostnader og utleie. 1 mill. kr foreslås lagt inn i andre idrettstiltak

Navn	Tilskudd fylkeskommune 2020	Tilskudd stat 2021	Forslag tilskudd fylkeskommune 2021
Idrettsstipend ungdom ¹⁰	100		200
Utvidelse av perioden for kunstgressprosjektet KG2021			200
Flere barn/unge i aktivitet til en lavest mulig kostnad (fortsatt under utredning 2020/2021)	1115		1115
Tilskudd til skyttersamlag – øremerket barn/unge			150
Tilskudd til barne- og ungdomsarbeid/ TRØBUR	1946		2000
Nettverksarbeid frivilligsentralene, frivillighetskonferanse, frivillighetspris	175		175

¹⁰Foreslås en økning

KAPITTEL 8

TANNHELSE

8. Tannhelse

8.1. Kort sammendrag

Tannhelsetjenesten i Trøndelag fylkeskommune består av 53 tannklinikker, derav 15 biklinikker. Kompetansesenteret Tannhelse Midt (TkMidt) er fra 1.1.2020 etablert som fylkeskommunalt foretak.

Den offentlige fylkeskommunale tannhelsetjenesten tilbyr tjenester etter lov om tannhelsetjeneste til prioriterte grupper samt til voksne betalende pasienter.

De prioriterte gruppene som har rett til gratis offentlig tannhelsetjeneste er barn 0-18 år, psykisk utviklingshemmede, eldre/syke i sykehjem og i hjemmesykepleie, personer med rusmiddelproblem og innsatte i fengsler. Ungdom 19-20 år har rett til 75 % prisreduksjon.

Tannhelsetjenesten skal levere gode tjenester slik at innbyggere i Trøndelag kan bevare en god tannhelse livet ut. Vår ambisjon er å tilby alle typer tannbehandling og i tillegg bidra aktivt i folkehelsearbeid, forskning og fagutvikling.

Et desentralisert tilbud er ressurskrevende, men er viktig også for samfunnsutviklingen. Tilgang til tannhelsetjenester og øvrige helsetjenester kan være avgjørende for mange innbyggers valg av bo- og arbeidssted.

For å kunne opprettholde et desentralisert tilbud innen de tildelte budsjetttrammene, er det avgjørende med stabil bemanning som gjør det mulig å drive effektivt og innarbeide tilstrekkelig høye honorarinntekter.

Det er usikkert hvordan koronapandemien vil påvirke driften av tannhelsetjenesten i 2021. Det budsjetteres med drift på tilnærmet normalt nivå, som høsten 2020. Dersom pandemien igjen medfører omfattende nedstenging av klinikkdriften, tap av inntekter og/eller ekstraordinære utgifter, vil det bli behov for styrking av budsjettet.

8.2. Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Seksjon tannhelse har for 2021 et driftsbudsjett på 254,1 millioner kroner.

Tjenesteområde / Avdeling <i>(1000 kroner)</i>	Bud 2020	Bud 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024
Tannhelse	250 947	254 094	254 095	254 095	254 095
Tannhelse	250 947	254 094	254 095	254 095	254 095

KOSTRA-tall tannhelse. Trøndelag 2018 og 2019 og landsgjennomsnittet 2019

	Trøndelag 2018	Trøndelag 2019	Landet u/Oslo	Landet
Netto driftsutgifter pr. innbygger	542,4	547,6	534,6	506,2
Andel us/beh 3-18 år	64,2	69,1	70,1	69,3
Andel us/beh psykisk utv.h.	67,3	75	81,2	80,7
Andel us/beh institusjon	71,1	61,3	77	75,6
Andel us/beh hjemmesykepleie	21,3	16,3	18,7	18,2
Andel us/beh 19-20 år	43,4	40,1	42,5	40,1
Andel us/beh voksne betalende	7,5	8	5,3	4,6
Andel 5-åringer uten karies	82,3	84,1	81,8	81,1
Andel 12-åringer uten karies	60,2	65,1	63,4	63,5
Andel 18-åringer uten karies	24,0	31,0	29,2	29,4
Tannleger per 10.000 innbygger	6,9	7,1	7,5	7,7
Spesialister per 10 000 innbygge	0,6	0,7	0,9	0,9

KOSTRA-tallene for tannhelse for 2019 viser at Trøndelag hadde noe lavere andel av psykisk utviklingshemmede og eldre/syke i institusjon og hjemmesykepleie til undersøkelse/behandling enn landsgjennomsnittet, men for gruppene barn og unge 3-18 og 19–20 år var det liten forskjell mellom Trøndelag og resten av landet. Den offentlige tannhelsetjenesten i Trøndelag behandlet også i 2019 en større del av voksne betalende pasienter enn de fleste andre fylker.

Trøndelag hadde færre tannleger og spesialister i forhold til innbyggere enn landsgjennomsnittet.

Trønderske 5-, 12- og 18-åringer hadde bedre tannhelse enn landsgjennomsnittet, målt ved andel uten karies (hull).

Det framgår også av tabellen at tannhelsetjenesten i Trøndelag hadde litt høyere netto driftsutgifter i 2019 enn landsgjennomsnittet.

Seksjon tannhelse fikk styrket budsjettet med 17 millioner kroner i 2019 og har fått beholde denne styrkingen også i 2020. Seksjonen hadde et merforbruk på 7 millioner kroner i 2019, inkludert et underskudd på 5,3 millioner fra 2018. Opprinnelig budsjett for 2020 er på samme nivå som for 2019.

Da nesten alle tannklinikker måtte stenge ned på grunn av koronapandemien i mars, ble honorarinntektene dramatisk redusert. Seksjonen fikk i juni styrket budsjettet med 30 millioner kroner for å kompensere for inntektstapet i første halvår. Takket være denne styrkingen av budsjettet og at klinikkene de siste månedene har vært i tilnærmet normal drift, er prognosen at seksjonens merforbruk ikke vil bli større enn i 2019.

Det er likevel fortsatt noe usikkerhet om pandemiens økonomiske effekt på årets resultat, og dette vil også være den største utfordringen ved planlegging for kommende år og økonomiplanperiode.

Ved større lokale eller regionale smitteutbrudd kan vi igjen i perioder måtte redusere aktiviteten ved noen av våre klinikker.

Skjerpede krav til smittevernutstyr og -rutiner vil øke driftskostnadene i tiden framover. Pasientbehandlingen tar litt mer tid, vi har behov for mer smittevernutstyr, og prisene på dette har økt.

Usikkerheten om konsekvenser av pandemien kommer i tillegg til og forsterker de utfordringene tjenesten har hatt i flere år.

Det er lang ventetid for tannbehandling i narkose i deler av fylket, og det er derfor nødvendig å øke kapasiteten og bedre organiseringen av tilbudet.

Økte utgifter i forbindelse med overtakelse av ansvaret for tannhelsetjenesten i Rindal i 2018 og tidligere Halså kommune i 2019 er ikke særskilt kompensert i gjeldende økonomiplan.

Vi har i 2020, 2021 og første halvår 2022 økte utgifter til husleie for Tiller tannklinikk i midlertidige lokaler i byggeperioden for ny klinikk.

Tilskudd til TkMidt skal trappes ytterligere opp i 2021 og 2022.

Et pågående generasjonsskifte blant ansatte gir fortsatt store kostnader.

8.3. Strategier, satsningsområder og prioriteringer

8.3.1. Ressursbruk til prioriterte grupper

Tannhelsetjenestens ressurser brukes til behandling av prioriterte grupper. Behandling av voksne betalende pasienter skal finansieres av honorarinntektene.

Vi kan redusere netto driftsutgifter ved å effektivisere tilbudet til prioriterte grupper, men det er vanskelig å få vesentlig effekt uten at kvaliteten på tilbudet blir for lav i forhold til faglige normer.

Den største prioriterte gruppen er barn og unge i aldersgruppen 0-18 år. Mange innenfor denne aldersgruppen har sjelden eller aldri behandlingsbehov, og behøver derfor ikke innkalles til kontroll så ofte som øvrige pasienter. Sjeldnere innkalling vil redusere ressursbruken, og er den mest aktuelle effektiviseringsstrategien, men vil innebære økt risiko for at tannsykdom utvikler seg uten å bli oppdaget. Behandlingsbehovet kan dermed bli større og konsekvensene mer alvorlige enn ved hyppigere innkalling.

Gjennomsnittlige undersøkelsesintervaller for aldersgruppen 3-18 år var litt kortere enn 18 måneder i 2019. Det skulle tilsi at det er forsvarlig å effektivere ved å øke innkallingsintervallene litt. Etter en periode med stengte klinikker våren 2020, er imidlertid pasientbehandlingen forsinket med ca. to måneder, og det betyr mindre muligheter for innsparinger neste år. Nasjonal faglig retningslinje for tannhelsetjenester til barn og unge tilrår at barn og unge skal innkalles til undersøkelse med 12 til 24 måneders intervaller. Intervallene skal bestemmes på grunnlag av individuell risikovurdering. Det vil være i strid med disse retningslinjene, og faglig uforholdsmessig, å planlegge med stor økning av gjennomsnittlige undersøkelsesintervaller.

Det er heller ikke forsvarlig å redusere tilbudet til andre prioriterte grupper. KOSTRA-tabellen som er presentert innledningsvis, viser at tilbudet til psykisk utviklingshemmede, institusjons- og hjemmesykepleiepasienter bør styrkes. Det er dessuten lang ventetid for tannbehandling i narkose noen steder i Trøndelag, noe som også rammer pasienter i disse gruppene i tillegg til små barn.

Utgiftene kan også reduseres ved å stramme inn når det gjelder dekning av særlig kostnadskreven behandling, for eksempel implantater, men det er ikke rom for store innsparinger her – forutsatt at vi fortsatt følger Helsedirektoratets veiledning for hva som er nødvendig tannbehandling.

8.3.2. Bemanning

Utgiftene kan reduseres noe ved at vi sørger for å ha stor nok kapasitet til at vi kan begrense kjøp av tjenester fra privatpraktiserende tannleger og behandle flere prioriterte pasienter selv. Det kan også være aktuelt å ansette flere tannpleiere i stedet for tannleger. Dette er tiltak som kan

redusere utgiftene uten å redusere tilbud til prioriterte grupper. Slike virkemidler er allerede tatt i bruk og vil fortsatt benyttes der det er mulig.

Skifte i stillinger medfører perioder med nedsatt produktivitet og økte utgifter. Hvor stabil bemanningen er, påvirker derfor hvor gode tjenester vi kan levere innenfor de økonomiske rammene. Vi praktiserer en relativt restriktiv praksis for å begrense antall permisjoner, men vi kan likevel i liten grad påvirke antall skifter i stillinger og behov for vikariater. Dette representerer derfor et betydelig usikkerhetsmoment.

8.3.3. Desentralisert tilbud

Trøndelag fylkeskommune har noen små klinikklokaler uten fast bemanning, hvor personell fra andre klinikker reiser ut og behandler pasienter i nærområdet. Ambulering skaper merutgifter til lønn og redusert produksjon som følge av reisetid og overtid. Dessuten blir utstyret lite utnyttet, men må likevel skiftes ut med jevne mellomrom. Ved disse klinikkene gis et desentralisert tilbud til befolkningen i områder med spredt bosetting, lang reisevei til alternativ tannklinikk og ofte dårlige offentlige kommunikasjoner.

Driftskostnader for alle de 15 biklinikkene (ambuleringsklinikkene) anslås til om lag 5,5 millioner kroner pr. år.

8.3.4. Reiserefusjon for tannlegepasienter

De prioriterte pasientene i tannhelsetjenesten får refundert reiseutgifter på linje med pasienter innen andre deler av helsevesenet. Fylkeskommunen kan imidlertid selv fastsette nivået på denne refusjonen, og nivået kan i praksis settes lik null. Med dagens klinikkstruktur vil bortfall av refusjoner gi en innsparing på om lag 1 millioner kroner.

8.3.5. Honorartakster

Ved innføring av felles takster til voksne betalende pasienter i Trøndelag fylkeskommune i 2018, økte flere av takstene betydelig sammenlignet med takstene i tidligere Sør-Trøndelag fylkeskommune. Takstene for 2019 og 2020 ble ikke økt utover beregnet prisstigning. Det har som tidligere omtalt vært en betydelig prisøkning på noen typer smittevernutstyr. Dette kan gjøre det nødvendig med en litt større takstøkning i 2021.

8.3.6. Utstyrskjøp

Tannhelsetjenesten har mange klinikker og mye kostbart utstyr. Utstyrsbehovet vurderes til gjennomsnittlig 15 uniter (behandlingsenheter) i året med en kostnad på til sammen ca. 5 millioner kroner. Ved noen klinikker er det allerede et etterslep på utskifting av utstyr, og ytterligere utsettelse av nødvendige fornyelser vil gå ut over driftssikkerheten, med risiko for inntektstap.

Løpende utskifting av utstyr dekkes over driftsbudsjettet. Når det investeres i nye klinikklokaler, dekkes også utstyr og inventar over investeringsbudsjettet.

Årlige driftsutgifter til kjøp av utstyr påvirkes av i hvor stor grad kjøp av utstyr kan samordnes med investering i klinikklokaler. Slik samordning er ønskelig av flere grunner, blant annet fordi det er en fordel å unngå å flytte utstyr.

8.4. Investeringer

8.4.1. Tabeller/budsjett med kommentarer

Det er planlagt investeringer i lokaler for tannklinikker og i dentalmedisinsk utstyr for til sammen 60 millioner kroner i økonomiplanperioden, derav 21,5 millioner i 2021.

Investeringer Tannhelse 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	
Investering bygg Hitra	12 000	-	-	-	
Investering bygg Åfjord	-	13 000	-	-	
Investering utstyr Hitra	5 000	-	-	-	
Investering utstyr Meldal	-	2 500	-	-	
Investering utstyr Tiller	-	10 000	-	-	
Investering utstyr Åfjord	-	5 500	-	-	
Oppgradering klinikker	2 500	2 500	2 500	2 500	
Planlegging Melhus	1 000	-	-	-	
Planlegging Åfjord	1 000	-	-	-	
Tannhelseinvesteringer	21 500	33 500	2 500	2 500	

Finansiering investeringer Tannhelse 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	
Momskompensasjon	-4 770	-6 030	-450	-450	
Låneopptak	-16 730	-27 470	-2 050	-2 050	
Sum finansiering	-21 500	-33 500	-2 500	-2 500	

8.4.2. Bygningstekniske investeringer

Det vil være et løpende investeringsbehov i klinikker for bygningsteknisk oppgradering, både i egne og leide lokaler. Det er beregnet behov for investeringer ved fem lokasjoner i året, med en gjennomsnittlig kostnad på 0,5 millioner kroner. En ramme på 2,5 millioner per år for dette formålet bør videreføres i økonomiplanperioden.

Investeringer i nye klinikker blir fremmet som egne saker for fylkestinget.

Fylkestinget har tidligere vedtatt ny tannklinikk ved Tiller videregående skole, og 10 millioner kroner er lagt inn i investeringsrammen for utbygging av denne skolen. Planlagt ferdig 2022.

Fylkestinget har også vedtatt flytting av Løkken tannklinikk til nye leide lokaler i Meldal.

Nye lokaler for Hitra tannklinikk ble vedtatt av fylkestinget i juni 2020, og planlegging har startet i 2020. Nytt bygg er planlagt ferdigstilt i 2021. Investeringskostnaden er beregnet til 12 millioner kroner.

Fylkestinget vedtok i oktober 2020 flytting av Åfjord tannklinikk til aktivitetshuset der ny videregående skole skal bygges. Det settes av 1 million kroner til planlegging i 2021 og 13 millioner til bygg i 2022.

I forbindelse med planlegging av utbygging ved Melhus videregående skole settes av 1 million kroner i 2021 til planlegging av en mulig flytting av tannklinikken.

Flytting til nye lokaler for Malvik tannklinikk og Sentrum tannklinikk i Trondheim kan bli aktuelt i økonomiplanperioden. Tannklinikk i ny videregående skole ved Falkenberg i Trondheim skal også vurderes.

8.4.3. Dentalmedisinsk utstyr

Utstysrsbehov i forbindelse med flytting til nye lokaler på Hitra er beregnet til 5 millioner kroner.

Utstysrsbehov ved ny klinikk ved Tiller videregående skole er kostnadsberegnet til 10 millioner kroner, som er lagt inn i økonomiplanen for 2022.

Utstyr og innredning av ny klinikk i Åfjord er kostnadsberegnet til ca. 5,5 millioner kroner og er lagt inn i økonomiplanen for 2022.

Flytting til nye lokaler i Meldal vil gi behov for utstysrsinvesteringer til en kostnad på 2,5 millioner i økonomiplanperioden.

Det vil også bli behov for utstysrsinvesteringer ved flytting til nye lokaler i Malvik og Trondheim sentrum, og ved eventuell etablering av ny klinikk på Falkenberg.

KAPITTEL 9

SAMFERDSEL

9. Samferdsel

9.1. Kort sammendrag

Hva som vil bli kortsiktige og permanente ettervirkninger av koronapandemien er høyst usikkert når denne økonomiplanen utarbeides. I 2020 har staten kompensert for det inntektstapet som redusert passasjertrafikk har medført. I dette forslaget til økonomiplan ligger dette inntil videre som en forutsetning også for 2021. Fylkesrådmannens foreslåtte strategi er å gå skrittvis frem og gjennomføre beslutninger om tiltak og justeringer etter hvert som det foreligger oppdatert informasjon om trafikkutvikling, den risiko som følger utviklingen og hva statlig finansiering vil bidra med utover 2020 og 2021.

Pandemien har påskyndet, forsterket og i stor grad også bidratt til at vi må legge inn nye og andre forhold i planleggingen av kollektivområdet framover. Den raske tilvenningen vi har sett i det å ta i bruk nye digitale plattformer er noe som også kan endre utviklingen i tradisjonelle reisebehov framover. Andre krav til smittevern og nye forventninger til plass og avstand mellom reisende i kollektivtrafikken i tillegg til en økt tilbøyelighet til å velge alternative reisemåter som sykkel, gange og bil framfor kollektivreiser vil kunne endre forutsetninger og de utviklingstrekk vi har lagt til grunn tidligere.

Men pandemien har også vist at samfunnet fungerer med løsninger som innebærer både mindre smitterisiko og mindre transportbehov. Transport er en belastning for samfunnet, så løsningene som innebærer mindre transportbehov bør vi ta med oss over i den nye hverdagen.

Andre viktige endringer i økonomiplanperioden er at drosjemarkedet dereguleres fra november 2020, AtB vil starte opp regionanbud buss fra august 2021 og det skal utlyses hurtigbåtanbud i 2021. I byene oppleves det en stor vekst i fenomenet mikromobilitet (små elektriske kjøretøy). Helt sentralt vil det fortsatt være store forventninger til at samferdselsområdet skal bidra inn mot fylkeskommunens bærekraftsmål og satsningsområder innenfor miljø, klima, bosteds- og næringsutvikling i hele Trøndelag

Fylkesrådmannen har for å møte de framtidige utfordringene forberedt et prosjekt, «Mobilitet i Trøndelag 2050». Prosjektet som omtales i dette dokumentet skal søke å få frem et ønsket bilde på mobiliteten i Trøndelag i 2050, på hvilke utviklingstrender som vil påvirke veien dit og hva Trøndelag fylkeskommune kan gjøre for å øke sannsynligheten for å oppnå ønsket utvikling.

Fylkesrådmannen legger i dette kapitlet fram en rekke forslag til tiltak og prioriteringer innenfor samferdselsområdet som skal svare ut vedtatt utfordringsdokument og ut over det også bygge opp under de bærekraftsmål og prioriterte satsingsområder som fylkeskommunen har vedtatt.

9.2. Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

9.2.1. Tabeller/budsjett med kommentarer

Tjenesteområde / Avdeling <i>(1000 kroner)</i>	Bud 2020	Bud 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024
Kollektivtrafikk	1 209 031	1 236 004	1 192 568	1 192 568	1 192 568
Samferdsel	1 209 031	1 236 004	1 192 568	1 192 568	1 192 568

Budsjett pr hovedområde:

	2020-kr.	2021-kr.			
	Revidert budsjett 2020	2021	2022	2023	2024
Ramme kollektivtrafikk (eks fondsbruk)	1 173 288	1 236 004	1 192 568	1 192 568	1 192 568
AtB Miljøpakkeområdet	392 914	384 292	385 257	386 227	387 201
AtB Trøndelag (eks Miljøpakkeomr.)	958 922	959 770	916 859	915 930	914 996
Trfk samferdsel miljøpakkeområdet	32 701	28 831	28 894	28 958	29 022
Trfk samferdsel	55 786	78 611	77 058	76 954	76 849
Bruk av Belønningsmidler	- 215 500	- 215 500	- 215 500	- 215 500	- 215 500
Sum budsjett kollektivtrafikk	1 224 823	1 236 004	1 192 568	1 192 568	1 192 568

Finansiering av budsjett over ramme:

Bruk av ubenyttet mindreforbruk 55 000 - - - -

I gjeldende økonomiplan for perioden 2020-23 ligger det inne en plan for gradvis nedtrapping av kollektivrammen på 10,0 millioner kroner fra 2020-21 og ytterligere 10,0 millioner kroner fra 2021-22. Rammens kronebeløp øker fra 2020 til 2021 som følge av deflatorregulering og noen endringer i statlig rammetilskudd som kommenteres nedenfor.

Koronapandemiens innvirkning på kollektivøkonomien

Koronapandemien skaper stor usikkerhet rundt den økonomiske utviklingen på kollektivområdet.

Slik det ser ut når denne økonomiplanen skrives vil statens tiltakspakker overfor kollektivområdet kunne dekke inn den inntektssvikt og de kostnader som har fulgt koronapandemien i Trøndelag i 2020. Det legges derfor til grunn en forutsetning i denne økonomiplanen at kollektivområdet ikke drar med seg underskudd eller merforbruk direkte forårsaket av pandemien inn i perioden 2021-24. Det må i denne sammenhengen opplyses at det i innværende år er foretatt en reduksjon av kollektivrammen på 19,2 millioner kroner som følge av forventet lavere prisstigning (endret deflator). Denne reduksjonen er forholdsmessig adressert videre til AtB. Lavere prisstigning i AtBs kontrakter vil derimot i det alt overveiende ikke slå ut før i 2021. Forholdet vil derfor gi en negativ resultateffekt for AtB i 2020.

I forslag til statsbudsjett 2021 er det foreslått tiltaksmidler på 1,25 milliarder kroner til fylkeskommunene for å kompensere for koronakonsekvenser på kollektivområdet i 2021. Gitt tidligere fordelingsnøkler vil dette gi ca. 100 millioner kroner til Trøndelag. Om dette vil være nok er avhengig av smittesituasjonen i 2021, hvor raskt samfunnet vil «normalisere» seg og hva det vil normalisere seg til. Pr. november 2020 er det liten grunn til å anta at 100 millioner kroner vil dekke inntektstapet i 2021.

Fylkesrådmannen har overfor Miljøpakken forutsatt at Miljøpakken dekker sin relative andel av risikoen for inntektstapet innenfor sitt område, iht. partenes nullpunktsavtale. Nullpunktsavtalen sier at fylkeskommunen skal dekke et tilskudd tilsvarende det behovet ville være uten en byvekstavtale. Nullpunktavtalen medfører at fylkeskommunens tilskudd utgjør ca. 50% av det samlede tilskuddet innenfor miljøpakke-området, ([FU-sak 293/20](#)) Det er foreløpig uavklart hvordan Miljøpakken stiller seg til dette.

Utenfor MP-området er inntektsbortfallet mindre. En betydelig andel av inntektene fra busstrafikken i distriktet er for skoleskyss der kommunene betaler en uforandret egenandel.

For båt og ferge er inntektsnedgangen vesentlig mindre enn for bybuss.

Strategi for å håndtere korona-usikkerheten

Fylkesutvalget vedtok i sak [293/20](#) foreløpig å garantere for inntektstapet, med forutsetning om at AtB gjør det de kan for å minimere inntektstapet, innenfor forsvarlig smitterisiko. Forslaget til statsbudsjett inkluderer statlig støtte til inntektstapet på 1,25 milliarder kroner Trøndelag fylkeskommune ventes å få ca. 100 millioner kroner av dette. Både fylkeskommunen, AtB og passasjerene er med dette sikret tilstrekkelig forutsigbarhet de første månedene i 2021.

Det er avgjørende at staten tidlig i 2021 avklarer videre statlig støtte som står i forhold til smittesituasjonen på det tidspunktet.

Behov for utvidet kollektivramme i 2020 og 2021

Som det er lagt fram i vedtatt økonomiplan for 2020-23 ligger det inne en plan for økt kollektivramme i årene 2020 og 2021 på henholdsvis 32 og 34 millioner kroner med bruk av fond. Dette for å unngå store reduksjoner i eksisterende rutetilbud før budsjettert helårseffekt av *Regionanbud 2021* slår inn i 2022. For 2021 har fylkesrådmannen forutsatt å opprettholde at kollektivrammen er økt med 34 millioner kroner, men gjennom bruk av frie midler og ikke gjennom bruk av fond.

Behov for å tilpasse aktivitetsnivå til aktuell ramme

Fylkeskommunen har ved utgangen av 2020 et aktivitets og kostnadsnivå innenfor kollektivområdet som ligger 28,7 millioner kroner høyere enn forutsatt kollektivramme (inklusive bruk av fond og frie midler). Dette fordeler seg med 23,0 millioner kroner i miljøpakkeområdet og 5,7 millioner kroner i Trøndelag utenfor miljøpakkeområdet. I 2020 har dette for høye kostnadsnivået blitt finansiert gjennom bruk av ubenyttede tilskudd som AtB har hatt til gode fra tidligere år. AtB har ikke ubenyttede tilskudd som kan finansiere et for høyt aktivitetsnivå i 2021.

For å håndtere utfordringen på 23,0 millioner kroner innenfor miljøpakkeområdet i 2021, foreslår fylkesrådmannen følgende tiltak:

- Fylkeskommunen pålegges å redusere kostnader til drift av kollektiv infrastruktur i miljøpakkeområdet med 1,5 millioner kroner.
- AtB gis i oppdrag å redusere aktivitetsnivået innenfor miljøpakkeområdet slik at tilskuddsnivået ved inngangen til 2022 er 21,5 millioner kroner lavere enn ved inngangen av 2021. AtB pålegges å iverksette tiltakene slik at effekten i 2021 dekker tilskuddsbehovet som ikke kan dekkes av ubenyttede tilskudd som AtB måtte ha igjen innenfor miljøpakkeområdet i 2021.

For å håndtere utfordringen på 5,7 millioner kroner i Trøndelag (utenfor miljøpakkeområdet) foreslår fylkesrådmannen følgende tiltak:

- Fylkeskommunen pålegges å redusere kostnadene til drift av kollektiv infrastruktur i Trøndelag og egen administrasjon med til sammen 0,6 millioner kroner.
- AtB gis i oppdrag å redusere aktivitetsnivået i løpet av 2021 slik at tilskuddsnivået ved inngangen av 2022 er 5,1 millioner kroner lavere enn ved inngangen til 2021. Fylkeskommunen vil da måtte finansiere dette med bruk av eget mindreforbruk i 2021.

Budsjetttrammene utover i økonomiplanperioden innehar en forutsetning om at aktivitetsnivået som nå ligger til grunn ved utgangen av 2021 skal reduseres med ytterligere 14 millioner i 2022. Dette er ut over de tiltak som er beskrevet for 2021 og de effekter som er forventet av regionanbud 2021. Hvordan denne reduksjonen skal oppnås må avklares i løpet av 2021.

Økonomisk situasjon – AtB

AtB står nå for drift av all kollektivtransport i fylket og med dette det aller meste av kostnadene innenfor området. Dette innebærer at en tilsvarende andel av kostnadsutfordringene innenfor området må håndteres av AtB. Det er flere forhold, utover det som er beskrevet over med et for høyt aktivitets- og tilskuddsnivå i forhold til tilgjengelige rammer, som må løses i 2021. Disse er;

- I 2020 har fylkeskommunen foretatt en reduksjon av kollektivbudsjettet på 19,2 millioner kroner. Bakgrunnen er statens endringer i kjølvannet av en forventet lavere prisstigning som følge av koronapandemien (endret deflator). Fylkesrådmannen har adressert en forholdsmessig andel denne reduksjonen videre til AtB. AtB mener dette forholdet ikke vil medføre tilsvarende kostnadsreduksjon. AtB forventer derfor at dette vil ha negativ resultateffekt for de i 2020.

- Områdene (Rindal, Halså) som Trøndelag har overtatt fra Møre og Romsdal har større kostnader til drift av kollektivområdet enn hva kollektivrammen er tilført. Dette vil medføre behov for geografisk omfordeling av ressurser.
- Veibruksavgiften på flytende biodrivstoff er endret i statsbudsjettet. Mens staten mener dette har liten effekt og kompenserer fylkeskommunen med kr. 857 000 kroner mener AtB at dette påfører de en merkostnad på 20 millioner. Fylkesrådmannen vil be AtB løfte problemstillingen opp på statlig nivå gjennom Kollektivtrafikkforeningen.

Takster

Fylkesrådmannen mener hovedprinsippet for årlige takstendringer for Trøndelag fylkeskommunes kollektivtilbud bør være at, så lenge det ikke foreligger andre særlige grunner, så justeres takstene i henhold til konsumprisindeksen for de siste 12 månedene før økonomiplanen ferdigstilles (september -september).

Fylkesrådmannens forslag til takstregulering fra januar 2021 er da + 1,6% (SSB KPI sept.19 til sept.20). AtB bør samtidig gis fullmakt til å foreta de kron- og øres avrundinger som er nødvendige for å gjøre billettprisene praktiske i markedskommunikasjon og betalingsgjennomføring.

Det kan selvsagt argumenteres for at det foreligger særlige grunner for å avvike ordinær indeksregulering i 2021. Passasjerinntektene har i løpet av 2020 stupt mens kostnadene er opprettholdt. Inntektstapet i 2020 er kompensert fra staten, og vil også bli det, i hvert fall i starten av 2021. En stor takstøkning vil kunne være et tiltak for å redusere etterspørselen etter kollektivtilbudet. Det kan være positivt, men det kan også gjøre at noen som virkelig har behov for tilbudet, utestenges fra tilbudet av økonomiske årsaker.

Fylkesrådmannen vil derfor med bakgrunn i at det er forespeilet en inntektskompensasjon fra staten og for å unngå evt. uheldige konsekvenser av større takstendringer under koronapandemien, innstille på at det fra årsskiftet 2021 foretas en ren indeksregulering av takstnivået i Trøndelag.

For fergetilbudet anbefaler fylkesrådmannen at takstene reguleres i henhold til endringene i riksregulativet for ferge.

Økonomisk handlingsrom framover

Følgende forhold vil bidra til fylkeskommunens økonomiske handlingsrom i økonomiplanperioden:

- Regjeringen foreslår i sitt forslag til statsbudsjett for 2021 å sette av kr. 1,25 milliarder kroner til å kompensere fylkeskommunene for inntektstap i kollektivtransporten som følge av koronapandemien. Med samme fordeling som i 2020 vil dette innebære ca. kr. 100 millioner kroner til Trøndelag. AtB har estimert at inntektstapet i 2021 med uheldig utfall kan bli 165 millioner kroner. Dette innebærer derved at forventet tap første halvår kan antas sikret dersom regjeringens forslag vedtas.
- Regjeringen foreslår i sitt forslag til statsbudsjett å gi fylkeskommunene ekstra midler til å prioritere «låg- og nullutsleppsløsninger for ferjer og hurtigbåtar». For Trøndelag innebærer forslaget et tillegg på 10,4 millioner kroner fra 2021. I 2020 ble det i revidert statsbudsjett bevilget 10,8 millioner kroner til Trøndelag for samme formål. Fylkesrådmannen foreslår at disse midlene fram til 2024 øremerkes prosjekt *utslippsfrie hurtigbåtar* som også inkluderer *metro til sjøs*. Midlene er i [HUT-sak 71/20 - Mandat hurtigbåt 2024](#) foreslått brukt til klimabonus i båtanbudene som skal være oppe å gå fra 2024.
- Regjeringen foreslår i forslag til statsbudsjett 2021 å gi 5,672 millioner til drift av Ørland lufthavn. Fylkesrådmannen foreslår at disse midlene i samarbeid med Ørland kommune sees opp mot Ørland Lufthavn.
- I økonomiplanperioden 2021-2024 vil det være Hurtigbåtanbud 2024 som vil kunne ha størst påvirkning på framtidig disponering av kollektivrammen. Gjennom mandat og driftsrammer for anskaffelsen kan økonomisk handlingsrom for kollektivområdet etableres eller bindes.

- Kollektivområdet har et akkumulert mindreforbruk fra tidligere år på 37 millioner kroner (prognose 2020). Da det er knyttet stor usikkerhet til mange utviklingstrekk i nær framtid vurderer fylkesrådmannen at en denne bufferen er nødvendig for å sikre stabile og kontrollerte forhold rundt kollektivtransporten framover. Fylkesrådmannen foreslår likevel å benytte opp til 5,1 millioner kroner av denne bufferen i 2021 til å finansiere ruteproduksjon i regionen slik at AtB får ett ekstra år på å tilpasse seg en tilsvarende reduksjon i regionen (omtalt i tidligere punkt). Fylkesrådmannen foreslår også å avsette 5 millioner kroner av disse midlene til formålet tilskudd mobilt bredbånd.

Oppsatte pensjonsrettigheter for buss-sjåførere

Fylkeskommunen har fram til august 2019 kompensert bussoperatørene i Trondheim for å opprettholde en tidligere pensjonsordning for de sjåførene som ble en del av anbudsutsettelsen i 2010. Det er i 2020 foretatt sluttoppgjør mot sjåførene. Bussoperatørene varslar at det er framtidige forpliktelser knyttet til oppsatte rettigheter fra den perioden fylkeskommunen har bidratt til å opprettholde ordningen og som de vil holde fylkeskommunen ansvarlig for. Kravet er ikke mottatt når denne økonomiplanen skrives.

9.3. Strategier, satsningsområder og prioriteringer

2020 ble koronaens år. Året har vist oss at utvikling i reisemønster og arbeidsmåter kan gjøre plutselige og brå endringer. Vi har bevist at både vi og omgivelsene evner å snu oss fort og tilpasse oss nye forutsetninger når situasjonen påkaller det.

Dette er erfaringer som vi må ta med oss, og både utvikle og utnytte ny teknologi, nye rutiner og nye måter å samarbeide på for å stå godt rustet mot en fremtid som kanskje blir litt annerledes enn det vi trodde for 6 måneder siden.

Fylkesrådmannen har i den sammenheng forberedt et prosjekt, Mobilitet i Trøndelag 2050, som kan forkortes «MOT2050». Prosjektet skal først se frem mot 2050 for å se ønsket situasjon på det tidspunkt, for deretter å se på nødvendige steg på veien frem til ønsket bilde på mobiliteten i 2050. 2050 kommer raskt. Allerede høsten 2021 skal byvekstavtalen reforhandles. Da må prosjektet kunne si noe om hvilke hovedgrep som bør tas i neste avtaleperiode for å oppnå ønsket utvikling utover 2020-tallet.

Anbudet for Stor-Trondheim i 2016 var historiens største bussanbud i Norge. Regionanbudet i 2019 er også ett av de største. I 2029 skal kanskje disse to anbudene utlyses samtidig, for perioden frem mot 2040. Operatørene vil trenge 2-3 år på å forberede dette, og AtB vil trenge 2-3 år før dette igjen til sine forberedelser. Dette innebærer at Trøndelag fylkeskommune må være forberedt på å ha mandatet for neste bussanbud klart allerede i 2024. Da må vi starte forberedelsene nå.

Med samme vekst i kollektivtrafikken i Trondheim, som den vi har hatt de siste 10 årene, vil det ikke være plass til alle bussene i Trondheim sentrum i neste anbudsperiode. Dersom neste anbudsperiode skal inkludere mulighet for supplerende tilbud til bussene, i form av bybane, utvidet Gråkallbane, bytog, gondol, hyperloop, [skytran](#) eller noe helt hytt må vi starte lenge før 2024. Forberedelsene må starte nå. *Vi har ingen tid å miste. «Mot2050» starter nå.*

9.3.1. Bærekraftsmål og overordnede satsningsområder

Samferdselsavdelingens bidrag til bærekraftsmålene vil favne både klima og miljø, sosiale- og samfunnsmessige forhold og økonomi. I desember vil avdelingen ha en prosessgjennomgang av målene med formål å utpeke ett mål som skal vies spesielt fokus i 2021. Målene under vil bli vurdert særskilt i dette arbeidet.

«Gjennom å sikre tilgang til gode bomiljø og tilgjengelige transportsystemer både i byene og distriktene, legger vi til rette for et inkluderende nærings- og samfunnsliv.»

Fylkeskommunens håndtering av eget samferdselsområde legger viktige premisser for hvor godt fylkeskommunen vil kunne lykkes som regional samfunnsutvikler. Det er spesielt innenfor tre områder i Trøndelagsplanen at samferdselsområdet legger store og avgjørende premisser. Disse er; løsninger for at alle kan jobbe og bo i hele Trøndelag, et bærekraftig næringsliv i hele Trøndelag samt at Trøndelag svarer på klimautfordringen.

9.3.2. Alle kan jobbe og bo i hele Trøndelag

Hvordan mobilitetstilbud etableres og videreutvikles vil i stor grad være med på å avgjøre hvordan næring og bosetningsmønster utvikler seg i Trøndelag. Trøndelagsplanen lister opp ett av sine uttalte mål med at «I 2030 har Trøndelag et samordnet transport- og samferdselssystem»

Prosjektet «MOT2050»

For å forberede fylkeskommunen best mulig på de utviklingstrender, muligheter og løsninger som ligger i fremtiden har fylkesrådmannen etablert et prosjekt internt, «Mobilitet i Trøndelag 2050», her forkortet «MOT2050». Grunnlaget for prosjektet ble lansert allerede i første hovedutvalgsmøte høsten 2019, der medlemmene i Hovedutvalg Veg og Hovedutvalg Transport tegnet et felles bilde av mobiliteten i Trøndelag i 2050.

Formålet for prosjektet er, gjennom en prosess med bred involvering, å utforme et dynamisk bilde på mobiliteten i Trøndelag som kan legges til grunn for kommende anbudsprosesser. «Dynamisk» ut ifra at prosessen tenkes å bli kontinuerlig i årene som kommer, slik at bildet vil endre seg over tid, basert på ny kunnskap og nye politiske føringer i tiårene som kommer.

Prosjektet vil måtte se på hvordan behovene for å bo, leve og reise i Trøndelag vil utvikle seg frem mot 2050, og hvordan dette vil påvirke mobilitetsbehovene og behovene for løsninger for å slippe å reise. I dette ligger også behovet for transport av varer og tjenester, samt muligheten også for å unngå eller å redusere varetransportbehovene.

Det er da naturlig at prosjektet også ser på hvordan skole- og arbeidssituasjonen vil utvikle seg i tiårene som kommer. I dette ligger det også å se på hvordan ny teknologi og nye rutiner kan utnyttes til at vi kan leve, bo, arbeide og studere mer geografisk uavhengig enn i dag, slik at vi kan «leve og bo i hele Trøndelag», uansett hva vi lever av og hvor vi bor.

Fylkesrådmannen foreslår å avsette 1,0 millioner kroner i 2021 til prosjektet. Dette finansieres innenfor den ordinære driftsrammen til kollektivområdet.

Samspill Jernbane

I fylkestingets vedtak til utfordringsdokumentet står det - Det må sikres et godt samspill mellom ny togoperatør, jernbaneforumene, de statlige jernbaneaktørene og alle øvrige mobilitetstjenester i Trøndelag. Jernbanen er en transportåre som knytter Trøndelag sammen fra nord til sør, og våre ambisjoner er å knytte dette tettere sammen. Vi kan ikke vente på kapasitetsøkende tiltak før vi sikrer godt samspill mellom alle mobilitetstjenestene. AtB bør i størst mulig grad følge endringer som kommer i togtilbudet.

Samferdselsstrategien fra 2018 deler transporttilbudene i Trøndelag inn i «Intercity»-tilbud hovedsakelig basert på tog mellom byene, koblet sammen med bybuss-tilbud som i strategien omtales som «metro»-tilbud, og fleksible tilbud utenfor byområdene kalt «taxi».

I kommende periode er det mulighet for å etablere dette samspillet, ifm. lansering av både nytt regionbusstilbud og nytt togtilbud.

Staten har forpliktet seg til å forbedre togtilbudet i Trøndelag både gjennom anbudskontrakten med SJ og gjennom byvekstavtalen for Trondheim. En av de viktigste oppgavene innenfor samferdselsområdet i 2021 blir å sikre at staten overholder sine forpliktelser og forbereder de forbedringer de har forpliktet seg til å innføre.

Fylkesrådmannen mener oppfølgingen bør skje i fellesskap mellom Trøndelag fylkeskommune, Miljøpakken, Jernbaneforum Trønder- og Meråkerbanen samt Jernbaneforum Dovre- og Raumabanen. Stortingsbenken og media er viktige kanaler for å sikre at Samferdselsministeren og hans departement stiller riktige krav overfor Jernbanedirektoratet. Dette arbeidet bør ledes politisk, men med fylkesrådmannen som tilrettelegger.

Trøndelagsekspressen – båt rute

I fylkestingets vedtak til utfordringsdokumentet står det - *Arbeidet med en trøndelagsekspress (hurtigbåttilbud) langs kysten må fortsatt gå fremover. Fylkestinget ber rådmannen om å fortsatt se dette i sammenheng med hurtigbåtanbudet i 2024.*

Fylkesrådmannen har anbefalt Hovedutvalg for transport at ambisjonen om en Trøndelagsekspress ikke erstatter eksisterende tilbud i det kommende hurtigbåtanbudet, men forutsettes finansiert eksternt og at eventuell innfasing kan realiseres gjennom opsjoner og/eller senere tilleggskjøp.

AtB i 2021

2021 blir et viktig år for AtB. Både operative og økonomiske utfordringer knyttet til pandemien må håndteres samtidig som et nytt kollektivtilbud i hele Trøndelag utenom Stor-Trondheim skal lanseres. Tilbudet vil være en kombinasjon av rutetilbud og bestillingstransport, der AtB har utviklet en ny form for bestillingstransport, som avviker fra dagens tilbud i nord. I tillegg skal systemet være digitalt basert, ved at turer må bestilles digitalt. Dette gjør at fylkeskommunen vil ha en større mulighet til å se bruken av og kostnaden med tilbudet, og gjennom det også påvirke utforming av tilbudet.

Forutsetningene for dette ligger i det nye mobilitetssystemet (bestillings- billett- og betalingssystem) som AtB er i ferd med å utvikle, og som skal lanseres sammen med det nye regiontilbudet. Dermed skal AtB lansere tre nyheter samtidig i 2021, nytt regionalt busstilbud, nytt bestillingstransporttilbud og nytt mobilitetssystem. Tre gode nyheter, men også tre svært krevende oppgaver.

Drosje

Ny yrkestransportlov vil gjelde fra 1.november 2020. Fylkeskommunens rolle som aktiv reguleringsmyndighet i drosjemarkedet er dermed endret. Fylkeskommunen vil fortsatt ha en rolle med å kunne sikre drosjetilbud i distriktene gjennom eventuelt å dele ut eneretter og i noen grad også med å legge premisser i innkjøp til egen tjenesteproduksjon. Fylkesrådmannen vil utarbeide og legge fram forslag til lokal *forskrift for bruk av enerett og innføring av miljøkrav i kommunene* når det er opparbeidet noen praktiske erfaringer med den nye loven. Saken vil komme til politisk behandling i løpet av 1.halvår 2021.

TT-ordningen (tilrettelagt transport for funksjonshemmede)

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanens utfordringsdokument presiserte Fylkestinget i vedtaket at det må sikres en god og rettferdig TT-tjeneste for alle brukere av tilbudet og at endringene som er innført tidligere må evalueres, og evalueringen må sikre at både relevante organisasjoner og brukere av tilbudet i hele fylket blir lyttet til.

Dagens TT-ordning er utfordret av en stor vekst både i antall brukere og av at hver bruker benytter ordningen mer. Dette medfører at tildelingsbeløp pr bruker stadig må justeres ned for å operere innenfor ordningens faste økonomiske rammer. Koronapandemien har midlertidig stoppet denne utfordringen.

Fylkesrådmannen har satt i gang et samordningsprosjekt der dagens TT-ordning sees i sammenheng med andre transporttjenester i fylkeskommunal regi. Målsetningen er å få ut et økt eller optimalisert transporttilbud til TT-brukerne innenfor de samme økonomiske rammene. Det sees samtidig på hvordan rettighet og tilgang til ordningen kan gjøres annerledes slik at en større andel av ressursene tilkommer brukergrupper med størst behov. Fylkesrådmannen arbeider tett mot brukerorganisasjonene og vil legge fram forslag til endringer i dagens TT-ordning i løpet av 2021.

For 2021 vil fylkeskommunen som tidligere år søke på midler fra staten til utvidet ordning for tunge brukere. Det forutsettes at midlene bevilges fra staten og Fylkesrådmannen anbefaler at nivået på halvårslige tildelingsbeløp til brukerne for 1.halvår 2021 opprettholdes med samme kronebeløp som i 2.halvår 2020.

Prosjektet innherredsbyen

Ambisjonen til prosjekt Innherredsbyen er at det vedtas en felles areal- og transportstrategi for Innherredskommunene, og at enigheten sikres gjennom en samarbeidsavtale og et handlingsprogram. Dette innebærer behov for en reorganisering av arbeidet i 2021. I oppstartprosjektet har fylkeskommunen tatt rollen som pådriver, koordinator og tilrettelegger. Fylkeskommunen skal fortsatt ha en rolle i å utvikle dette samarbeidet, men det er behov for en rolleavklaring i det videre arbeidet, og vurdering av ressursinnsats.

Etter fokus på kunnskap og samarbeidsutvikling er det nå ønskelig at det etableres en mer forpliktende samarbeidsform som kan bidra til realisering av ønskede tiltak på flere nivå med spesielt fokus på gange/syssel, knutepunktutvikling, bedre samordning og utnyttelse av ulike transportformer, infrastruktur, bærekraftig arealbruk, gods og utnyttelse av teknologi.

Innherredsbyen bør også inngå allianse med tilsvarende regionbyer med mål om å etablere nasjonale støtteordninger til små/mellomstore byområder.

Prosjektet Øya t'land

Prosjekt Øya t'land setter søkelys på å gjennomføre et utviklingsløp for lavt bemannet autonom ferge og vil bruke ytterøysambandet som utviklingsarena. Etter å ha vært igjennom et arbeid med å få innsikt i behov/ønsker, vil det bli gjennomført ulike dialogaktiviteter med ulike aktører, herunder leverandørindustrien. Neste steg i prosjektet er å gjennomføre en risikovurdering.

Økonomisk utredning av flytebru til Jøa kan sannsynligvis legges fram for politisk behandling sommeren/høsten 2021. Dette gjennomføres av Vegavdelingen etter bestilling fra *prosjekt Jøa t'land*.

Veikart for bredbånd

Koronapandemien har vist oss behovet for godt nett. Ifølge IKT Norge hoppet vi femten år fram i tid i bruk av digitale arbeidsverktøy i løpet av de første tre ukene av pandemien. Dette kan på relativt kort sikt bety til dels store forandringer i både skolens og bedriftenes arbeidshverdag, og vil kunne gi betydelige samfunnsøkonomiske besparelser og nye måter å undervise på. Det fordrer derimot at det finnes god, stabil og rask nettilgang. I vedtaket til utfordringsdokumentet ba Fylkestinget derfor rådmannen om å legge fram et veikart for bredbånd i Trøndelag for fylkestinget. Fylkestinget ba samtidig om at saken bør utrede ulike modeller for hvordan vi skal sikre høyhastighets bredbåndsdekning eller annen tilsvarende teknologi til alle, innen utgangen av 2030. I dette skal fylkesrådmannen undersøke muligheten for en forpliktende langsiktig avtale mellom fylkeskommunen og staten om medfinansiering.

Dette er et omfattende arbeid som rådmannen vil starte opp med bred ekstern og intern deltagelse og god forankring i løpet av 2021.

Etablere og videreutvikle egen infrastruktur

Det nye regionbusstilbudet vil starte opp august 2021. Det må forventes at dette vil utløse en del ønsker og behov om å tilrettelegge og oppgradere tilhørende infrastruktur. Det er avsatt noe, men

begrensede midler til dette i fylkeskommunens investeringsbudsjett (ref. eget kapittel). Det bør derfor jobbes med å framskaffe et større økonomisk handlingsrom for å håndtere dette videre.

- For å bidra til et godt busstilbud med redusert økonomisk ramme har regionanbudet lagt opp til økt bruk av omstigning og bedre samspill med toget. For at tilbudet skal oppleves som attraktivt, vil det være avgjørende med velfungerende omstigningspunkt. For å bidra til dette vil det være nødvendig med både knutepunktutvikling på sentrale steder og utbygging av grunnleggende infrastruktur på mindre omstigningspunkt.
- Regionanbudet vil medføre at nytt materiell settes i drift på til dels nye eller endrede ruter. Erfaringer tilsier at kartleggingsprosesser før og etter oppstart av nytt anbud vil identifisere behov for oppgradering av infrastruktur -særlig holdeplasser og snuplasser.
- Det er et mål å legge til rette for sømløse reisekjeder der kollektivtransport skal samspille tett med andre transportformer. Dette kan utløse behov for å styrke sykkelparkering, bilparkering og bedre tilrettelegging for nye mobilitetsløsninger.

Det er en forventning etter vedtaket i Klimastrategien om å ta i bruk lav- og nullutslippsteknologi der det er teknisk mulig innenfor ferje- og hurtigbåttilbudet. Å innfri dette ønsket, vil utløse behov for både utbedringer og investering i ny infrastruktur på hurtigbåt- og ferjekaiene som det ikke finnes dekning for i dagens investeringsbudsjett. Det er kun de nybygde ferjekaiene i fylket som tilfredsstiller kravene som er satt til standardiserte ferjekaiene. Utbedring av kaiene bør tas suksessivt for å unngå et kritisk vedlikeholdsetterslep.

Digitale løsninger

Snart avdukes et lenge planlagt samferdselsprosjekt, «pendlerkontor på Brekstad». Målet var å etablere et fjernkontor på Brekstad, som kunne være et alternativ til å reise med hurtigbåt til jobb. Kontoret skulle utstyres som et vanlig kontor, og være tilgjengelig for alle som alternativt måtte reise til jobben. For å få tilgang til kontoret må man laste ned en app, og registrere hvilken reise bruken av kontoret erstatter. Dette vil gi kontoret et klimaregnskap. Formålet den gang var å dempe trykket på hurtigbåten Brekstad-Trondheim. Pandemien har gitt prosjektet en ny dimensjon, når det nå snart åpner. Kontoret blir det første i sitt slag og det vil danne grunnlag for å vurdere om et slikt tiltak vil kunne bygge opp under samfunnsmålet om et mindre reiseomfang.

9.3.3. Et bærekraftig næringsliv i hele Trøndelag

Trøndelag fylkeskommune har brukt og vil fortsatt kunne bruke sin innkjøpsmakt til å etterspørre løsninger som både utfordrer og utvikler lokale næringsaktører. I tillegg vil fylkeskommunen kunne være en viktig premissgiver i arbeidet med å legge til rette for gode godsstrømmer og å det få utviklet gode reiseprodukt knyttet opp mot kollektivtrafikken.

Utslippsfrie hurtigbåter

I fylkestingets vedtak til utfordringsdokumentet står det «Fylkestinget anerkjenner at det er utfordrende å få på plass nye utslippsfrie hurtigbåter innen nytt anbud skal inngås. Det er derimot vanskelig å se hvordan vi skal oppnå de politiske målene knyttet til klimanøytralitet, næring og transport med eksisterende teknologi som har høyere driftsutgifter og klimautslipp enn de løsningene vi vet er mulige å ta i bruk. Dette er grønt skifte i praksis, med norsk teknologi og industri i førersetet, og kan påvirke utslipp i alle byer og steder i verden som har transport over elv eller sjø.

Pandemien i vår er en god anledning for landet til å iverksette nye oppdrag for en svært eksportrettet næring. Fylkestinget ber derfor rådmannen om å holde hardt fast på ambisjonene og sikre at utslippsfrie hurtigbåter blir en realitet i det nye anbudet, og legge til rette for at prosjektet blir gjort godt kjent for beslutningstakerne. Dette innebærer fortsatt samordning med øvrige fylkeskommuner, f.eks. arbeidet med felles båtpool, opp mot statlige myndigheter».

Hovedutvalget for Transport har vedtatt en ambisjon om 75 % reduksjon i utslipp i løpet av kommende kontrakt med et klart søkelys på at reduksjonene skal komme så tidlig som mulig. Fylkesrådmannen legger opp til å følge to løp for å stimulere til utvikling gjennom å

1. Introdusere ny, men kjent teknologi i anbudet ved hjelp av økonomiske insentiver. I anbudet for kommende hurtigbåtkontrakt i Trøndelag vil fylkeskommunen og AtB legge inn en klimabonus som skal stimulere operatør til å kutte i utslippene gjennom å redusere energiforbruk og skifte til nye energibærere.

2. Pilotere ny og ukjent teknologi i eget og egnet samband i et fylkesnasjonalt samarbeid. Fylkeskommunen leder et utviklingsprosjekt der ambisjonen for Trøndelag er å pilotere og sette i drift verdens mest energieffektive hurtigbåt. Fartøyet er tenkt introdusert på et nytt samband fra Trondheim – Frosta rundt 2025 og vil være helt utslippsfritt. Prosjektet fordrer statlig medfinansiering.

Gods-prosjekter

Utarbeidelse, gjennomføring og analyse av en «Regional godsstrømsanalyse» vil bli et viktig arbeid i 2021. En regional godsstrømsanalyse skal bidra til offentlige beslutninger om investeringer og strategier, regional næringsutvikling og en mer bærekraftig transport

En regional godsstrømsanalyse vil legge grunnlag for videre arbeid innenfor følgende fem områder:

- Bylogistikk
- Knutepunkt
- Modeller og verktøy
- Infrastruktur
- Bærekraftige transportsystemer

Målet er en mer bærekraftig godstransport. Det vil bli jobbet videre med å framskaffe økonomisk handlingsrom for prosjektene, og da i samarbeid med stat, kommuner og andre aktører. Prosjektene er ikke finansiert fullt ut innenfor kollektivrammen.

Det er allerede igangsatt et forprosjekt for bylogistikk som er ventet ferdig til juni 2021. Forprosjektet vil etter planen danne grunnlag for en søknad til Miljøpakken om et hovedprosjekt for Bylogistikk. Politisk behandling forventes ila siste halvår 2021. Det er også ønskelig å etablere en «Urban mobility lab» i løpet av perioden 2021 – 2025. Dette for å bygge kunnskap og videreutvikle konsepter sammen med aktørene i næringen, det offentlige samt forskning og utdanning for å legge til rette for en framtidig bærekraftig Transport.

Fylkesutvalget vedtok i sak [290/20](#) å tilby Samferdselsministeren å «ta oppgaven med å avklare og tilrettelegge en helhetlig løsning inkl. knutepunkt for godstransport i Trondheim og Trøndelag, både kortsiktig og i et 2050-perspektiv, i tett samarbeid med relevante regionale næringsaktører», med forutsetning om at de 1,8 milliarder kroner i NTP knyttet til nytt logistikk-knutepunkt i Trondheim avsettes til formålet. Tilbudet er oversendt statsråden.

Reisekort

Fylkestinget har vedtatt et mål å få på plass et reisekort for Trøndelag, som kan brukes i markedsføringen av trøndersk reiseliv og opplevelsesnæring, innen neste sommer. Å innlemme et slikt reisekort rettet mot turister i AtBs nye mobilitetsplattform er et godt grep. I oppfølgingen av fylkestingets vedtak har AtB pekt på at utviklingen av et slikt tilbud bør avvente til deres nye mobilitetssystem er lansert, høsten 2021. Når dette ble forelagt Fylkesutvalget ga Fylkesutvalget klare signaler på en utålmodighet i forhold til dette.

Fylkesrådmannen har derfor fulgt opp bestillingen ved å gå i dialog med leverandøren av dagens billettsystem og reisepanlegger Mobillett, med tanke på å kunne benytte et kjent og etablert system som grunnlag for utvikling og uttesting av en første versjon av et reisekort.

Fylkeskommunen vil da kunne etablere og teste et reisekort i dagens system, mens AtB utvikler neste generasjon system. Så kan evt. reisekortet flyttes over i nytt system, når det nye systemet er klart.

Det vil bli etablert en digital plattform, der reiselivs- og kulturtilbydere får legge inn sine tilbud i en fast mal, som etter godkjenning legges ut i reisekortet. Når kundene velger den eller de opplevelsene de ønsker å besøke, skal reisepanleggeren foreslå en kollektiv reiserute og en rabattert kollektivbillett.

Fylkesrådmannen vil legge frem en sak med forslag om et pilotprosjekt for sesongen 2021, for relevante hovedutvalg før våren 2021.

9.3.4. Samferdsel svarer på Klimautfordringen

Fylkesrådmannen legger opp til en strategi for kommende økonomiplanperiode der påbegynte utviklingsløp prioriteres og gjøres ferdig i den grad de faktisk kan realiseres. Dette gjelder fortrinnsvis de utviklingsløp som går på sjøsiden. Ut over dette foreligger det også andre prosesser som i stor grad legger til rette for den klimaomstilling fylkeskommunen er en del av.

De tre hovedsatsingene de siste årene har vært:

- Fossilfrie busser innført i anbud stor-Trondheim fra sommeren 2019
- Utslippsfrie hurtigbåter - ambisjon for gradvis implementering fra 2024.
- Hybrid-ferger innført i sambandene Flakk-Rørvik og Brekstad-Valset fra 2019.

Nullutslipp-metro til sjøs

En nettverksmodell til sjøs på linje med metrobuss-konseptet er under utredning. Fylkeskommunen ser på nye muligheter for å strukturere tilbudet for å øke fleksibiliteten med matefartøy i samdrift med større rutegående fartøy. Ideen kommer fra Ytre Namdal, som også kan være en egnet pilotarena for konseptet. Formålet er å utvikle et konsept som kan gi bedre og rimeligere mobilitetstilbud i lite befolkningstette områder langs kysten. Erfaringene fra anskaffelsen "Framtidens hurtigbåt" vil bli brukt til å stimulere markedet til å kunne tilby miljøvennlige løsninger på fartøy/kai/energi i en nettverksmodell.

Miljøpakken

Trøndelag fylkeskommune har fem viktige roller innenfor Miljøpakke-samarbeidet og kampen for å holde nullvekstmålet fastsatt i byvekstavtalen:

1. Som hovedveieier i avtaleområdet, skal fylkeskommunen bidra til effektive veisystemer, for alle typer transport, som bygger opp under nullvekstmålet for personbiltrafikk og de øvrige målene i byvekstavtalen.
2. Som ansvarlig for kollektivtilbudet i avtaleområdet skal fylkeskommunen besørge et kollektivtilbud som bidrar til realisering av nullvekstmålet og de øvrige målene i byvekstavtalen.
3. Som ansvarlig for Miljøpakkens teknologigruppe skal fylkeskommunen bidra til å få utviklet og utnyttet teknologi som kan støtte opp under realiseringen av nullvekstmålet og de øvrige målene i byvekstavtalen.
4. Som regional myndighet bør fylkeskommunen ta et særlig ansvar overfor de overordnede, sektorovergripende og grenseoverskridende interessene i samarbeidet.
5. Som samfunnsutvikler bør fylkeskommunen i tillegg søke å overføre gode løsninger og erfaringer fra Miljøpakke-området til resten av Trøndelag.

9.3.5. Håndtere ettervirkningene av koronasituasjonen

I dag er kollektivtilbudet i Stor-Trondheim i grove trekk som det ville vært uten COVID-19. Men passasjertallene og -inntektene er i stadig endring. Fra et fall i antall reisende på 90% i uke 13, er antall reisende i dag økt til rundt 2/3 av normalt. På grunn av smitteverntiltak, er kapasitetsutnyttelsen allikevel problematisk. Antall avganger med trengselsutfordringer, har økt betydelig siden i sommer. Passasjersvikten skapte hurtig økonomiske utfordringer for AtB og Trøndelag fylkeskommune garanterte den 31/3 i FU-sak 102/20 for den økonomiske underdekningen AtB opplevde som konsekvens av korona-pandemien. I saken forutsatte fylkesutvalget at AtB gjør det de kan for å sikre at et samfunnskritisk nivå av transporttilbudet kan opprettholdes i hele pandemi-perioden og at AtB gjør det de kan for å minimere underdekningen hensyntatt at samfunnskritisk nivå på transporttilbudet [...]

Det å tilby akseptabel og trygg mobilitet for å sikre at samfunnets prioriterte funksjoner kan holdes i drift er en hovedprioritet også utover 2021. Dette gjør at det vil være uforsvarlig å redusere reisetilbudet i Stor-Trondheim vesentlig slik smittesituasjonen er nå og forventes å være ved oppstart av 2021. Disse vurderingene er i tråd med oppfordringer fra staten og med vurderingene som gjøres i de andre større norske byene.

Urbanet Analyse har utredet langtidseffektene av koronapandemien, og deres analyser peker på at vi kan forvente en langsiktig nedgang i kollektivreiser på 13-17 %, dersom en ikke gjør tiltak for å

fremme bruk av kollektivtrafikk framfor personbil. Økt bruk av hjemmekontor og en økt frykt for smitte generelt er de viktigste årsakene til forventet redusert reiseaktivitet. Urbanet antar at generell skepsis til trengsel vil vedvare etter koronapandemien. Dette vil kunne medføre varige økte kostnader innenfor kollektivtransporten. Det er derfor avgjørende å sikre videre statlig kompensasjon for inntektstapene innenfor kollektivtransporten.

9.3.6. Forenkling og automatisering av egne administrative rutiner

Fylkeskommunen har gjennom forvaltning av sine oppgaver et stort samspill med innbyggerne og eksterne aktører. Det er en sentral målsetning å kontinuerlig søke effektivisering av arbeidsprosessene og gjøre tjenestene mer tilgjengelig og oversiktlig for publikum. Innenfor samferdselsområdet vil fylkesrådmannen særlig se på mulighetene for forenkling og forbedring i følgende prosesser:

- **Skoleskyssportal:** Hvert år rettighets-avklares over 20 tusen søknader om skoleskyss. Søknads og arbeidsprosessene er delvis automatiserte, men eksisterende systemer har begrensninger i forhold til funksjonalitet, stabilitet og kapasitet. Fylkesrådmannen vurderer at det er potensial for å gjøre prosessene både enklere og mer effektive, ved at fylkeskommunen i framtiden avklarer og deler ut rettighet til skoleskyss ut fra allerede registrert informasjon om elevene og uten at elev, skole eller foresatte må søke aktivt som i dag.
- **Søknad og tildeling av drosjeløyver:** Trøndelag fylkeskommune samarbeider med øvrige fylkeskommuner om en felles teknisk løsning for søknad om drosjeløyve i det enkelte fylke. Søknad, dokumentinnhenting og oversendelse til saksbehandling vil foregå via den offentlige Alltinn-portalen. Løsningen vil bidra til lik og rasjonell søkeprosess i alle fylker. Felles utviklingsløp og felles prosjekter med andre fylkeskommuner bidrar til gode løsninger og krever mindre ressurser enn om den enkelte fylkeskommune skal stå for løsningene selv.
- **Bredbånd:** Søknadsmengden innen bredbånd har økt betraktelig – blant annet som en følge av COVID-19. For å håndtere økt søknadsmengde, jobber Samferdsel med å:
 - o styrke informasjonsarbeidet ovenfor kommunene
 - o Forenkle og automatisere deler av søknadsprosessen
 - o Endre grensesnitt mellom kommune og fylke, så kommunene tar et større ansvar i søknadsprosessen.

I dette ligger et ønske om å finne gode løsninger som kan digitalisere manuelle rutiner.

9.4. Investeringer

9.4.1. Tabeller/budsjett med kommentarer

Kollektivinvesteringer 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	
Bussdepot	5 000	95 000	-	-	
Nye hvilebrakker AtB	4 000	4 000	4 000	-	
Investeringer i Ferjekaier	25 000	-	-	-	
Kollektiv infrastruktur	10 000	-	-	-	
Søkeportal skoleskyss	2 000	-	-	-	
Kollektivinvesteringer	46 000	99 000	4 000	-	

Finansiering kollektivinvesteringer 1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	
Momskompensasjon	-8 280	-17 820	-720	-	
Refusjon fra staten, byvekstavtalen	-	-42 000	-	-	
Låneopptak	-37 720	-39 180	-3 280	-	
Sum finansiering	-46 000	-99 000	-4 000	-	

Store prosjekter - Bussdepot - Det jobbes med muligheter for et bussdepot øst for Trondheim, inkludert Malvik kommune, som erstatning for Sorgenfri bussdepot. Fylkesrådmannen skal utlyse en konkurranse om regulert tomt til bussdepot. Det er et mål å plukke ut relevant(e) tilbyder(e) for å kartlegge mulighetene for realisering av bussdepot og starte eventuelle reguleringsprosesser tidlig i 2021. Det vil komme en politisk investeringssak, etter erverv av tomt, for klargjøring av rammer til videre utvikling og bygging av bussdepotet. Ut fra dagens ståsted vil det være utfordrende å ha et nytt bussdepot klart til 2024.

Ferjekaier - Flere av de mindre ferjekaiene har oppgraderingsbehov som bør gjennomføres snarlig for å opprettholde et tilrådelig sikkerhetsnivå på sambandene. I 2021 vil arbeidet med ny fergekaibru og fergekai-bås på Geisnes fortsette og vi etablerer et pilotprosjekt om ny flytende ferjekaibru på Eidshaug, samt at fylkeskommunen starter arbeidet med nye fergekaibruer på Dyrøy og Garten.

De to største ferjesambandene Flakk-Rørвик og Brekstad-Valset ble elektrifisert ved oppstart ny kontrakt 2019. Fylkets øvrige ferjesamband har kontrakter som går ut i perioden 2023 – 2026. I denne økonomiplanperioden vil fylkeskommunen måtte vurdere om det skal foretas et teknologiskifte også for de øvrige ferjesambandene. Dersom dette vedtas vil det måtte forventes å utløse et økt behov for vedlikehold og oppgradering av ferjekaiinfrastrukturen, ut over det ordinære vedlikeholds- og utvidelsesbehovet basert på elde og trafikkvekst.

Kollektiv infrastruktur

Når nytt regionbusstilbud lanseres høsten 2021 ville det vært ønskelig å samtidig kunne lansere nye skystasjoner i byene, knutepunkter rundt byområdene og langs hovedveiene, og nye trygge holdeplasser rundt omkring i distriktet. Med bakgrunn i dialog med AtB er det utarbeidet en liste over tiltak som er under utredning for investering i 2021 og 2022. I tillegg kan det forventes at oppstart av anbudet vil tydeliggjøre behov for ytterligere investeringer.

Fylkeskommunens økonomiske situasjon gjør at det ikke er rom for realisering av alle ønskene og behovene for oppgradering i 2021. Ambisjonen bør ikke senkes, men realiseringen vil måtte tas over tid. For 2021 er det likevel svært viktig å få gjenbevilget tidligere bevilgede midler og at bevilgninger slik de er beskrevet i tabellen ovenfor.

Teknologi

En investering i automatisering av søknadsprosessene knyttet til skoleskyss, drosjeløyver og tilskudd til bredbånd, vil kunne effektivisere arbeidet for fylkeskommunene og forbedre tjenestene for brukerne. Det er naturlig å starte med utvikling av ny skoleskyssportal. Angitt investeringsbeløp er foreløpig heftet med stor usikkerhet, men vil søkes avklart i et forprosjekt.

Trøndelag fylkeskommune vil:

- Etablere prosjektet «Mot2050», som skal avklare ønsket utvikling innenfor mobilitetsområdet mot 2050, og hvilke steg som må tas på veien dit, for å søke å oppnå ønsket utvikling.
- Bruke jernbaneforumene til å koordinere innsatsen overfor utviklingen innenfor jernbane.
- Foreslå justering av TT-ordningen i tett dialog med brukerorganisasjonene i løpet av 2021.
- Bruke «Innherredsbyen» som utviklingsarena i Trøndelag, både med hensyn til kommunalt samarbeid og til utviklingsprosjekter innenfor områdene areal og transport.
- Legge frem sak om veikart for bredbånd for Trøndelag i løpet av 2021, med ambisjon om at den skal danne grunnlaget for en langsiktig forpliktende avtale med staten.
- Søke å forberede fergeinfrastrukturen for elektrifisering, til når de økonomiske betingelsene ligger til grunn for å gjennomføre elektrifisering.
- Fortsatt lede arbeidet med å få utviklet utslippsfrie hurtigbåter, når staten stiller nødvendige midler til rådighet for teknologiskiftet.
- Følge opp staten både politisk og administrativt for å sikre at statens etterlever sine forpliktelser i Byvekstavtalen og i avtalen med den nye jernbaneoperatøren SJ, til å forbedre togtilbudet til, fra og i Trøndelag.
- Avsette 5 millioner kroner av mindreforbruket innenfor samferdselsområdet til tilskudd til mobilt bredbånd i 2021.
- Avsette 1,0 millioner kroner i 2021 til prosjektet «MOT2050», finansiert innenfor den ordinære driftsrammen til kollektivområdet.
- Foreta en ordinær indeksregulering av kollektivtakstene fra 1. januar 2021.

KAPITTEL 10

VEG

10.Veg

10.1. Kort sammendrag

Etter snart et år med egen vegadministrasjon har gitt fylkeskommunen større kunnskap og bedre innsikt i utfordringer på vegnettet, hvordan disse kan løses og hva som kreves av ressurser. Kompetansen som vegavdelingen har bidratt med inn i fylkeskommunen er bred og nyttig også for andre fagmiljøer og er i vesentlig grad etterspurt på tvers i organisasjonen.

Statens økning i rammeoverføring for å etablere egne fylkeskommunale vegadministrasjoner dekker ikke de ekstra kostnadene til å drive en ny organisasjonsenhet. I 2010 overførte staten ansvaret for øvrige riksveger til fylkeskommunene, uten at tilstrekkelige vedlikeholdsmidler fulgte med.

En prisøkning på 50 millioner kroner på nye driftskontrakter medfører også reduserte rammer til andre oppgaver. Forslaget til budsjett er derfor redusert vesentlig på vegvedlikehold og mindre fornyingsoppgaver, noe som igjen medfører økende forfall og større vedlikeholdsetterlep på fylkesvegnettet. Spesielt krevende blir det å forebygge skader og å bidra til å løse store og små lokale ønsker om tiltak for å bedre fremkommelighet og trafiksikkerhet. Ambisjonene i Delstrategi veg som ble vedtatt for 2 år siden er vanskelig å følge opp, men strategien er likevel et viktig verktøy for å prioritere innenfor stramme rammer.

Reduksjon i investeringsnivået medfører at det i forslaget til økonomiplan er lagt vekt på å ferdigstille pågående prosjekter. Rammene til nye tiltak, spesielt på konstruksjoner (bruer og tunneler), tyngre fornying, gang- og sykkelveger og kollektivtiltak er betydelig redusert.

Innenfor Miljøpakken vil aktiviteten og fylkeskommunen sine oppgaver øke vesentlig.

10.2. Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

10.2.1. Tabeller/budsjett med kommentarer

Fylkesrådmannen foreslår en samlet budsjetttramme til vegadministrasjon og drift og vedlikehold av fylkesveg på til sammen 885,2 millioner kroner (tabell 10.1).

Vi mottar 123,7 millioner kroner i rammetilskudd til ny vegadministrasjon i 2021. Beløpet dekker ikke våre reelle kostnader, selv om vegadministrasjonen er redusert med ca. 15% i forhold til behovet.

I tillegg til årsverk, har vi utgifter til utvikling av IKT-programmer, kjøretøyer, driftskontorer og beredskap. Underdekningen i rammetilskuddet til vegadministrasjonen innebærer derfor at vi må omdisponere midler som opprinnelig var avsatt til vedlikehold, for å finansiere ny vegadministrasjon. Rammen utfordrer også ambisjoner om innovasjon, samt teknisk og faglig utvikling.

Tabell 10.1. Rammen drift og vedlikehold fylkesveg

Tjenesteområde/Avdeling (1000 kroner)	Bud 2020	Bud 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024
Fylkesveger	784 663	885 194	882 923	882 923	882 923
Veg	784 663	885 194	882 923	882 923	882 923

MOTIV er en beregning som viser vedlikeholdsbehovet på fylkesvegnettet, hvis standarden for drift og vedlikehold legges på samme nivå som for riksveger. Beregningen tar ikke med vedlikeholdsetterlepet på fylkesvegene, som for Trøndelag fylkeskommune ble beregnet til 3,8 milliarder kroner av Statens Vegvesen i 2013. MOTIV tallet for Trøndelag er 1,25 milliarder kroner.

I inntektssystemet mottar vi 410 millioner kroner i 2021 til drift og vedlikehold. Vi har ingen mulighet til å dekke behovet innen drift og vedlikehold av fylkesveger uten økte midler fra staten.

Vedlikeholdsetterslep på fylkesvegene

Statens Vegvesen har i 2013 lagt fram rapport 183 om vedlikeholdsetterslepet på fylkesvegene. Rapporten viser at kostnaden for å fjerne forfallet på alle fylkesveger i landet er 55 milliarder kroner. Etterslepet i Trøndelag fylkeskommune er i rapporten beregnet til 3,8 milliarder kroner.

Etterslepet oppsto i hovedsak i 2010 da staten overførte ansvaret for øvrige riksveger til fylkeskommunene, uten at tilstrekkelige vedlikeholdsmidler fulgte med. I 2010 fikk fylkeskommunene 2,5 milliarder kroner i økte vedlikeholdsmidler, samt 1 milliard kroner ekstra i frie inntekter på grunn av reformen. I 2014 la staten inn 780 millioner kroner i økt kompensasjon, og har over år økt den til 1,58 milliarder kroner i statsbudsjettet for 2021 (vår andel er 109 millioner kroner i 2021).

Verken vi eller de andre fylkeskommunene har noen mulighet til å dekke vedlikeholdsetterslepet uten økte midler fra staten. I en pressemelding til statsbudsjettet for 2021, oppfordrer KS nå Stortinget til å drøfte etterslepet av vedlikehold på fylkesvei på nytt og bidra til en økning i disse bevilgningene. KS skriver at forfallet er beregnet til opp mot 80 milliarder kroner.

Drift og vedlikehold av fylkesveger

Detaljert forslag til drifts- og vedlikeholdsbudsjett vil bli lagt fram i egen sak om Handlingsprogram fylkesveg 2021-24. Aktivitetsnivået for drift og vedlikehold blir styrt innenfor de økonomiske rammene, slik at budsjettet ikke overskrides. Drift av vegnettet vil bli prioritert på grunn av kontraktsmessige forpliktelser og vegfaglige hensyn. Utgifter til driftskontrakter kan øke med ca. 50 millioner kroner fra dagens nivå på grunn av innføring av nye kontrakter og generell pris- og kostnadsøkning.

Konsekvensen av dette er at andelen av budsjettrammen som går til drift øker, mens andelen til vedlikehold nå utgjør 40 % av samlet drift- og vedlikeholdsbudsjett for fylkesveg.

Rammen til *vedlikehold* er videreført i forhold til 2020. Rammen er ikke tilstrekkelig for å hindre at forfallet øker. Innenfor veiområdet sikres drift og vedlikehold løpende kostnadsdekning gjennom en styring av aktivitetsnivået innenfor tildelte økonomiske rammer. Dette forebygger budsjettoverskridelser, men betyr samtidig at for eksempel økte kostnader til vintervedlikehold på grunn av lang vinter eller prisvekst generelt, tas igjen ved mindre utført vedlikehold med de konsekvenser dette gir for forfallsutviklingen på vegnettet.

Delstrategi veg peker på fornyingsprogrammet for å kunne motvirke behovet for mer vedlikehold. Fornyingsprogrammet er ikke et alternativ til vedlikehold, men kun et supplement, jfr. omtale under investeringer.

10.3. FNs bærekraftsmål og satsningsområder

Fylkesrådmannen vil gjennom strategier og prioriteringer ivareta satsningsområdene i *Trøndelagsplanen, Regional planstrategi (2020-23)* og dermed de bærekraftsmål fra FN som er mest naturlig koblet til vegområdet.

Under nedenstående avsnitt 1.3.1 – 1.3.5. diskuteres og omhandles hvordan avdeling Veg vil følge opp satsingsområdene i *Trøndelagsplanen* med strategier og prioriteringer.

De av FNs bærekraftsmål som er mest relevante for vegområdet er følgende:

10.3.1. Klimautfordringen (bærekraftsmål 13)

Avdeling Veg har i seg selv ikke et stort klimaavtrykk, men tjenestene avdeling Veg skal produsere; vedlikehold av vegnettet, bygging av ny og bedre veg etc. har ett betydelig klimaavtrykk hvor entreprenørene og andre samarbeidsparter må stimuleres til å bidra med å nedbringe dette.

Fylkeskommunen arbeider systematisk med å få på plass et klimaregnskap. På vegsiden er dette spesielt krevende, da klimagassutslippene på veg i stor grad henger sammen med hvor mye det investeres på veg år for år. For at man skal få sett de reelle utslippskuttene kan man derfor ikke sammenligne år for år, men man må sammenligne klimagassutslippene i forhold til omsetning det enkelte år. Fylkeskommunens investerings- og vedlikeholdsportefølje kan være ulikt sammensatt av vidt forskjellige tiltak, enten det er bruer, nye veger, asfalt eller annet fra år til år. Dette vil også redusere muligheten for å sammenligne dette godt over tid.

10.3.2. Innovative løsninger og ny teknologi (bærekraftsmål 8 og 11)

Trøndelag fylkeskommune har som ambisjon å jobbe for innovative løsninger og ta i bruk ny teknologi. Dette betyr tett kontakt med ulike teknologimiljøer både lokalt og nasjonalt. Med begrensede økonomiske rammer er ikke minst ny teknologi et verktøy for å for eksempel sikre rett timing på vedlikehold på f.eks. bru og utnytte restlevetiden.

Tidlig involvering av entreprenørene er i mange tilfeller et sentralt verktøy for å finne de beste løsningene og skape innovasjon. Et eksempel hvor dette er viktig er oppgradering av Frøya tunnelen.

10.3.3. Bærekraftig næringsliv (bærekraftsmål 8 og 9)

Et velfungerende hovedvegnett er essensielt for et bærekraftig næringsliv. Riksveger og de viktigste fylkesvegene (funksjonsklasse B) utgjør dette hovednettet. Prioritering av tilgjengelige investeringsmidler i tråd med Delstrategi veg er sentralt for å bygge opp under utvikling av et konkurransedyktig næringsliv i hele Trøndelag. Også i forbindelse med større vegprosjekter delfinansiert av bompenger må slik fremkommelighet være et hovedmål.

10.3.4. Kompetanse og samarbeid i nye strukturer (bærekraftsmål 4 og 17)

Vegsektoren er de siste åra blitt oppsplittet som følge av regionreformen (oppløsning av SAMS) og etablering av Nye Veier. Det var knyttet usikkerhet til fylkeskommunene etter regionreformen ville få tilstrekkelig kompetanse selv. I Trøndelag har vi stort sett rekruttert den kompetanse som var ønsket og balanserer med bruk av rammeavtaler med konsulenter og kompetansemiljø. Mange fagmiljøer er imidlertid små og god samhandling og kompetanseutveksling med andre fylkeskommuner og andre vegeiere er viktig fremover.

10.3.5. Bærekraftig økonomi i fylkeskommunen (bærekraftsmål 12)

Fylkeskommunen må styre mot en bærekraftig økonomi. Det økonomiske rammenivået for de enkelte tjenesteområdene avspeiler og hensyntar på den måten inntekter, prioriteringer og gitt gjeldsnivå for Fylkeskommunen.

Nødvendig investerings- og vedlikeholds nivå på fylkesvegnettet er imidlertid i en form for målkonflikt til en bærekraftig økonomi i fylkeskommunen.

Nedskjæringer i de økonomiske rammevilkår for vegområdet gir direkte utslag på forfall og fremkommelighet. Reetableringskostnadene ved eskalert forfall øker ut over opprinnelig behov og det som spares på investering og vedlikehold.

10.4. Strategier og prioriteringer

10.4.1. Koronasituasjonen – omtale generelt og motkonjunkturtiltak

Generelt har vegområdet ikke hatt vesentlige utfordringer med sin tjenesteproduksjon knyttet til koronasituasjonen. Prosjekter og driftsoppgaver har blitt gjennomført som planlagt eller ofte raskere. Dette ventes også å være tilfellet fremover.

I gjennomføringen av oppgaver i 2020 var det søkelys på høy omsetning og få ut oppgaver raskt som et motkonjunkturtiltak mot redusert aktivitet ellers i samfunnet. For 2021 er målet å ha gode oversikter over kommende konkurranser klare tidlig i året slik at entreprenørene får mest mulig forutsigbarhet i forhold til mulige oppdrag.

10.4.2. Miljø

Fylkeskommunen har som vegeier en rekke oppgaver tilknyttet miljø. Dette vil være tiltak innen klimagassutslipp, NOx-utslipp, støy og luftforurensning, naturmiljø, kulturmiljø, kulturlandskap, dyrket mark og utslipp av salt, olje eller andre kjemikalier. Økt kunnskap og økte krav gjør investeringsprosjekter og drift mer kostbare. Nye investeringstiltak kan utløse krav til støy og støvdemping som ikke fantes på vegen fra før. En stadig vekst i godstransporten øker disse utfordringene på stadig flere veger. Trafikkvekst har generelt en negativ påvirkning av samfunnet i form av støy, støv, luftforurensing, arealbeslag etc.

Fylkeskommunen har et tett samarbeid med Trondheim Bydrift knyttet til lokal luftkvalitet i Trondheim med spesielt fokus på vegstøv, men fylkesrådmannen ser at dette i økende omfang også adresseres flere steder i fylket. I driftskontraktene legges det til rette for tiltak som ivaretar hensynet til naturmangfold, og krav i vannforskriften. Hvert 5. år skal støy langs fylkesvegnettet kartlegges. Denne kartleggingen danner grunnlag for prioritering av støytiltak. Et annet krevende forhold er bruken av salt som virkemiddel i vinterdriften og der balansen mellom friksjonskrav og klimakrav er utfordrende. Denne utfordringen i kontekst av klimaendringer og ustabile vintre utfordrer innretning på driftskontraktene og krever stort fokus i arbeid med fremtidsrettede løsninger.

10.4.3. Klimatilpasning av vegnettet

Klimatilpasning av vegnettet handler om å bygge infrastruktur som er egnet til klimaet det skal fungere i, og levetidskonsekvensene av å ikke gjøre det. For å bygge egnet infrastruktur må man ha kunnskap om hvordan klimaet i regionen varierer over året, og kunnskap om hvordan ekstremvær påvirker lokale forhold, for eksempel hvor vil vannet gå i en 100 års flom.

Det er spesielt to forhold det må knyttes oppmerksomhet til. Det første er at eksisterende infrastruktur ikke er dimensjonert for de endringene som er skjedd i klimaet og ikke minst som er ventet fremover, noe som kan føre til kortere levetid, større skader ved ekstremvær og større vedlikeholdsbehov. Det andre er at infrastrukturen som bygges i dag, må dimensjoneres for å tåle mer ekstremt vær med den kostnadsøkning det ofte kan gi det enkelte tiltak.

Det er allerede registrert en økning i skader på vegnettet som følge av klimaendringer. Denne effekten må forventes å fortsettes og i årene fremover gi betydelig økte kostnader til vedlikehold. Dersom slike forhold ikke skal gi svekket sikkerhet og framkommelighet i transportsystemet, må vegnettet gjøres mer robust slik at virkningene av klimaendringene begrenses.

Vedlikeholdsetterslep bidrar til at infrastrukturen for transport er ekstra sårbar overfor virkninger fra ekstreme værhendelser. Styrket vedlikehold og reduksjon av vedlikeholdsetterslepet er en sentral del av klimatilpasningsarbeidet hvor viktigste tiltak er fornyings- og utbedringstiltak som gir økt standard og dermed mer robust infrastruktur. Dette blir en utfordring med reduserte rammer.

10.4.4. Trafikksikkerhet

Trafikksikkerhet er selve grunnmuren i alt arbeid på veg og er også hovedmålsetningen i Delstrategi veg.

Det er i 2019 vedtatt en Delstrategi for trafikksikkerhet for Trøndelag fylkeskommune. Strategien innebærer at vi skal arbeide for å bli en «trafikksikker fylkeskommune» etter mal fra Trygg Trafikk. Det skal arbeides aktivt med trafikksikker skoleskyss, at fylkeskommunen skal bruke arenaen videregående skole i trafikksikkerhetsarbeidet og at fylkeskommunen skal opparbeide kunnskap og kompetanse på trafikksikkerhetsområdet for blant annet å være en aktiv tilrettelegger og pådriver. Arbeidet vil i stor grad være drevet gjennom administrative prosesser og med egne personellressurser.

Arbeidet med trafikksikker fylkeskommune er påstartet, og vil tas tak i for fullt i 2021. Egen budsjettpost til Trafikksikkerhetsutvalget i Trøndelag (FTU) gir grobunn for effektiv virksomhet innen trafikksikkerhet. Det er utviklet et velfungerende opplegg med årlige handlingsprogrammer, der tiltak prioriteres, utvikles og styres inn mot gitt årlig ramme. På tiltaksområdet Spisset satsing pågår evaluering av tiltaket Trøndelagsmodellen, som Kjør for livet (Drive for life) gjennomfører, med tanke på å utrede en mulig 3-åring avtale med henvisning til FT-sak 44/20. Det er et ledd i å sikre forutsigbarhet både for samarbeidsparter og fylkeskommunen.

FTU ønsker også å øke aktiviteten med utgangspunkt i Delstrategi trafikksikkerhet kapittel 3.3 – Løfte trafikksikkerhet ytterligere på arenaen videregående skoler. I 2021 kan det gjøres med å realisere tiltaket med navnet «Undervisningstiltak trafikkopplæring for ungdom i videregående skole», ref. FTU sak 24/20.

10.4.5. Gang- og sykkelveg

Bygging av gang- og sykkelveger er et viktig trafikksikkerhetstiltak for skolebarn og øvrige myke trafikanter. Samtidig er det å legge til rette for at flere kan gå og sykle et viktig miljø-, klima- og folkehelseiltak. Til slutt må det også refereres til bærekraftsmålene og «nullvekstmålet» der etablering av gang- og sykkelveger er sentrale verktøy.

Fylkesrådmannens forslag til investeringsprogram for veg inkluderer en betydelig reduksjon i tildeling til etablering av nye gang- og sykkelveger. Dette gir et ekstra press på å finne kostnadseffektive løsninger og om mulig å inngå avtaler om kommunal medfinansiering slik at de fylkeskommunale midler får størst mulig effekt.

Det er igangsatt et internt utviklingsprosjekt som vurderer muligheter for å bygge forenklede løsninger på gang- og sykkelveger og som kan være med på å redusere kostnadene ved utbygging. Dette må være lokalt tilpassede løsninger, og vil være en måte å gi flere meter gang- og sykkelveg for de samme økonomiske rammer. Målet er å systematisk innhente læring når forenklede løsninger prøves ut.

Et tett samarbeid med kommunene om prosess/kvalitet/funksjon og finansiering kan være en tilnærming for prosjekter som ellers ikke ville nådd opp i prioritet av fylkeskommunen.

Et annet aspekt som ofte knytter seg til gang- og sykkelveg er viktigheten av at fylkeskommunen er involvert i planuttalelser for å sikre rekkefølgekrav for gang-sykkelveg. Særlig ifm. kommunedelplaner eller reguleringsplaner som viser spredt boligutbygging vil et rekkefølgekrav være vanskelig å få gjennom uten medfinansiering av fylkeskommunen. Strategiske innspill til denne type planer vil ruste oss bedre til å stille rekkefølgekrav om gang-sykkelveg, slik at fylkeskommunen med rimelighet kan fastholde kravet fremfor nødvendigvis å bidra med medfinansiering.

10.4.6. Godstransport - fremkommelighet

Teknologiutviklingen i transportsektoren skjer raskt, og det er viktig at det ikke planlegges og bygges ut infrastruktur for transportløsninger som er utdaterte når veien ferdigstilles. Dagens norm er ett ønske om oppgradering til bruksklasse 60/10, da større biler og større kvanta vurderes å

være konkurransedyktige. Allerede i dag vet vi at det finnes autonome kjøretøy og konvoi-teknologi som er alternative måter å transportere store mengder gods via veinettet på med lave kostnader. Muligens vil disse transportløsningene også føre til mindre slitasje på vegdekket. Det betyr lavere vedlikeholdskostnader, mindre klimagassutslipp, og bedre nærmiljø.

Godstrafikken pr i dag utføres av stadig større og tyngre kjøretøy. Den belastning dette gir på et fylkesvegnett som ble etablert under helt andre forutsetninger er utfordrende. Forskning viser at et tungt kjøretøy belaster vegene mer enn tilsvarende flere mindre kjøretøy med samme vekt. For å ivareta målene om at infrastrukturen skal bygge opp under god næringsutvikling i hele Trøndelag er det sentralt at Delstrategi veg sine prioriteringer om å ivareta hovedvegnettets forutsigbare fremkommelighet legges til grunn for prioriteringene. Veksten i transportsektoren fordrer ikke bare vedlikehold, men standardheving av så vel bæreevne som kurvatur, vegbredde og kryssløsninger. Med tildelte rammer vil fylkesrådmannen prioritere de viktigste transportårene i fylket.

10.4.7. Bærende konstruksjoner

Vedtatt Delstrategi veg peker på betydningen av fremkommelig og forutsigbar infrastruktur og nettopp det å ivareta bærende konstruksjoner er sentralt. Bærende konstruksjoner utgjør ofte flaskehalser for næringstrafikken på fylkesveinettet. Med mer enn 1300 bruer i Trøndelag, hvorav mange omfattes av vedlikeholdsetterslepet, utgjør dette i seg selv en krevende situasjon med konsekvens for samfunn og næringsutvikling så lenge innsatsen på området ikke styrkes fremover. En kostnadseffektiv innsats på området krever en systematisk, målrettet og om mulig standardisert innsats. Ikke minst vil standardisering trolig være et verktøy i forbindelse med reetablering av de kulverter som er så store at de regnes som bru. Dette igjen stiller krav til forutsigbarheten i rammenivået. Fylkeskommunens håndtering av dette har stor økonomisk betydning da nødvendige tiltak og vedlikehold blir langt mer kostbare dersom et tiltak må gjennomføres som akutttiltak eller forfallet har kommet for langt.

10.4.8. Forskriftskrav – Tunnelsikkerhetsforskriften

EU-direktivet som tunnelsikkerhetsforskrift for fylkesveg er basert på, gjelder for transeuropeiske veger (TERN). På norske fylkesveger er dette derfor å betrakte som et selvpålagte krav av staten. Det bør da kunne forutsettes at staten finansierer tiltakene som er nødvendig for å etterleve tunnelsikkerhetsforskrift for fylkesveg. Tidsfrist for gjennomføring er satt til 2020 og til 2025 for fylker med stor tunnelmasse. Dette viser seg å være utfordrende for alle vegeiere og fristen er under vurdering.

Tunnelrehabiliteringen er en utfordrende oppgave både når det gjelder økonomi og gjennomføring. I Trøndelag er det 8 fylkesveg tunneler som er omfattet av tunnelsikkerhetsforskriften, nye tunneler tilfredsstiller kravene, men 5 tunneler mangler fortsatt tiltak. Statens vegvesen leverte anslag i 2016 på kostnad knyttet til nødvendige tiltak for oppfyllelse av forskriften på rundt 230 millioner kroner. Anslaget knytter seg til tiltak på et absolutt minimum av hva som må gjennomføres og det ble av SVV påpekt at det knytter seg stor usikkerhet til nivået, og anbefalte et usikkerhetspåslag på 40 %. Erfaringstall fra arbeid i andre fylker tilsier at tunnelsikkerhetstiltak på fylkesveger for Trøndelag vil beløpe seg til minimum 320 millioner kroner. I tillegg til dette kommer ordinært fornyingsbehov i de aktuelle tunnelene, som vil måtte utføres samtidig.

Trøndelag fylkeskommune er fra oppstart av tunnelsikkerhetsdirektivet i 2015 og til og med 2020 tildelt rundt 100 millioner kroner. Øremerket disse forskriftstiltakene gjennom særskilte fordeling i rammetilskudd. Fra 2020 til 2021 er øremerket midler gjennom særskilt fordeling imidlertid nedjustert fra rundt 19,8 millioner kroner til 15,7 millioner kroner per år. Dette skjer samtidig som det vises til at denne tildelingen skal kompensere for merutgifter knyttet til iverksettelse av tunnelsikkerhetsforskrift for fylkesveger.

Med denne tildelingsraten vil Trøndelag fylkeskommune først etter 2030 være fullt ut kompensert for kostnader knyttet til tunnelsikkerhetsforskriften. Trøndelag Fylkeskommune har i brev til Samferdselsdepartementet, forutsatt at staten enten finansierer tiltak for oppfyllelse av

tunnelsikkerhetsforskrift for fylkesvei før fristen som staten krever at forskriften skal være innfridd (opprinnelig 1. januar 2020), eller inngår forskutteringsavtale med fylkeskommunen. Med bakgrunn i ovenstående har Trøndelag fylkeskommune forventning om, at frist for gjennomføring av forskriftstiltakene forlenges, og at det vil skje i en kombinasjon med at øremerket tildeling gjøres mer forutsigbar med tanke på tildelingsnivå.

10.4.9. Skredsikring

Trøndelag fylkeskommune er offensive i håndteringen av utfordringer knyttet til skredsikring. Det er gjennomført og pågår store skredsikringsprosjekt som er finansiert gjennom forskuttering av statlige tilskuddsmidler i en tidshorisont på 10-12 år. Samtidig er det fortsatt et stort behov på vegnettet for skredsikring. De klimatiske forandringene som pågår, gjør at nye områder også får utfordringer på skred. Disse forhold fører til at det må prioriteres mellom delvis og full sikring.

Området har investeringsbehov vesentlig ut over det som kan dekkes opp av gjeldende særskilt tildeling av statlige midler.

Rådmannen legger imidlertid opp til at evt. økte statlige bevilgninger på dette området i første omgang går til innfrielse av allerede forskotterte skredsikringstiltak. Dette er i tråd med de politiske vedtakene som ble gjort i forbindelse med det siste vedtatte rassikringsprosjektet.

Nye prosjekter kan som alternativ til tradisjonell finansiering gjennom statlige rassikringsmidler søkes finansiert med finansieringsløsninger i samarbeid med andre. F.eks. som for Fv. 715 IIa – Flakk hvor flere aktører i form av Miljøpakken, bompenger og, rassikringsmidler kan tenkes å bidra i finansieringsløsning. Videre kan også for eksempel overskuddstein tenkes anvendt til kommersielle tiltak og derved bidra som tilleggsfinansiering.

Det nylig oppstartede arbeidet med de to nye store bomprosjektene på hhv Fv.30 Støren - Røros og Lakseveg nord vil også bidra til å løse noe av utfordringene på rasfarlige hovedveger i fylket.

10.4.10. Drift og vedlikehold

Drift og vedlikehold av fylkesvegnettet er viktig for å opprettholde vegkapitalen.

Vedlikeholdsetterslepet har over tid økt på fylkesvegnettet. Dette har konsekvenser for driftskostnader i 2021 og i årene fremover. Det er kostbart å drifte et vegnett som er dårlig vedlikeholdt. Blant annet fører dårlig asfalt til dårligere effekt på snørydding. Dårligere grøfter, samt dårlig vedlikeholdte stikkrenner fører til økt skade på vegnettet. I og med at drift er fastlåst i kontrakter, gjør en samlet underfinansiering av drift og vedlikehold at denne underfinansieringen må tas inn gjennom reduksjon i programmer for løpende vedlikehold. Dette medfører at en uheldig spiral er i gang. Et for lavt vedlikeholdsnivå på fylkesvegnettet vil også redusere robustheten til fylkesvegnettet til å kunne håndtere de økte påkjenningene klimaendringene fører til.

Dette manglende vedlikeholdet og påfølgende økning i vedlikeholdsetterslepet har en betydelig negativ konsekvens knyttet til hovedmålene i Delstrategi veg om trafiksikkerhet, forutsigbarhet og fremkommelighet.

Innovasjon og ny teknologi blir et sentralt verktøy for å sikre målrettet drift og reduserte klimautslipp innen drift av fylkesveg, men kan ikke løse oppgaven alene. Med økende priser og et begrenset marked blir egen kunnskap helt sentralt for riktig prioritering og riktig tiltak. Aktiv bruk av andre kontraktsformer, økt grad av samhandling med aktørene er også eksempler på viktige verktøy.

Men skal de viktigste veglenkene som skal ivareta balansert regional utvikling ivaretas, må fylkeskommunen gjøre vanskelige prioriteringer og evne å prioritere bort noen tiltak og veger.

10.4.11. Vedlikeholdsetterslep

Det er som kjent et betydelig vedlikeholdsetterslep på fylkesvegnettet. En reduisering av vedlikeholdsetterslepet forutsetter betydelig innsats vedrørende forfallstiltak på vegnettet, samtidig

som det må opprettholdes et forsvarlig nivå på drift og vedlikehold. Etter hvert som vedlikeholdsetterslepet utvikler seg, øker kostnadene til drift og vedlikehold. Per dags dato er det beste estimatet for det samlede etterslep på fylkesvegnettet i Trøndelag på rundt 4,9 milliarder kroner. Herav anslås standardetterslepet å utgjøre ca. 20 %, men resterende er å betrakte som rent vedlikeholdsetterslep. Dette er en formidabel utfordring og som omhandlet i Delstrategi veg har fylkeskommunen ambisjoner om, og plan for, gjennom strategisk tilnærming å løse dette på en innovativ og kostnadseffektiv måte.

Fornyingsprogrammet innenfor investering er et helt sentralt element for ovennevnte ambisjonen fra Delstrategi veg om å følge et scenario der vedlikeholdsetterslepet på fylkesvegnettet reduseres samtidig som det skjer en viss oppgradering. Den økonomiske ramme for dette programmet er naturligvis avgjørende for å oppfylle dette målet. Med de gjeldende økonomiske rammene vil det ikke være mulig å fastholde en slik strategi. Det er grunn til å anta at dette faktisk vil eskalere i tiden fremover.

Situasjonen rundt vedlikeholdsetterslep og utvikling på dette området har åpenlys negativ konsekvens for vesentligste mål for fylkesvegnettet i form av trafikksikkerhet og fremkommelighet. Også miljø og klimamål påvirkes negativt av situasjonen og dens utvikling.

I fylkesrådmannens forslag til investeringsprogram er fornying 2.0 som følge av sterkt reduserte rammer også for gjeldende periode satt på vent. I isteden anbefales fornying 1.0 programmet videreført i en versjon som også inkluderer tiltak på B-veger med hhv 30% til C, D og E-veger og 70% til B-veger. Dette er i samsvar med vedtatt fordelingsprinsipp i Delstrategi Veg.

Fylkesrådmannen jobber også aktivt med søknader til statlige tilskuddsordninger som er rettet mot tiltak på fylkesveger som er særlig viktig for næringstransport. Dette gjelder både mindre/enklere utbedringer og middels store utbedringer. En av tilskuddsordningene krever egenandel på 60%, en ny tilskuddsordning i forbindelse med koronatiltak kjenner vi ikke innretningen på ennå. Tilskuddsordningene retter seg mot prosjekter som normalt ikke krever regulering og som derfor relativt raskt kan iverksettes.

10.4.12. Forvaltning av fylkesvegnettet

I forbindelse med regionreformen fikk fylkeskommunen ansvar for en rekke forvaltningsoppgaver knyttet til fylkesvegnettet. Dette gjelder i første omgang saker etter Vegloven. Det utredes nå nasjonalt om ansvar for en del oppgaver etter Vegtrafikkloven også skal overføres fylkeskommunene.

Fylkesrådmannen har lagt vekt på at forvaltning av fylkesvegnettet skal utføres med forutsigbar og effektiv saksbehandling. Det utvikles publikumsløsninger som skal gjøre det enkelt for omgivelsene å søke om ulike tillatelser og få svar på ulike spørsmål angående bruk eller inngrep i vegnettet. I utøvelse av forvaltningen legges det vesentlig vekt på å ivareta fylkesvegnettet på en god måte og sørge for at trafikksikkerheten ivaretas. Det er avgjørende å ha rett kompetanse og kapasitet på dette fagområdet for å ivareta vegnettet, men også for å yte gode tjenester. Erfaring etter et år med forvaltningsoppgaver viser at dette er et mer krevende område enn tidligere vurdert, både når det gjelder kapasitet og kompetanse.

Innsamling av vegdata og videreutvikling av Nasjonal vegdatabank (NVDB) vil også i fremtiden være viktig. Fylkeskommunen sine egne behov for veg-data skal gjennomgås og innsamling av data tilpasses dette behovet. Sammenhengen mellom datafangst/kunnskap om tilstand, og kompetanse og kapasitet til å følge opp løpende informasjon skal utnyttes i prioritering av tiltak. Med tanke på tilgjengeliggjøring av data jobbes det aktivt med å lage kartløsninger for både intern og ekstern bruk. Disse kart baseres på handlingsprogram og øvrig info om fylkeskommunens prosjekter med sikte på god kvalitet på informasjonen slik at ulike brukermiljø kan utnytte dataene.

10.4.13. Kompetanse

En konsekvens av regionreformen er flere og små fagmiljøer. For å bøte på dette er Trøndelag fylkeskommune aktivt med og etablerer faglige samhandlingsarenaer med andre vegeiere. Flere slike samhandlingsarenaer er allerede etablert og flere er under etablering. I tillegg er det inngått avtaler om gjensidig kjøp av kompetanse med Statens vegvesen og andre fylkeskommuner. Dette anses som en effektiv og god måte å opprettholde og videreutvikle kompetansen innenfor vegområdet på. Samarbeidsavtalene med Statens vegvesen vil utfases i løpet av 2021, dette kan gi utfordringer på enkelte områder.

Innad i fylkeskommunen jobbes det videre for å sikre gode samarbeidsformer internt i avdeling Veg, og på tvers av avdelinger, slik at riktige ressurser og kompetanse bidrar inn i de ulike oppgavene og bruk av "best case" sikres.

For å sikre rekruttering til entreprenører innen drift og vedlikehold vil det startes et arbeid med å etablere et skoletilbud innen disse fagene i samarbeid med avdeling for Utdanning.

10.4.14. Miljøpakken

Gjennom en aktiv og målrettet deltakelse i Miljøpakke-samarbeidet gjør fylkeskommunen sin innflytelse gjeldende og har en avgjørende rolle ved å bidra i utviklingen av framtidsrettet infrastruktur i Trondheimsområdet. Denne utviklingen må bygge opp under nullvekstmålet samt bidra til effektiv arealbruk og attraktive bysentre og tettsteder.

I og med at fylkeskommunen er vegeier for en viktig del av hoved- og lokalvegnettet innen Miljøpakken sitt område, samtidig som å være ansvarlig for kollektivtilbudet, har Fylkeskommunen flere viktige områder og perspektiver å ivareta i Miljøpakkesamarbeidet.

Miljøpakkens investeringsrammer og prosjektportefølje er betydelige og samlet utgjør årsbudsjettet for Miljøpakken rundt 1,6 milliarder kroner i 2021. En vesentlig del av den fremtidige investering på vegnettet knytter seg til fylkesveg, og som vegeier allokterer fylkeskommunen derfor en vesentlig innsats i samarbeidet for å ivareta fylkeskommunen sine interesser med tanke på prioritering av prosjekt og løsningsvalg. Av større nåværende og fremtidige prosjekter på fylkesveg innenfor avtaleområdet kan nevnes *Fv. 704 Tanem - Tulluan*, *Fv. 707 Brå bru*, *Gateprosjektene* og flere store sykkelvegprosjekter for hvilket område det er stor satsning.

Mens prioritering av prosjekter innenfor Miljøpakken er et felles anliggende, er det den respektive vegeier for det enkelte tiltaket som har byggherreansvaret. Med etablering av egen vegadministrasjon per 01.01.2020 har fylkeskommunen bygd opp kompetanse og kapasitet med tanke på planlegging, prosjektering og gjennomføring av prosjekter som skal realiseres på fylkesvegnettet og har også derigjennom fått en større og mer avgjørende rolle i Miljøpakke-samarbeidet. Avhengig av investeringsporteføljen i Miljøpakken må det vurderes å styrke plan – og byggherrekapasiteten i fylkeskommunen for å ivareta dette. Dette er stillinger som i vesentlig grad vil bli finansiert gjennom prosjektmidler.

Aktiviteten knyttet fylkesvegprosjekter innenfor Miljøpakken vil fremover utgjøre en betydelig del av fylkeskommunens samlede portefølje for investeringsprosjekter på fylkesveg.

Fylkeskommunen vil:

- *Videreutvikle egen vegadministrasjon og etablere gode samhandlingsarenaer med andre vegeiere for så vel ulike fagområder som for innovasjon*
- *Ta i bruk ny teknologi og utvikle vår kunnskap om vegnettet slik at dette kan gi oss «mer veg for pengene» og en målrettet bruk av tilgjengelige midler*
- *Gjøre fakta om vegnettet tilgjengelig for alle brukere*
- *Aktivt bruke våre innkjøp på vegområdet til å utvikle våre leverandører og sammen med dem skape bedre, renere og billigere løsninger*
- *Utvikle egne standarder med «enklere løsninger» der det er rett for å oppnå «mer veg for pengene»*

- Videreføre arbeidet med klimaregnskap på veg
- Ta en mer aktiv rolle i Miljøpakkearbeidet med tanke på utvikling av prosjektene og gjennomføring av dem
- Etablere en god forvaltningspraksis som understøttet det øvrige arbeidet på veg
- Videreutvikle eierstyringsmodellen for vegområdet i ny avdeling Veg

10.5. Investeringer

10.5.1. Tabeller/budsjett med kommentarer

Som en konsekvens av Trøndelag fylkeskommunes lånesituasjon ser fylkesrådmannen det som nødvendig å redusere fylkeskommunens låneopptak og dermed investeringsnivået i kommende planperiode mer enn det som allerede ble lagt til grunn i Økonomiplan 2020-23. Når det ses bort fra overført mindreforbruk fra 2020 som for mesteparten allerede er låst, legges det med gjeldende budsjettforslag til grunn en vesentlig reduksjon i årlig investeringsvolumet for kommende planperiode i forhold til hva som hittil har ligget i planen.

Med redusert ramme for kommende planperiodes investeringsprogram, må flere områder innenfor fylkesveg reduseres og for noen vesentlige hovedposter vil det, som tidligere omtalt, ikke være mulig å følge strategier fastlagt i Delstrategi veg.

Som følge av at store deler av investeringsprogrammet for fylkesveg allerede er låst gjennom kontrakter, avtaler og forpliktelser, medfører Fylkesrådmannens forslag til investeringsprogram at *Fornyingsprogrammet* frem i perioden reduseres vesentlig. Forhold som vil ha merkbare konsekvenser for tilstanden på fylkesvegnettet og dermed implisitt trafiksikkerhet og fremkommelighet som er Delstrategi veg sine hovedmål.

Underfinansiering på drift, og hermed vedlikehold av vegnettet vil sammen med reduksjon i investeringer, samlet sett gi en vesentlig økning i vedlikeholdsetterslepet. Den samlede effekten vil i stor grad avhenge av varigheten for disse økonomiske forhold knyttet vegområdet.

For å oppnå nødvendig reduksjon i investeringsprogrammet som følger av gitt rammenivå må også andre tiltak reduseres. Fylkesrådmannens forslag til investeringsprogram for veg inkluderer derfor også en betydelig reduksjon i tildeling til etablering av nye gang- og sykkelveger, samtidig som finansiering av tiltak eller bygging i forbindelse med Knarrlagsund bru avventer nærmere sikkerhet knyttet tid, omfang og kostnad. For Knarrlagsundet bru er det utarbeidet reguleringsplan som har vært på høring. Det er kommet en mengde høringssvar, bla fra Hitra kommune som ønsker en annen lokalisering av brua, noe som aktualiserer en utsettelse av vedtak og en vurdering om det skal utredes en alternativ løsning. Det vil bli lagt frem en ny sak til politisk behandling våren 2021 om Knarrlagsundet bru. I fylkesrådmannens forslag til investeringsprogram er det per dags dato kun innarbeidet planleggingskostnad.

Fylkesrådmannen legger dermed for 2021-24 frem forslag til et investeringsprogram for fylkesveg med et rammenivå for investering fylkesveg i 2021 på 1.083,4 millioner kroner og totalt for perioden 2021-24 investeres 3,07 milliarder kroner (tabell 10.2).

Innarbeidelse av de nye bompengeprosjekter *Fv. 30 Støren – Røros* og *Lakseveg Nord* i investeringsprogrammet med planlagt anleggsstart i 2023 har liten påvirkning av den fylkeskommunale økonomi i og med det er lagt til grunn 80 % bompengandelen.

Store *akutte og uforutsette* behov knyttet til reetablering av større infrastrukturelementer, må anses som investeringer og må i utgangspunktet håndteres ved låneopptak. Fylkesrådmannen anbefaler imidlertid ikke å øke lånerammen, hvilket kan medføre at flere andre tiltak må utsettes i tid om dette skulle oppstå.

Tidligere år er mindre tiltak der infrastruktur må reetableres eller fornyes etter uforutsette hendelser blitt finansiert gjennom en buffer under investeringsprogrammet for fylkesveg. Denne er

i fylkesrådmannens forslag for 2021 kuttet ut som en konsekvens av redusert økonomisk ramme. Fremover må investeringer som følge av uforutsette hendelser finansieres ut over gjeldende rammeforslag.

I tillegg til søkelys på sammenhengen mellom økonomiske ramme og utvikling i vedlikeholdsetterlemp, er det helt essensielt å ha sterkt fokus på innovasjon og god og effektiv planlegging, gjennomføring og koordinering av tiltak slik at effekt av tildelte midler maksimiseres. Bruk av ny teknologi for effektiv kartlegging og kunnskapsinnhenting, rett prioritering av tiltak og optimalisert utnyttelse av restlevertid er sentralt i dette arbeidet.

For rådmannen blir ROS analyser (risiko og sårbarhetsanalyser) for sentrale deler av vegnettet et viktig arbeid som verktøy for rett prioritering og for å sikre Delstrategi veg sitt mål om forutsigbarhet og fremkommelighet. På denne måten kan rådmannen bidra med et godt faktagrunnlag for prioriteringer på vegområdet i årene fremover.

Nærmere detaljer om operasjonalisering av investeringsrammen i Fylkesrådmannens forslag til investeringsprogram fremgår av Handlingsprogram fylkesveg 2021-24, fremlagt i parallell sak til Hovedutvalg for veg.

Tabell 10.2. Investeringsbudsjett Fylkesveg.

Veginvesteringer 1000 kroner	Budsjett		Økonomiplan	
	2021	2022	2023	2024
U310 - Fosenvegene, pakke 1 & 2	146 100	151 400	63 700	-
U310 - Fosenvegene, pakke 3	13 200	-	5 000	-
U310 - Fv 30 Støren-Rørø	5 000	1 200	50 000	100 000
U310 - Fv 704 Sandmoen - Tanem	26 700	-	-	-
U310 - Fv17/720 Dyrstad-Sprova-Malm	70 400	66 700	20 600	-
U310 - Knarrlagsund bru	10 000	5 000	-	-
U310 - Lakseveg Nord	5 500	1 200	50 000	100 000
U310 - Laksevegen, trinn 2	92 900	56 600	-	-
U320 - Mindre veganlegg	53 200	14 100	-	-
U325 - Fornyingsprogram fylkesveg	351 300	287 400	181 800	196 100
U325 - Fornyingsprogram Tunnelsikkerhetsforskriften	84 100	78 500	78 500	78 500
U330 - Gang- og sykkelveger	28 000	19 900	16 700	12 000
U340 - Trafikksikkerhet	30 700	16 500	16 500	16 500
U350 - Miljø	29 800	11 400	11 400	11 400
U370 - Planlegging	18 600	15 000	15 000	15 000
U410 - Skredsikringstiltak	44 000	-	-	-
U610 - TRFK bidrag Miljøpakke Trondheim	73 900	73 900	73 900	73 900
Veginvesteringer	1 083 400	798 800	583 100	603 400

Finansiering veginvesteringer 1000 kroner	Budsjett		Økonomiplan	
	2021	2022	2023	2024
Momskompensasjon	-195 010	-143 780	-104 960	-108 610
Kommunal medfinansiering	-5 250	-1 200	-	-
Ekstern finansiering (Statkraft)	-43 620	-	-	-
Bompenger	-276 000	-171 700	-125 800	-160 000
Bruk av tunnellsikkerhetsfondet	-	-49 797	-16 599	-16 599
Låneopptak	-563 520	-432 323	-335 741	-318 191
Veginvesteringer	-1 083 400	-798 800	-583 100	-603 400

KAPITTEL 11

VEDLEGG

11. Vedlegg

11.1. Vedlegg nr. 1 - Lånefondets bevilgningsbudsjett

Økonomisk oversikt drift <i>i 1000 kroner</i>	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Overføringer og tilskudd fra andre	-86	-86	-86	-86	-86
Sum driftsinntekter	-86	-86	-86	-86	-86
Kjøp av varer og tjenester	0	350	350	350	350
Overføringer og tilskudd til andre	86	86	86	86	86
Sum driftsutgifter	86	436	436	436	436
Brutto driftsresultat	0	350	350	350	350
Renteinntekter	-279 000	-214 063	-237 688	-283 910	-309 618
Renteutgifter	279 000	213 713	237 338	283 560	309 268
Avdrag på lån	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag fra fylkeskassen	-322 800	-422 814	-424 052	-414 459	-422 685
Netto finansutgifter	-322 800	-423 164	-424 402	-414 809	-423 035
Netto driftsresultat	-322 800	-422 814	-424 052	-414 459	-422 685
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>					
Overføring til investering	322 800	422 814	424 052	414 459	422 685
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk					
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	322 800	422 814	424 052	414 459	422 685
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt investering <i>i 1000 kroner</i>	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Utlån av egne midler	836 400	1 102 176	1 000 483	805 037	524 311
Avdrag på lån	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	836 400	1 102 176	1 000 483	805 037	524 311
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-513 600	-679 362	-576 431	-390 578	-101 626
Sum investeringsinntekter	-513 600	-679 362	-576 431	-390 578	-101 626
Netto utgifter videreutlån	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-322 800	-422 814	-424 052	-414 459	-422 685
Netto avsetninger til eller bruk av bundne	0	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-322 800	-422 814	-424 052	-414 459	-422 685
Fremført til inndekning i senere år (udekket beløp)	0	0	0	0	0

Avdrag på eksterne lån budsjetteres ikke da finansstrategien åpner for kortsiktige lån med refinansiering. Nye lån budsjetteres som netto økning i låneopptak.

Regnskap 2019 fremkommer ikke i oversikten. Det skyldes at det ikke er sammenligningstall som følge av endret oppstilling av regnskap og budsjett fra 1.1.2020, jfr. forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap for kommuner og fylkeskommuner.

11.2. Vedlegg nr. 2 - Forslag til budsjett for kontrollutvalget

Trøndelag fylkeskommune
Postboks 2560
7735 STEINKJER

Vår saksbehandler: Torbjørn Brandt, tlf. 930 65 722
E-post: torbjorn.brandt@konsek.no
Deres ref.:
Vår ref.: 2020000150-9
Oppgis ved alle henvendelser
Vår dato: 22.09.2020

Forslag til budsjett for 2021 med økonomiplan for 2022-2024 for kontrollarbeidet i Trøndelag fylkeskommune

Kontrollutvalget behandlet i sak 41/20 forslag til budsjett for 2021 med økonomiplan for 2022-2024 for kontrollarbeidet i Trøndelag fylkeskommune.

Kontrollutvalget vedtok følgende (se uthevet tekst):

Kontrollutvalget slutter seg til framlagt budsjettforslag for 2021 med økonomiplan for 2022 – 2024.

Kontrollutvalget ber om at budsjettforslaget følger fylkesutvalgets innstilling til årsbudsjettet for 2021 til behandling i fylkestinget.

Vedlagt dette oversendelsesbrevet følger selve budsjettforslag samt særutskrift fra møteboken.

Ber om at budsjett for kontrollarbeidet legges frem uendret og at det følger fylkesutvalgets innstilling til årsbudsjettet for 2021 til behandling i fylkestinget.

Om det er noen spørsmål i denne forbindelse, ring 930 65 722 eller send e-post til torbjorn.brandt@konsek.no

På forhånd takk.

Med hilsen
Konsek Trøndelag IKS

Torbjørn Brandt
seniorrådgiver

Dette brevet er elektronisk godkjent og har derfor ikke signatur.

Vedlegg

Budsjettforslag 2021 med økonomiplan 2022-2024
Særutskrift fra møtebok 41_20

Forslag til budsjett for 2021 med økonomiplan for 2022-2024 for kontrollarbeidet i Trøndelag fylkeskommune

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Trøndelag fylkeskommune

Møtedato

08.09.2020

Saknr

41/20

Saksbehandler Torbjørn Brandt

Arkivkode FE - 033

Arkivsaknr 20/150 - 4

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget slutter seg til framlagt budsjettforslag for 2021 med økonomiplan for 2022 – 2024.

Kontrollutvalget ber om at budsjettforslaget følger fylkesutvalgets innstilling for årsbudsjettet for 2021 til behandling i fylkestinget.

Vedlegg

Budsjettforslag 2021 med økonomiplan 2022-2024

Behandling:

Sekretariatet la frem budsjettforslag for 2021 med økonomiplan for 2022-2024.

Forslag til vedtak - enstemmig.

Vedtak:

Kontrollutvalget slutter seg til framlagt budsjettforslag for 2021 med økonomiplan for 2022 – 2024.

Kontrollutvalget ber om at budsjettforslaget følger fylkesutvalgets innstilling for årsbudsjettet for 2021 til behandling i fylkestinget.

Saksopplysninger

Kontrollutvalget skal utarbeide et forslag til budsjett for kontrollarbeidet i fylkeskommunen.

Forslaget skal følge innstillingen til årsbudsjettet til fylkestinget, jf. kommuneloven § 14-3 tredje ledd og forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 2.

Budsjettet dekker tre typer utgifter:

- Lønn og godtgjøring til kontrollutvalgets medlemmer.
- Kontrollutvalgets egen drift.
- Kjøp av tjenester fra Konsek Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge SA.

Lønnsutgiftene dekker blant annet lønn til leder og nestleder i henholdsvis 40 og 20 prosent stilling, møtegodtgjørelse til øvrige medlemmer, tapte arbeidsfortjeneste mv. Det vises til vedlagt budsjettforslag for ytterligere detaljer samt Trøndelag fylkeskommunes reglement for godtgjøring av folkevalgte for mer informasjon.

Driftsutgiftene til kontrollutvalget består i hovedsak av utgifter til konferanser, faglige samlinger, kontingenter og medlemskap. De omfatter også reiseutgifter i forbindelse med at utvalget besøker fylkeskommunens enheter, selskaper som fylkeskommunen har eierandeler i, og en eventuell studietur. I tillegg kommer bevertning i forbindelse med utvalgets møter og eventuelle presentasjonsutgifter.

Kjøp av sekretariats- og revisjonstjenester utgjør i det aller vesentligste ressursbehovet for kontrollarbeidet i fylkeskommunen. Sekretariatsfunksjonen utøves av Konsek Trøndelag IKS. Revisjonstjenester leveres av Revisjon Midt-Norge SA. Honoraret til Konsek Trøndelag IKS ble vedtatt i representantskapet 28. april 2020. Honoraret til revisjon blir vedtatt i oktober, det er derfor benyttet kun tall fra vedtatt økonomiplan for Revisjon Midt-Norge SA. Erfaringsmessig blir stipulert honorar i økonomiplanen ikke endret ved endelig behandling i

årsmøtet.

Sammenlignet med 2018 og 2019 har ressursrammene for kontrollarbeidet i fylkeskommunen blitt redusert vesentlig. I 2018 var totalrammen for kontrollarbeidet 12,9 millioner kroner og ble redusert til underkant 12 millioner kroner i 2019. I 2020 ble ressursrammen ytterligere redusert til 7,86 millioner kroner.

I budsjettforslaget for 2021 økes ressursrammen fra 7 865 000 kroner til 7 998 500 kroner, noe som tilsvarer en økning på 1,69%.

Vurdering og konklusjon

Budsjettforslaget gir et realistisk bilde av forventede utgifter for kontrollutvalgets virksomhet i kommende år.

Kontrollutvalgets kan vedta det vedlagte budsjettforslaget for 2021 med økonomiplan for 2022-2024.

Konto	Konto tekst	Regnskap 2019 Beløp	Oppr. Budsj. 2020 Beløp	Rev. Bud. 2020 Beløp	Budsjett 2021 Beløp
10507	Trekkpliktig reisegodtgjøring	2 646	3 300	3 300	3 300
10800	Godtgjøring folkevalgte	543 146	527 600	527 600	527 600
10801	Møtegodtgjørelse folkevalgte	18 034	30 000	30 000	30 000
10802	Erstatning tapt arbeidsfortjeneste folkevalgte/ombud	12 770	27 000	27 000	26 000
10901	Gruppelivsforsikring arbeidstaker	1 115	1 000	1 000	1 200
10902	Ulykkesforsikring arbeidstaker	189	400	400	200
10903	Andel arbeidsgiver pensjon KLP	97 783	93 900	93 900	97 700
10990	Arbeidsgiveravgift	93 720	96 800	96 800	94 000
	Lønn og sosiale utgifter	769 404	780 000	780 000	780 000
11002	Abonnement aviser/faglitteratur	2 125	5 000	5 000	2 500
11151	Servering ved møter, kurs mv	9 078	26 000	26 000	15 000
11200	Annet forbruksmaterieil	-581	0	0	0
11202	Overnatting etter regning	7 924	40 000	40 000	30 000
11301	Posttjenester	0	0	0	0
11400	Annonser, reklame og informasjon	0	5 000	5 000	0
11402	Representasjon	0	5 000	5 000	2 500
11500	Opplæring, kurs ansatte	32 731	100 000	100 000	80 000
11601	Kostgodtgjørelse	3 637	26 000	26 000	10 000
11602	Km-godtgjørelse egen bil	14 548	20 000	20 000	20 000
11650	Andre opplysningspliktige godtgjørelser	0	0	0	0
11701	Drift av egne og leide transportmidler, anleggsmaskiner m.v.	0	0	0	0
11703	Transportutgifter ansatte	6 804	10 000	10 000	10 000
11705	Flyreiser	26 515	35 000	35 000	40 000
11900	Leie av lokaler og grunn	0	20 000	20 000	10 000
11953	Kontingenter	12 000	13 000	13 000	15 000
11954	Andre avgifter og kontingenter	0	0	0	0
	Drift	114 781	305 000	305 000	235 000
12701	Kjøp av konsulenttjenester - Revisjon Midt-Norge SA	8 435 000	5 100 000	5 100 000	5 253 000
	Kjøp av varer og tjenester - egenprod.	8 549 781	5 405 000	5 405 000	5 488 000
13700	Kjøp av tjenester fra andre (private)	0	0	0	0
13750	Kjøp fra IKS der fylkeskommunen selv er deltaker - Konsek Trøndelag	2 451 000	1 680 000	1 680 000	1 730 500
	Kjøp av tjenester som erstatter egenprod.	2 451 000	1 680 000	1 680 000	1 730 500
1210	SUM KONTROLLARBEID	11 770 184	7 865 000	7 865 000	7 998 500

Økonomiplan 2022-2024

	2022	2023	2024
Lønn og sosiale utgifter	803 400	827 502	852 327
Drift	242 050	249 312	256 791
Kjøp av tjenester - Revisjon og sekretariat	7 193 005	7 408 795	7 631 059
SUM	8 238 455	8 485 609	8 740 177

11.3. Vedlegg nr. 3 – Garantiforpliktelser

Garantioversikt for Trøndelag fylkeskommune pr. 31.12.2019						
Kreditorer / långivere	Lånenummer	Garanti gitt til	Formål	Andel	Rest garanti	Utløpsdato
Danske Bank (innfridd)	8601.53.80448	Trondheim Bussterminal	Tverrforbindelse, Brattøra gangbro, refinans	100 %	27 000 000	20.02.2020
Den Norske Bank ASA	74608076917	Fylkets Hus AS	Refinansiering	100 %	14 812 000	28.08.2025
Kommunalbanken	(20060304) nytt: 20090029	Stiklestad Nasjonale Kultursenter AS	Museums-deponi	100 %	953 340	23.07.2021
Kommunalbanken	20160115	Steinkjerhallen AS	Refinansiering og nyinv	49 %	75 971 300	06.06.2042
Kommunalbanken	20160501	Kolstad Arena AS	Flerbrukshall	100 %	180 975 000	01.11.2038
KLP Kommunekreditt	8317.52.95944	Idrettstunet AS	Nybygg hybelbygg Meråker vgs	100 %	6 032 604	22.04.2038
KLP Kommunekreditt	8317.50.31726	Trøndelag folkemuseum	Adm.bygg Sagvollen	100 %	2 100 000	01.03.2030
Sertifikatmarked	Utstedte sertifikater/obligasjonslån	Trøndelag Bomveiselskap AS/Vegamot	E6 Stjør-Tr.heim (62,5 % av antatt lånevolum/Gar.del.	62,5 %	500 000 000	Selvsk.kau. maks 550 (FT 09/37)
SUM Garantier 31.12.2019					807 844 244	
SUM Garantier 31.12.2018					832 948 002	
ENDRING 2019					25 103 758	Nedgang

Følgende garantier gitt av fylkestinget:

FT-sak 62/18; Garantistillelse for Miljøpakke Trondheim. Selvskyldnerkausjon for lån tatt opp av bompengeselskapet Vegamot AS, begrenset oppad til 500 millioner kroner med tillegg av 10% til den enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 550 millioner kroner. Utløp garantitid 2035.

FT-sak 112/18; Garantistillelse for prosjektet Fv17 / 720 Dyrstad - Sprova - Malm. Selvskyldnerkausjon for lånene bompengeselskapet tar opp, begrenset oppad til 901 millioner kroner med tillegg av 10% til den enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 991 millioner kroner. Utløp garantitid 2041.

FT-sak 114/18; Garantistillelse for prosjektet Fv704 / 720 Røddekryset - Tanem. Selvskyldnerkausjon for lånene bompengeselskapet tar opp, begrenset oppad til 245 millioner kroner med tillegg av 10% til den enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 270 millioner kroner. Utløp garantitid 2036.

FT-sak 115/18; Garantistillelse for prosjektet E6 Vindåsliene - Korporalsbrua (Trondheimsveien). Selvskyldnerkausjon for lånene bompengeselskapet tar opp, begrenset oppad til 884,3 millioner kroner med tillegg av 10% til den enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 973 millioner kroner. Utløp garantitid 2042.

FT-sak 116/18; Garantistillelse for prosjekt Fv. 714 Laksevegen, trinn 2. Selvskyldnerkausjon for lånene bompengeselskapet tar opp, begrenset oppad til 974,3 millioner kroner med tillegg av 10% til den enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 1 072 millioner kroner. Utløp garantitid 2040.

FT-sak 153/18; Garantistillelse for bompengeprosjektet Fosenpakken. Selvskyldnerkausjon for lånene bomselskapet tar opp, begrenset oppad til 843 millioner kroner (2018-kr) med tillegg av 10 % til den enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 927 millioner kroner. Utløp garantitid 2041.

11.4. Vedlegg nr. 4 - Investeringer

Investeringer fordelt på prosjektområder	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan			
		2021	2022	2023	2024	
Fordelt slik						
Nytt ERP	15 000	10 000				
FDV- og BIM-verktøy	1 500	1 500	1 500	-	-	-
Kvalitet - og internkontrollsystem byggeprosjekt	1 500	1 500	1 500	-	-	-
Administrasjon og eiendomsledelse	18 000	13 000	3 000	-	-	-
Skoleinvesteringer						
Charlottenlund vgs, ombygging elevvekst		-	-	-	-	20 000
Gerhard Schønning	2 600	-	-	-	-	-
Guri Kunna vgs gard.Frøya		3 000		-	-	-
Guri Kunna vgs avd Hitra	12 000	-	14 900	-	-	-
Hemne vgs	21 700	-	-	-	-	-
Johan Bojer vgs, skolebygg	36 900	50 000	100 000	104 000		-
Kyrksæterøra vgs		-	15 300	-	-	-
Melhus vgs	5 000	5 000	45 000	60 000	80 000	
Meråker vgs kjøp		55 000	-	-	-	-
Mære landbruksskole, ny stall	8 400	-	-	-	-	-
Olav Duun - utviklingsplan/realisering/midl.bygg		-	-	-	-	-
Ole Vig vgs, ombygging bygg G	9 900	-	-	-	-	-
Ole Vig vgs, avd. Sutterøy	14 600	-	-	-	-	-
Oppdal vgs	40 500	35 000	59 000	-	-	-
Opplæringsfartøy, plan	500	-	-	-	-	-
Saupstad, ombygging midl Trh Øst		7 000	-	-	-	-
Tiller vgs	185 000	193 500	82 500	-	-	-
Trondheim Katedralskole	40 000	50 000	60 000	119 200	105 000	
Trondheim øst - ny skole	5 000	36 300	160 000	250 000	111 500	
Verdal vgs -	-	2 600	-	-	-	-
Ytre Namdal fagskole	7 300	-	-	-	-	-
Åfjord vgs - nytt	39 000	36 000	45 000	-	-	-
Fagfornyelse vg1/vg2	-	50 000	-	-	-	-
Energi- og miljøinv. 2015-21 (EMI)	40 000	25 000	25 000	25 000	25 000	
Bedre skolebygg/ped. Oppgradering (BSB)	10 000	-	10 000	10 000	10 000	
Teknisk oppgradering skolebygg (TEKOPP)	25 000	25 000	25 000	20 000	10 000	
Nybygging, ombygging og påbygging	503 400	573 400	641 700	588 200	361 500	
Skolebruksplan TRFK	3 000	3 000	2 000	2 000	2 000	
Utvikling av bygning	3 000	3 000	2 000	2 000	2 000	
Tannhelse						
Hitra tannklinikk, bygg	1 000	12 000	-	-	-	-
Tiller tannklinikk, bygg	-	-	-	-	-	-
Åfjord tannklinikk, bygg	-	-	13 000	-	-	-
Hitra tannklinikk, utstyr	-	5 000	-	-	-	-
Meldal tannklinikk, utstyr	-	-	2 500	-	-	-
Tiller tannklinikk, utstyr	-	-	10 000	-	-	-
Åfjord tannklinikk, utstyr	-	-	5 500	-	-	-
Oppgradering klinikker	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	
Planlegging Melhus	-	1 000	-	-	-	-
Planlegging Åfjord	-	1 000	-	-	-	-
Klinikkdrift og service	3 500	21 500	33 500	2 500	2 500	
Vei						
U310 - Fosenvegene, pakke 1 & 2	20 600	146 100	151 400	63 700	-	-
U310 - Fosenvegene, pakke 3	92 400	13 200	-	5 000	-	-
U310 - Fv 30 Støren-Røros		5 000	1 200	50 000	100 000	
U310 - Fv 704 Sandmoen - Tanem		26 700	-	-	-	-
U310 - Fv17/720 Dyrstad-Sprova-Malm	233 200	70 400	66 700	20 600	-	-
U310 - Knarrlagsund bru		10 000	5 000	-	-	-
U310 - Lakseveg Nord		5 500	1 200	50 000	100 000	
U310 - Laksevegen, trinn 1	68 500	-	-	-	-	-
U310 - Laksevegen, trinn 2	335 000	92 900	56 600	-	-	-
U320 - Mindre veganlegg	25 400	53 200	14 100	-	-	-
U325 - Fornyingsprogram fylkesveg	200 400	351 300	287 400	181 800	196 100	
U325 - Marøya	15 000	-	-	-	-	-
U325 - Tunnelsikkerhetsforskriften	-	84 100	78 500	78 500	78 500	
U330 - Gang- og sykkelveger	32 000	28 000	19 900	16 700	12 000	
U340 - Trafikksikkerhet	16 500	30 700	16 500	16 500	16 500	
U350 - Miljø	8 800	29 800	11 400	11 400	11 400	
U370 - Planlegging	18 600	18 600	15 000	15 000	15 000	
U410 - Skredsikringstiltak	222 000	44 000	-	-	-	-
U610 - TRFK bidrag Miljøpakke Trondheim	73 900	73 900	73 900	73 900	73 900	
Fylkesveier, miljø og trafikksikkerhetstiltak	1 362 300	1 083 400	798 800	583 100	603 400	
Kollektiv						
Bussdepot		5 000	95 000	-	-	-
Nye hvilebrakker AtB	4 000	4 000	4 000	4 000	-	-
Knutepunktutvikling	4 000	-	-	-	-	-
Investeringer i Ferjekaier	25 000	25 000	-	-	-	-
Kollektiv infrastruktur	5 000	10 000	-	-	-	-
Sjøsikkerhet, vindmålere	2 000	-	-	-	-	-
Søkeportal skoleskyss	-	2 000	-	-	-	-
Bilruter, kjøp av rutetjenester	40 000	46 000	99 000	4 000	-	
Sum Investeringer	1 930 200	1 740 300	1 578 000	1 179 800	969 400	

11.5. Vedlegg nr. 5 - Økonomisk oversikt drift

Økonomisk oversikt drift	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2019	2020	Budsjett 2021	2022	2023	2024
1 Rammetilskudd	-3 600 373	-3 752 634	-3 870 562	-3 854 010	-3 855 327	-3 854 644
2 Inntekts- og formuesskatt	-2 769 212	-2 783 097	-2 963 986	-2 964 154	-2 964 388	-2 964 306
5 Andre overføringer og tilskudd fra staten	-271 083	-98 126	-99 126	-100 126	-100 126	-100 126
6 Overføringer og tilskudd fra andre	-1 362 093	-800 658	-1 313 340	-1 313 327	-1 313 327	-1 313 327
7 Brukerbetalinger	-98 968	-137 006	-164 227	-164 227	-164 227	-164 227
8 Salgs- og leieinntekter	-368 123	-228 669	-234 475	-234 471	-234 471	-234 471
9 Sum driftsinntekter (post 1-8)	-8 484 786	-7 800 191	-8 645 716	-8 630 315	-8 631 866	-8 631 101
10 Lønnsutgifter	2 494 775	2 500 191	2 519 407	2 519 800	2 519 603	2 519 160
11 Sosiale utgifter	687 443	622 589	704 296	704 224	704 224	704 224
12 Kjøp av varer og tjenester	3 591 525	3 607 878	3 804 832	3 770 586	3 768 992	3 768 992
13 Overføringer og tilskudd til andre	1 093 200	556 102	971 306	954 404	954 404	953 404
15 Avskrivninger	572 117					
16 Sum driftsutgifter (post 10-15)	8 439 060	7 286 760	7 999 841	7 949 014	7 947 223	7 945 780
17 Brutto driftsresultat	-45 726	-513 430	-645 875	-681 301	-684 643	-685 321
18 Renteinntekter	-71 943	-309 000	-33 500	-32 900	-32 900	-32 900
19 Utbytter	-2 472	0				
20 Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-63					
21 Renteutgifter	199 442	565 368	207 283	224 008	254 430	271 138
22 Avdrag på lån	325 055	338 225	439 199	440 437	430 844	439 070
23 Netto finansutgifter (post 18-22)	450 019	594 593	612 982	631 545	652 374	677 308
24 Motpost avskrivninger	-572 117					
25 Netto driftsresultat	-167 824	81 163	-32 893	-49 756	-32 269	-8 013
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>						
26 Overføring til investering	42 701	12 200	3 970	3 970	3 970	3 970
27 Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	81 114	-13 585				
Avsetning til tunellsikringsfond			15 700	15 700	15 700	15 700
Avsetning disposisjonsfond	577 097	19 843	39 739	56 041	37 014	12 758
Bruk av Marint utv.fond		-7 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Bruk av Regionalt utv.fond		-17 000	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
Bruk av Utdanningsfondet			-4 516	-3 955	-2 415	-2 415
Bruk av sentralt disposisjonsfond	-574 888	-75 621				
28 Netto avsetninger til eller bruk av disp.fond	2 209	-79 778	28 923	45 786	28 299	4 043
34 Dekning av tidligere års merforbruk						
35 Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat						
36 Fremført til inndeckning/bruk i senere år	118 425					

Trøndelag
fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte